

TÜRK-İRAN BATILILAŞMA DÖNEMİ KARŞILAŞTIRMALARI

VE

RESSAM KEMAL OL MOLK

Younes NAMVAR

Eskişehir, 2019

TÜRK-İRAN BATILILAŞMA DÖNEMİ KARŞILAŞTIRMALARI

VE

RESSAM KEMAL OL MOLK

Younes NAMVAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sanat Tarihi Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ERTUĞRUL

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ağustos, 2019

Bu tez çalışması BAP Komisyonunca kabul edilen 1801E010 no'lu proje kapsamında desteklenmiştir.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Younes NAMVAR'ın "Türk-İran Batılılaşma Dönemi Karşılaştırmaları ve Ressam Kemal Ol Molık" başlıklı tezi 22 Ağustos 2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan Sanat Tarihi Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Dr.Öğr.Üyesi Zeynep ERTUĞRUL

Üye : Doç.Dr.Nurdan KÜÇÜKHASKÖYLÜ

Üye : Dr.Öğr.Üyesi Özge KANDEMİR

Prof.Dr.Bülent GÜNŞÖY
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

TÜRK-İRAN BATILILAŞMA DÖNEMİ KARŞILAŞTIRMALARI VE RESSAM KEMAL OL MOLK

Younes NAMVAR

Sanat Tarihi Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağustos 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ERTUĞRUL

Sanayi Devrimi ile başlayan Avrupa Modernizminin doğuya yayılma süreci 19. yüzyılda giderek hız kazanmıştır. Özellikle Osmanlı'da yoğun etkilerini gördüğümüz sanatta batılılaşıma olgusu, İran'da Kaçar dönemi olarak adlandırdığımız 1795-1925 yılları arasında güçlüce hissedilmiştir. Kaçar dönemi batılılaşıma anlayışının, Osmanlı sanatındaki batılılaşıma anlayışı ile benzer biçimlerde ortaya çıktığı ve geliştiği söylenebilir. Çalışmamızda her iki ülkedeki Batılılaşıma sürecindeki değişimler resim sanatındaki gelişmeler üzerinden ele alınmıştır. İran'da Kaçar döneminde yaşamış ve bu sürecin ünlü ressamlarından biri olan Kemal ol Molk (Muhammed Ghaffari)'un yaşadığı dönemin tarihsel gelişmeleri, hayatı ve eserleri incelenmiştir. Çalışma kapsamında sanatçının yağlı boya ve kâğıt üzerine suluboya olmak üzere toplam 132 adet eseri incelenmiş ve bunlar; manzaralar, portreler, iç mekân resimleri, hayvan resimleri olmak üzere 4 ana başlık altında gruplandırılarak katalog oluşturulmuştur. Ayrıca sanatçının Avrupa seyahatleri, Irak'ta geçirdiği süre, Müsterzefe Medresesi'nin kurması ve İran resim sanatının batılılaşıma sürecindeki yeri incelenmiştir. Diğer yandan, Kemal ol Molk'un eserleri yaklaşık aynı dönemde eserler veren Osmanlı ressamlarının eserleri ile karşılaştırılarak her iki ülkede de sanattaki batılılaşıma sürecinin anlaşılması yönünde değerlendirilmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İran Kaçar Dönemi, Resim Sanatı, Batılılaşıma, Kemal ol Molk

ABSTRACT

COMPARISONS OF TURKISH-IRANIAN WESTERNIZATION PERIOD AND PAINTER KEMAL OL MOLK

Younes NAMVAR

Department of History of Art

Anadolu University Institute of Social Science, August 2019

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Zeynep ERTUĞRUL

The process of the spread of European Modernism to the east, which started with the Industrial Revolution, gradually gained pace in the 19th century. The phenomenon of westernization, especially in the Ottoman Empire, was strongly felt between the years of 1795-1925, which we call the Qajar period in Iran. It can be said that the westernization understanding of the Qajar period emerged and developed in similar ways with the westernization understanding in Ottoman art. In our study, the changes in the Westernization process in both countries are discussed through the developments in the art of painting. The historical developments, life and works of the period of Kemal ol Molk (Muhammed Ghaffari) who lived in Iran during the Qajar period and one of the famous painters of this period were examined. In addition to the oil paintings produced by the artist, a total of 132 paintings were reached with the watercolor bird paintings on paper. These tables reached; landscapes, portraits, interior paintings, animal paintings are grouped under four main headings: an artist catalog. In addition, the artist's travels in Europe, his time in Iraq, the establishment of Musterzefe Madrasa and the place of Iranian painting in the process of westernization were examined. By comparing the works of this Iranian artist with the works of the Ottoman painters who produced works in the same period, similarities and differences were tried to be revealed.

Key Words: Iranian Qajar Period, Painting, Westernization, Kemal ol Molk

Teşekkür

Öncelikle tez konumu seçmemde yardımcı olan, değerli bilgilerini benimle paylaşan, yardımlarını esirgemeyen, saygıdeğer, yol gösterici hocam Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ERTUĞRUL’a teşekkür ederim.

1801E010 numaralı proje kapsamında, “Türk-İran Batılılaşma Dönemi Karşılaştırmaları ve Ressam Kemal ol Molk” başlıklı tez çalışmamda verdiği katkılardan dolayı, Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimine teşekkür ederim.

Türkiye’de yaşadığım ve okuduğum süreçte, uzakta olmalarına rağmen beni her zaman motive eden, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen aileme sonsuz şükranlarımı sunarım.

Tahran’da müze araştırmaları esnasında yanımda bulunan ve bana yardım eden değerli arkadaşım Hadi RAHİMİ’ye ve ziyaret ettiğim müzelerin tüm görevlilerine teşekkürlerimi sunarım.

Benim için her zaman değerli olan, her konuda beni destekleyip yardım eden, üç sene boyunca Tango derslerimde bana eşlik eden ve bütün hatalarıma rağmen beni affeden can dostum sayın Eczacı Büşra TEKE’ye teşekkür ederim.

Son olarak tez çalışmamda bana yardım eden ve değerli bilgilerini benimle paylaşan çok kıymetli arkadaşım Uzman Sanat Tarihçi sayın Serhan KARANFİL’e, beni daima motive eden, Farsça kaynaklar konusunda önerilerde bulunan ve çevirilerinde yardım eden değerli arkadaşım sayın Meryem MİRZAYİ’ye, kıymetli zamanını ayırıp tezimi okuyan ve önerilerini benimle paylaşan değerli arkadaşım sayın Seyhan KARAMAN’a, benimle beraber tezi baştan sona okuyan ve editlemesinde yardım eden sayın Gamze SEBER’e ve özellikle Osmanlı Batılılaşma dönemi ve Türk resim sanatı ile ilgili kaynak önerisinde bulunup çok kıymetli fikirlerini paylaşan sayın Sevdâ DOĞAN’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

22.09.2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Younes NAMVAR

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK	iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	i
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iHata! Yer işareti tanımlanmamış.
TEŞEKKÜR	vii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	ix
İÇİNDEKİLER	vii
GÖRSELLER DİZİNİ	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
1. GİRİŞ	1
2. İRAN KAÇAR DÖNEMİ.....	10
2.1. Kaçar Dönemi Tarihçesi	5
2.1.1. Kaçar Dönemi Batılılaşma Hareketleri	10
2.1.2. Kaçar Dönemi Resim Sanatı	14
3. İRAN KAÇAR DÖNEMİ RESSAMI KEMAL OL MOLK	18
3.1. Kemal ol Molk (Muhammed Ghaffari)'un Hayatı	18
3.1.1 Kemal ol Molk'un Eserleri	34
4. OSMANLI'DA BATILILAŞMA SÜRECİ	39
4.1. Osmanlı Dönemi Batılılaşma Hareketleri	39
4.1.1. Osmanlı Batılılaşma Dönemi Resim Sanatı	44
5. DEĞERLENDİRME	53
6. SONUÇ	65

7. KATALOG.....	67
KAYNAKÇA.....	213
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 3.1.1. Kemal ol Molk'un Gençliğinin Fotoğrafı	20
Görsel 3.1.2. Kemal ol Molk'un Gençliğinin Fotoğrafı	21
Görsel 3.1.3. Kemal ol Molk unvanının veriliş emrinin belgesinin Fotoğrafı	22
Görsel 3.1.4. Kemal ol Molk Unvanı İle İmzaladığı İlk Tablo, Aynalı Salon	22
Görsel 3.1.5. Nasıreddin Şah ve Muzaffereddin Şah'ın Farklı Yaşlarda Sekiz Portresi Adlı Tablo	23
Görsel 3.1.6. Kemal ol Molk'un İsa'nın Mezara Konuluşu adlı Tablo	24
Görsel 3.1.7. Kemal ol Molk'un İncil Yazarı Saint Matthew adlı tablo	25
Görsel 3.1.8. Kemal ol Molk'un Şerafet Gazetesinde İran'a Dönüş Haberi ve Fotoğrafı	26
Görsel 3.1.9. Müsterzefe Medresesinin Açılma Emrinin Belgesi	27
Görsel 3.1.10. Kemal ol Molk'un Kartvizitinin Fotoğrafı	27
Görsel 3.1.11. Öğrencileri ile Müsterzefe Medresesinde Çekilen fotoğrafı	28
Görsel 3.1.12. Öğrencileri ile Müsterzefe Medresesinin Bahçesinde Çekilen Fotoğrafı	28
Görsel 3.1.13. Yüksek Rütbeli Devlet Adamlarının Müsterzefe Medresesinin Ziyareti	29
Görsel 3.1.14. Yüksek Rütbeli Devlet Adamlarının Müsterzefe Medresesinin Ziyareti Esnasında Çekilen Fotoğraf.....	29
Görsel 3.1.15. Kemal ol Molk Yaşlılık Döneminde fotoğrafı	30
Görsel 3.1.16. Kemal ol Molk Yaşlılık yıllarında Tagiabad Köyünde çekilmiş fotoğrafları	30
Görsel 3.1.17. Kemal ol Molk'un Mezarının Fotoğrafları 1	31
Görsel 3.1.18. Kemal ol Molk'un Mezarının Fotoğrafları 2	31
Görsel 3.1.19. Kemal ol Molk'un Mezarının Fotoğrafları 3	32
Görsel 3.1.20. Kemal ol Molk'un Mezarının Fotoğrafları 4	32

Görsel 4.2.1. Ferik İbrahim Paşa, İstanbul Surları	46
Görsel 4.2.2. Ferik İbrahim Paşa, Köprü.	46
Görsel 4.2.3. Ferik İbrahim Paşa, Haliç.	47
Görsel 4.2.4. Şeker Ahmed Paşa, Narlar ve Ayvalar.	48
Görsel 4.2.5. Şeker Ahmed Paşa, Vazoda Çiçekler.....	49
Görsel 4.2.6. Şeker Ahmed Paşa, Ayvalar.....	49
Görsel 4.2.7. Süleyman Seyyid, Yemişler	50
Görsel 4.2.8. Süleyman Seyyid, Kavunlar ve İncirler	50
Görsel 4.2.9. Osman Hamdi Bey, Türbe	52
Görsel 4.2.10. Osman Hamdi Bey, Saçlarını Taratan Kız	52
Görsel 5.1. Keldardest Manzarası	55
Görsel 5.2. Kutsal Kerbelâ Meydanı,1903	55
Görsel 5.3. Şeker Ahmed Paşa, Ormanda Oduncu	56
Görsel 5.4. Kemal ol Molk, Kraliyet Avlanma Yerinin Uzaktan görünümü	56
Görsel 5.5. Oto portre, Şeker Ahmed Paşa.....	58
Görsel 5.6. Oto Portre, Kemal ol Molk	58
Görsel 5.7. Nasıreddin Şah ve Muzaftereddin Şah Şah'ın Farklı Yaşlarda Sekiz Portresi	59
Görsel 5.8. Sultan I. Abdülhamid	59
Görsel 5.10. Nasıreddin Şah	60
Görsel 5.11. Nasıreddin Şah-ı Kaçar	60
Görsel 5.12. Nasıreddin Şahı, 1889	60

Görsel 5.13. Serdar Asad Bakhtiyari,1911	61
Görsel 5.14. Kemal ol Molk, Mısırlı Adam, 1897	62
Görsel 5.15. Osman Hamdi Bey, Rüstem Paşa Camii Önünde, 1904	62
Görsel 5.16. Aynalı Salon, 1896,	63
Görsel 5.16. Kemal ol Molk, Khalvat-e Kerim Khani'nın Kaynayan Çeşmesi	63
Görsel 7.1 Sefiabad Bölgesi Manzarası, Mazenderan (kat.1)	67
Görsel 7.2. Şilat Nehri, Farah Abad, Mazenderan (kat.2)	68
Görsel 7.3. Kojur Bölgesi Manzarası, Mazenderan (kat.3)	69
Görsel 7.4. Tajan Nehri Köprüsü (kat.4)	70
Görsel 7.5. Şehrestanek Sarayı (kat.5).....	71
Görsel 7.6. Kolkoli Çeşmesinde Ateş Oyunları (kat.6)	72
Görsel 7.7. Ordugâh-ı- Hümayuni (kat.7)	73
Görsel 7.8. Nehir Kenarında Kamp (kat.8)	74
Görsel 7.9. İkiz Şelale, Toçal (kat.9)	75
Görsel 7.10. Nasseriye Sarayı'ndan Bir Manzara, Sorkheh Hesar (kat.10)	76
Görsel 7.11. İmame Köyünün Uzaktan Görünümü (kat.11)	77
Görsel 7.12. Kellardeşt Manzarası (kat.12)	78
Görsel 7.13. Zanus'un Uzaktan Görünümü, Kojur (kat.13)	79
Görsel 7.14. Nasıreddin Şah'ın Ata Binmiş Heykeli Şah Bahçesinin Meydanında (kat.14)	80
Görsel 7.15. Kraliyet Kampı ve Demavend Dağının Manzarası (kat.15)	81
Görsel 7.16. Çiftlik ve İnekler (kat.16)	82
Görsel 7.17. Gölet ve Geyik (kat.17)	83
Görsel 7.18. Doşan Tepe Caddesi (kat.18)	84
Görsel 7.19. Kutsal Kerbelâ Meydanı (kat.19)	85

Görsel 7.20. Şehrestanek Çeşmesi Manzarası (kat.20)	86
Görsel 7.21. Moghanek Köyü (kat.21)	87
Görsel 7.22. Demavend Köyü (kat.22)	88
Görsel 7.23. İmamzada'nın Uzaktan Görünümü (kat.23)	89
Görsel 7.24. Mehran'ın Uzaktan Görünümü (kat.24)	91
Görsel 7.25. Toçal'ın Uzaktan Görünümü (kat.25)	92
Görsel 7.26. Manzara (kat.26)	93
Görsel 7.27. Bahçe ve Tarlaların Uzaktan Görünümü (kat.27)	94
Görsel 7.28. Şehrestanek İmaretinin Uzak Görünümü (kat.28)	95
Görsel 7.29. Nour'daki Kraliyet Kampı (kat.29)	96
Görsel 7.30. Lar Manzarası (kat.30)	97
Görsel 7.31. Şehrestanek'in Uzaktan Görünümü (kat.31)	98
Görsel 7.32. Gülistan Sarayından Bir Görünüm (kat.32)	99
Görsel 7.33. Demavend'in Ahşap Köprüsü (kat.33)	100
Görsel 7.34. Saltanat Abad Sarayı'nın Bahçesinden Bir Görünüm (kat.34)	101
Görsel 7.35. Tahran'ın Etrafından Uzaktan bir Görünüm (kat.35)	102
Görsel 7.36. Ordunun Demavend Yolunda Uzaktan Görünümü (kat.36)	103
Görsel 7.37. Kraliyet Avlanma Yerin Uzaktan görünümü (kat.37)	104
Görsel 7.38. Elburz Dağının Manzarası (kat.38)	105
Görsel 7.39. Ressamın Gençliği (kat.39)	106
Görsel 7.40. Ressamın Gençliği (kat.40)	107
Görsel 7.41. Yaşlılık Döneminde Kendi Portresi (kat.41)	108
Görsel 7.42. Kendi Portresi (kat.42)	109
Görsel 7.43. Yaşlılık Döneminde Ressamın Kendi Portresi (kat.43)	110

Görsel 7.44. Kendi Portresi (kat.44)	111
Görsel 7.45. Nasıreddin Şah'ın Portresi (kat.45)	112
Görsel 7.46. Nasıreddin Şah (kat.46)	114
Görsel 7.47. Nasıreddin Şah Portresi (kat.47)	115
Görsel 7.48. Veliaht Nasıreddin Mirza (kat.48)	116
Görsel 7.49. Nasıreddin Şah-ı Kaçar Portresi (kat.49)	118
Görsel 7.50. Nasıreddin Şah-ı Kaçar Portresi (kat.50)	119
Görsel 7.51. Vajiullah Mirza Portresi (kat.51)	120
Görsel 7.52. Muzaffereddin Şah'ın Portresi (kat.52)	122
Görsel 7.53. Nasıreddin Şah-ı Kaçar (kat.53)	123
Görsel 7.54. Nasıreddin Şah-ı Kaçar Portresi (kat.54)	125
Görsel 7.55. Nasıreddin Şah ve Muzafferdin Şah'ın Farklı Yaşlarda Sekiz Portresi (kat.55)	126
Görsel 7.56. Muzaffereddin Şah Veliaht Olduğu Dönem (kat.56)	127
Görsel 7.57. Gholam Hoseyin Khazen ol Mamalek (kat.57)	128
Görsel 7.58. Abdol Ali Khan Adib ol Molk (kat.58)	130
Görsel 7.59. Genç Adam (kat.59)	132
Görsel 7.60. Hadım Olmuş Ağa Muhammed Han (kat.60)	133
Görsel 7.61. Mirza Hedayet Tehvildar (kat.61)	135
Görsel 7.62. Mısırlı Adam (kat.62)	136
Görsel 7.63. Kapıcı (kat.63)	137
Görsel 7.64. Fathollah Mirza Shoa ol Saltana (kat.64)	138
Görsel 7.65. Fakhr ol Molk Ardalan Portresi (kat.65)	140
Görsel 7.66. Ali Reza Khan Kaçar (kat.66)	142
Görsel 7.67. Serdar Asad Bakhtiyari (kat.67)	143

Görsel 7.68. Nasır Al Molk (kat.68)	145
Görsel 7.69. Zoka ol Molk (kat.69)	147
Görsel 7.70. İsimsiz (kat.70)	149
Görsel 7.71. Vosug ol Dole (kat.71)	150
Görsel 7.72. Meşhedi Nasır (kat.72)	152
Görsel 7.73. Kitap Okuyan Yaşlı Adam (kat.73)	153
Görsel 7.74. Hâkim ol Molk (kat.74)	154
Görsel 7.75. Sani ol Dole (kat.75)	155
Görsel 7.76. Haji Seyyid Nasrullah Taghavi (kat.76)	157
Görsel 7.77. Muhammed Bager Yazdi (kat.77)	159
Görsel 7.78. Uyuyan Arap (kat.78)	160
Görsel 7.79. Mısırlı Kız (kat.79)	171
Görsel 7.80. Avrupalı Bir Kadının Yan Cepheden Portresi (kat.80)	163
Görsel 7.81. Nasıreddin Şah'ın Eşi Anis ol Dole'nin Portresi (kat.81)	164
Görsel 7.82. Denizci Kıyafetinde Bir Çocuk (kat.82)	166
Görsel 7.83. Hizmetçileri Baş, Muhammed İbrahim ve Hizmetçiler (kat.83)	167
Görsel 7.84. Şikargah (kat.84)	169
Görsel 7.85. Şirazlı Sadık Amca ve Yahudi Seyyar Satıcılar (kat.85)	170
Görsel 7.86. Falcı (kat.86)	172
Görsel 7.87. Bağdatlı Falcı (kat.87)	174
Görsel 7.88. Bağdatlı Kuyumcu (kat.88)	176
Görsel 7.89. Müzik Grubu (kat.89)	177
Görsel 7.90. Simyacı (kat.90)	179
Görsel 7.91. Saltanat Abad Sarayı Havuzu (kat.91)	180

Görsel 7.92. Sahepkaraniye Sarayı Havuzu (kat.92)	182
Görsel 7.93. Khalvat-e Karim Khani'nın Kaynayan Çeşmesi (kat.93)	184
Görsel 7.94. Tekye Dolat (kat.94)	185
Görsel 7.95. Aynalı Salon (kat.95)	186
Görsel 7.96. Dilenci Kızlar (kat.96)	187
Görsel 7.97. Rembrandt'ın Portresi (kat.97)	189
Görsel 7.98. Kutsal Aile ile Bebek St. John(kat.98)	190
Görsel 7.99. Genç İngiliz Adam (kat.99)	192
Görsel 7.100. İsa'nın Mezara Konuluşu (kat.100)	193
Görsel 7.101. Ben Zur'un Portresi (kat.101)	195
Görsel 7.102. Fantin Latour'un Oto portresi (kat.102).....	196
Görsel 7.103. İncil Yazarı Saint Matthew (kat.103)	197
Görsel 7.104. Kitap Okuyan Kadın (kat.104)	198
Görsel 7.105. Fransız Bir Ressamın Eserinden Kopya (kat.105)	199
Görsel 7.106. Manzara (İtalyan bir ressamın eserinden kopya) (kat.106)	200
Görsel 7.107. Napolyon Bonaparte (kat.107)	201
Görsel 7.108. Avlanmış Leopar (kat.108)	202
Görsel 7.109. Avlanmış İki Keklik (kat.109)	203
Görsel 7.110. Kedi ve Kanarya Kafesi (kat.110)	164
Görsel 7.111. Avlanmış Kuş (kat.111)	204
Görsel 7.112. Pari Shahrokh Kuşu (kat.112)	206
Görsel 7.113. Cansız Keklik (kat.113)	207
Görsel 7.114. Kanarya (kat.114)	209
Görsel 7.115. Muhabbet kuşu (kat.115)	209

Görsel 7.116. Avrasyalı Karga (kat.116)	209
Görsel 7.117. Gri Dişi Keklik (kat.117)	209
Görsel 7.118. Erkek Sülün (kat.118)	209
Görsel 7.119. Kanarya (kat.119)	209
Görsel 7.120. Dişi Kekik (kat.120)	210
Görsel 7.121. Benekli Kuyruksallayan (kat.121)	210
Görsel 7.122. Cava Serçesi (kat.122)	210
Görsel 7.123. Dışı Kırmızı Saka Kuşu (kat.123)	211
Görsel 7.124. Yeşil Saka Kuşu (kat.124)	211
Görsel 7.125. Papağan (kat.125)	211
Görsel 7.126. Siyah Kafalı Boz ötleğen (kat.126)	211
Görsel 7.127. Saka Kuşu (kat.127)	211
Görsel 7.128. Toygargil (Tarla kuşu) (kat.128)	211
Görsel 7.129. Tepeli toygargil (kat.129)	212
Görsel 7.130. Muhabbet kuşu (kat.130)	212
Görsel 7.131. Siyah Kafalı Saka Kuşu (kat.131)	212
Görsel 7.132. Serçe (kat.132)	212

KISATMALAR DİZİNİ

a.g.k : Adı geçen kaynak

C. : Cilt

Ş : Şemsi Takvim

Yay : Yayınları

H. : Hicri Tarihi

no. : Numara

kat. : Katalog no

1. GİRİŞ

“Türk-İran Batılılaşma Dönemi Karşılaştırmaları ve Ressam Kemal ol Molk” başlıklı tez çalışmamızın konusunu Kaçar döneminde İran’da yaşayan ve resim sanatındaki değişimlerde öncü rolü olan Kemal ol Molk (Muhammed Ghaffari) ve bu kapsamda İran ve Osmanlı batılılaşma sürecinin karşılaştırılması oluşturmaktadır.

Osmanlı batılılaşma sürecinde askeri, sanat ve teknoloji gibi birçok alanda karşımıza çıkan değişimlerin benzeri eş zamanlı olarak Kaçar döneminde de görülmektedir. Bu çalışmada söz konusu sanatçı odak noktası alınarak her iki ülkenin batılılaşma süreçleri ve bu sürecin sanat alanına yansımaları irdelenmiştir. Daha önce kapsamlı olarak değerlendirilmemiş olan ressam Kemal ol Molk’un hayatı ve eserlerinin ele alınması, kataloğunun hazırlanması, Farsça kaynakların değerlendirilmesi, tezin özgünlüğü açısından önemlidir.

Çalışma kapsamında Kemal ol Molk’un; İran’ın başkenti Tahran’da bulunan İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Gülistan Sarayı Müzesi, Niyavaran Sarayı Müzesi, Nigaristan Bahçesi Müzesi, Saadabada Sarayı Güzel Sanatlar Müzesi, Malek Kütüphanesi ve Ulusal Müzesi, Define Müzesi, Doktor Muhammed Sadegh Mahfoozi El Yazmaları-Kültür ve Sanat Müzesi gibi birçok müze ve kurumun koleksiyonunda bulunan eserleri incelenmiş ve fotoğrafları çekilmiştir. Araştırma sürecinde yararlanılan kaynaklarda, bazı eserlerinin bu müzelerde olduğu belirtilse de ziyaret sırasında ulaşılamayan eserlerine Tahran ve Londra’daki açık arttırma web sitelerinde rastlanmıştır. Ordugah-ı Hümayuni (kat.7), Fakhr ol Molk Ardalan Portresi (kat.65), isimsiz (kat.70), eserleri Tahran’da bulunan Tehran Auction’da açık arttırmada yer almıştır. Nasıreddin Şah’ın Portresi (kat.45), Muzaffereddin Şah’ın portresi (kat.52), Nasıreddin Şah’ın Eşi Anis El Dole’nin Portresi (kat.81), eserleri ise Londra’da Christies Açık Arttırma Merkezinde bulunmaktadır. Ayrıca Tahran’da bulunan İran Milli kütüphanesi, Tahran Üniversitesi kütüphanesi ve İran’ın diğer Üniversite kütüphaneleri ve internet arşivlerinde kaynak taramaları gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de ise Anadolu, Osmangazi, Hacettepe ve İstanbul Üniversitelerinin kütüphane ve internet arşivlerinde de Osmanlı Batılılaşma dönemi, Tarih, Türk resim sanatı ve batılılaşma dönemindeki Türk ressamlar ile ilgili kaynak taramaları yapılmıştır.

“Türk-İran Batılılaşma Dönemi Karşılaştırmaları ve Ressam Kemal ol Molk” başlıklı bu tez altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm olan “Giriş” kısmında

Çalışmanın amacı, yöntemi, kapsamı belirtilmiş, sanat tarihi bilimine sağlayacağı katkı ve çalışmanın içeriğine, sürecine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde “İran Kaçar Dönemi” ana başlığı altında Kaçar dönemi tarihçesi, Kaçar Dönemi Batılılaşma hareketleri ile Kaçar dönemi resim sanatı ele alınmıştır. Burada söz konusu hanedanın ortaya çıkışı, ülkeyi ele geçirip devlet kurması ve tahta geçen padişahların faaliyetlerine yer verilmiştir. Bir asırdan fazla hüküm süren Kaçarların batı ile başlayan ilişkileriyle İran’da başlayan değişimlere ve Nasıreddin Şah döneminde başlayan sanat alanındaki yansımalarına yer verilmiştir.

“İran Kaçar Dönemi Ressamı Kemal Ol Molk” başlığı altındaki üçüncü bölümde sanatçının hayatına ve sanat yaşamına yer verilmiştir. Kaçar ve Osmanlı Devleti’nin batılılaşma hareketlerindeki benzerlikler ve farklıklar, her iki devletin yurt dışı elçiliklerinin açılması, -posta, telgraf, fotoğraf, ilk gazetenin yayımlanması gibi- yeni buluşların ortaya çıkması, okulların açılması ve benzer diğer özelliklerin anlaşılması için dördüncü bölümde Osmanlı’da Batılılaşma Süreci ele alınmış, Molk’un çağdaşı olan Osmanlı ressamlarının çalışmalarına bakılmıştır. Bu reform sürecinin her iki devlette de modernleşmenin temelini oluşturduğuna değinilen, Kemal ol Molk’un sanat hayatı ve eserleri üzerinden değişimlerin yorumlandığı Değerlendirme ve sonuç bölümü ile; çalışma kapsamında incelenen, ressamın 132 adet eserinin yer aldığı katalog kısmı son bölümde sunulmuştur.

2. İRAN KAÇAR DÖNEMİ

İran ve Zend Hanedanının Kısa Tarihi

İran topraklarında asırlar boyu çeşitli devletler kurulmuştur. Zerdüştlerin kutsal kitabı Avesta'da adı geçen Kiyumers, İran'da ilk tahta çıkan Padişah olmuştur¹. İslam'dan önce Elamlılar, Madlar, Aryalılar, Hakhamaneshian, Selekdian, Ashkanian (Partlar) ve Sasaniler bu topraklarda hükmetmişlerdir².

Milattan sonra yaklaşık 224-651 yılları arasında İran'da hükmeden Sasanilerin saltanatı Arapların saldırmasıyla son bulmuştur³. İslamiyet'ten sonra sırasıyla İran'da Taheriler, Zeydiler, Ziyariler, Buyiler, Safariler, Samaniler, Gazneniler, Selçuklular, Atabekiler, Hahamneşiler, İlhanlılar, Celayiriler, Muzafferiler, Kiyayiler, Timurlular, Karakoyunlular, Akkoyunlular, Safeviler, Avşarlar (Afşarlar), Zendler, Kaçarlar ve Pehleviler art arda hükmetmişlerdir⁴. 1979'da Ayetullah Humeyni'nin öncülüğünde yapılan İslami Devrim Pehleviler'in saltanatına son vererek, ardından İran İslam Cumhuriyeti kurulmuş ve günümüzde devam etmektedir.

Zendler, İran'da 18. yüzyılın ortalarına kadar hüküm süren ve Moğol devletlerinden sonra hâkimiyet kuran İran asıllı ilk hânedandır⁵. Lur kabilesinin alt kolu Lekler'e bağlı olan bu aşiret, Melâyir ve civarında bulunan Peri ve Kemazan köylerinde yaşamıştır⁶. Bu hanedan 1720'lerde Afganlıların İran'a hâkim olmaya başladığı dönemde ortaya çıkan karışıklıklardan faydalanarak ismini duyurmuştur⁷. Bölgedeki devletin yönetimdeki zaafını kullanarak Nâdir Şah'ın hükümdarlığının ilk yıllarında Melâyir ve çevresinde yağma girişimlerinde bulunan Zendler, liderleri Mehdî Han, Baba Han Çavuşlu tarafından tuzağa düşürülerek öldürülmesinin ardından Kuzey Horasan'a yerleşmişler⁸. Nadir Şah'ın öldürülmesinden sonra Zendlerin lideri Kerim Han ve kardeşi aşirete eski gücünü kazandırmak için Melayir'e dönerek bölgedeki diğer

¹ M. Elmi (1397 ş). *Tarikhe İran Az Dolate Mad Ta Asre Hazer*. Tahran: Javidan ve Badrageye Javidan Yay.

² A. Haddadi (1397 ş). *Tarikhe İrane Bastan*. Tahran: Mani Yay.

³ H. Pirniya (1376 ş). *Tarikhe İrane Bastan*. C 1. (8. Baskı), Tahran: Donyaye Ketab Yay.

⁴ Pirniya, 1376 ş, **a.g.k.**, 15.

⁵ H. Hedayati (1397 ş). *Tarikhe Zendiyeh: İran Dar Zamane Karim Khan (1165-1193)*. Tahran: Moasseseye Chap ve Entesharate Daneshgahe Tehran Yay.

⁶ Hedayati, 1397 ş, **a.g.k.**, 18.

⁷ R. Kurtuluş (2013). *Zendler, TDV İslâm Ansiklopedisi*, c 44. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, s. 256.

⁸ R. Shabani (1397 ş). *Tarikhe Tahavolate Siyasi-Ejtemaiye İran Dar Dorehye Afshariye ve Zandiyeh*. Tahran: Semt Yay.

kabilelerle ile mücadele etmeye başlamışlar. Bu mücadelelerin sonunda Hemedan, Gülpayigan, Hansar ve İsfahan ve topraklarında hakimiyeti ele geçirmişler⁹. Kerim Han, 1751’de hiçbir siyasi ve askeri gücü kalmayan Safevi Hükümdarı III. İsmail’in vekilli olarak yönetime başlamıştır¹⁰. Bu olaydan sonra bölgedeki birçok mahalli lider İsfahan’a gelip III. İsmail’e ve Kerim Han’a bağlılıklarını bildirmiştir. 1766’da Kerim Han Şiraz şehrini başkent olarak seçmiştir¹¹.

Kerim Han’ın ölümünden sonra bir süre taht kavgaları yaşanmıştır. Zend hanedanının son hükümdarı Lutf Ali han Kaçarların lideri Ağa Muhammed Han tarafından öldürülerek Zen hanedanlığının hükümeti son bulmuş ve 1795’te Ağa Muhammed İran’da Kaçar devletini kurarak tahta çıkmıştır¹².

⁹ Shabani, 1397 ş, **a.g.k.**, 42.

¹⁰ Hedayati, 1397 ş, **a.g.k.**, 29.

¹¹ Kurtuluş, 2013, **a.g.k.**, 256.

¹² G. Varham (1385 ş), *Tarikhe Siyasi Ejtemaiye İran Dar Asre Zand*. Tahran: Moin Yay.

2.1. Kaçar Dönemi Tarihçesi

Kaçarlar İran'a yerleşen ve bir asırdan fazla söz konusu coğrafyada önemli roller üstlenen Türk hanedanıdır. Kaçar kelimesi, boyun kurucusu olan beyden gelmekle birlikte tehlikeden (doğal afet, hastalık gibi) kaçan anlamını da ifade etmektedir.¹³ Kaçar boyu, Türkistan, Azerbaycan, İran ve Anadolu'da göçebe hayat yaşayan ve Türkçe konuşan birkaç kabilenin birleşmesi ile ortaya çıkmıştır.¹⁴ Kaçar saraylarında konuşulan dil Türkçe olsa da devletin resmi, kültürel ve idari dili Farsça olmuştur.¹⁵ Kaçar Hanedanı 1795-1925 yılları arasında 130 yıl İran'da iktidarda olan son Türk devletidir.¹⁶

Kaçarlar 15. yüzyılda Azerbaycan'ın Gence yöresinden göç eden üç Türkmen obasından oluşmuştur.¹⁷ Bu Türkmenlerin Moğollar döneminde İran'a göç ettikleri, bir kısmının 17. Yüzyılda, Gürgen bölgesinde bulunan sınırları korumak için Esterabad civarına yerleştirildikleri bilinmektedir.¹⁸ Buraya yerleştirilen göçmenler Aşağı Baş ve Yukarı Baş adıyla iki gruba ayrılmıştır.¹⁹ Bu dönemde Akkoyunlular²⁰ ile savaşım Safevi²¹ devletini kuran Şah İsmail'e destek veren Kaçarlar, daha sonra kızılbaşlar diye bilinen Safevi ordusuna katılmışlardır.²²

Safevi Devleti çöktükten sonra, Afşar Hanedanı'nın kurucusu Nadir Şah'ın Kaçarlar ile ilişkisi Şah İsmail döneminde olduğu gibi devam etmemiş, ilişkileri bozulmuştur. Nadir Şah öldükten sonra İran'da bulunan diğer boylar gibi Develi kolu ve Koyunlu (Kovanlı) isimleri ile bilinen Kaçar kolları arasında hükümeti ele geçirmek için güç mücadelesi yaşanmıştır.²³ Muhammed Hasan Han'ın emrinde olan Koyunlular, Develiler kolunu yenerek, Hazar Denizi'nde bulunan Gilan, Mazenderan ve Cürcan

¹³ F. Sümer (2001). Kaçarlar, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C 24. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, s. 51.

¹⁴ Sümer, 2001, **a.g.k.**, 51.

¹⁵ H. Pirniya ve A. Ashtiani (1395 ş). *Tarikhe İran (Az Sadre Eslam Ta Engeraze Gajariye)*. Tahran: Par Yay.

¹⁶ P. Avery, G. Hambly ve C. Melville, (1991). *The Cambridge History of İran*, v.7, New York: Cambridge University Press.

¹⁷ W. Fisher (1993). *Cambridge History of İran*. Cambridge: Cambridge University Press.

¹⁸ P. Avery (1965). *Modern İran*. London: Ernest Benn Ltd.

¹⁹ T. Uzun (2005) 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Kaçar Portre Sanatı: Nasıreddin Şah'ın Portreleri. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 10.

²⁰ Pirniya ve Ashtiani, 1395 ş. **a.g.k.**, 513.

²¹ C. Aydoğmuşoğlu (2017). *Safevi Devleti Tarihi*. Ankara: Gece Kitaplığı Yay.

²² [http-1: https://www.britannica.com/topic/Kizilbash](http://www.britannica.com/topic/Kizilbash) (Erişim tarihi: 30.Haziran.19).

²³ A. Abrahamian (2008). *Modern İran Tarihi*. (Çeviri: Dilek Şendil), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.

bölgelerini ele geçirdikten sonra İran'ın güneyinde yer alan Zendler ile savaşmaya başlamışlardır.²⁴.

Develi kolunu destekleyen Kerim Han Zend, Muhammed Hasan Han'ın oğlu Ağa Muhammed'i esir alarak Şiraz'da bulunan Arge Kerim Han Kalesi'nde²⁵ tutsak olarak tutmuştur²⁶. 1758 yılında Muhammed Hasan Han, Koyunlu kolunun başına geçerek Zend Hanedanının içinde yer almıştır²⁷. 1779'da Kerim Han vefat ettikten sonra, söz konusu kaleden Kaçarak özgürlüğünü elde eden Ağa Muhammed Han, Astarabad'da Develi kolunu yenilgiye uğratarak Kaçar konfederasyonunu birleştirmiştir²⁸.

Ağa Muhammed Han İran'ın güneyinde bulunan Zend Hanedanı ile mücadele ederken, İran'ın kuzeyinde hâkim olduğu topraklarını genişletme çabasına girmiştir²⁹. Ağa Muhammed Han'dan korkan Bem hâkimi Muhammed Ali Han, Kirman'ın kuşatılmasından sonra Bem'e kaçıp sığınan Lutf Ali Han'ı tuzağa düşürerek tutuklamış ve Ağa Muhammed Han'a teslim etmiştir³⁰. Lutf Ali Han'ın tutuklanma haberini alan Ağa Muhammed Han, Lutf Ali Han'ın Bem'den Kirman'a getirilmesi için Muhammed Veli Han'ı 1500 süvari ile Bem'e göndermiştir³¹. Esir olan Lutf Ali Han, Ağa Muhammed Han'ın emri ile uzun süre işkence görmüş ve gözleri oyularak kör edilmiştir. Lutf Ali Han bir süre daha hapiste kaldıktan sonra 1794'te öldürülmüş ve böylece Zend Hanedanlığı ortadan kalkmıştır³².

Ağa Muhammed Han tahta çıkmadan kısa süre önce ilerde Kaçar Hanedanlığına mensup olan Mirzaların ve veliahtların eğitim merkezi konumuna yükseltilecek olan Tebriz'i ele geçirerek buraya "Darü's Saltana" lakabı verilmiştir³³. 1795'te Ağa Muhammed Han Tahran'ı yeni devletin başkenti olarak seçmiş ve hanedanlığının egemen olacağı Kaçar Devleti'ni kurarak İran'ın siyasi birliğini

²⁴ A. Şemim (1376 ş). *İran Dar Doreye Saltanate Gajar*. (7. Baskı). Tahran: Modabber Yay.

²⁵ K. Afshar (1986). Arg-e Karim Khan, *Encyclopædia Iranica*, c ¼, New York: Columbia University Press.

²⁶ Y. Dolatabadi (1396 ş). *Tarikhe İrane Moaser*. C 1. Tahran: Donyaye Ketab Yay.

²⁷ Fisher, 1993, **a.g.k.**, 340-342.

²⁸ Fisher, 1993, **a.g.k.**, 350-360.

²⁹ G. Zargarinejad (1395 ş). *Tarikhe İran Dar Doreye Gajariye: Asre Ağa Muhammed Han*. Tahran: Semt Yay.

³⁰ [http-2: https://cgie.org.ir/fa/news/153994](http://cgie.org.ir/fa/news/153994) (Erişim tarihi:30. Haziran.19).

³¹ Y. Karadeniz (1926). *Kaçar Döneminde İran*. İstanbul: Seleng Yay.

³² H. Pirniya ve A. Ashtiani (1395 ş). *Tarikhe İran*. Tahran: Par Yay.

³³ C. Aydoğmuşoğlu (2011). *Tarihte Tebriz*. Ankara: Berikan Yay.

sağlamıştır³⁴. Aynı yıl Ağa Muhammed Şah olarak hükümetin başına geçmiştir. Şah'ın küçük yaşta hadım edilmiş olmasından dolayı çocuğu olmamış, kendisinden sonra ağabeyi Kulu Han'ın oğlu Baba Han tahta çıkmış ve taç giydikten sonra Feth Ali Şah adını almıştır³⁵.

Feth Ali Şah döneminde, İran ve Rusya devletleri arasında çeşitli savaşlar olmuş ve mağlup olan İran Devleti 1813'te Gülistan Antlaşması, 1828'de ise Türkmençay Antlaşmasını kabul ederek toprak kaybetmiştir³⁶. Feth Ali Şah, Ağa Muhammed Han'ın vasiyeti üzerine dördüncü oğlu Abbas Mirza'yı, 1799'da veliaht seçerek Azerbaycan hükümdarlığına atamıştır. Abbas Mirza'nın oğlu Muhammed Mirza 1833'te babasının ölüm haberini aldığı sırada kuşatmış olduğu Herat'ı bırakarak Tahran'a gitmiş ve padişahın veliahtı kabul edilmiştir³⁷. 1834'te Feth Ali Şah'ın ölümünün ardından taç giyerek Muhammed Şah ismi ile anılmıştır³⁸.

Muhammed Şah saltanatı döneminin en önemli olayı Rusların güvencesiyle tekrar Herat'ı kuşatmasına rağmen, İngilizlerin baskılarından dolayı Afganistan'ın İran'dan ayrılmasını kabul etmesidir³⁹. Bu kaybın ardından ülkenin dört bir yanında Rusların ve İngilizlerin eliyle desteklenen halk isyanlarını bastırmak için saltanatının sonuna kadar mücadele etmiştir⁴⁰. 14 yıl 3 ay tahtta kalan Muhammed Şah, 1848'de vefat etmiştir. Onun ölümünden sekiz gün sonra Tebriz'de yaşayan 16 yaşındaki oğlu Nasıreddin Mirza, taç giymiş ve 19 Ekim 1848'de Kaçarların başkenti Tahran'a yerleşmiştir⁴¹. Kaçar döneminin en uzun süre tahta kalan sultanı olan Nasıreddin Şah Saltanatının 50. yıl dönümü kutlamalarına hazırlık yapıldığı günlerde, Şah Abdol Azim Türbesi'ni ziyareti sırasında Mirza Rıza Kermani tarafından düzenlenen bir suikast ile öldürülmüştür⁴².

Nasıreddin Şah'ın ölümünden sonra oğlu veliaht Muzaffereddin Şah tahta geçmiştir⁴³. Bu dönemin en önemli olayları; Meşrutiyet Fermanının ilanı, İran'ın Milli

³⁴ A. Zerrinkub (1396 ş). *Ruzgaran (Tarikhe İran)*. Tahran: Sokhan Yay.

³⁵ A. Kafkasyalı (2010). *İran Türkleri*. İstanbul: Bilge Oğuz Yay.

³⁶ M. Aliyev (2001). *Şimal Azerbaycan'ın Rusiya Tarafından İşgalının Tarihşünaslığı*, Baku: Adiloğlu Neşriyyat Yay.

³⁷ Şemim, 1963, **a.g.k.**, 48.

³⁸ Şemim, 1963, **a.g.k.**, 51.

³⁹ M. Gobar (1368 ş), *Afganistan Der Masire Tarikh*, Kabil: İnkilap Yay.

⁴⁰ N. Yazıcı (2011). *Tarihte Türkler ve Türk Devletleri*, İstanbul: İlgi Kültür Sanat Yay.

⁴¹ Dolatabadi, 1396 ş, **a.g.k.**, 98-101.

⁴² Ashtiani, 1395 ş. **a.g.k.**, 550.

⁴³ Zerrinkub, 1396 ş, **a.g.k.**, 56-57.

Meclisi'nin açılması ve ilk anayasanın yazılmasıdır⁴⁴. Muzaffereddin Şah anayasayı imzaladıktan 5 gün sonra vefat etmiş, yerine 24 yaşındaki oğlu veliaht Muhammed Ali Mirza tahta geçmiştir⁴⁵.

Muhammed Ali Mirza Tahta geçtikten sonra babasının imzaladığı ilk meşrutiyet fermanına bağlı kalmayarak 1908'de meclise binasına topla saldırarak Meclisi dağıtmıştır⁴⁶. Bu olayın ardından dönemin önde gelen meşrutiyet yanlıları ve gazetecilerin bazılarını sürgüne gönderip, bazılarını ise öldürmüştür. Bu olaydan sonra İran'da İstibdad-ı-Segir ad verilen bir yıllık dönem başlamıştır⁴⁷. 1909'da meşrutiyetçiler yeniden güçlenerek Tahran'ı ele geçirmişlerdir. Muhammed Şah ayaklanma sırasında Rus konsolosluğuna sığınarak hayatta kalabilmiştir ancak meşrutiyetçiler tarafından padişahlıktan azlettirilmiştir⁴⁸.

Muhammed Şah'ın azledilmesinin ardından bu sırada 12 yaşında olan veliaht Ahmet Mirza Savaş Bakanı Sepehdar Tonekaboni ve İçişleri Bakanı Serdar Asad Bakhtiyari'nin onayı ile padişah olarak tahta geçmiştir⁴⁹. Tahta geçen padişahın yaşı küçük olduğundan dolayı, yasal yaşa gelene kadar Azd ol Molk Naeb ol Saltana olarak göreve atanmıştır⁵⁰.

Ülkedeki çeşitli krizlerden dolayı Ahmed Şah uzun bir Avrupa yolculuğuna çıkmak zorunda kalmıştır⁵¹. 31 Ocak 1924'te meclis, Avrupa'da bulunan Ahmed Şah'ı gıyabında tahttan indirerek Kaçar Hanedanlığına son vermiştir⁵². 12 Aralık 1925 tarihinde Rıza Han'ın meclis tarafından "şehinşah" ilân edildikten sonra Pehlevi hanedanı kurularak, Rıza Şah 25 Nisan 1926'da Tahran'daki Gülistan Sarayı'nda taç giymiştir⁵³.

Kaçar hanedanlığının saltanatı Rıza Şah'ın tahta çıkmasıyla son bulmuştur. Pehleviler, Kaçar Devleti'nden sonra İran'ı padişahlık sistemi ile yöneten son hanedandır. 1979'da Ruhollah Khomein'nin liderliğinde yapılan İran İslam Devrimi,

⁴⁴ A. Kasravi (1395 ş), *Tarikhe Mashrute Dar İran*, Tahran: Par Yay.

⁴⁵ Kasravi, 1395 ş, **a.g.k.**, 55.

⁴⁶ A. Hagdar (1396 ş), *Gataati Az Tarikhe Moasere İran (Zuhure gajarie ta Pahlavi)*, Tahran: Edebiyat Kulübü Yay.

⁴⁷ M. Melikzadeh (1363 ş), *Tarikhe Engelabe Mashrute Dar İran*, Tahran: Elmi Yayınları Yay.

⁴⁸ M. Bamdad (1371 ş), *Şarhe Hale Ricale İran*, Tahran: Zavar Yay.

⁴⁹ N. Abdolhosein (1355 ş), *Dolathaye İran Az Agaze Mashrute Ta Oltimatom*, Tahran: Babek Yay.

⁵⁰ Hagdar, 1396 ş, **a.g.k.**, 226.

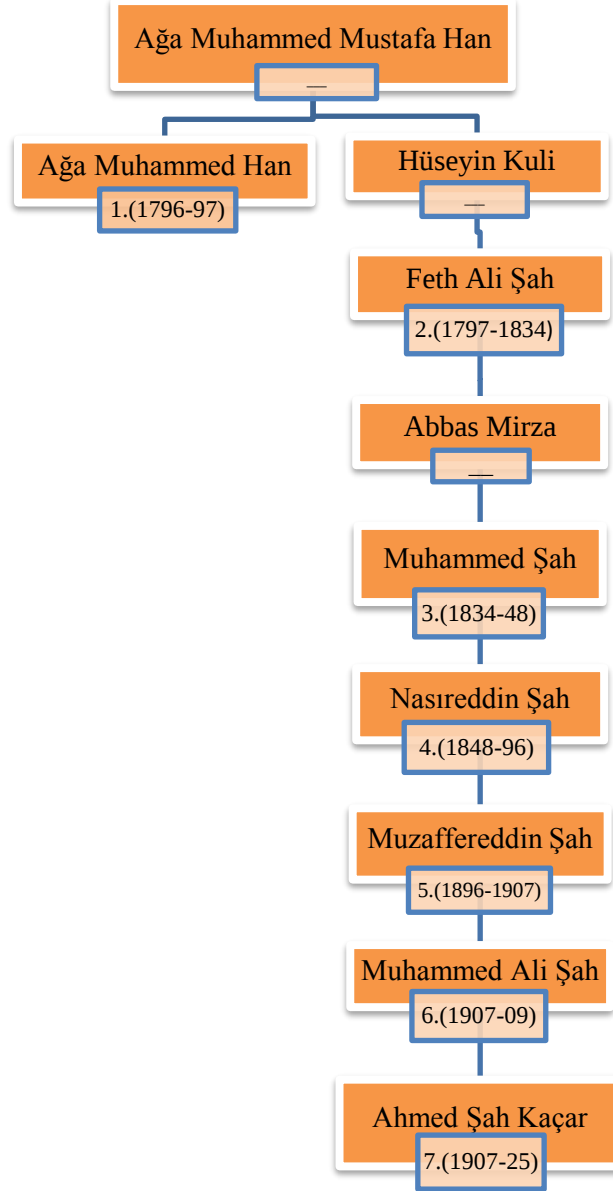
⁵¹ S. Ganei (1389 ş). *Ahmet Shahe Gajar*. Tahran: Avaye Eshg ve Sahel yay.

⁵² M. Ivanof (1362 ş), *Tarikhe Mashruteye İran*. (Çeviri: Abolkasım Etesami), Tahran: Egbal Yay.

⁵³ H. Katouzian (2006), *State and Society in Iran*, London: I.B. Tauris & Co. Ltd.

Pehleviler'in saltanatına son vermiştir⁵⁴. Bu olayın ardından günümüzde de devam eden İran İslam Cumhuriyeti rejimi kurulmuştur.

Kaçar Hanedanı Soyağacı

http-3: <https://www.wikiwand.com/tr/> (Erişim tarihi: 11-Haziran-19)

⁵⁴ H. Mohitmafi (1363 ş), *Tarikhe Engelabe İran*, Tahran: Elmi ve Ferdosi Yay.

2.1.1. Kaçar Dönemi Batılılaşma Hareketleri

Safevi döneminden itibaren Batı ülkeleri ile ilişkileri başlayan İran'ın, Nasıreddin Şah döneminde söz konusu ilişkileri zirve noktasına ulaştırmıştır. Safevi ve Nadir Şah döneminde İran'ın modern ülkelerden silah ithalatı, gemi yapımı ve deniz bilimleri gibi teknolojileri ülkeye getirmesi batılılaşmanın askeri alandan başladığının göstergesidir⁵⁵.

19. yüzyılda Avrupalılar Kaçar padişahlarını doğuya hükmeden korku salan güçler olarak görmüşlerdir. Kaçar padişahları kendilerini ülkenin sahibi olarak görmelerine rağmen aslında ülke yönetiminde çok fazla etkileri yoktur⁵⁶. Bu dönemde yönetim görünüşte padişahların elindeydi ancak asıl yöneticiler saray içinde yüksek rütbelere sahip kişiler, yani Mirzalar, Mustavafiler ve çevreleri idi.⁵⁷ Söz konusu kişilerin sarayda olan ilişkilerine göre padişah tarafından Al Saltana, Al Dole ve Al Memalik unvanlarını almaları, giderek güçlenmelerini ve yönetimde söz sahibi olmalarını sağlamıştır.⁵⁸ Yöneticilerin kimliklerinin belli olması için Nasıreddin Şah tarafından söz konusu kurumlarda çalışan kişilere Mirza unvanı verilmiştir. Bununla birlikte bu kişilere gri kenarlı fes giyme zorunluluğu getirilmiştir⁵⁹. Verilen unvanlar, babadan oğula geçmiş ve devletten sabit bir maaş almadıkları için unvanlarını bir meta gibi çevrelerindeki yakın kişilere satmışlardır⁶⁰.

Nasıreddin Şah döneminde İçişleri, Ticaret, Kültür ve Eğitim, Halkla İlişkiler ve Güzel Sanatlar, Posta ve Telgraf gibi yeni sistemler kurulurken, Savaş Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı gibi var olan kurumlar da modernleştirilmiştir.⁶¹ Bu dönemin en eski kurumlarından Maliye Bakanlığı, Mustavafi (muhasib) ve Müşirlerin (kâtip) eliyle yönetilmiştir⁶². Mustavafi ve Müşir unvanına sahip olanlar zengin aile üyeleri ve Safevi döneminden itibaren sarayla ilişkileri olan kişilerdir⁶³. Bu unvanlar da babadan oğula aktarılmış, bununla birlikte vergi toplama ve muhasebe işlemlerinin sadece bu kişilerin eliyle yapılması, vergilerin adaletli bir

⁵⁵ Pirniya ve Ashtiani, 1395 ş, **a.g.k.**, 680.

⁵⁶ A. Tajbakhsh (1380 ş). *Farhang ve Honar Dar Doreyeh Gajar*. C 1. Şiraz: Navid Şiraz Yay.

⁵⁷ A. Mostofi (1384 ş). *Tarikhi Ejtemi ve Edari Doreye Gajariye*. Tahran: Zavar Yay.

⁵⁸ N. Kermani (1395 ş). *Tarikhe Bidariye İranian*. C 1. Tahran: Par Yay.

⁵⁹ Godsi, 1379, **a.g.k.**, 36.

⁶⁰ H. Godsi (1379 ş). *Khaterate Man (Tarikhe Sadsaleye İran)*. C 1. Tahran: Kareng Yay.

⁶¹ Abrahamian, 2008, **a.g.k.**, 12-13.

⁶² Abrahamian, 2008, **a.g.k.**, 14.

⁶³ K. Ale Yasin (1371 ş). *Tarikhe Maliyat Az Agaz Ta Emruz*. Tahran: Mashal Yay.

şeklde alınmaması ve merkezi devletin, bu kurumun gelir miktarından kesin bilgisi olmaması neticesinde büyük yolsuzluklar ortaya çıkmıştır⁶⁴.

Feth Ali Şah döneminde de devlet, kişilerden, araziler ve hayvanlardan alınan vergileri düzenlemiş Nasıreddin Şah döneminde giderek artan vergiler Mustavafiler döneminde iyice adaletsizleştirilmiştir⁶⁵. Meşrutiyet döneminde ise vergi ve maliye sistemlerinde köklü değişimler yapılmış ve tüm vatandaşlardan eşit bir miktarda vergi alınmıştır⁶⁶. 1873'te İçişleri Bakanlığı'nın kurulmasıyla birlikte Avusturya ve İtalya'dan gelen uzmanların yardımlarıyla Nazmiye ismi verilen polis teşkilatı oluşturulmuştur⁶⁷. 1900'lere gelindiğinde bu kurumda sadece 400 polis çalışmaktaydı⁶⁸. İçişleri bakanlığında, veliaht Muzaffereddin, Nasıreddin Şah'ın en büyük oğlu Zell ol Sultan, Kamran Mirza (Naeb ol Saltana), Amin ol Saltana, Amin ol Dole Gürcü ve Mohsen Mazaher (Moshir od Dole) en nüfuzlu kişilerdir⁶⁹.

İran modernleşmesinde İngilizler, Fransızlar ve Rusların ülkeyi sömürge altına almak için birbiriyle mücadele ettikleri ve sarayı etkileri altına almak için uğraştıkları görülmektedir⁷⁰. Ülke içinde müdahaleleri o kadar ilerlemiş ki sarayda yüksek rütbeli görevlilerin ve bakanların değişmesinde, veliaht seçiminde bile rolleri olmuştur⁷¹. Bununla beraber bazı şehirlerde konsoloslukların kurulması, Süveyş Kanalı'nın açılması ve Rusya-Kavkaz demiryolu hattının yapılması büyük antlaşmaların imzalanmasına, ithalat ve ihracat yollarının açılmasına sebep olmuştur⁷². Bu dönemde İran pek çok ülke ile ticaret ilişkilerine başlayarak 1900'lerde bu konuda zirveye ulaşmıştır⁷³. Yurt dışı ticareti, İngiliz, Fransız ve Rus tüccarlar vasıtası ile yapıldığından dolayı bu ülkeler ticarete para transferlerini kolaylaştırabilmek için İran'da ilk bankalarını açmışlardır⁷⁴.

1852'de Mirza Tagi Han (Amir Kebir)'ın çabaları ile Nasıreddin Şah döneminde Darülfünun Medresesi ilk olarak Tahran'da, şehzadelerin, yüksek rütbeli devlet adamlarının ve saray ile ilişkileri olan zengin ailelerin çocuklarına eğitim verme

⁶⁴ M. Abdi (1386 ş). *Maliye Dar İran*. Tahran: Abtin Galam Yay.

⁶⁵ Ale Yasin, 1371 ş, **a.g.k.**, 132.

⁶⁶ Ale Yasin, 1371 ş, **a.g.k.**, 134.

⁶⁷ Abrahamian, 2008, **a.g.k.**, 18.

⁶⁸ M. Tafaroshi (1362 ş). *Nazm ve Nazmiye Dar Doran Gajar*. Tahran: Farhangsara Yay.

⁶⁹ K. Soleymani ve İ. Afshar (1379 ş). *Algab Rejale Doreyeh Gajariyeh*. Tahran: Ney Yay.

⁷⁰ S. Nafisi (1383 ş). *Tarikhe Ejtemai ve Siyasiye İran Dar Dorane Gajar*. Tahran: Ahura Yay.

⁷¹ Nafisi, 1383 ş, **a.g.k.**, 54.

⁷² E. Teimor (1392). *Tarikhe Siyasiye İran Dar Dorane Gajar*. Tahran: Sokhan Yay.

⁷³ C. Issawi (1971). *Economic History of Iran (1800-1914)*. Chicago: Chicago University Press.

⁷⁴ R. Matthee, W. Floor ve P. Clawson (2013). *The Monetary History of Iran (From the Safavids to the Qajars)*. London: I.B. Tauris & Co. Ltd.

amaçlı kurularak, yeni bilimlerin öğretildiği ve İran'ın ilk modern üniversitesi haline gelmiş, Avusturya, Almanya ve Fransa'dan davet edilen hocalar bu medreselerde eğitim vermiştir. Kültür ve Eğitim Bakanlığı Kaçar döneminde gelirinin en büyük kısmını Darülfünun Medresesine harcayarak Tebriz ve Bircend gibi büyük şehirlerde de yeni medreseler açmıştır⁷⁵.

1817'de İran'ın ilk yayınevi Ağa Zeynalabidin Tebriz'i tarafından Tebriz'de kurulmuştur⁷⁶. Ağa Zeynalabidin Abbas Mirza'nın emri üzerine Rusya'ya gidip baskı ve yayın tekniklerin öğrendikten sonra bir baskı makinesi ile İran'a dönerek Mirza Abolgasem Gaem Megam'ın Arapça'da yazdığı Feth Name'yi basmıştır⁷⁷. Basım ve yayın teknolojisinin İran'a getirilmesi, Vakaiyye İttifakiye, Tahran-i-Emruz gibi birçok gazetenin yayınlanmaya başlaması ve Ali Akbar Dehkhoda'nın çabaları ile Dehkhoda sözlüğünün yazılması bu dönemin önemli kültürel gelişmelerindendir⁷⁸. Batı ile ilerleyen ilişkiler özellikle eğitim alanında yapılan reformlar, yeni meslekler ve düşüncelerin ortaya çıkmasında etkili olmuştur⁷⁹.

Tebriz, İsfahan, Şiraz ve Kum gibi şehirlerde büyük Tekye'ler açılarak, Şiilerin en çok değer verdiği Aşura olayı, Şii İmamlarının doğum veya vefat günleri gibi büyük merasimlerin yapıldığı bir merkez haline gelmiştir⁸⁰. Tiyatronun İran'a girmesi ile, zamanla bu tekyelerde tiyatro oyunları oynanmaya başlanmıştır⁸¹. Kaçar padişahları, Safevi şahları gibi toplumu bir arada tutmak için dini olayları siyasi amaçları doğrultusunda kullanarak pek çok Tekye inşa etmiştir⁸².

1839'da Fransa'da icadedilen fotoğraf, üç sene sonra İran'a getirilerek Kaçar döneminin batılılaşma hareketlerinin başlamasında önemli bir adım olmuştur⁸³. Bu dönemde, ilk fotoğraf makinesini Rus diplomatı Nikola Paolov, ikinciye ise İngiliz Kraliçesi Victoria padişaha hediye etmiştir⁸⁴. Nasıreddin Mirza ve saray mensuplarının

⁷⁵ E. Gasemi Puya (1378 ş). *Madarese Jadid Dar Doreye Gajariye*. Tahran: Merkeze Nashre Daneshgahi Yay.

⁷⁶ S. Fasih (1397 ş). *Seyre Tarikhiye Ruzname Dar İran*. Tahran: Chapar, Asatire Parsi Yay.

⁷⁷ Sh. Babazadeh (1378 ş). *Tarikhe Chap Dar İran*. Tahran: Tahuri Kütüphanesi Yay.

⁷⁸ H. Ardakani (1376 ş). *Tarikhe Moassesate Tamadonie Jadid Dar İran*. C 1. Tahran: Tahran Üniversitesi Yay.

⁷⁹ Ardakani, 1376, **a.g.k.**, 68.

⁸⁰ M. Oskuyi (1378 ş). *Seyri Dar Tarikhe Taatre İran*. Tahran: Anahita Oskuyi Yay.

⁸¹ Oskuyi, 1378 ş, **a.g.k.**, 65.

⁸² M. Ashofte (1393 ş). *Sargozashte Namayesh Dar İran*. Tahran : Ofog Yay.

⁸³ H. Shafaiye (1388 ş), *Fan ve Honare Akkasi*. Tahran: Sherkate Entesharate Elmi ve Farhangi Yay.

⁸⁴ Y. Zaka (1389 ş). *Tarikhe Akkasi ve Akkasane Pishgam Dar İran*. Tahran: Entesharate Elmi ve Farhangi Yay.

ilk çekilen fotoğrafların konusu olmalarıyla birlikte⁸⁵ Şah'ın fotoğrafa olan tutkusu bu sanatın gelişmesinde etkili olmuştur⁸⁶. Mirza İsmail Jadid-ol-İslam'ın oğlu Ağa Rıza fotoğrafı Fransız asıllı Francis Carlhian'dan iyi öğrenerek ve sarayda Akkas Başı (Baş Fotoğrafçı) unvanını almış ve İran'ın ilk fotoğrafçısı olmuştur⁸⁷.

⁸⁵ M. Tahmasebpur (1392 ş). *Nasıredin, Shahe Akkas*. Tahran: Tarikhe İran Yay.

⁸⁶ Tahmasebpur 1392 ş, **a.g.k.**, 28

⁸⁷ M. Tahmasepur, M. Sattari ve A. Estepanian (1385 ş). *Aga Reza Akkasbashi*. Tahran: Muzeye Aks Khaneye Shahr Yay.

2.1.2. Kaçar Dönemi Resim Sanatı

İran'ın resim sanatında batılılaşma eğilimleri 19. yüzyılda Safeviler ile başlamış, Geç Safeviler döneminde Avrupa tarzı resim üslubundan etkilenilmiştir⁸⁸. Ağa Muhammed Han'ın tahta geçerek Kaçar devletini kurması ile ülkenin siyasi iktidara kavuşması sanatta, özellikle resim sanatında değişimlere neden olmuştur. Bu dönemde Avrupa tarzında resim yapma eğilimleri artarak devam etmiş, büyük boyutlu tuval resim sanatını örnekleri yaygınlaşmış, padişahların sanatı desteklemeleri nedeniyle gelişmelerde doğrudan etkileri olmuştur⁸⁹. Kaçar döneminin önde gelen ressamlarından olan Kemal ol Molk da batı tarzında eserler üretmiş ve eserlerinde perspektif, natüralizm, derinlik gibi Avrupa resim sanatının önemli unsurlarını uygulamıştır.

1781-1925 yılları arasında üretilen bütün sanat eserleri Kaçar Dönemi Sanatları ismi ile tanımlanmıştır⁹⁰. Ağa Muhammed Han'ın tahta çıkması ile başlayıp, Zend ve Kaçar döneminde de devam eden, İran resim sanatı (minyatür / kitap resmi /elyazma resimlemeciliği) ve Avrupa resim teknikleri bir araya gelerek oluşan resim gelişmelerine *Kaçar Resim Mektebi* adı verilmiştir⁹¹.

Kaçar döneminde çoğunlukla resim siparişi veren kişilerin padişahlar, şehzadeler ve saray ile ilişkileri olan zengin ailelerin olması, sarayın resim sanatının gelişmesinde bu zümrenin büyük etkisi olduğunu göstermektedir. Özellikle ilk padişahları Feth Ali Şah döneminden başlayan ve Divar Negari(دیوار نگاری / Duvar Resimleri) denilen yeni resim tarzı da yaygınlaşmıştır⁹². Kaçar Resim Mektebi'nde üretilen resimlerin stiline daha önceki dönemlerden giderek farklılaştığı ve kendine özgü bir tarzın oluştuğu görülmektedir. Aslında bu dönemin resim anlayışının temelini Afşar ve Zend dönemlerinde aramak gerekir ki, maalesef ortaya çıkan siyasi kargaşalardan dolayı söz konusu dönemlerden günümüze pek fazla eser ulaşamamıştır⁹³.

⁸⁸ Y. Ajand (1397 ş). *Negargariyeh İran (Pajuheshi Dar Tarikhe Naggashi ve Negargariyeh İran)*.c 1.

Tahran: Semt Yay.

⁸⁹ Ajand, 1397 ş, **a.g.k.**, 221.

⁹⁰ M. Gudarzi (1395 ş). *Tarikhe Naggashiye İran Az Agaz Ta Are Hazer*. (5. Basık), Tahran: Semt Yay.

⁹¹ A. Zekrgu (1382 ş). *Seyre Honar Dar Tarikh*. Tahran: Medrese Yay.

⁹² Ajand, 1397 ş, **a.g.k.**, 230.

⁹³ Zekrgu, 1382 ş, **a.g.k.**, 73.

Feth Ali Şah ülkenin dört bir yanından sanatçıları saraya davet ederek yeni yapılan sarayların duvarlarını süslemek için büyük resimler yapılmasını istemiştir⁹⁴. Bu dönemde Avrupa ile başlayan ilişkilerle birçok diplomat ve gezgin İran'ı ziyaret etmiştir. Resim ve sanatın diğer alanlarıyla ilgili karşımıza çıkan önemli bilgiler de bu kişilerin günlük notlarında ve yazdıkları seyahatnamelerde yer almıştır⁹⁵.

Genel olarak Kaçar döneminde üretilen resimleri tekniklerine göre tuval resmi, minyatür, cam resimleri olarak ana başlıklar altında ayırmak mümkündür. Bu dönemde üretilen tuval resimlerinde ağırlıklı olarak dini konulu portreler karşımıza çıkmaktadır. Daha önceki dönemlerde Hz. Muhammed ve Masum İmamların (Çahardeh Masum-i Pak / چهار ده معصوم پاک) portreleri çok nadir ve yüzleri görünmeyecek şekilde resimlerin konusu olsa da bu dönemde yüzleri açık bir şekilde çok sayıda Hz. Muhammed ve Masum İmamların portresi resmedilmiştir⁹⁶. Bu portrelerde figürlerin yüzleri güzelleştirilmiş, siyah ve uzun sakallı olarak gösterilmişlerdir. Biouk Ahmary'nin (بيوك احمري) çizdiği Hz. Ali ve Hüseyin'in resimleri ve Abdolhosein Sani Hümayun'un (عبدالحسين سانی همایون) eserleri bu konuda ilk akla gelenler arasındadır⁹⁷.

Tuval resminde daha çok padişahlar, şehzadeler ve vezirler gibi saray mensuplarının konu edinildiği portreler öne çıkmıştır⁹⁸. Bu tablolar genellikle resmi kurumlar ve devlet dairelerinde kullanılmak üzere üretilmiştir⁹⁹. Modeller çoğunlukla sandalyede otururken, ayakta tam boy veya yerde bağdaş kurmuş oturur vaziyette betimlenmiştir¹⁰⁰. Ayrıca yüzleri en ince detaylarıyla vermek bu portrelerin bir diğer özelliğidir.

İran'da Negargari adı ile bilinen minyatür sanatı, Safevilerden sonra geri planda kalmıştır. Ancak Kaçarlar döneminde bazı hocaların çabaları ile bu sanat tekrar canlandırılmıştır¹⁰¹. Kaçar döneminden günümüze ulaşan minyatürlerin Timurlu ve Safevi dönemlerinin farklı oldukları görülmektedir. Bunun sebebi Avrupa resim

⁹⁴ Z. Shukuhi Asl (1397 ş). *Vijegihaye Barjasteye Sabke Naggashiye Darbari Dar Dorane Fath Ali Şah*. Tahran: Ariyadanesh Yay.

⁹⁵ Shukuhi Asl, 1397 ş, **a.g.k.**, 17.

⁹⁶ S. Yasini (1395 ş). *Shemayeh Negariye Dini Dar İran ve Garb Az Agaz ta Doreye Moaser*. Tahran: Pajuheshgahe Farhang, Honar ve Ertebatat Yay.

⁹⁷ Yasini, 1395 ş, **a.g.k.**, 98.

⁹⁸ B. Jalale Jafari (1382 ş). *Naggashiye Gajariyeh (Nagde Zibayishenasi)*. (1. Baskı), Tahran: Kavosh Galam Yay.

⁹⁹ Jalale Jafari, 1382 ş, **a.g.k.**, 46.

¹⁰⁰ Jalale Jafari, 1382 ş, **a.g.k.**, 54.

¹⁰¹ M. Sarikhani ve H. Hashemi Zarjabad (1394 ş). *Negargari İran Dar Doreye Gajar*. Tahran: Meshhad Ferdosi Üniversitesi Yay.

sanatının İran'a girmesi ile klasik ve eski minyatür tekniklerinin terkedilmiş olmasıdır¹⁰². Sani ol Molk'un (صنیع الملک) resimlerini yaptığı Bin bir Gece Masalları (Hezaro Yek Şeb / هزار و یک شب) adlı eserde Avrupa resim sanatının etkileri belirgin bir şekilde gözlemlenir.¹⁰³ Ancak bu sanatın artık saray tarafından desteklenmemesi, ilgi görmemesi, ülkenin baskı teknolojisi ile tanışması ve beğenilerin değişmesiyle kitap resimleciliği yavaş yavaş geri planda kalmıştır.

Kaçar döneminde üretilen minyatürlerde daha çok çiçek ve bitki resimleri dikkati çekmektedir. Ayrıca bu konular duvar resmi, minyatür ve halı gibi birçok sanat dalında da eş zamanlı olarak sıkça karşımıza çıkmaktadır. Muhammed Şah döneminde yaşayan Lutf Ali Khan Şirazi (لطف علی خان شیرازی) bu konunun en iyi ustalarından biri olmuştur. Saray kütüphanesine yaptığı kitap ciltleri ürettiği en önemli eserlerdendir¹⁰⁴. Diğer sıkça ele alınan konulardan biri de Selçuklu ve Safevi döneminden itibaren minyatürlerde yaygın olarak işlenen çiçek ve kuş resimleridir¹⁰⁵. Geleneksel minyatür sanatında kalıp olarak çalışılan geometrik formlardaki çiçek ve kuşlar bu dönemde yerini natüralist üsluptaki çiçek ve kuş betimlemelerine bırakmıştır¹⁰⁶. Bu konunun işlendiği eserlerde farklı resim teknikleri ve üsluplar denemiştir. Örneğin Şiraz mektebinde yapılan eserlerde çiçeklerin yaprakları daha hacimli resmedilirken, diğer mekteplerde daha ince ve az yapraklı resmedilmiştir¹⁰⁷.

İran'da köklü bir geçmişi olan ve Kaçar döneminde de üretilmeye devam eden bir diğer resim türü ise cam üzerinde yapılan resimlerdir. Camın ön ya da arka tarafında resim yapmak zor olduğundan dolayı zahmetli olan bu teknik, Sasanilerden başlayarak günümüze kadar kesintisiz bir şekilde üretilmiştir¹⁰⁸. Sanatçı renkleri camın arkasına yerleştirdikten sonra, önce en açık yüzeyi ve renkleri, daha sonra detayları ve en son da arka planı boyayarak çalışmasını tamamlar¹⁰⁹. Mehr Ali'nin (مهر علی) yaptığı Feth Ali Şah ve Oğulları bu teknikte bilinen en iyi örneklerden biridir¹¹⁰.

Kaçar döneminde üretilen diğer bir resim türü de *naggashiye gahvekhanei* (نقاشی قهوه خانه ای) yani kahvehane resimleridir. Halk arasında *Khiyali Sazi*

¹⁰² Sarikhani ve Hashemi Zarjabad, 1394 ş, **a.g.k.**, 26.

¹⁰³ Sarikhani ve Hashemi Zarjabad, 1394 ş, **a.g.k.**, 37.

¹⁰⁴ Jalale Jafari, 1382 ş, **a.g.k.**, 83.

¹⁰⁵ M. Sherfizade ve H. Samenikhah (1396 ş). *Gol ve Morg Az Nazare Manashenakhti Dar Negargariye Irani*. Tahran: Mahvare Yay.

¹⁰⁶ Sherfizade ve Samenikhah, 1396 ş, **a.g.k.**, 56.

¹⁰⁷ Sherfizade ve Samenikhah, 1396 ş, **a.g.k.**, 72.

¹⁰⁸ F. Salahshur ve J. Kazeruni (1388 ş). *Naggashi Poshte Shishe*. Tahran: Nazr Yay.

¹⁰⁹ Salahshur ve Kazeruni, 1388 ş, **a.g.k.**, 13.

¹¹⁰ Salahshur ve Kazeruni, 1388 ş, **a.g.k.**, 83.

(خیالی سازی) - *Hayal Resimleri* denilen bu sanat Kaçar döneminin sonlarına doğru ortaya çıkmış, yavaş yavaş kahvehaneye giden yoksul ve orta sınıf arasında benimsenmiştir¹¹¹. Bu tür kahvehanelerde Hz. Ali ve onun din hakkındaki konuşmaları, Rüstem ve Sührab destanı gibi Şehname hikâyeleri ve Kerbelâ olayı gibi dini konular ile Yusuf ve Züleyha, Hüsrev ve Şirin gibi edebi hikâyeler anlatılmıştır¹¹². Hikâyelerdeki konuların etkisinin artması için kahvehanelerin duvarlarına aynı konularda resimler asılmış ve bu nedenle resimlere *Hayal Resimleri* denilmiştir¹¹³. Bu konuda Hossein Gollar Agası'nın (محمد مدبر) *Saggaye Kerbelâ* (سقای کربلا) ve Muhammed Modaberin (محمد مدبر) *Yusuf ve Züleyha* tabloları bilindik örneklerdendir¹¹⁴.

Kaçar döneminin öne çıkan sanatçıları arasında; Mirza Baba Esfahani (میرزا بابا اصفهانی), Mehr Ali (مهر علی), Abdullah Khan Naggash Bashi (عبدالله خان نقاش باشی), Ali Eshref (علی اشرف), Aga Zaman (آقا امام زمان), Aga Sadeg (آقا صادق), Seyyed Mirza (سید میرزا), Aga Nejef Esfahani (آقا نجف اصفهانی), Muhammed Jafer (محمد جعفر), Muhammed Kazem (محمد کاظم), Aga Muhammed (آقا محمد), Aga Lutf Ali Şirazi (Aga Lotf Ali Tasvirgar / آقا لطفعلی شیرازی), Muhammed Esmail Esfahani (محمد اسماعیل), Muhammed Shirin Negar (محمد شیرین نگار), Mahmud Khan Malek ol Shoara (محمود خان ملک الشعرا), Esmail Jalayer (اسماعیل جلاير), Abolhasan Ghaffari (Sani ol Molk / میرزا ابوالحسن غفاری معروف به صنیع الملک), Abdolhoseyin Sani Hümayun (حسین بهزاد), Abutorab Ghaffari (ابوتراب غفاری), Hossein Behzad (حسین بهزاد), Ali Akbar Khan (Mozeyyen ol Dole / علی اکبر خان مزین الدوله), Mehdi Mosavvar ol Molk (مهدی مصورالملک) ve konumuz olan Kemal ol Molk (کمال الملک) olarak sayılabilir.

¹¹¹ M. Hushyar ve F. Eftekhari Rad (1396 ş). *Ashenayi Ba Khiyalisazi*. (1. Baskı), Tahrân: Semt Yay.

¹¹² Hushyar ve Eftekhari Rad, 1396 ş, **a.g.k.**, 33.

¹¹³ Hushyar ve Eftekhari Rad, 1396 ş, **a.g.k.**, 47.

¹¹⁴ N. Zekr Ali (1394 ş). *Naggashiye Gahvekhaneyi Namayeshi Az Farhang Melli ve Mazhabi*. Tahrân:

Nedaye Tarikh Yay.

3. İRAN KAÇAR DÖNEMİ RESSAMI KEMAL OL MOLK (1848-1940)

3.1.1. Kemal ol Molk (Muhammed Ghaffari)'un Hayatı

Kemal ol Molk İran'ın çağdaş resim sanatı tarihinde en ünlü ve etkili kişilerinden biri olarak iki yüz yıllık geleneksel resim sanatını Avrupa resim sanatı ile birleştirmiştir. Onunla ve ardıllarıyla birlikte Avrupa tarzında resim yapılmaya başlanmış, Avrupa'nın resim sanatında karşımıza çıkan doğacılık anlayışı İran'ın modern resim sanatında yerini almıştır¹¹⁵.

Asıl adı Muhammed Ghaffari olan Kemal Ol Molk'un (كمال الملك) mensup olduğu aile Kaşan şehrinin en köklü ailelerindendir. Ghaffari ailesi Hz. Muhammed'in en yakın sahabelerinden olan Abuzer Ghaffari'ye(ابوذر غفاری) dayanmaktadır¹¹⁶. Kemal ol Molk' dan önceki aile fertlerinin birçoğunun din ve bilim alanında çalışmış, devletin çeşitli kurumlarında -özellikle de adliye- görev almışlardır¹¹⁷. Bunlardan Gazi Abdol Motaleb Ghaffari(قاضی عبدالمطلب غفاری), Nadir Şah döneminin ünlü hakimlerinden biridir¹¹⁸. Ayrıca Mirza Moez Zoldin Muhammed(میرزا مزین الدین محمد) Kaşan'ın en ünlü yazarlarından ve 1749 (1162 H.) yılında Kerim Han Zend döneminde, Kaşan eyaleti ve bu eyalete bağlı olan şehirlerin valiliğini yapmıştır¹¹⁹. Bu kişiler dini nedenlerden dolayı resim sanatından uzak durmuş olsalar da Kemal Ol Molk'un dedesinin amcası Mirza Abolhasan Ghaffari Mostofi Kaşani (میرزا ابو الحسن غفاری مستوفی) bu ailede resim sanatına ilgi duyan ilk kişi olmuş ve Golshane Morad kitabını yazmıştır¹²⁰. Mirza Abolhasan Mostofi'den sonra resim sanatına ilgi duyan ikinci kişi Molk'un amcası Mirza Abolhasan Khan Sani (Sani ol Molk / صنیع الملك)) Kaçar dönemin ünlü ressamlarından biri olmuş, Farrokh Khan Amin ol Dole Kashi (فرخ خان امین الدوله) vasıtası ile Muhammed Şah-ı Kaçar'ın sarayına girmeyi başarmıştır¹²¹.

Kaşan'da büyük bir sanatçı ailesine mensup Mirza Bozorg Ghaffari Kaşani'nin (میرزا بزرگ غفاری کاشانی) oğlu olan Kemal Ol Molk, İran'ın Tahran şehrinde dünyaya

¹¹⁵ M. Semsar ve F. Saryiyan (1396 ş). *Naggashihaye Range Rogan ve Abrange Kemal ol Molk*. (5. Baskı), Tahran: Sazmane chap ve entesharat vabaste be ogaf ve umure kheyriye Yay.

¹¹⁶ H. Bagerzadeh (1376 ş). *Kemal ol Molk Honarmande Hamishe Zende*. Tahran: Ashkaniyan Yay.

¹¹⁷ Bagerzadeh, 1376 ş, a.g.k., 42.

¹¹⁸ H. Kashanian (1362 ş). *Kemal ol Molk*. Tahran: Vezarate Ershade Eslami Yay.

¹¹⁹ Z. Yahya (1382 ş). *Zendegi ve Asare Sani ol Molk*. Tahran: Markaze Nashre Daneshgahi Yay.

¹²⁰ A. Khayampur (1393 ş). *Farhange Sokhanvaran*, (1. Baskı). Tahran: Talaye Yay.

¹²¹ R. Pakbaz (1395 ş). *Encyclopedia of Art* (One Volume). Tahran: Fahang Moaser Yay.

gelmiştir¹²². Resmi kayıtlarda 1848’de dünyaya geldiği yazsa da sanatçının kesin doğum tarihi bilinmemektedir. Molk’un çocukluk yıllarına ait olan notlardan ve anlatılan çeşitli anılardan anlaşıldığı kadarıyla sanatçının kendisi de doğum tarihini net olarak bilmemektedir¹²³. Babası Mirza Bozorg ve annesi Meryem Banu (مریم بانو) ’dur¹²⁴. Annesinin kendisine anlattığına göre annesi hamile iken babası ile Tahran’a yerleşmiş, Muhammed 4 aylık iken ailece tekrar Kaşan’a dönmüşlerdir¹²⁵. Çocukluk yılları Kaşan şehrindeki Kalleh (کاله) köyü ve yakın çevresinde geçmiş, ilk eğitimini bu bölgede bulunan yerli hocalardan almış, ilkokulu bitirdikten sonra 13 yaşında tekrar Tahran’a yerleşerek Darülfünun Medresesine kaydolmuştur¹²⁶. Bu dönemde Darülfünun Medresesinde sadece şehzadelerin, yüksek rütbeli devlet adamlarının ve saray ile ilişkileri olan zengin ailelerinin çocuklarının eğitim alma hakkı vardır. Ancak Molk, amcası Abol Hasan Khan Kaşani (Sani ol Molk / صنیع الملک), dayısı Mirza Ali Muhammed Khan (Mojer ol Dole / میرزا علی محمد خان مجیر الدوله) ve babasının vasıtası ile Darülfünuna girerek Ali Akbar Khaşani (Mozeyyen ol Dole / علی اکبرخان کاشانی نقاش باشی / (مزين الدوله))’den resim dersleri almış, 2 sene sonra çalışkan ve yetenekli olduğunu kanıtlayarak Gümüş Bilim Nişanı ile yıllık 20 Tümen (20 تومان) burs kazanmıştır¹²⁷.

Sanatçı yaklaşık 8 sene Mirza Ali Akbar Khan (Mozeyyen ol Dole) ve Nakkaş Başı Natanzi’den resim ve güzel sanatlar dersleri almıştır¹²⁸. Fakhri Mahlası ile de bilinen Ali Goli Mirza (Etezzad ol Saltana / علیقلی میرزا اعتضاد السلطنه) Darülfünun Medresesi’nin müdürü ve Kaçar şehzadelerinden biri iken 1880-1881 (1298 H.) yılında vefat etmiştir¹²⁹. Bu olaydan sonra genç Molk, Fakhri’nin fotoğrafını Darülfünun’un fotoğrafhanesinden alarak benzer bir kara kalem portresini çizmiştir¹³⁰. Her sene sonunda okulu ziyaret eden Nasıreddin Şah bu ziyaretlerinden birinde öğrencilerin yaptıkları eserleri incelerken henüz 3. sınıf öğrencisi olan Molk’un söz konusu Etezzad

¹²² P. Chlkowski, W. Floor ve M. Ekhtiya (1381 ş). *Naggashi ve Naggashane Dorane Gajar*. Tahran: El Shahseven Bagdadi Yay.

¹²³ Semsar ve Saryiyan, 1396, **a.g.k.**, 8.

¹²⁴ H. Yaveri, F. Razipur (1392 ş). *Negahi Taze Be Ostade Ostadane Naggashiye İran Kemal ol Molk*. Tahran: Azer Yay.

¹²⁵ Yaveri ve Razipur, 1392, **a.g.k.**, 35.

¹²⁶ A. Khansari (1368 ş). *Kemale Honar, Ahval ve Asare Muhammed Ghaffari (Kemal ol Molk)*. (1.Baskı)

Tahran: Muhammed Ali Elmi yay ve Surush Yay.

¹²⁷ Khansari, 1368, **a.g.k.**, 7.

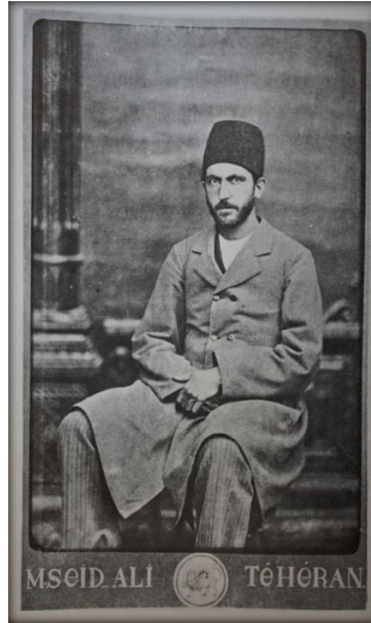
¹²⁸ Brumand, M. (16 Mayıs 2005). Muhammed Ghaffari, Kemal ol Molk. *Faslnameye Rahavard Dergisi*, s.5.

¹²⁹ Brumand, 2005, **a.g.k.**, 5.

¹³⁰ Maktabi, M. (20 Tir 1397 ş). Kemal ol Molk Che Tasavori AZ Naggashi Dar Zehne Mardom Sakht. *İran*

Gazetesi, 12.

ol Saltana portresini görerek çok beğenmiştir¹³¹. Medresenin yeni müdürü, Mozeyyen ol Dole bu tablonun Molk tarafından yapıldığını sultana belirtmiş, bunun üzerine Nasıreddin Şah, sanatçının resim konusunda yetenekli olduğunu fark edip, gelecekte büyük ressam olacağını düşünerek saraya davet etmiştir¹³². Böylece Molk, Şah'ın emri ile Shams ol Emare (شمس العماره) binasında çalışmaya başlamış,¹³³ çabaları ve yeteneği sayesinde 1881'de Pish Khedmat-e Şah (پیش خدمت شاه / Şahın Hizmetçisi), daha sonra da Mirza (میرزا) unvanını almıştır. Sanatçı 1887'de ise Altın Bilim Nişanını kazanmıştır¹³⁴.

Görsel 3.1. Kemal ol Molk'un Gençlik Fotoğrafı¹³⁵

Kemal Ol Molk 1883'te, Mirza Muhammed (میرزا محمد) olarak Meftah Ol Molk'un (مفتاح الملك) kız kardeşi Zehra Hanım ile evlenmiş, Nasıreddin Şah'ın emri ile sarayın içinde kendilerine bir ev tahsis edilmiştir.¹³⁶ Bir sene sonra ilk çocukları Nusret Hanım dünyaya gelmiştir. Molk bu sırada resim sanatını çok seven Nasıreddin Şah'a resim dersleri vermiştir. Resim sanatına tutkusu olan Şah ressamına 1888'de *Nakkaş*

¹³¹ B. Shaba hang ve A. Dehbashi (1366 ş). *Yad Nameye Kemal ol Molk*. Tahran: Chakame Yay.

¹³² Semsar ve Saryiyan, 1396, a.g.k., 10.

¹³³ Pakbaz, 1395 ş, a.g.k., 449.

¹³⁴ Pakbaz, 1395 ş, a.g.k., 450.

¹³⁵ Khansari, 1368 ş, a.g.k., 15.

¹³⁶ Brumand, 1384 ş, a.g.k., 5.

baş (نقاش باشی) / *Baş Ressam*) unvanı vermiştir¹³⁷. Kemal Ol Molk böylece Ghaffari ailesinde amcası Sani ol Molk'tan sonra bu unvanı alan ikinci kişi olmuştur¹³⁸. Sanatçı bu dönemde yaptığı 170 tablosunu *Nakkaş Baş* unvanı ile imzalamıştır¹³⁹.

Görsel 3.2. Kemal ol Molk'un İmzası¹⁴⁰

Saray ressamı olarak devamlı çalıştığı ve Nasıreddin Şah'a özel resim dersi vermeyi sürdürdüğü için, sanata çok değer veren Mirza Ali Asgar Khan Amin ol Sultan Atabek Azam (میرزا علی اصغر خان امین السلطان معروف به : اتابک اعظم), Mirza Muhammed'e Kemal ol Molk unvanının verilmesi için padişaha bizzat dilekçe yazmış ve bu unvan için gerekli olan 100 Tümen'i padişaha kendisi ödeyerek 1893'te onun Kemal ol Molk unvanı almasına vesile olmuştur¹⁴¹. Ressamın yedi sene üzerinde çalıştığı ve en ünlü tablolarından biri olan 1896 tarihli *Ayna Salonu* (*Talare Ayene* / تالار آینه) adlı çalışması Kemal ol Molk unvanı ile imzaladığı ilk eseridir (kat.95; görsel 3.4)¹⁴².

¹³⁷ M. Gudarzi (1380 ş), *Jostojuye Hoviyat Dar Naggashiye Moasere İran*. Tahran: Elmi ve Farhangi Yay.

¹³⁸ Kashanian, 1362 ş, **a.g.k.**, 22.

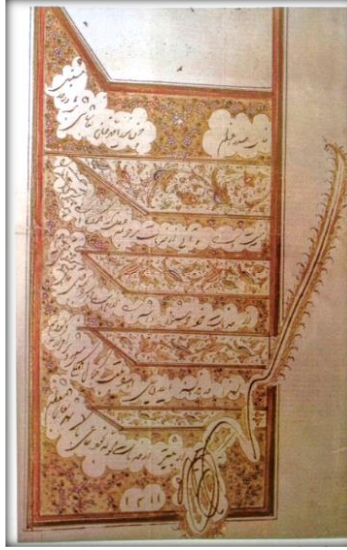
¹³⁹ A. Eslaminejadarani (1397 ş), *Kemal Molke Honar (Seyri Dar Zendege ve Asare Muhammed Ghaffari*

Kashani). Tahran: Morsel Yay.

¹⁴⁰ Khansari, 1368 ş, **a.g.k.**, 171.

¹⁴¹ F. Khodaju (1392 ş). *İnja Dar Parde Manam: Dastani Az Zendegeye Ostad Kemal ol Molk*. Tahran: Surush Yay.

¹⁴² Gudarzi, 1380 ş, **a.g.k.**, 34.

Görsel 3.3. *Kemal ol Molk unvanının veriliş emrinin belgesi, 1311 H*¹⁴³

Görsel 3.4. *Kemal ol Molk Unvanı İle İmzaladığı İlk Eseri, Aynalı Salon (تالار آینه)*
kat. 95, 1896

Kemal ol Molk'un saraya giriş yılları, Mirza Ali Asgar Khan Atabek Azam'ın babası Mirza Ebrahim Khan Amin ol Sultan'ın (میرزا ابراهیم خان امین السلطان) sarayda yükseldiği dönemlere denk gelmiştir. Nasıreddin Şah, hizmetinde olan Nakkaş Başı ve hocası Kemal ol Molk'a bu dönemde ev almıştır¹⁴⁴. Sanatçı Aynalı Salon'da Takhte Tavus'un (تخت طاوس) yanında çalışırken emrinde çalıştığı şah ile her gün görüşme imkânı olmuştur.

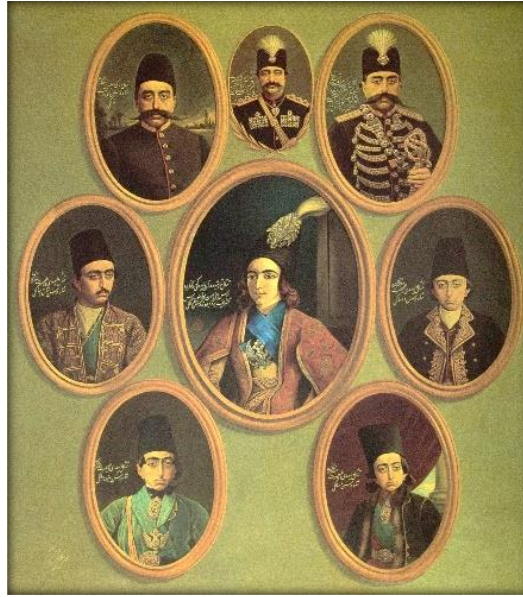
Kemal ol Molk, Padişah'a başkent civarında ve İran'ın Kuzey şehirleri gezisinde eşlik ederken, Sultan'ın beğendiği manzaraları resmetmiş, her bir sipariş için 10 tümen

¹⁴³ Khansari, 1368 ş, a.g.k., 21.

¹⁴⁴ Khodaju, 1392 ş, a.g.k., 21.

sanatçı bahşişi ile yıllık 460 Tümen maaş almıştır¹⁴⁵. Nasıreddin Şah'ın saltanatının son yıllarında, aylık ve yıllık maaşının yanında aldığı bahşişler ile ressamın kazancı yılda yaklaşık 3500 Tümen'e ulaşmıştır¹⁴⁶. Molk'un maddi açıdan tatmin olması daha fazla eser üretmesine sebep olmuş ve en üretken günlerini bu dönemde yaşamıştır. Ancak Padişah ile güven ve saygıya dayanan ilişkisi, sarayda yaşayan diğer insanlarda kıskançlık duygusu uyandırmıştır.

1313 H. De (1895-96) Nasıreddin Şah bir suikast sonucu hayatını kaybettikten sonra Muzaffereddin Şah tahta çıkmıştır¹⁴⁷. Sarayda yaşadığı halde yeni şah ile anlaşamayan Kemal ol Molk yeni eserler üretmeye çok hevesli olmamıştır¹⁴⁸. “Nasıreddin Şah ve Muzaffereddin Şah'ın Farklı Yaşlarda Sekiz Portresi” adlı eserini (kat.55; görsel 3.5) Muzaffereddin Şah'ın buyruğu üzerine resmettikten sonra maaşı 300 Tümen artırılmıştır. Sanatçı 1897'de (1315 H.) resim sanatı üzerine araştırma yapmak ve eğitim almak için padişahın izni ile Avrupa'ya gönderilmiştir¹⁴⁹.

Görsel 3.5. Nasıreddin Şah ve Muzaffereddin Şah'ın Farklı Yaşlarda Sekiz Portresi adlı Eseri

Kat.55, Tarihsiz

Kemal ol Molk söz konusu Avrupa gezisine Kazvin, Reşt ve Ezeli şehirleri üzerinden Kafkasya'ya ve oradan Rusya'ya geçerek başlamıştır¹⁵⁰. Buradan sırası ile

¹⁴⁵ Eslaminejadarani, 1397 ş, **a.g.k.**, 48.

¹⁴⁶ Brumand, 1384 ş, **a.g.k.**, 6.

¹⁴⁷ Ashtiani, 1395 ş. **a.g.k.**, 550.

¹⁴⁸ A. Ramazani (1397 ş), *Geseyeh Zendegiyeh Mozafereddin Şahe Gajar*. Tahran: Ketab Tara Yay.

¹⁴⁹ Khansari, 1368 ş, **a.g.k.**, 22.

¹⁵⁰ Brumand, 1384 ş, **a.g.k.**, 6.

Viyana, Venedik ve Floransa'ya gitmiştir¹⁵¹. Sanatçı Avrupa'ya gitmeden önce Avans Khan (Mosaed ol Saltana / آوانس خان مساعدالسلطنه) ve Zeka ol Molk'tan Fransızca öğrenmiştir. Floransa'ya yerleştikten sonra İtalyanca öğrenmeye başlayan ressam¹⁵² bir buçuk yıl kaldığı Floransa'da en iyi resim hocaları arasında olan Michele Gordigiani'nin öğrencisi olmuş, sanat ortamlarında ilgi çekmiş ve saygı görmüştür¹⁵³. Bu başarıları ona İtalya'da *Mösyö* lakabını kazandırmış ve bu nedenle Floransa'da yayınlanan birkaç gazetede övgü anılmıştır¹⁵⁴. Bu gazete haberlerinin İran'a ulaşması ve çevirisinin yapılması ile Amin ol Dole (امين الدوله) ve diğer sanatseverlerden beğeni toplamış, bu haberlere İran'ın gazetelerinde de yer verilmiştir¹⁵⁵.

Kemal ol Molk Floransa'dan sonra Roma, Milano, İsveç ve Paris'e gitmiştir, Paris'te ressamların ve resim atölyelerinin olduğu Port Mayo mahallesinde yaklaşık 2 yıl kalarak Louvre müzesinde Rembrandt ve Tiziano'nun eserlerini incelemiş ve çeşitli hocalardan ders almıştır¹⁵⁶. Muzaffereddin Şah ile Paris'te karşılaşan ressamın yaptığı Tiziano'nun "İsa'nın Mezara Konuluşu" (kat.100; görsel 3.6) ve Rembrandt'ın "İncil Yazarı Saint Matthew" (kat.103; görsel 3.7) eserlerinin kopyaları ile diğer manzaraları padişah tarafından beğenilmiş ve 500 Tümen ödül kazanmıştır¹⁵⁷. Üç yıl boyunca Floransa, Louvre ve Versay müzelerini gezen ressam diğer büyük ustaların tablolarını inceleyerek 12 kopya daha yapmıştır¹⁵⁸.

Görsel 3.6. Kemal ol Molk, *İsa'nın Mezara Konuluşu*, Kat.100, 1899

¹⁵¹ K. Esfahanian ve B. Ghaffari (1395 ş). *Asnade Tarikhiye Khandane Ghaffari (Doreye Nasereddin Shah ve Mozaffereddin Shah)*, 5.C, Tahran: Doktor Mahmude Afshar Yay.

¹⁵² Yavari ve Razipur, 1392, **a.g.k.**, 41.

¹⁵³ M. Hoseyni (Bahare 1363 ş). Kemal ol Molk. *Javane Dergisi*, Shomareye 4, s.17.

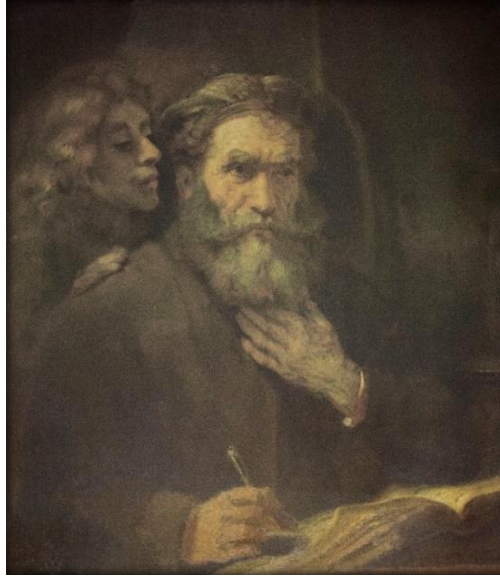
¹⁵⁴ Hoseyni, 1363 ş, **a.g.k.**, 17.

¹⁵⁵ Hoseyni, 1363 ş, **a.g.k.**, 18.

¹⁵⁶ Sabahang ve Dehbashi, 1366 ş, **a.g.k.**, 34.

¹⁵⁷ M. Gudarzi (1384 ş), *Tarikhe Naggashiye İran*. (1. Baskı), Tahran: Semt Yay.

¹⁵⁸ Gudarzi, 1384 ş, **a.g.k.**, 112.

Görsel 3.7. Kemal ol Molk, *İncil Yazarı Saint Matthew*

Kat.103, 1900

1319 H. (1901-1902) de İran'a dönerek tekrar saraya yerleşen ressam çalışmalarına devam etmiştir¹⁵⁹. İran'a dönüşünün haberi Şerafet gazetesinde yayımlanmış ve döndüğünde Avusturya'da âşık olduğu -ve resmini çizdiği- sevgilisi ile evlenmiştir¹⁶⁰. Yeni eşinin yanlış davranışlarından ve padişah tarafından eşinin uygunsuz tablolarının resmedilmesinin istenmesinden dolayı, Kemal ol Molk bulunduğu ortamdan uzaklaşmak isteyerek, 1903'te Irak'ın Bağdat şehrine gitmiş ve burada 2 sene 3 ay yaşamıştır¹⁶¹. Buraya yerleştikten sonra da padişahın uygunsuz resim yaptırma teklifleri devam etmiş ve bu tabloların çizilmesi için 100 lira Bağdat şehrinde bulunan sanatçıya gönderilmiştir¹⁶². Kemal ol Molk bu çekişmelerin sonunda, şahın üst bedenini istediği formda resmetmiş, ancak kalp krizi geçirdiğini öne sürerek bu siparişlerin devamını yapmaktan kaçınmıştır¹⁶³. Bağdatlı Falcı (kat.87), Bağdatlı Kuyumcu ve Öğrencisi (kat.88), Uyuyan Arap (kat.78) ve Kerbelâ Meydanı (kat.19) bu sırada ürettiği en önemli eserlerindendir.

¹⁵⁹ Khansari, 1368 ş, **a.g.k.**, 25.

¹⁶⁰ Brumand, 1384 ş, **a.g.k.**, 8.

¹⁶¹ Yavari ve Razipur, 1392, **a.g.k.**, 42.

¹⁶² Brumand, 1384 ş, **a.g.k.**, 9.

¹⁶³ Brumand, 1384 ş, **a.g.k.**, 9.

Görsel 3.8. *Kemal ol Molk'un Şerafet Gazetesinde İran'a Dönüş Haberi ve Fotoğrafı*¹⁶⁴

Kemal ol Molk 1323 H. (1905-1906)'de Muzaffereddin Şah'ın hükümetinin son yılında İran'a dönmüştür¹⁶⁵. Zamanının çoğunu Fransızca kitaplar, özellikle Jean-Jacques Rousseau ve Victor Hugo'nun eserlerini okuyarak geçiren ressam artık saraydan sipariş almadığı için biriktirdiği paralarını harcamış ve en sonunda evini satmak zorunda kalmıştır¹⁶⁶.

Muzaffereddin Şah'tan sonra tahta çıkan Muhammed Ali Şah döneminde, Kemal ol Molk diktatör bir padişah ile çalışmamak için yine saraydan uzak durmuştur. Ancak *İstibdad-i Segir* (استبداد صغیر) döneminden sonra tekrar sanat çalışmalarına devam etmiştir¹⁶⁷. 1910'da Ahmet Şah döneminde, Abolgasem Khan Nasır El Molk (ابولقاسم ناصر الملك), Naeb ol Saltana (نایب السلطنة) görevine gelmesi ile ülke az da olsa huzura kavuşmuştur¹⁶⁸. 1911'de Ebrahim Hakimi (Hakim ol Molk Sani / ابراهیم حکیمی،) 'nin çabaları ile Müsterzefe Medresesinin (مسترزفه مدرسه) açılma emrini Naeb ol Saltana imzalamıştır¹⁶⁹. Ahmet Şah'ın hocası Kemal ol Molk, Moaref Bakanlığına bakan yardımcısı ve Müsterzefe medresesinin baş müdürü olarak atanmıştır¹⁷⁰. Söz konusu medrese Nigaristan Sarayında tahsis edilen bölüme inşa edilmiştir¹⁷¹.

¹⁶⁴ Khansari, 1368 ş, **a.g.k.**, 27.

¹⁶⁵ D. Shabahang (1364 ş), *Yadnameye Kemal ol Molk*. Tahran: Bina Yay.

¹⁶⁶ Shabahang, 1364 ş, **a.g.k.**, 77.

¹⁶⁷ M. Hamedî ve Sh. Mohajer (1393 ş), *Maktabe Kemal ol Molk*. Tahran: Peykereh Yay.

¹⁶⁸ Hamedî ve Mohajer, 1393 ş, **a.g.k.**, 19.

¹⁶⁹ Hamedî ve Mohajer, 1393 ş, **a.g.k.**, 20.

¹⁷⁰ Y. Ajand (1390 ş), *Mirza Muhammed Khan Ghaffari Kemal ol Molk*. Tahran: Amir Kabir Yay.

¹⁷¹ Ajand, 1390 ş, **a.g.k.**, 98.

Görsel 3.9. Müsterzefe Medresesinin Açılma Emri Belgesi¹⁷²

Görsel 3.10. Kemal ol Molk'un Kartviziti¹⁷³

Ahmet Şah döneminde ülkede ekonomik problemlerin ortaya çıkması güzel sanatların gelişmesini engellemiştir¹⁷⁴. Kemal ol Molk bu dönemde Müsterzefe medresesine yerleşerek bütün zamanını burada geçirmiş; heykel, halı, yağlı boya, suluboya ve kare kalem resim sanatları ile gravür bölümlerini açmış ve bu medreseyi Avrupa'nın güzel sanat okullarının kalitesinde yöneterek, maaşının bir kısmını yetenekli ama maddi durumu iyi olmayan öğrencilere burs olarak vermiştir¹⁷⁵. Bu okuldan mezun olan öğrenciler gelecekte İran'ın büyük sanatçılarından olacak öğrencileri olmuştur. Molk'un çabaları sonucunda medresenin ünü ülkenin dört bir

¹⁷² Khansari, 1368 ş, a.g.k., 42.

¹⁷³ Khansari, 1368 ş, a.g.k., 200.

¹⁷⁴ H. Makki (1362 ş), *Zendegani Siyasiye Ahmed Shah Gajar*. Tahran: Amir Kebir Yay.

¹⁷⁵ Shabahang, 1364 ş, a.g.k., 80.

yanına yayılmış ve burada oluşturulan bir sergi salonu haftada bir gün halkın ziyaretine açılmıştır¹⁷⁶. 1921’de Dışişleri Bakanlığı’nın bu okulda düzenlediği bir törene Ahmed Şah, yüksek rütbeli devlet adamları ve yabancı ülkelerin elçilerini davet etmiştir¹⁷⁷. Bu sırada Kemal ol Molk’un 10 sene emek verdiği ve yetiştirdiği heykel, halı, resim bölümü öğrencilerinin eserleri sergilenmiştir¹⁷⁸.

Görsel 3.11. Öğrencileri ile Müsterzefe Medresesinde Çekilen fotoğrafı¹⁷⁹

Görsel 3.12. Öğrencileri ile Müsterzefe Medresesinin Bahçesinde Çekilen Fotoğrafı¹⁸⁰

¹⁷⁶ M. Besnas (1397 ş), *Tarikhe Madarese Novine İran (Doreyeh Gajar)*. Tahran: Asare Fekr Yay.

¹⁷⁷ Besnas, 1397 s, **a.g.k.**, 120.

¹⁷⁸ Besnas, 1397 s, **a.g.k.**, 121.

¹⁷⁹ Bage Negarestan Müzesi, Tahran.

¹⁸⁰ Bage Negarestan Müzesi, Tahran.

Görsel 3.13. Yüksek Rütbeli Devlet Adamlarının Müsterzefe Medresesinin Ziyareti

http-4: <http://www.cafetarikh.com> (Erişim tarihi: 12.Ocak.2019)

Görsel 3.14. Yüksek Rütbeli Devlet Adamlarının
Müsterzefe Medresesinin Ziyareti Esnasında
Çekilen Fotoğraf

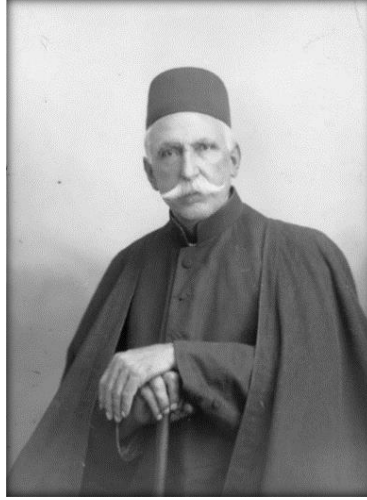
http-5: <http://www.cafetarikh.com> (Erişim tarihi: 12.Ocak. 2019)

Süleyman Mirza ve Tadayyon'un Moarefe Bakanı oldukları sırada medresenin işlerine sürekli müdahale etmeleri sebebiyle Kemal ol Molk bu görevinden (1306 ş / 1926-1927) yılında istifa etmiştir¹⁸¹. Ressam istifasının ardından Horasan şehrine ev almak için gitmiş, Tagiabad'da (تقی آباد) Salar Motamed'in (سالار محمد) misafiri olarak bahçenin ortasında kurulu bir çadırdaki kalmıştır¹⁸². Bir sabah çadırdan çıkarken ayağı çadırın ipine takılarak yere düşen ressamın gözlüğündeki camın sağ gözüne girmesi ile gözünü kaybetmiştir. Molk burada ölümüne kadar 14 yıl inzivaya çekilmiştir¹⁸³.

¹⁸¹ Ajand, 1390 ş, a.g.k., 105.

¹⁸² Khansari, 1368 ş, a.g.k., 93.

¹⁸³ Yavari ve Razipur, 1392, a.g.k., 49.

Görsel 3.15. *Kemal ol Molk Yaşlılık Döneminde fotoğrafı*
http-6: <https://www.eghamat24.com> (Erişim tarihi: 12.Ocak. 2019)

Görsel 3.16. *Kemal ol Molk Yaşlılık yıllarında Tagiabad Köyünde çekilmiş fotoğrafları*
http-7: <http://hoseinabadkamal.blogfa.com/> (Erişim tarihi: 12.Ocak. 2019)

Kemal ol Molk çocukluk yıllarından itibaren sanat ile iç içe olmuş, 79 yıllık sanat hayatında birçok eser üretmiştir. Kendinden sonraki ressamı kuşağından çok sayıda sanatçı yetiştiren Molk, 18 Ağustos 1940'ta 92 yaşındayken hayatını kaybetmiş ve naaşı Nişabur'da ünlü şair Attar Nişaburi'nin mezarının yanına defnedilmiştir¹⁸⁴.

¹⁸⁴ Esfahanian ve Ghaffari, 1395 ş, a.g.k., 16.

Görsel 3.17. *Kemal ol Molk'un Mezarının Fotoğrafları 1*

http-8: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/> (Erişim tarihi: 24.Aralık.2018)

Görsel 3.18. *Kemal ol Molk'un Mezarının Fotoğrafları 2*

http-9: <https://www.isna.ir/news> (Erişim tarihi: 24.Aralık.2018)

Görsel 3.19. *Kemal ol Molk'un*
Mezarının Fotoğrafları 3

http-10: <https://www.isna.ir/news>.

(Erişim tarihi: 24.Aralık.2018)

Görsel 3.20. *Kemal ol Molk'un*
Mezarının Fotoğrafları 4

http-11: <https://www.isna.ir/news>

(Erişim tarihi: 24.Aralık.2018)

Kemal ol Molk'un Kronolojisi:

- 1226 Ş (1847-48): Tahran'da dünyaya gelmiştir.
- 1234 Ş (1855-56): Eğitimine devam etmek için Tahran'a yerleşmiştir.
- 1235 Ş (1856-57): Darülfünun Medresesine girerek eğitime devam etmiştir.
- 1242 Ş (1863-64): Nasıreddin Şah'ın emri ile saraya yerleşmiştir.
- 1255 Ş (1876-77): Nasıreddin Şah tarafından Nakkaş Baş unvanını almıştır.
- 1262 Ş (1883-84): Zehra Hanım ile evlenmiştir.
- 1263 Ş (1884-85): İlk çocuğu Nusret Hanım dünyaya gelmiştir.
- 1267 Ş (1888-89): Altın bilim nişanı almıştır¹⁸⁵.
- 1267 Ş (1888-89): Gülistan sarayının Aynalı Salonundan bilinmeye bir kişi tarafından bir parça cevher çalınmış ve bu konuda kendisi suçlu bulunmuştur.
- 1269 Ş (1890-91): Kardeşi Abu Torab intihar ederek hayatını kaybetmiştir.
- 1269 Ş (1890-91): Nasıreddin Şah tarafından Kemal ol Molk unvanı verilmiştir.
- 1272 Ş (1893-94): Fransızca öğrenmeye başlamıştır.
- 1273 Ş (1894-95): Araştırmaları için Avrupa'ya gitmiştir.
- 1274 Ş (1895-96): Paris'e gitmiş ve bir süre burada yaşamıştır.
- 1276 Ş (1897-98): Muzaffereddin Şah'ın emri üzerine İran'a dönmüştür.
- 1277 Ş (1898-99): Şerafet gazetesinin 60. Sayısında haberi yayınlanmıştır.
- 1277 Ş (1898-99): İran'a dönerek Muzaffereddin Şah tarafından özel birinci derece nişanını (*Neshane Daraje Avvale Makhsus*) almıştır.
- 1278 Ş (1899-1900): Irak'a giderek 2 sene 3 ay burada yaşamıştır.
- 1280 Ş (1901-1902): Kalp krizi geçirdiğini ileri sürerek çalışmalarına ara vermiştir.
- 1285 Ş (1906-1907): Muzaffereddin Şah vefat etmiştir.
- 1287 Ş (1909-1910): Müsterzefe Medresesinin kurulmasını devlete önermiştir.
- 1296 Ş (1917-1918): Oğlu Hüseyin Ali Han vefat etmiştir.
- 1297 Ş (1918-1920): Eşi vefat etmiştir.
- 1298 Ş (1920-1921): Annesi Hudud Hanım vefat etmiştir.
- 1300 Ş (1921-1922): Bir gözünü kaybetmiştir.
- 1302-1306 Ş (1923-1927): Devlet ve Kültür Bakanlığı ile problemler yaşamıştır.
- 1306 Ş (1928-1929): Görevinden istifa ederek Hüseyinabad'daki evinde yaşamaya başlamıştır.
- 1319 Ş (1940): Vefat Etmiş ve Nişabur şehrinde defnedilmiştir.

¹⁸⁵ Bazı kaynaklarda bu nişanın gümüş olduğu yazılmıştır.

3.1.1. Kemal ol Molk'un Eserleri

Kemal ol Molk'un katalog bölümünde yer alan 19 adet suluboya resimleri (kuş resimleri) ile birlikte toplam 132 adet tablosu Manzara, Portre, İç mekan ve Hayvan resimleri dört ana başlık ve oto portre, padişah ve veliaht prens portreleri, erkek, kadın, çocuk, grup portreleri, kopya yaptığı resimler ve kuş resimleri olarak sekiz alt başlık altında incelenmiştir. Her grupta yer alan resimler kronolojik şekilde sıralanmıştır. Katalog yer alan ana ve alt başlıklar baz alınarak gruplar hakkında detaylı analiz yapılmıştır.

Manzara resimleri

Kema ol Molk sanat hayatında toplam 38 adet manzara resmi yapmıştır. ilk manzara resmi (kat.1) 1876'ya ve son tarihi olan tablosu (kat.26) 1920-30 yılına aittir. Bu tablolardan 12 adeti tarihsizdir (kat. 27, 28 ,29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38). Ayrıca günümüzde 13 adet tablosunun da (kat. 9,11, 13, 16, 17, 19, 20, 31, 32, 33, 34, 35, 36) yeri bilinmemektedir. Sanatçının 24 adet manzara tablosu günümüzde İran'da Astan Quds Razavi, Nigaristan Bahçesi, İran İslami Danışma Meclisi, Saadabad Sarayı, Gülistan Sarayı ve Doktor Muhammed Sadegh Mahfoozi müzelerinde bulunmaktadır. Bunula birlikte 1 adet tablosu (kat.7) Tehran Auction, Özel Açık Arttırma Merkezinde satışa çıkarılmıştır.

Otoro portre

Sanatçının toplam 6 adet oto portre resmi bulunmaktadır. İlk tablosu 1898 (kat.39) ve son tablosu 1925 (kat.44) yılına aittir. Bu tablolardan 5 adeti İran İslami Danışma Meclisi, Saadabad Sarayı ve Malek Kütüphanesi ve Ulusal Müzesinde bulunmaktadır. Ayrıca 1 adet tablosunun (kat.42) yeri bilinmemektedir. Sanatçının oto portre eserlerinde tarihsiz bir tablo bulunmamaktadır.

Padişah ve Veliaht Prens Portreleri

Bu başlık altında toplam 12 adet tablosun bulunan sanatçının ilk eseri 1870 (kat.45) ve son tarihli eseri 1091-2 (kat. 52) yılına aittir. Bu tablolardan 4 adetinin (kat. 53, 54, 55, 56) tarihi ve 4 adetinin (kat. 47, 48, 55, 56) bulunduğu yer bilinmemektedir. Günümüze sanatçının 5 adet tablosu Malek Kütüphanesi ve Ulusal Müzesi, Tahran Çağdaş Sanatlar Müzesi, Doktor Muhammed Sadegh Mahfoozi Müzesi ve

Sahebqaraniyeh Sarayı Müzesi’de sergilenmektedir. Söz konusu tablolarıdan 1 adeti (kat.49) özel koleksiyonda yer almaktadır, diğeri 2 adeti (kat. 45 ve 52) ise Londra’da Christies Açık Arttırma Merkezinde satışa çıkarılmıştır.

Erkek Portreleri

Sanatçının bu grupta toplam 22 adet tablosu bulunmaktadır. İlk tablosu 1881 (kat.57) tarihine aittir. Son tarihi olan tablosu ise 1926 (kat.74) yılına aittir. Bu tablolarıdan 5 adetinin (kat. 74, 75, 76, 77, 78) tarihi ve 10 adetinin (kat. 57,58, 59,60, 64, 69, 74, 75, 76 ,78) bulunduğu yer bilinmemektedir. Kemal ol Molk’un 9 adet erkek portre tablosu İran’da, İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Define Müzesi, Nigaristan Bahçesi Müzesi ve Malek Kütüphane ve ulusal müzesinde sergilenmektedir. Ayrıca 2 adet tablosu (kat. 65,70) Tehran Auction, Özel Açık Arttırma Merkezinde satışa çıkarılmıştır.

Kadın Portre Resimleri

Kemal ol Molk çok sayıda erkek portresi resmetmesine rağmen sadece 3 adet kadın portresi resmetmiştir. İlk tablosu (kat.79) 1878 yılına aittir. Bu grupta son tablosunun n (kat.81) ise net bir tarihinin olmaması ile birlikte 19 yüzyılın ikinci yarısına ait olduğu tahmin edilmektedir. Söz konusu tabloların 2 adetinin (kat.79,80) bulunduğu yer bilinmemektedir. Ayrıca 1 tablosu (kat.81) Londra’da bulunan Christies Açık Arttırma Merkezinde satışa çıkarılmıştır.

Çocuk Portre Resimleri

Sanatçının bu başlık altında sadece 1 adet tablosu (kat.82) bulunmaktadır. Söz konusu tablo 1914 tarihine aittir ve günümüzde Tahran’da bulunan Define Müzesinde sergilenmektedir.

Grup Portreleri

Bu başlık altında toplam 8 adet tablo yer almıştır. İlk tablo (kat.83) 1876 tarihine aittir. Son tarihi olan tablo (kat.89) ise 1911 yılına aittir. Bu tablolarıdan sadece 1 adetinin (kat.90) tarihi bilinmemektedir. Ayrıca 3 adet tablonun (kat.83,85,90) yeri bilinmemektedir. Günümüzde sanatçının 5 adet tablosu İran’da bulunan Gülistan Sarayı ve İran İslami Danışma Meclisi müzelerinde sergilenmektedir.

İç Mekan Resimleri

Bu grupta sanatçının toplam 5 adet tablosu yer almıştır. İlk tablo (kat.91) 1883 yılına aittir. Son tablosu ise 1896 yılına aittir. Bu başlık altında yer alan tablolarla tarihsiz bir esere bulunmamaktadır. Sadece 2 adet tablonun (kat.93,95) bulunduğu yer bilinmemektedir. Günümüzde sanatçının 3 adet tablosun İran'da bulunan Gülistan Sarayı ve Sahebqaraniyeh Sarayı Müzelerinde sergilenmektedir.

Kopya Yaptığı Resimler

Kemal ol Molk sanat hayatında büyük ressamların eserlerinden toplam 12 adet kopya tablo resmetmiştir. İlk tablosu (kat.96) 1896 yılına aittir. Son tarihi olan tablosu (kat.104) ise 1903 yılına aittir. Bu tablolarla 3 adetinin (kat.105,106,107) tarihi bilinmemektedir. Ayrıca 4 adet tablonun (kat. 96, 99, 101, 107,) da yeri bilinmemektedir. Sanatçının 7 adet tablosu günümüzde İran'da Malek Kütüphanesi ve Ulusal Müzesi, İran İslami Danışma Meclisi Müzesi ve Saadabad Sarayı Güzel Sanatlar Müzesinde sergilenmektedir. Söz konusu tablolarla 1 adeti (kat.106) Fransa'da özel bir koleksiyondadır.

Hayvan Resimleri

Bu grupta sanatçının toplam 6 adet tablosu yer almıştır. İlk tablosu (kat.108) 1885 tarihine aittir. Son tablosu (kat.113) ise 1925 yılına aittir. Bu grupta tarihsiz tablo bulunmamaktadır. Ayrıca 4 adet tablonun (kat. 108,109,110,112) yeri bilinmemektedir. Günümüzde sadece 2 adet tablo Saadabad Sarayı Güzel Sanatlar Müzesi ve İran İslami Danışma Meclisi Müzesinde sergilenmektedir.

Kuş Resimleri

Bu başlık altında toplam 19 adet suluboya kuş resmi yer almıştır. Bu eserlerin hepsinin 1883 yılında yapıldığı bilinmektedir. Söz konusu eserler günümüzde Gülistan Sarayı albümlerinde yer almaktadır. Bu albümler sergilenmemektedir.

Kemal ol Molk'un eserlerinin İran'da sergilendiği müzeler ve tablo sayısı:

Bu grupta sanatçın sadece 113 adet tuval üzerine yağlı boya eseri analiz edilmiştir. Aşağıda yer alan müzelerde toplam 62 adet eseri sergilenmektedir.

- 1) Astan Quds Razavi Müzesi, Meşhed
Kat. 1, 2, 3, 4.
- 2) Nigaristan Bahçesi Müzesi, Tahran
Kat. 5, 6, 26, 63.
- 3) İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran
Kat. 8, 10, 21, 22, 24, 25, 43, 62, 66, 67, 77, 87, 88, 97, 100, 103, 113.
- 4) Saadabad Sarayı Güzel Sanatlar Müzesi, Tahran
Kat. 12, 29, 30, 44, 105, 111.
- 5) Gülistan Sarayı Müzesi, Tahran
Kat. 14, 15, 18, 27, 28, 85, 86, 89, 91, 94.
- 6) Doktor Muhammed Sadegh Mahfoozi El Yazmaları, Kültür ve Sanat Müzesi, Tahran
Kat. 23, 37, 51, 53.
- 7) Malek Kütüphane ve Ulusal Müzesi, Tahran
Kat. 38, 39, 40, 41, 46, 71, 72, 73, 98, 102, 104.
- 8) Tahran Çağdaş Sanatlar Müzesi
Kat. 50.
- 9) Sahebqaraniyeh Sarayı Müzesi, Niyavaran Sarayı Tahran
Kat. 54, 92.
- 10) Define Müzesi, Tahran
Kat. 61, 68, 82.

Sanatçının 2 adet tablosu (kat.49,106) özel koleksiyonda yer almaktadır. Ayrıca 3 adet tablosu (kat.45,52,81) Londra'da bulunan Christies Açık Arttırma

Merkezinde satışa çıkarılmıştır. 3 adet diğerk tablosu (kat.7,65,70) ise İran'ın Tahran şehrinde bulunan Tehran Auction, zel Açık Arttırma Merkezinde satışa çıkarılmıştır. Günümüzde sanatçının 43 adet tablosunun yeri bilinmemektedir. Söz konusu tablolar katalogda yer alan başlıklara göre aşağıda sıralanmıştır.

Kemal ol Molk'un yerleri bilinmeyen tablolarının listesi

Manzara resimleri: kat. 9, 11, 13, 16, 17, 19, 20, 31, 32, 33, 34, 35, 36.

Oto portre resimleri: kat. 42.

Padişah ve Veliaht Prens Portreleri: kat. 47, 48, 55, 56.

Erkek Portreleri: kat. 57, 58, 59, 60, 64, 69, 74, 75, 76, 78.

Kadın Portreleri: kat. 79, 80.

Grup Portreleri: kat. 83, 84, 90.

İç Mekan Resimleri: kat. 93, 95.

Kopya Yaptığı Resimleri: kat. 96, 99, 101, 107.

Hayvan Resimleri: kat. 108, 109, 110, 112.

4. OSMANLI DÖNEMİ

4.1. Osmanlı Döneminde Batılılaşma Hareketleri

Osmanlı Devleti'nde batılılaşma hareketleri, Tanzimat dönemi ile başlamış gibi görünse de daha eskilere dayanmaktadır. 1683 II. Viyana, 1699 Karlofça ve 1718 Pasarofça antlaşmalarının imzalanması ile Osmanlı'nın Batı karşısında askeri ve siyasi alanlarda uğradığı başarısızlıklar yüzünden yüksek rütbeli devlet adamları, bazı reformların yapılması gerektiğini düşünmüştür¹⁸⁶. Bu reformlar ağırlıklı olarak askeri ve teknik alanda görülse de bilim kültür ve sanat alanını da kapsamaktadır.

Reform hareketleri, Sultan III. Ahmed (1703-1730) döneminde Pasarofça anlaşması ile sağlanan 12 yıllık barış sürecinde uygulanmaya başlayarak, Sultan I. Mahmud (1730-1754) ile hız kazanmıştır¹⁸⁷. III. Ahmed barış sürecinde Paris, Viyana gibi şehirlere Osmanlı elçilerini göndererek Avrupalılardan sadece idari-askeri alanda değil, sosyal-kültürel anlamda da aktarımlar yapmıştır¹⁸⁸.

Sultan III. Ahmed ve veziri Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'nın gayretleri ile başta İstanbul Kağıthane olmak üzere İstanbul'un her tarafında imar ve kültürel çalışmalar başlatılmıştır. İsmi Damad İbrahim Paşa'nın verdiği Saadabad Sarayı padişahın da katıldığı görkemli bir tören ile 31 Temmuz 1722'de açılmıştır¹⁸⁹. Saray bu süreçte devlet adamları, şairler, rakkaseler, musikişinaslar ve zengin kesim tarafından parti ve balo amaçlı kullanılarak, bu partilerde devlet adamları batılı resamlara kendi portrelerini çizdirmiş, batıya ait giyim tarzı olan samur kürkü ve pantolonu benimsenmiş ayrıca koltuk ve sandalye gibi eşyalar da Osmanlı kültürüne geçmiştir.

Saraydaki tüm bu lüks ve ihtişamın yanında müzik, edebiyat, askeri, mimari gibi alanlarda da önemli yenilikler yapılmıştır. Müzik dalında ilk batılılaşma hareketleri Sultan II. Murad (1421-1451) dönemine dayanmasının sebebi padişahın müziğe olan tutkusu ve kendisinin de besteci ve sanatçı olmasıdır¹⁹⁰. Bu dönemde Enderun okulunda eğitim alan ve Leh asıllı Alberto Bobowski ya da Ali Ufki adı ile bilinen sanatçı, Osmanlı-Türk musikisinde batılılaşmanın ilk temellerini atmıştır¹⁹¹. Daha sonra II.

¹⁸⁶ İ. Ortaylı (2007). *Batılılaşma Yolunda*. (5. Baskı). İstanbul: Merkez Yay.

¹⁸⁷ Ö. Açıkgöz (2008). *Osmanlı Modernleşmesi İktisadi -Siyasi Dinamikler Ve Kırılmalar*. Ankara: Lotus Yay.

¹⁸⁸ İ. Özer (2005). *Avrupa Yolunda Batılılaşma YaDa Batılılaşma İstanbul'da Sosyal Değişimler*. İstanbul: Truva Yay.

¹⁸⁹ Açıkgöz, 2008, **a.g.k.**, 21.

¹⁹⁰ T. Küt (1989). Ali Ufki Bey, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C 2. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, S.456.

¹⁹¹ Küt, 1989, **a.g.k.**, 457.

Mahmud döneminde batı müziğine olan eğilim artmış, hanedan üyeleri batı müziği eğitimi alarak besteler yapmıştır. Ayrıca orduda batı müzikleri çalan bandolar kullanılmış ve pek çok Batılı müzisyen ağırlanması ile müzik okulları açılmıştır¹⁹². Osmanlı Sarayı'na bağlı kurulan Muzika-yi Hümayun batı müziğinin yaygınlaşmasında önemli rol oynamış ve günümüze Cumhurbaşkanlığı senfoni orkestrası ve TSK Armoni Mızıkası olarak ulaşmıştır¹⁹³.

Edebiyat alanındaki en önemli batılılaşma hareketleri III. Ahmed döneminde görülmüştür. Bu dönemde Macar devşirmesi İbrahim Müteferrika (1727-1745) tarafından ilk matbaa kurulmuştur¹⁹⁴. Aynı zamanda Sadrazam İbrahim Paşa tarafından, Arapça ve Farsçadan çeviriler yapmak üzere bir tercüme heyeti kurularak dini, tarihi, felsefi ve astronomi ile ilgili eserler çevrilmiştir. Osmanlı'da önceden de farklı dillerden kitap kopyaları yapılmışsada, ilk Türkçe kitap bu dönemde basılmış olup din, tarih coğrafya ve sözlük olmak üzere yaklaşık 17 eser yayımlanmıştır¹⁹⁵.

Müteferrika'nın ölümünden sonra uzun süre hiç kitap yayımlanmamıştır, ancak (1774-1789) I. Abdülhamid döneminde Beylikçi Raşid Efendi tarafından matbaa tekrar canlandırılmaya çalışılmış fakat tam anlamda bir başarı sağlanamamıştır¹⁹⁶. II. Mahmud döneminde 1831'de ilk Türk gazetesi Takvim-i Vekayi çıkarılmıştır¹⁹⁷. Ders programlarında modernleşme yapılarak, okullara gerekli kaynak hazırlamak için 1832'de tercüme odası kurulmuş, Batılı eserlerin çevirileri yapılmaya başlanarak Osmanlı'da olmayan terimlerin karşılığı bulunmuştur¹⁹⁸. Bu dönemde özellikle hükümdarların, şair ve besteci gibi sanatçı kimlikli olmasının sanatın korunmasında büyük etkisi olmuş, diğer yandan kadın şairlerin sayısı da artmıştır. Örneğin edebiyatın en önemli kadın şairlerinden Fitnat Hanım yetişmiştir. Bu alanda görülen en önemli değişikliklerden biri de şiirlerde özellikle sosyal yaşamın konu edilmesi ve aşkta cinsellik konusunun artarken tasavvufi aşk konusu azalmasıdır. Bu dönemde şiirlerde zarafetten ve estetikten çok, argo ve müstehcen kelimeler ve günlük dil kullanımı artmıştır¹⁹⁹.

Osmanlı mimarisinde batılılaşma hareketleri, Lale Devrinde çoğunlukla askeri

¹⁹² S. Alimdar (2016). *Osmanlı'da Batı Müziği*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yay.

¹⁹³ Özer, 2005, **a.g.k.**, 42.

¹⁹⁴ A. Budak (2013). *Batılılaşma Ve Türk Edebiyatı*. (2. Baskı). İstanbul: Bile Kültür Sanat Yay.

¹⁹⁵ M.O. Okay (2016). *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*. (6. Baskı). İstanbul: Dergah Yay.

¹⁹⁶ Budak, 2013, **a.g.k.**, 38.

¹⁹⁷ K. Beydilli (2003). *II. Mahmud, TDV İslam Ansiklopedisi*, C 27. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, S 352-357.

¹⁹⁸ E. İhsanoğlu (1984). *Osmanlı Devleti ve Medeniyet Tarihi*. C 1. İstanbul: İrcica Yay.

¹⁹⁹ Okay, 2016, **a.g.k.**, 48.

ve eğitim alanında yapılan reformlar ile başlamıştır. Avrupa'dan gelen uzmanların ordunun modernleşmesinde, kışla, askeri okullar, mühendishane ve tıbbiyelerin kurulmasında etkili rolleri olmuştur. Bu kurumların mimari ve bezemelerinde rokoko, barok ve ampir gibi Batı tarzı süslemeler kullanılmıştır²⁰⁰. Osmanlı mimarisine özellikle süsleme alanına geçen motiflerden bazıları; 'C' ve 'S' kıvrımları, lale, karanfil, vazodan çıkan çiçek desenleri gibi motifler Topkapı Sarayı'nda III. Ahmed Yemiş Odası'nda ve Sultanahmet'te de III. Ahmed Çeşmesi'nde açıkça görülmektedir²⁰¹.

III. Mustafa döneminde Prusya'ya gönderilen elçinin önerileri ile devlet adamlarının tarih okuması, devamlı ordunun bulunması, hazinenin sürekli dolu tutulması, modern toprakların dökülmesi gibi reform hareketleri olmuştur. Ayrıca Avrupa'dan getirilen astronomi ve tıpla ilgili kaynaklarda Osmanlıcaya çevrilmiştir²⁰².

I. Abdülhamid döneminde ise 1775'te Mühendishane-i Bahri-i Hümayun ve 1781'de de Mühendishane-i Tersane-i Amire yapılarak, matematikçi Cezayirli Seyyid Hasan Bey, Seyyid Osman, Gelenbevi İsmail Efendi, İbrahim Kami, Palabıyık Mehmed, Ali Bahar ve Mehmed Salih gibi hocalar bu okullarda ders vermiştir²⁰³. Bu dönemde pek çok ıslahat girişiminin altında Sadrazam Halil Hamid Paşa'nın imzası vardır. Canikli Ali Paşa, Padişah'a sunduğu Tedabirül-Gazavat başlıklı eserinde, askeriyeden ilmiyeye, üst düzey devlet görevlilerine ve yiyecekten satın alma işlemlerine kadar pek çok konuda ıslahat tavsiyelerinde bulunmuştur²⁰⁴.

Babası III. Mustafa'nın kurduğu birçok kuruma ziyarete giderken yanında bulunması ve devlette yenilik hareketlerinin yapılması gerektiği hakkında konuşmaları, III. Selim'in ıslahat düşünceleri ile yetişmesinde büyük etkisi olmuştur. Tahta geçmeden ve kontrol altında yaşadığı yıllarda topçulukla ilgili bir kitap yazmıştır. III. Selim tahta geçtikten sonra 1792'de Nizam-i Cedid isimli büyük reformu gerçekleştirmeye başlamıştır²⁰⁵. Bu reform için Koca Yusuf Paşa, Defterdar Şerif Efendi, Tatarcık Abdullah Efendi gibi devlet adamları tarafından hazırlanan 22 maddedeki ortak görüş Yeniçeri Ocağının ıslahatı olmuştur.

²⁰⁰ C.E. Arseven (2017). *Islahat-I Mi'mariyye*. İstanbul: Kaknüs Yay.

²⁰¹ Arseven, 2017, **a.g.k.**, 72.

²⁰² S. Karahasanoğlu (2013). *Osmanlı Devletinde Yenileşme Hareketleri(1703-1876)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay.

²⁰³ Karahasanoğlu, 2013, **a.g.k.**,10.

²⁰⁴ E. Karal (1983). *Osmanlı Tarihi*. C 5. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.

²⁰⁵ S. Çataltepe (1997). *19. Yüzyıl Başlarında Avrupa Dengesi ve Nizam-ı Cedit Ordusu*. İstanbul: Göçebe Yay.

III. Selim döneminin Avrupa ile ilişki kurulması açısından en önemli gelişmelerinden biri, 1793'te Londra ve 1797'de Paris, Viyana ve Berlin'de Osmanlı elçiliklerinin açılmasıdır. Yeni elçiliklerin açılması ile başlayan diplomatik ilişkiler, çok sayıda sanatçı ve bilim adamının İstanbul'a gelmesine, Osmanlı'nın Avrupa kültürünü yakından tanımasına olanak sağlamıştır²⁰⁶. Ticaret konusunda yapılan önemli bir reform da gayrimüslim Osmanlı tüccarına Avrupalı tüccarı gibi ticaret yapma hakkı tanıyan Avrupa Tüccarı kanunu uygulanmasıdır²⁰⁷.

Sultan III. Selim'den sonra tahta geçen II. Mahmud (1808-1839) iç karışıklardan dolayı çok fazla ıslahat yapamamış, bu dönemde Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması en büyük olay olmuştur. Ayrıca ilk defa nüfus sayımı yapılmış²⁰⁸, Mekteb-i Maarif-i Edebiye, Mekteb-i Maarifi Adliye, Mekteb-i Ulum-ı Harbiye, Mekteb-i Şahane-i Tıbbiye ve Teknik okullarını açtırmıştır²⁰⁹.

Sultan Abdülmecid Tanzimat ve ıslahat dönemi padişahıdır. Tahta çıktıktan sonra, Topkapı Sarayı'nı bırakıp Batı tarzında inşa edilen Dolmabahçe Sarayı'na geçmiştir. Onun döneminde Avrupa'dan pek çok sanatçı getirilmiş ve bir kadın orkestrası kurulmuştur²¹⁰. 1839'da açılan Fransız tiyatrosunda operalar ve yabancı oyunlar sergilenmiştir²¹¹. Sanatı seven ve kendi adına bir marş besteleten padişah Osmanlı padişahları içinde gezi amaçlı Avrupa'yı ilk seyahat eden sultandır²¹². Sonra tahta çıkan Sultan Abdülaziz (1861-1876) ise ilk defa demokrasi yönünde ıslahat yapmış, merkeziyetçiliği hafifleterek yerel halka ülke idaresinde sınırlı bir söz hakkı tanımıştır²¹³.

Sultan II. Abdülhamid döneminde git gide artan milliyetçi görüşler ve ekonomik bunalım, 23 Aralık 1876'da Kanun-i Esasi'nin ilanını zorunlu kılmıştır²¹⁴. Yeni anayasa ile parlamenter sisteme geçiş hedeflenmiştir, ancak Padişah tarafından bir süre sonra meclisin kapatılması yeni sistemin uygulanmasına engel olmuştur. 23 Temmuz 1908'de asker ve sivillerden oluşan İttihat ve Terakki Cemiyeti adı ile bilinen grup tarafından hürriyet ilan edilmiş, aynı gün Sultan II. Abdülhamid, Kanun-i Esasi'yi

²⁰⁶ A.R. Altınay (2010). *Lale Devri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.

²⁰⁷ E. Çağman (2010). *III. Selim'e Sunulan Islahat Layihaları*. İstanbul: Kitabevi Yay.

²⁰⁸ Açıkgöz, 2008, **a.g.k.**, 239.

²⁰⁹ İ. Pala (2013). *Lale Devri*. İstanbul: İKÜ Yay.

²¹⁰ Özer, 2005, **a.g.k.**, 233.

²¹¹ C. Küçük (1988). Abdülmecid, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C 1. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, S. 259-263.

²¹² Küçük, 1988, **a.g.k.**, 261.

²¹³ Küçük, 1988, **a.g.k.**, 179.

²¹⁴ Pala, 2013, **a.g.k.**, 85.

tekrar ilan etmiştir²¹⁵. 31 Mart Vakası ile Padişah tahttan indirilmiş, yerine meclis kararı ile Mehmet Reşad geçmiş ve padişahın yetkileri kısıtlanmıştır²¹⁶. 1921 Anayasası ile Osmanlı Hükümdarlığından modern Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş süreci başlamıştır²¹⁷.

²¹⁵ Açıkgöz, 2008, **a.g.k.**, 282.

²¹⁶ A. Özcan (2007). 31 Mart Vakası, *TVD İslam Ansiklopesi*, C 34. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, S.9-11.

²¹⁷ Özer, 2005, **a.g.k.**, 105.

4.2. Osmanlı Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı

Sanat; toplulukların ve bireylerin kendilerini, düşüncelerini ve kültürlerini ifade etmek için en iyi yöntemlerden biri olarak biline gelmiştir. Bununla beraber sanatın toplumlarda gelişmesini sağlayan önemli etkenlerden biri ülkeler arasında başlayan diplomatik ilişkilerdir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun kabuklarını kırmaya başladığı Lale Devri'nde (1718-1730) diğer alanlarla beraber sanatta da Batılılaşma eğilimleri görülmeye başlamıştır. Sanat alanındaki gelişmeler diğer alanlarda olduğu gibi yine diplomatik etkileşimler ve iletişim sayesinde, padişahlara armağan edilen sanat eserleri ile yeni bir boyuta girmiştir²¹⁸. Ayrıca Fransa ve Avrupa'nın farklı şehirlerine giden Osmanlı elçilerinin resimler getirmeleri, Osmanlı'daki Avrupalı elçilerin de ressamlarla birlikte gelmesi aradaki kültürel alışverişin hızlanmasına yol açmıştır. Siyasi liderlerin, bu resamlara portrelerini yaptırmaları hoş karşılanmasa da toplumun bu tür resimlere alışmaya başladığı bir süreç yaşanmıştır²¹⁹. Bu gelişmelerin neticesinde sanatta başlayan batılılaşma eğilimleri ilk olarak Osmanlı İmparatorluk ve üst düzey yöneticiler tarafından desteklenerek kabul görmüştür²²⁰.

Öte yandan askeri kurumların Batılı anlayışında eğitim vermeye başlaması, bu tarzdaki resim sanatının yaygınlaşmasını hızlandırmıştır. 1793'te III. Selim döneminde Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyûn ve Mühendishâne-i Bahrî-i Hümâyûn adlı askeri mühendislik okullarında, Fransa'da askeri okullarda uygulanan eğitim sisteminin aynısı uygulanmaya başlamıştır²²¹. Bu okullardaki resim derslerinde daha çok ışık- gölge teknikleri, perspektif gibi konuların eğitimi verilmiş, zamanla uygulanan teknikler değişerek suluboya kullanılmaya başlanmıştır²²². Işık gölgeyi resimlerinde kullanan sanatçıların eserlerinde ön ve arka düzlemde netlik farkı görülmezdi. Ancak fotoğrafı kullanarak resim yapan bu sanatçılar 19. Yüzyıl Türk resim sanatının özgün yorumcuları kabul edilmiştir²²³. Bu eğitimlerde perspektifin öğretilmesi, batı tarzında resim sanatı uygulamaları ve figürlerin olmadığı detaylı manzara resimleri dönemin

²¹⁸ C. Arseven (1970). *Türk Sanatı*. İstanbul: Cem Yay.

²¹⁹ E. Yağbasan (2004). *"Abdülmecid Efendi'nin Resimlerinde Konular ve Üslup"*, *Hanedandan Bir Ressam Abdülmecid Efendi*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.

²²⁰ F. Yenişehirlioğlu, (1992): "Sanatta Osmanlı İmparatorluğu Fransa Etkileşimi", *Osman Hamdi Bey ve Dönemi Sempozyumu*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul: s. 63- 64.

²²¹ B. Nurullah (1937), *Türkiye'de Resim*, İstanbul: Güzel Sanatlar Akademisi Yay.

²²² M. Cezar (2009), *Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi*. İstanbul: İlke Basın Yay.

²²³ A. Turani (1989), *Türk Resim Sanatı 19. Yüzyıldan Günümüze*. İstanbul: İş Bankası Yay.

değişiminin göstergeleridir²²⁴. Ayrıca yapıların duvarlarında manzara konusu oldukça yayılmış, ağırlıklı olarak İstanbul, Mekke ve Medine şehirlerini görünümü yapılmıştır²²⁵.

19. yüzyılın ilerleyen zamanlarında Osmanlı'daki Batı etkisinin giderek artmaya başlaması ile konu ve teknikler de değişmiştir²²⁶. Bu dönemden sonra ağırlıklı olarak yağlı boya tekniği kullanılmış ve duvar resimlerinde de bu teknik kendine yer edinmiştir²²⁷. Batıya hayranlık duyan Sultan Abdülmecid (1839-1861) resim sanatının gelişmesinde etkili rolü olmuştur²²⁸. Avrupalı ressamın bazıları saray tarafından teşvik edilmiş, sundukları resimler karşılığında bağış ve altın ile ödüllendirilmiştir²²⁹. Bu dönemde resim sanatında görülen yeniliklerden biri de Avrupa'daki Osmanlı elçiliklerine ve Avrupa hükümdarlarına Osmanlı sultanlarının resmini gönderme geleneğinin başlamasıdır²³⁰. Ayrıca Modernleşme hareketleri ile kadınlar da sanatta aktif rol almaya başlamıştır. Zengin ailelerin kız çocukları konaklarında diğer ise şehirlerdeki devlet okullarında eğitim alma fırsatı bulmuştur²³¹.

19. yüzyılın ikinci yarısında ilk tuval ressamı genelde askeri okullardan mezun olan öğrencilerdir. Bunlar karşılaştırıldığında; Harbiye okulundan mezun olan öğrencilerin Mühendishane okulundan mezun olan öğrencilere göre yeni akımlara daha pozitif yaklaşım sergiledikleri izlenmiştir²³². İlk Türk ressam Ferik İbrahim Paşa (1815-1889) Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyûn'dan 1835'te mezun olduktan sonra Batıya gönderilen ilk 10 Türk öğrenci arasında yer almıştır²³³. Dönemin diğer ressamı gibi bilimsel perspektif ile uğraşan ressam çoğunlukla natürlük ve peyzaj eserler üretmiştir. Sultan II. Abdülaziz'e resim dersleri vermiş ve onun bir portresini resmetmiştir²³⁴. Onun dışında Şeker Ali Paşa (Şeker Ahmed Paşa) ve Süleyman Seyyid bu dönemin önemli asker ressamı olarak bilinmektedir. Ayrıca askeri okullarda eğitim almayan Osman

²²⁴ S. Tansuğ (1986), *Çağdaş Türk Resim Sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi Yay.

²²⁵ Tansuğ, 1986, **a.g.k.**, 45.

²²⁶ Z. Yaman (2006), *Yasa, Kadınlar, Resimler, Öyküler, Modernleşme Sürecinde Türk Resminde 'Kadın' İmgesinin Dönüşümü*. İstanbul: Pera Müzesi Yay.

²²⁷ T. Sezer (1982). Türk Resim ve Heykel Sanatı, *Anadolu Uygarlıkları Görsel Yayınlar Ansiklopedisi*, c 24. İstanbul: Görsel Yay.

²²⁸ N. İslimyeli (1965). *Asker Ressamlar ve Ekoller*, Ankara: Asker Ressamlar Sanat Derneği Yay.

²²⁹ Z. Güvemli (1987), *Resim Sanatı ve Türk Resmi*. İstanbul: Akbank Yay.

²³⁰ S. Germaner, (1996): "Batı Tarzı Resmin İstanbul Yaşamına Katılışı ve Yer Aldığı Ortamlar" *19. Yüzyıl İstanbulunda Sanat Ortamı*, Lebib Yalkın Yayınları, İstanbul: s.130.

²³¹ Güvemli, 1987, **a.g.k.**, 39.

²³² A. Turani (1977). *Batı Anlayışına Dönük Türk Resim Sanatı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.

²³³ G. Renda (1993). *Türk Plastik Sanatlar Tarihi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay.

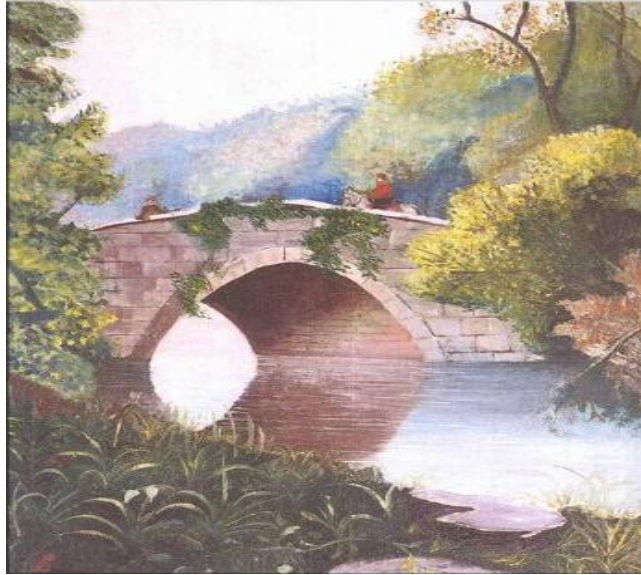
²³⁴ Renda, 1993, **a.g.k.**, 25.

Hamdi Bey yine bu dönemde öne çıkan ressamlardandır.

Görsel 4.2.1. *Ferik İbrahim Paşa, İstanbul Surları.*

http-21: www.istanbulsanatevi.com (Erişim Tarihi:26.06.2019)

Görsel 4.2.2. *Ferik İbrahim Paşa, Köprü.*

http-22: www.istanbulsanatevi.com (Erişim Tarihi:26.06.2019)

Görsel 4.2.3. *Ferik İbrahim Paşa, Haliç.*

http-23: www.istanbulsanatevi.com (Erişim Tarihi:26/06/2019)

Asıl adı Ali Ahmed olan Şeker Ahmed Paşa 1855'te Mekteb-i Hayriye'ye girmiş burada üstün resim yeteneği sayesinde son sınıfta resim öğretmenini yardımcısı olmuştur²³⁵. Mezuniyeti sırasında resmettiği bir tablo padişah Abdülaziz tarafından çok beğenilmiştir. Bu eser sayesinde -sadece başarılı öğrencilerin kabul edildiği- Paris'te bulunan Mekteb-i Osmaniye'ye gönderilmiştir²³⁶. Burada 7 sene kalmış ve Gustave Boulanger ile Jean-Léon Gerome'dan eğitim almıştır²³⁷. 1867'de Sultan Abdülaziz'in Avrupa seyahatinde II. Uluslararası Sanayi sergisinde Osmanlı sanat eserlerinin olduğu alanı gezerken *Ahmed Kulları* şeklinde imzaladığı büyük boy karakalem portresini görüp ve beğenmiştir. Bir Türk ressamın bu başarısı Paris'te büyük görmüş ve sanatçı akademi tarafından İtalya'ya gönderilmiştir²³⁸. 1870'te Mekteb-i Osmaniye'nin kapanmasıyla yurda dönen Ahmed Paşa Mekteb-i Tıbbiye de resim öğretmenliği yapmıştır²³⁹. Ressam ağırlıklı olarak natürmort ve peyzaj resimleri gerçekleştirmiş, gözlem yeteneği sayesinde detaylara ve renklere özen göstermiştir²⁴⁰.

Osmanlı İmparatorluğu'nda gerçek anlamda ilk resim sergisi 27 Nisan 1873'te Şeker Ahmed Paşa'nın çabaları ile açılmıştır²⁴¹. 1875'te sultanın desteği ile yerli ve yabancı sanatçıların katıldığı, Çembertaş'ta bulunan Darülfünun medresesinin

²³⁵ M. Serin (2010). Şeker Ahmed Paşa, TDV İslam Ansiklopedisi. C 38. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, S. 487-488

²³⁶ P. Boyar (1945). *Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Devrinde Türk Ressamları*. Ankara: Jandarma Yay.

²³⁷ Turani, 1977, **a.g.k.**, 9.

²³⁸ Renda, 1993, **a.g.k.**, 28.

²³⁹ Serin, 2010, **a.g.k.**, 487.

²⁴⁰ Turani, 1977, **a.g.k.**, 10.

²⁴¹ Renda, 1993, **a.g.k.**, 29.

binasında 2. sergiyi açmıştır²⁴². Daha sonra sultanın yaveri olarak görevlendirilmiş ve Dolmabahçe sarayında yabancı ressamın eserlerini alarak sarayın resim koleksiyonunu oluşturmuştur²⁴³. Bu görevi Sultan II. Abdülhamid döneminde de devam etmiştir. Yıldız Sarayı bahçesinde bulunan çini fabrikasında üretilen porselenlerin üzerine resimler yapmış, saray tarafından misafirlere verilecek hediye seçimlerine karar vermiş ve saray sanat elçiliği yapmıştır²⁴⁴. Sanatçı 18 Mayıs 1906'da vefat etmiştir.

Görsel 4.2.4. *Şeker Ahmed Paşa, Narlar ve Ayvalar.*

http-24: www.istanbulsanatevi.com (Erişim Tarihi: 26.06.2019)

²⁴² K. Özsezgin (1982). Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi. C 3. İstanbul: Tıglat Yay.

²⁴³ Renda ,1993, **a.g.k.**, 29.

²⁴⁴ Serin, 2010, **a.g.k.**, 488.

Görsel 4.2.5. Şeker Ahmed Paşa, *Vazoda Çiçekler*.

http-25: www.istanbulsanatevi.com (Erişim Tarihi:26.06.2019)

Görsel 4.2.6. Şeker Ahmed Paşa, *Ayvalar*.

http-26: www.istanbulsanatevi.com (Erişim Tarihi:26.06.2019)

Asker ressamlarından biri olan Süleyman Seyyid, Şeker Ahmed Paşa ile aynı dönemde Avrupa'da eğitim almıştır²⁴⁵. Avrupa'dan döndükten sonra 9 sene Harbiye Mektebinder resim öğretmenliği yapmış, Şeker Ahmed ile pek anlaşılamadığı için istifa etmiştir²⁴⁶. Sanatçı natürmortlarında detaycılığa önem vermiştir.

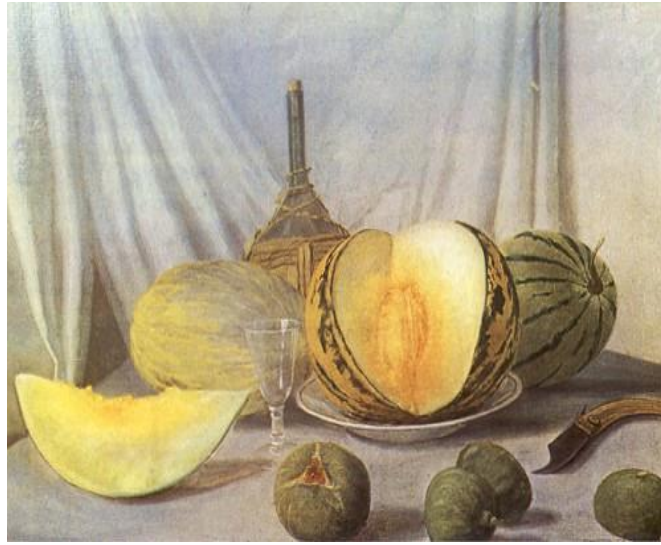
²⁴⁵ Turani,1977, **a.g.k.**, 12.

²⁴⁶ G. Renda ve S. Pınar (1988). *A History of Turkish painting*. Genève: Palasar SA.

Görsel 4.2.7. *Süleyman Seyyid, Yemişler.*

http-27: www.istanbulsanatevi.com (Erişim tarihi: 26.06.2019)

Görsel 4.2.8. *Süleyman Seyyid, Kavunlar ve İncirler.*

http-28: www.istanbulsanatevi.com (Erişim tarihi: 26.06.2019)

Osman Hamdi Bey zengin bir ailede dünyaya gelmiş ve bu sayede çok yönlü eğitim alma fırsatı bulmuştur²⁴⁷. Hukuk eğitimi almak için Paris'e gitmiş, burada eğitimini yarıda bırakarak güzel sanatlarda okulunda resim eğitimi almıştır. Diğer yandan arkeoloji ile ilgilenmiştir²⁴⁸. Jean-Leon Gérôme ve Boulanger'ın atölyelerinde

²⁴⁷ F. Gündüz (2007). Osman Hamdi, *TDV İslam Ansiklopedisi*. C 33. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, S. 468-469.

²⁴⁸ Gündüz, 2007, **a.g.k.**, 468.

alışan²⁴⁹ ressam aynı dönemde Paris’te bulunan Şeker Ali Paşa ve Süleyman Seyyid ile II. Uluslararası Paris sergisine katılmıştır²⁵⁰. Bu sergide Türk ressamlarının başarısı dikkat çekmiştir.

Osman Hamdi Bey diğer sanatsal faaliyetlerinin yanında arkeoloji ile de ilgilendiğinden dolayı yurda döndükten sonra Müze-i Hümayun’un müdürlüğünü yapmıştır²⁵¹. Bu süreçte pek çok arkeolojik kazıya öncülük yapmış ve ülkeye ait tarihi eserlerin korunması için 1884’te bugünün Türkçesi ile “Eski Eserler Tüzüğü” diyebileceğimiz Asar-ı Atika Nizamnamesini uygulamaya başlatmıştır²⁵². Kendi çabaları ile açılan Sanayi-i Nefise Mektebinin müdürü olmuş, figür geleneğine hakim olan hocalardan bir öğretim kadrosu oluşturarak figüratif sanatın akademik anlamda gelişimine öncü olmuştur²⁵³. Ayrıca mektepte açtığı oymacılık bölümü ile heykel eğitimine başlanmıştır²⁵⁴.

Osman Hamdi Bey’in resim çalışmaları ağırlıklı olarak portre, natürmort, kompozisyon ve desen üzerinde olmuştur. Tablolarında yer alan figürlerin özellikle duruş biçimleri ve kıyafetlerinin resmedilmesine özen göstermiş, detaylı çalışmalar yapmış ve kadın figürlerine yer vermiştir²⁵⁵. Kadınları sadece figür olarak değil günlük yaşam konuları içinde ele almıştır²⁵⁶. Yüksek düzey yöneticilerden sadece Enver Paşa’nın resmini yapmış, genellikle aile üyelerinin portrelerini yapmıştır²⁵⁷. Yağlı boya eserlerinin yanısıra gençlik yıllarında karakalem çizimler de yapmıştır. Işık ve gölge tekniği kullanırken eşyaların kendi renklerine bağlı kalmıştır²⁵⁸. Ayrıca eserlerinde Doğu’nun özellikle Türk sanatının güzelliklerini yansıtmaya çalışmıştır²⁵⁹.

²⁴⁹ Renda, 1993, **a.g.k.**, 34.

²⁵⁰ E. Eldem (2016). *Osman Hamdi Bey- İzlenimler 1869 – 1885*. İstanbul: Doğan Kitap Yay.

²⁵¹ Eldem, 2016, **a.g.k.**, 25.

²⁵² E. Eldem (2010). *Osman Hamdi Bey Sözlüğü*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.

²⁵³ Gündüz, 2007, **a.g.k.**, 469.

²⁵⁴ Turani, 1977, **a.g.k.**, 10.

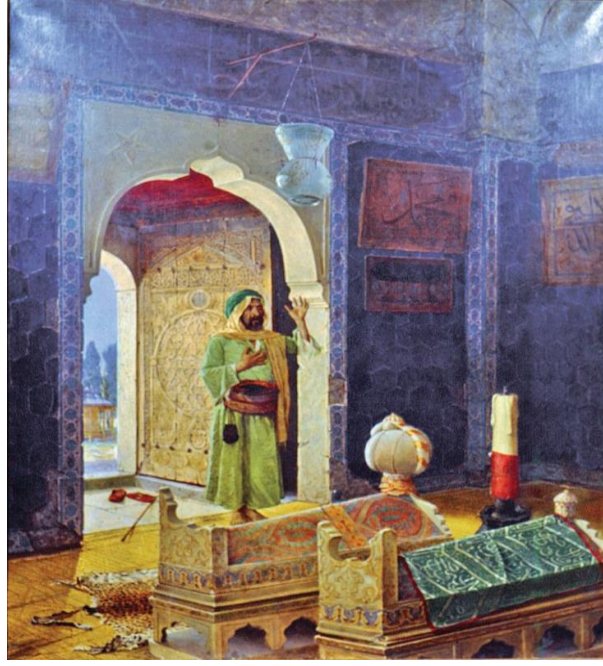
²⁵⁵ Eldem, 2016, **a.g.k.**, 78.

²⁵⁶ Gündüz, 2007, **a.g.k.**, 469.

²⁵⁷ Renda, 1993, **a.g.k.**, 35.

²⁵⁸ Turani, 1977, **a.g.k.**, 10.

²⁵⁹ Gündüz, 2007, **a.g.k.**, 469.

Görsel 4.2.9. *Osman Hamdi Bey, Türbe*

http-29: <https://islamansiklopedisi.org.tr> (Erişim tarihi: 23.06.2019)

Görsel 4.2.10. *Osman Hamdi Bey, Saçlarını Taratan Kız*

http-30: www.istanbulsanatevi.com (Erişim tarihi: 26.06.2019)

5. DEĞERLENDİRME

Bu çalışma, iki doğulu imparatorluğun modernleşmeyi kendisine hedef olarak seçip batı kültürünü içine alışı konu ediniyor. Hem Osmanlı'da hem de İran Kaçar döneminde askeri ve teknik gelişmeler ile batılılaşmaya doğru gidildiği görülmektedir. İran'da Ağa Muhammed Han'ın Kaçar Devletini kurması ülkede ortaya çıkan kargaşaların birçoğuna son vermiştir. Bu huzurlu süreç sanatın gelişmesine imkân sağlamıştır. 132 sene varlığını devam ettiren Kaçarların sanat alanında en parlak dönemi, Nasıreddin Şah'ın tahta çıkması ve 49 sene süren hükümdarlığı yıllarında olmuştur.

Aslında Safeviler ile başlayan batılılaşma hareketleri, Kaçar Hanedanı'nın başa gelmesi ile devam etmiş, Nasıreddin Şah döneminde köklü değişimler yapılarak zirve noktasına ulaşmıştır. Bu dönemde silah ithalatının, gemi yapımının ve deniz bilimleri gibi yeni teknolojilerinin ülkeye kazandırılması, İçişleri, Ticaret, Kültür ve Eğitim, Halkla İlişkiler ve Güzel Sanatlar, Posta ve Telgraf, Savaş Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı'nın kurulması batılılaşma hareketlerinin doğurduğu sonuçlardandır.

Amir Kebir'in çabaları ile kurulan ve İran'ın modern üniversitesi olan Darülfünun Medresesi eğitim alanındaki gelişmelerin yanında baskı ve yayın tekniklerinin öğrenilmesi, baskı makinesinin getirilmesi, Tebriz'de ilk yayınevinin açılması, gazete ve sözlük basılması, İngiliz ve Fransızlar tarafından ilk bankaların açılması modernleşme yolunda yapılan en önemli hareketlerindendir. Ayrıca fotoğraf sanatının Fransa'da bulunuşundan kısa bir süre sonra İran'a getirilmesi modernleşme sürecinde, özellikle resim sanatında etkili olmuştur.

Yaklaşık 600 yıl hüküm süren Osmanlı Devleti'nde modernleşme hareketleri Tanzimat döneminden önceki dönemlere dayanmaktadır ancak en önemli gelişmeler Sultan III. Ahmed ile başlayıp 1921 Anayasasının ilanına kadar devam etmiştir. Osmanlı'da da tıpkı İran tarihinde karşımıza çıktığı gibi askeri ve teknik alanda reformların yapılması batılılaşma sürecinin başlangıcı olmuştur. Bu dönemde modern askeri okulların açılması, askerlere savaş teknikleri ve teknik resim eğitiminin verilmesi, modern toprakların dökülmesi ve Yeniçeri Ocağı'nın kurulması batılılaşma sürecinin ilk hareketlerinden sayılabilir.

Osmanlı'da III. Ahmed, Kaçarlarda ise Nasıreddin Şah döneminde Avrupa ülkelerinde elçilikler açılmıştır. Bu diplomatların vasıtası ile yeni teknolojilerin ülkeye

girmesi modernleşme sürecini hızlandırmıştır. Ayrıca bu dönemde matbaanın getirilmesi ile pek çok bilimsel eserin çevirisi yapılarak basılması her iki ülkenin de benzer değişimler ile modernleşmeye doğru gittiğinin göstergesidir.

Yine hem Osmanlı hem de İran'da askeri eğitime batı resim tekniklerinin dahil edilmesinin ve başarılı öğrencilerin eğitim amaçlı Avrupa'ya gönderilmesinin resim sanatının gelişmesinde önemli etkisi olmuştur. Bu öğrenciler yurda döndükten sonra yeni öğrendikleri tekniklerini kullanmış ve Batı tarzında resim sanatının gelişiminde rol oynamışlardır.

Kemal ol Molk, Avrupa'da Rembrandt ve Tiziano gibi büyük ustaların eserlerini incelemiş ve bu ustaların eserlerinden etkilenmiştir. İran'a döndükten sonra bu etkiler eserlerine yansımıştır. Daha sonra kurduğu Müsterzefe isimli güzel sanatlar medresesinde, yetiştirdiği öğrencilerinin eserlerinde de bu etkiler devam etmiştir.

Sanatçı Avrupa'ya gitmeden önce de batı tarzında resimler üretmiştir. Avrupa'da yaşadığı dönem büyük ustaların eserlerinde kopya yapması portre anlayışının gelişmesine neden olmuştur.

Sanatçı 1876-1930 yılları arasında 38 adet manzara resmi üretmiştir. Ancak bu tabloların 11 tanesinin üretildiği tarihi bilinmemektedir. Padişah'ın gezilerinde genellikle yanında bulunan Kemal ol Molk, onun beğendiği manzaraları resmetmiştir ve her tablo için 10 Tümen sanat bahşişi almıştır. Manzara resimlerinde natüralist bir üslup benimsemiştir. Bu tablolarını yağlı boya tekniğinin ile yapark ağırlıklı olarak mavi, yeşil, sarı ve kahverengi tonları kullanılmıştır. Ayrıca manzara resimlerinde (kat.3-5-7-8-10-11-15-20-28-29) karşımıza çıkan içi içe geçmiş dağlar ve tepelerin ilginç formları, fonlardaki renk anlayışı ve düzenlemeleri dikkat çekmektedir. Kemal ol Molk manzara resimlerinde küçük boyutta olsa bile çoğunlukla insan ve hayvan figürlerine yer vermiştir. *Şehrestanek Çeşmesi Manzarası* (kat.20) adlı eserinde arka planda yer alan kubbe formlu tepe, resmettiği ilginç formlardan biridir. *Demavend Köyü* (kat.23) adlı eserinde ise dağların önünde yer alan binanın soğan kubbesi dağlardan daha yüksek resmedilmiştir. *Doğan Tepe Caddesi* (kat.18) adlı eserinde perspektif duygusu güçlü bir şekilde öne çıkar. Ayrıca daha önceki manzara resimlerinde karşımıza çıkmayan simetrik denge bu eserinde daha güçlüdür.

Ressam, şahın manzara siparişleri dışında günlük yaşam konulu eserler de yapmıştır. *Kelardeşt Manzarası* (kat.12), Irak'ta ürettiği *Kutsal Kerbelâ Meydanı* (kat.19) ve *Lar Manzarası* (kat.30) tablolarında gündelik hayat konularını ele almıştır.

Görsel 5.1. *Kellardeşt Manzarası*,1887

Kemal ol Molk'un bu eserinde resmin sol köşesinde ayakta duran kahverengi pantolonlu ve mavi gömlekli olan figür o dönemin köy ağalarının ve burjuva sınıfının simgesidir. Ellerini arkasında birleştirip ve karşısında çalışan figüre bakmakta olan ağanın işçiden ve araziden biraz daha yüksekte durması bu sınıfın gücünü ve kendilerinin üstün gördüklerini vurgulamaktadır.

Görsel 5.2. *Kutsal Kerbelâ Meydanı*,1903

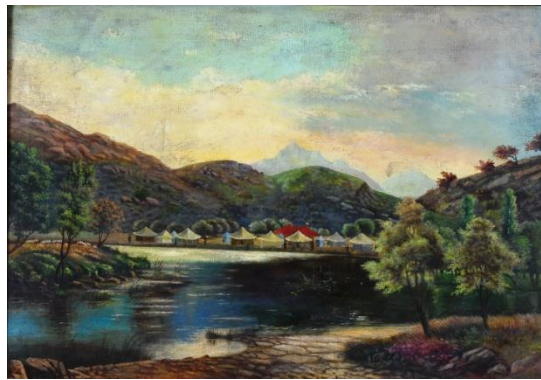
Sanatçının bu eseri en önemli manzara resimlerinden biridir. Şehir manzarası, binalar ve insanların günlük hayatını bir arada bu tablosunda konu edinmiştir. Tabloda sanki zamanı ve insanları bir an durdurmuştur. Ancak insanlar durdurulmuş vaziyette görünseler de aslında meydanın kalabalıklığı figürlerin hareket halinde olduklarını ve günlük yaşamı göstermektedir. Muhtemelen tabloyu bu meydandan çekilen bir fotoğraftan çalışmıştır. Kutsal Kerbelâ Meydanı adlı eserinde Kemal ol Molk unvanı ile imzalamıştır.

Kemal ol Molk'un manzara resimlerini Osmanlı batılılaşma döneminin ünlü ressamlarından bir olan Şeker Ahmed Paşa'nın eserleri ile karşılaştırmak mümkündür.

Her iki sanatçıda batı resim sanatının tekniğini öğrenmek için Avrupa'ya gönderilmiştir. Yurt dışında farklı hocalar ve okullarda eğitim almışlar ancak ülkelerine döndükten sonra bilgilerini toplumlarındaki kabul gören konular doğrultusunda kullanmışlardır. Bu sanatçıların eserleri üzerinden her iki ülkede de zamanla Batı anlayışında resim sanatına estetik ve kültürel bir değer olarak önem verildiği görülmektedir. Kemal ol Molk ve Şeker Ahmed Paşa batı resim sanatının taklidini yapmak yerine bu anlayışı kullanarak kendilerine has bir üslup oluşturmuşlardır. Şeker Ahmed Paşa eserlerinin birçoğunu Latin ve Arap harfleri ile miladi ve Rumi tarihi kullanarak iki farklı imza ile imzalamış, oysa Kemal ol Molk genellikle tablolarını Farsça alfabesi ile Şemsi ya da Hicri tarihi kullanarak bir tek imza ile imzalamıştır.

Görsel 5.3. Şeker Ahmed Paşa, *Ormanda Oduncu*

Görsel 5.4. Kemal ol Molk, *Kraliyet Avlanma Yerinin Uzaktan görünümü*

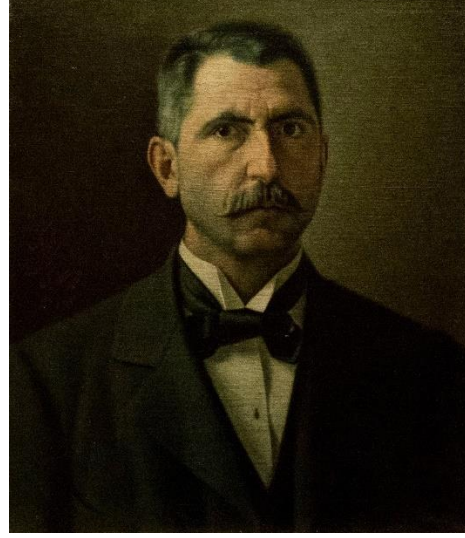
Şeker Ahmed Paşa'nın *Ormanda Oduncu* Tablosu ile Kemal ol Molk'un *Kraliyet Avlanma Yerinin Uzaktan görünümü* adlı tabloların karşılaştırarak her iki ülkenin de batılılaşma döneminde resim sanatındaki gelişmelerinin birçok benzerlik taşıdığını görebiliriz. Her iki sanatçının tablosunda canlı renkler hakimdir. Şeker

Ahmed Paşa'nın eserinde Ormanda odun toplayan adam işini tamamladıktan sonra eve dönmek yolunda iken, Kemal ol Molk'un eserinde Padişahın avlak yerinin akşam saatleri, dinlenme zamanı ele alınmıştır. Her iki tabloda sessizlik, huzur ve hüznün verilmiş gibidir. Şeker Ahmed Paşa'nın ağaçların yaprakları üzerinde görülen fırça darbeleri Kemal ol Molk da daha belirgindir. Şeker Ahmed Paşa'nın köylü ve eşeğini doğa içinde küçük boyutta resmetmesi, ışığın yumuşak bir şekilde ormanı aydınlatması ile tabloda mistik bir atmosfer hakim etmiştir. Ayrıca doğayı yüceltmeye çalıştığı bu eserinde figürleri dondurarak zamanı durdurmaya çalışmıştır. Kemal ol Molk ise göletteki suyu hareketsiz resmetmesi ile zamanı durdurmaya çalışmıştır. Ayrıca güneşin dağların arkasından yayılan ışık ile tabloyu aydınlatması resme sakinlik ve huzur kazandırmıştır. Her iki sanatçının tablosunda nesneler birebir ve ayrıntılı olarak resmedilmemiş ve romantik bir anlayışta konular ele alınmıştır. Genel olarak her iki sanatçıda manzara resimlerindeki mistisizmi bir hava ile seyircilerinin düşünmesini sağlamaya çalışmışlardır. Resimlerde yumuşak ışık ve renk geçişleri dengeli bir şekilde ele alınmıştır.

Kemal ol Molk 1898-1925 yılları arasında 6 adet (kat.39,40,41,42,43,44) oto portresini yapmıştır. Bu oto portrelerden ikisi gençlik yıllarına ait diğer dördü yaşlılık dönemi aittir (kat.39,40,41,42) tablolarında yüz ifadesinde sert bakışlar hakim iken (kat.43,44) tablolarında yüz ifadesinde hafif gülümseme görülmektedir. Ayrıca gençlik yıllarına ait resimlerinde modern kıyafetler giyinmiş, ancak 18 yıl sonra 1918'de ve sonraki yıllarda resmettiği oto portrelerinde üzerinde geleneksel kıyafetler görülmektedir. Bununla birlikte başına fes giydiği tek tablosu 1925 yılına (kat.44) aittir. Kuş resimleri hariç çok nadir suluboya tekniğinde resim yapan sanatçı 1918 yılına ait olan (kat.42) oto portresini suluboya tekniğinde yapmıştır. Bu tablolarında zamanla sarayın zengin yaşamından ayrılıp ve halk gibi bir yaşam sürdürdüğünü görmek mümkündür.

Görsel 5.5. Oto portre, Şeker Ahmed Paşa

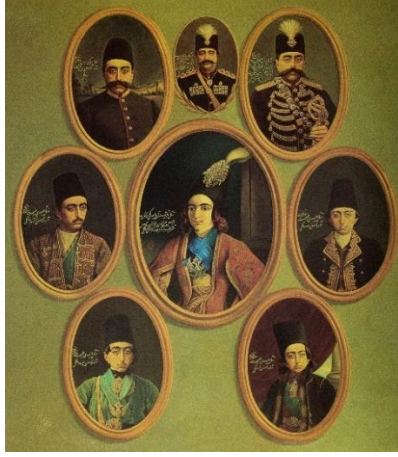

görsel 5.6. Oto Portre, Kemal ol Molk

Batılılaşma döneminde resim sanatındaki gelişmeleri o dönemde yaşayan sanatçıların resmettikleri kendi portreleri üzerinden de incelemek mümkündür. Kaçar ve Osmanlı döneminde resim sanatının batı anlayışına yöneldiğini ve her iki ülkede benzer yolların izlendiğini Şeker Ahmed Paşa ve Kemal ol Molk'un oto portrelerinde görebiliriz. Bu sanatçılar oto portrelerinde geleneksel kıyafet yerine o dönemde modern algılana batılı tarzda kıyafetler giyinmişler. Şeker Ahmed Paşa ceket, kravat ve yeğinin yanında başına fes giymesi ile tamamen batılı anlayışta giyinmediğini gösterirken Kemal ol Molk tamamen batı tarzında ceket, yelek ve papyon giyinmiştir. Ancak yaşlılık yıllarında bu anlayıştan uzaklaşarak geleneksel kıyafetler tercih etmiştir.

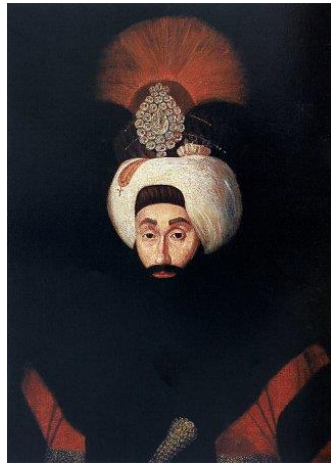
Şeker Ahmed Paşa resim malzemeleri ile çalışırken kendini resmetmiştir. Ayrıca yumuşak bir ışık ile aydınlana tabloda sanatçı seyirciye bakmakta ve düşünceli bir yüz ifadesi vardır. Kemal ol Molk ise düz bir arka fonun önünde kendi oto portresini resmetmiştir. Tablonun sol alt ve sağ üst köşeleri diğer bölümlere göre daha aydındır. Ayrıca sanatçı sert bir bakış ile seyirciye bakmaktadır.

Kemal ol Molk 1870-1926 yılları arasında 46 adet portre tablo üretmiştir. Bu tablolar sanatçının eserlerinin katalog bölümünde ana başlık olan portreler kısmında Padişah ve Veliaht Prens, Erkek, Kadın, Çocuk ve Grup portreleri olarak alt başlıklar altında incelenmiştir. 12 adet Padişah ve Veliaht Prens portresi resmetmiştir. Ancak bu başlık altında incelenen en önemli eseri *Nasireddin Şah ve Muzafferredin Şah'ın Farklı Yaşlarda Sekiz Portresi* (kat.55) adlı tablosudur. Nasireddin Şahın ölümünden sonra Muzafferredin Şahın emri ile bu tabloyu yaptıktan sonra ödül olarak sanatçı resim eğitimi almak ve resim sanatında araştırma yapmak için Avrupa'ya gönderilmiştir.

Görsel 5.7. *Nasıreddin Şah ve Muzaffereddin Şah Şah'ın Farklı Yaşlarda Sekiz Portresi*

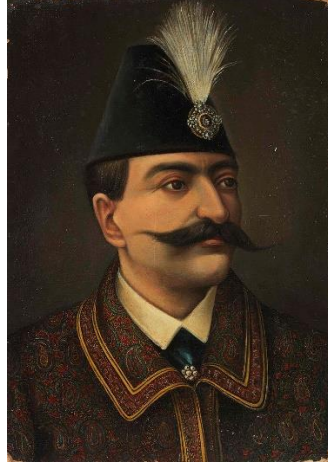
Her iki devlette de padişah portre resimleri daha önceki dönemlere dayanmaktadır. Ancak batı tarzında, büyük boyutlarda ve tuval üzerine portre resimleri Osmanlı ve Kaçar devletlerinin batılılaşma dönemlerinde karşımıza çıkmaktadır. Bu padişah portrelerinin birçok benzerlik taşıdıkları görülmektedir. Bu portreler ile padişahlar kendilerinin ve ülkelerinin modernleşmeye başladığını vurgulamak istemişleridir. Osmanlı saraylarında söz konusu portreler çoğunlukla yabancı sanatçılar tarafından yapılmıştır. Ancak Kaçarlar döneminde bu portreler sarayda yaşayan ve çalışan yerli sanatçıların eli ile üretilmiştir. Kaçar döneminde padişah portrelerinin birçoğu 1870'ten itibaren Kemal ol Molk tarafında yapılmıştır. Ayrıca Avrupa seyahatine çıkana kadar ürettiği toplam 12 adet padişah ve veliaht prens portre tablolarının 4 adetinin (kat.53,54,55,56) resmedildiği tarihler bilinmemektedir. Her iki devlette de padişahların sanatı desteklemesi özellikle Batı tarzı portre resim sanatın benimsedikleri bu eserlerin çok sayıda üretilmesine sebep olmuştur.

Görsel 5.8. *Sultan I. Abdülhamid*

Görsel 5.9. *Sultan Abdülaziz*

Görsel 5.10. *Nasireddin Şah, 1870* Görsel 5.11. *Nasireddin Şah-ı Kaçar*

Bu portre resimlerinde padişahlar döneme ait geleneksel ve askeri kıyafetleri ile resmedilmişlerdir. Geleneksel kıyafetlerin yanına başlarına giydikleri sarık ve feslerin üzerinde sorguçları²⁶⁰ bulunmaktadır. Batılılaşma döneminin başlaması ile zamanla önce sorguçlar daha sonra da sarık ve fes kullanımı azalmış sonraki dönemlerde batı tarzı modern şapkalar kullanılmaya başlanmıştır. Nasireddin şahın 1889'daki portre resminde başındaki fes dışında giydiği kıyafetler tamamen batı tarzındadır. Önceki dönemlerde kıyafetlerin üzerinde karşımıza çıkan büyük özel nişanlar burada görülmemektedir. Padişah geleneksel Kıyafet kullanımından uzaklaşıp ve batı tarzı kıyafetleri benimsemiştir. Bu tablo Nasireddin Şahın tam boydan ve fesinde sorguç olmayan tek portre resimdir. Kemal ol MolK bu tablosunu Nakkaş Başı imzası ile imzalamıştır.

Görsel 5.12. *Nasireddin Şahı, 1889*

²⁶⁰ Z. Tarım Ertuğ (2009). Sorguç, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c 37. İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, s. 378-379.

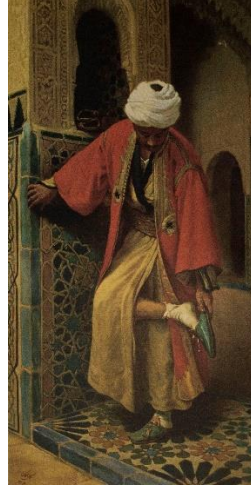
Sanatçı 1881-1926 yılları arasında 21 adet erkek portresi üretmiştir. Çoğunlukla yüksek rütbeli devlet adamlarının ve dönemin önemli siyasi kişilerinin portre tablolarını resmetmiştir. Ayrıca Fransa’da yaşadığı dönem kapıcısının ve İran’da hizmetçisi olan Meşhedi Nasır’ın da portre resimleri erkek portre tablolarının içinde yer almıştır. Serdar Asad Bakhtiyari’nin portre resmi en önemli siyasi anlam taşıyan portre tablolarından biridir.

Görsel 5.13. *Serdar Asad Bakhtiyari, 1911*

Kemal ol Molk Kaçar padişahlarına ve saraya karşı tepkilerini ve siyasi görüşlerini eserleri ile göstermeye çalışmıştır. Tahran’ı Fethederek Muhammed Ali Şah’ın otoritesine son veren ve o dönemde Meşrute devriminin temelleri atan Serdar Asad Bakhtiyari’nin portresini resmetmesi halkı ve meşrutecileri desteklediğini işaret etmektedir. Serdarın üzerindeki modern kıyafetleri siyasi kişilerin Avrupa tarzı kıyafetlerini benimsediklerinin bir göstergesidir. Bununla birlikte başına fes giymesi ile ülkeye ait geleneksel değerlerin de önemli olduğunu vurgulamıştır.

Erkek portre resimleri arasında *Mısırlı Adam* adlı eseri bu konuda diğer önemli tablolarından biridir. Bu tablonun diğer erkek portrelerinde en önemli farkı oryantalist bir hava taşımasıdır. Kemal ol Molk’un bu eserini Osmanlı döneminin en ünlü ressamlarından bir olan Osman Hamdi Bey’in eserleri ile karşılaştırmak yerinde olacaktır.

Görsel 5.14. Kemal ol Molk,
Mısırlı Adam, 1897

görsel 5.15. Osman Hamdi Bey,
Rüstem Paşa Camii Önünde, 1904

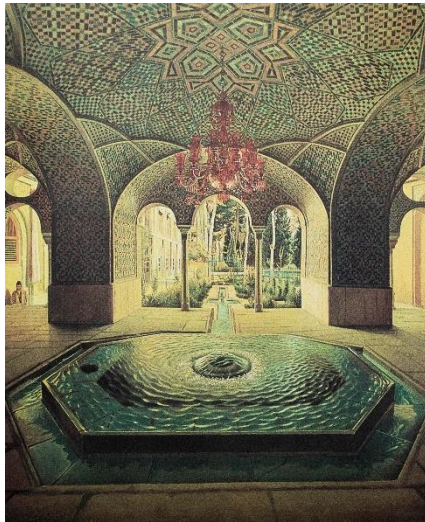
Osman Hamdi Bey uzun yıllar yurt dışında eğitim almıştır. Ancak resim alanında batı tarzı resim sanatının tekniklerini oryantalist üslubu benimseyerek kendi eserlerinde uygulamıştır. Çoğunlukla gündelik hayat tablolarında konu olmuştur. Türk resminde figürlü kompozisyon kullanan ilk ressam olarak kabul edilmekle birlikte tablolarında birçok kadın figürü yer almıştır. Ancak kemal ol Molk'un sadece 3 adet kadın portre tablosu bulunmaktadır. Kemal ol Molk *Mısırlı Adam*, Osman Hamdi'nin ise *Rüstem Paşa Camii Önünde* adlı tablolarında figürler ibadetlerini yerine getirdikten sonra dini mekanın önünde ele almışlardır. Her iki tabloda da figürlerin üzerinde doğuya özgü geleneksel kıyafetler bulunmaktadır. Kemal ol Molk' tablosunda yer alan figürün elbise kıvrımları Osman Hamdi Beyin tablosunda yer alan figüre göre daha belirgindir. Her iki sanatçının tablosunda dini duygular başarılı bir şekilde aktarılmıştır. Kemal ol Molk'un eserinde duvarda ve yerde buluna çinilerin üzerindeki süslemeler detaylı bir şekilde ele alınırken Osman Hamdi'nin tablosunda giriş kapısının üstünde yer alan yarım kubbedeki süslemeler detaylı bir şekilde işlenmemiştir.

7 sene üzerinde çalıştıktan sonra 1896'da Kemal ol Molk unvanı ile imzaladığı ilk eseri *Aynalı Salon* adlı tablosudur. Bu eser Kemal ol Molk'un başyapıtlarından biridir. Canlı renklerin hakim olduğu tabloda padişah bir sandalye üzerinde oturmuş ve dışarıyı izlemektedir. Kemal ol Molk bu görkemli salonun içinde Padişah figürün küçük boyutta resmetmesi aslında otoritenin ve Kaçar devletinin halkın karşısında pek gücünün kalmadığı vurgulamak istemiştir. Tabloda perspektif duygusu başarılı bir şekilde verilmiştir. Bu eser iç mekan konula tablolarında son eseridir.

Görsel 5.16. *Aynalı Salon, 1896*

Kemal ol Molık diğer eserlerinin yanında 5 adet iç mekan (kat.91,92,93,94,95) tablosu resmetmiştir. Osmanlı batılılaşma döneminde önemli ressamlarından bir olan Şevket Dağ'ın çok sayıda benzer iç mekan resmi karşımıza çıkmaktadır. Sanatçı çoğunlukla İstanbul'daki camilerin ve tarihi yapıların iç mekânlarını konu edinmiştir. Akademik sanat eğitimi tamamladıktan sonra perspektif kurallarıyla tarihsel yapıları betimlemiştir. Bu mekanlarda kullanılan avizelerin, kandillerin ve halıların detaylı bir şekilde resmedilmesine özen göstermiştir. Şevket Dağ resimlerinde gördüğünü aslına sadık kalarak aynı şekilde tuvale aktarmaya çalışmıştır. Ayrıca iç mekân betimlemelerinde donuk bir ifade görülmemekle birlikte hareketli fırça vuruşları ile oluşturulan desen renklerle yumuşatılmıştır.

Görsel 5.16. *Kemal ol Molık, Khalvat-e Kerim Khani'nın Kaynayan Çeşmesi*

Görsel 5.17. *Şevket Dağ, Ayasofya*

Her iki sanatçıda iç mekan resimlerinde perspektif duygusunu başarılı bir şekilde yansıtmışlar. Süsleme detaylarına önem vermişler ancak Kemal ol Molk'un eserlerinde bu detaylar daha belirgindir. İç mekan tablolarında mimari görünimleri oldukça gerçekçi bir şekilde resmetmeleri bu tablolarının özelliklerindendir.

Kemal ol Molk'un eserleri ile Osman Hamdi Bey, Şeker Ahmed Paşa ve Şevket Dağ gibi sanatçıların eserlerin karşılaştırarak aslında her iki devlette batılılaşma döneminde çok benzer yollar izlendiğinin kanıtına varmamız mümkün olmuştur.

Kemal ol Molk 79 yıllık sanat hayatında farklı konular üzerinde çalışmaktan çekinmemiştir. Osmanlı batılılaşma döneminde karşımıza çıkan Türk sanatçıları ise modernleşme sürecinde farklı konuları ve üsluplar üzerinde çalışmışlardır. Kemal ol Molk'un eserlerinde birçok konu üzerinde çalıştığını görebiliriz. Sadece bir tek alanda resim yapmamış ve yeni konular denemekten kaçınmamıştır.

6. SONUÇ

Kaçar ve Osmanlı devletleri modernleşmeyi kendilerine hedef olarak seçmişlerdir. Bu hedeflerine ulaşmanın yollarından biri sanattır ve de özellikle resim sanatıdır. Her iki ülkede de sanatçılar yurt dışına eğitim almak için gönderilmiştir. Hatta Osmanlı devleti 1857’de Fransa’da öğrenciler için Mekteb-i Osmani adlı okulun açmıştır. yurt dışında eğitimlerini tamamladıktan sonra yurda dönen öğrenciler eserlerinde halkın ve üst sınıfların paylaştığı tasavvuf ruhunu Batı üslubu ile birleştirmeye çalışmışlardır. Batıda eğitim almalarına rağmen kendi benlik ve kültürlerini unutmamışlar ve eserleri ile de bu konuya değinmişlerdir.

Bu çalışmanın sonucunda her iki ülkenin de modernleşme için benzer girişimlerde bulundukları görülmektedir. Minyatür sanatından tuval üzerine yağlı boya resmine geçiş yapıldığı dönemde padişahların etkili rolleri olmuştur. Özellikle batı tarzında portre resim sanatını benimsemişlerdir. Sanatçıların tarafından yapılan padişah portreleri hediye olarak Avrupa saraylarına gönderilmiş ve modernleşme sürecinde yurt dışında açılan elçiliklerde duvarlara asılmıştır. Osmanlıda bu portreler önce yabancı ressamlar tarafından yapılmıştır ancak kaçar devletinde sarayın baş ressamı Kemal ol Molk tarafından yapılmıştır.

Kemal ol Molk’ oto portrelerinden gençlik yıllarında tamamen batı tarzın benimsediğini, sanatı ve kişiliği olgunlaştıktan sonra özellikle yaşlılık yıllarında batı kültüründen uzaklaştığı ve kendi kültürünün geleneklerine yaklaştığı görülmektedir. Aynı şekilde Şeker Ahmed Paşa’nın oto portresinde de gördüğümüz batı tarzında modern kıyafetlerin yanında başına fes giymesi kendi kültürüne bağlı olduğunun bir göstergesidir. Bu dönemde karşımıza çıkan sanatçıların eserlerinden her iki devletinde modernleşmeyi amaçladığı görülmektedir ancak batılılaşma uğruna var olan köklü kültürlerinden uzaklaşmamışlardır. Osman Hamdi Bey gibi sanatçılar tam tersine batı resim tekniği öğrendikten sonra ürettiği eserleri ile doğu kültürün batıya tanıtmaya çalışmıştır. Özellikle tablolarında kadın figürleri kullanarak toplumda kadının yerin tespit etmeye çalışmıştır.

Kemal ol Molk’tan önceki ressamlar batılı anlayışta resimler yapmaya çalışmışlardır. Ancak perspektif gibi batı resim sanatı teknikleri tam anlamı ile bu sanatçının eserlerinde karşımıza çıkmaktadır. Saray tarafından desteklenen ressam sadece batı tekniklerini kendi eserlerinde kullanmakla yetinmeyip Müsterzefe Medresesi adlı güzel sanatları okulunu açarak burada gelecekte İran’ın resim sanatında

önemli bir yere sahip olacak ressamı yetiştirmiştir. Sanatçı resim alanında yeni teknikler denemekten kaçınmamıştır. Kaynaklardan elde ettiğimiz bilgiler doğrultusunda Tahran'da bulunan Malek Ulusal Müze ve Kütüphanesinin deposunda bir nü resmi bulunmaktadır. Ancak günümüzde İran'ın siyasi şartlarından dolayı bu tablo sergilenmemektedir. Muzaffereddin Şah'ın nü resmine meraklı oldu bilinmekle birlikte sanatçıdan bu tür resimler üretmesini istemiştir ancak Kemal ol Molk padişahın bu isteğini yerine getirmemiştir. Padişah tarafından yapılan baskılar sonucundan yüzü dönük arkadan sırtı açık şekilde bir nü tablosu yapmıştır. Kaynaklardan elde edilen bilgiler doğrultusunda bu tabloda yer alan model padişahın kendisi olduğu fikrini yükseltmektedir.

Ressam içindeki yalnız duygularını özellikle avlanan hayvan ve kuş resimlerinde sanatı ile dile getirmiştir. Bu tabloların bazılarının imzasının yanında kendi yazısı ile yazılmış şiir ve cümlelerden bu duygular anlaşılmaktadır.

7. KATALOG

1. Manzara Resimleri

Görsel 7.1. Sefiabad Bölgesi Manzarası, Mazenderan

Katalog No: 1

Görsel No: 7.1

Eser Adı: Sefiabad Bölgesi Manzarası, Mazenderan

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

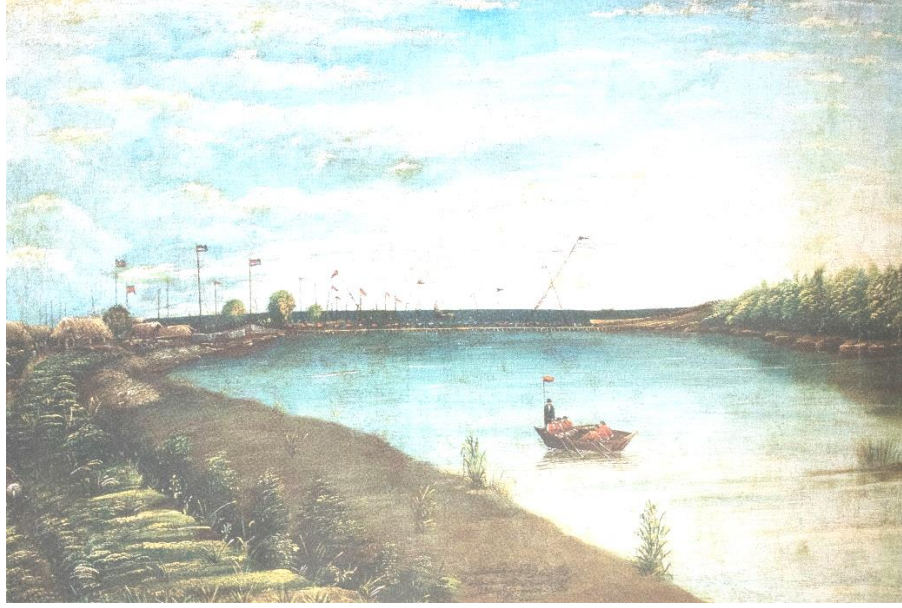
Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1876

Boyut: 70 x 100 cm

Bulunduğu Yer: Astan Quds Razavi Müzesi, Meşhed

Konusu: Tabloda genel olarak yeşil ve açık kahverengi tonlar kullanılmıştır. Tablonun üçte birini gökyüzü kaplamış ve sağ tarafına tepeler yerleştirilmiştir tepelerin yer alması ile bu tepelerin eteğinde küçük binalar ve çok sayıda çadır konumlandırılmıştır. Çadırların ortasından geçen ve tepelerin altından sağ tarafa doğru devam eden bir yol çizilmiştir. Tablonun sağ alt köşesinde atları ile tepeye çıkan üç insan figür yer almıştır. Bununla birlikte sol tarafta boş arazide yer alan yoldan tepeye doğru ilerleyen bir insan figürü daha resmedilmiştir.

Görsel 7.2 Şilat Nehri, Farah Abad, Mazenderan

Katalog No: 2

Görsel No: 7.2

Eser Adı: Şilat Nehri, Farah Abad, Mazenderan

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1876

Boyut: 70 x 100 cm

Bulunduğu Yer: Astan Quds Razavi Müzesi, Meşhed

Konusu: Tablonun etrafı ağaçlık ve sazlıklar ile çevrilidir. Ağırlıklı olarak sol orta bölümde çeşitli devletlere ait bayraklar yer almaktadır. Yine aynı yerde yan yana dizilmiş barakalar görülmektedir. Tabloda marinanın ortasında bir kayık seyir halindedir. Kayıkta üçer sıra halinde karşılıklı oturmuş altı asker ve kürek çekmeleri için tempo tutmalarını sağlayan komutan ayakta resmedilmiştir.

Görsel 7.3. Kojur Bölgesi Manzarası, Mazenderan

Katalog No: 3

Görsel No: 7.3

Eser Adı: Kojur Bölgesi Manzarası, Mazenderan

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1876

Boyut: 70 x 100 cm

Bulunduğu Yer: Astan Quds Razavi Müzesi, Meşhed

Konusu: İran'ın Kojur Bölgesi'nde bulunan Mazenderan şehrinin 19. yüzyıldaki görünümü resmedilmiştir. Tabloda etrafı dağlarla çevrili şehir derinlik olarak arka planda verilmiştir. Tablonun ön planında farklı renklerde üç tane büyük baş hayvan otlanırken tasvir edilmiştir. Tabloda dikkat çeken konu ise şehrin etrafı dağlarla çevrili ve yeşillik olduğu halde, kentin konumlandırıldığı ovada bitki örtüsü yok denecek kadar az ve çorak olarak betimlenmiştir.

Görsel 7.4. *Tajan Nehri Köprüsü*

Katalog No: 4

Görsel No: 7.4

Eser Adı: Tajan Nehri Köprüsü (Sâri, Mazenderan)

Sanatçısı: Kemal Ol Molık

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1876

Boyut: 70 x 100 cm

Bulunduğu Yer: Astan Quds Razavi Müzesi, Meşhed

Konusu: Tabloda gökyüzünün mavi ve az bulutlu olarak resmedilmesi bahar mevsiminin olduğu fikrini yansıtsa da arka planda iç içe geçmiş tepelerin üzerinde bulunan kar, tam olarak baharın gelmediğinin göstergesidir. Arka plandaki karlı tepelerin hemen önünde soldan sağa uzanan yeşil tepeler görülmektedir. Bu tepelere çok uzak mesafede olmayan ve tablonun merkezinde yer alan antik dönemlerden itibaren sadece yaya yürüyüşüne elverişli, enine kısa olan, 17 gözlü ve kemerli bir köprü, üzerinde bir binek hayvanına binmiş ve elinde kırmızı şemsiyesi ile geçiş halinde olan insan figürü karşımıza çıkmaktadır. Tablonun sol alt köşesindeki zeminde, üzerinde döneme ait giysileri ile eskiz yapan bir insan figürü görülmektedir.

Görsel 7.5. Şehrestanek Sarayı

Katalog No: 5

Görsel No: 7.5

Eser Adı: Şehrestanek Sarayı

Sanatçısı: Kemal Ol Moluk

Tekniği: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1881-1882

Boyut: 98 x 65 cm

Bulunduğu Yer: Nigaristan Bahçesi Müzesi, Tahran

Konusu: Tablonun sağ ve sol tarafında iç içe geçmiş dağlar ve bu dağların ortasındaki boşlukta açık mavi gökyüzü görülmektedir. Resmin sağ tarafında alışılmadık bir tarzda silindirik şeklinde yükselen dağ imgesi yer almakta ve eteğinde muhtemelen ordunun kamp yaptığı zamanlarda, dönemin padişahı ve yakınları tarafından kullanılan, taş duvar ile çevrili, klasik formda yapılmış küçük bir bina görülmektedir. Söz konusu bina taştan yapılmıştır. Binanın önü, yaklaşık bir metre yükseklikteki duvar ile çevrilerek sol taraftaki dağlara doğru devam eden sıralı ağaçlar karşımıza çıkmaktadır. Sol taraftaki dağların eteğinde ve resmin önünde ise çok sayıda beyaz asker çadırları vardır. Çadırlar, resmin sol önünden başlayıp sağ tarafa doğru büyütülerek çizilmiş, içlerinden bir tanesi siyah renklendirilerek komutan ya da orduda bulunan yüksek rütbeli askerlere ait olma fikrini düşündürmektedir. Ayrıca bu sıralama tablonun ön planına hareketlilik kazandırmıştır. Tabloda yer alan insan figürleri, tek başına ve her biri farklı yönlere bakarlarken resmedilmiştir.

Görsel 7.6. *Kolkoli Çeşmesinde Ateş Oyunları*

Katalog No: 6

Görsel No: 7.6

Eser Adı: Kolkoli Çeşmesinde Ateş Oyunları

Sanatçısı: Kemal Ol Mol

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1882

Boyut: 65.5 x 98,3 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: Kahverengi ve yeşil tonlarının hakim olduğu tabloda, etrafı dağlarla çevrili ovanın arka planında askeri kamp alanı görülmektedir. Resmin sol tarafındaki dağın eteğinde diğer çadırlardan daha büyük, muhtemelen padişah ve maiyetindeki yüksek rütbeli devlet adamlarının kaldığı bir çadır bulunmaktadır. Tablonun ön kısmında, ateş oyunları için hazırlanan toprağa çakılmış ahşapların üzerinde kurutulmuş otlar yerleştirilmiştir. Resmin sol alt kısmında ise siyah askeri üniformalı iki kişi birbirine dönük olarak ayakta tasvir edilmektedir.

Görsel 7.7. *Ordugah-ı Hümayuni*

Katalog No: 7

Görsel No: 7.7

Eser Adı: Ordugâh-ı Hümayuni

Sanatçısı: Kemal Ol Moluk

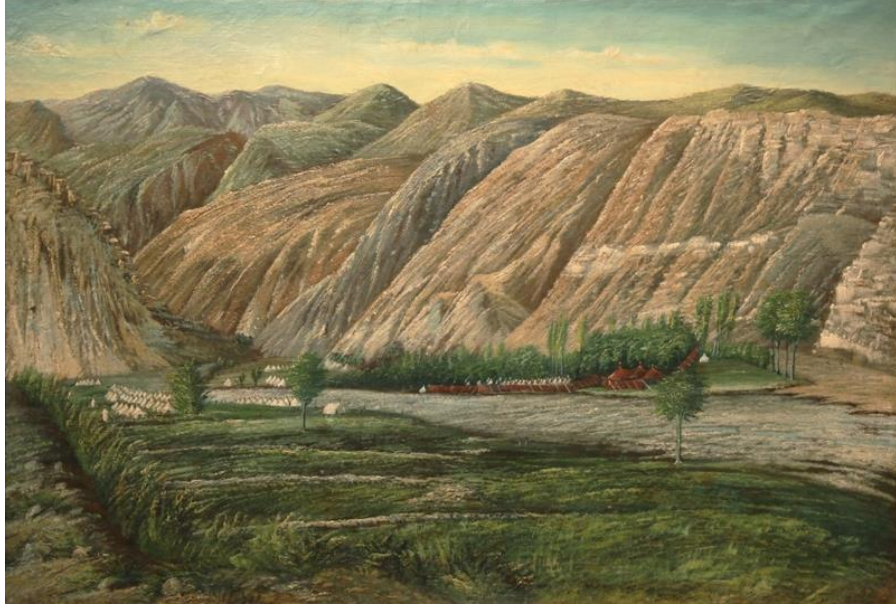
Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1882

Boyut: 67 x 100 cm

Bulunduğu Yer: Tehran Auction, Özel Açık Arttırma Merkezi, Tahran

Konusu: Bu tablo Nisan 1996'da Londra'nın Christies Auction açık artmasında satışa sunulmuştur. Resmin üst orta bölümünde büyük bir dağ, arkasında ise iç içe geçmiş ve oran olarak bu dağdan daha küçük bir dağ ve tepeler görülmektedir. Resmin sol tarafında ortadaki büyük dağdan daha küçük ve üzerinde çok sayıda farklı uzaklıklarda dizilen ağaçların bulunduğu bir tepe karşımıza çıkmaktadır. Tablonun sol tarafında yer alan arsa veya tarlalar keskin hatlar ile birbirinden ayrılmaktadır.

Görsel 7.8. *Nehir Kenarında Kamp*

Katalog No: 8

Görsel No: 7.8

Eser Adı: Nehir Kenarında Kamp

Sanatçısı: Kemal Ol Moluk

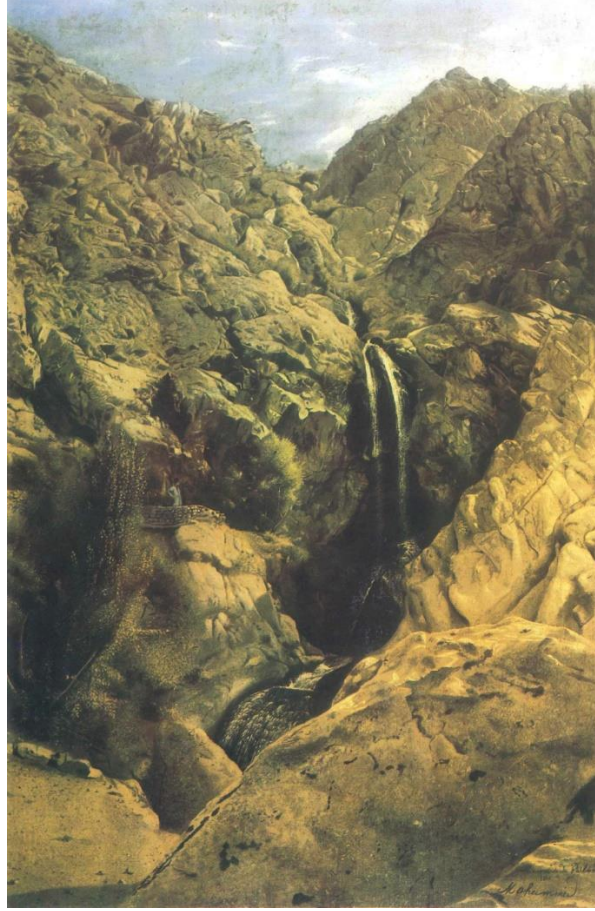
Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1883

Boyut: 67 x 98,5 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: Tablonun arka planında iç içe geçmiş, ağırlıklı olarak kahverengi ve yeşil tonlarının kullanıldığı etekleri ağaçlar ile çevrili dağlar görülmektedir. Sol taraftaki dağların ortasından akan nehrin sağında kamp kuran rütbeli askerlerin konakladığı kırmızı çadırlar ve bu çadırların yanında çok sayıda ağaç, ağaçların arasında kamp alanının dışında tek beyaz çadır bulunmaktadır. Nehrin sol tarafında ise askerlerin kamp yaptığı yan yana dizilmiş beyaz çadırların yanında sadece üç tane ağaç tasvir edilmiştir. Resmin önünde sol tarafta yoğunluklu olarak yeşil kısa çalılar yer almaktadır.

Görsel 7.9. *İkiz Şelale, Toçal*

Katalog No: 9

Görsel No: 7.9

Eser Adı: İkiz Şelale, Toçal

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1884

Boyut: 93.5 x 65.5

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁶¹

Konusu: Tahran'ın kuzeyinde, Darband Toçal (توچال) dağcılık yolu üzerine yer alan ve tablonun konusunu oluşturan İkiz Şelale, ismini akarken ikiye ayrılmasından alır. Eserin büyük bir kısmında kayalık, dağlık bölge kullanılırken, sağ alt taraftan yukarıya doğru yükselen kayalar resme hareketlilik kazandırmaktadır. Resmin sol tarafında bir ağaç ve yine aynı köşede kısa taş duvarın arkasında eli belinde, şelaleyi izleyen bir insan figürü yer almaktadır.

²⁶¹ kaynaklarda bu eserin Tahran, Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılamamıştır.

Görsel 7.10. Nasseriye Sarayı'ndan Bir Manzara, Sorkheh Hesar

Katalog No: 10

Görsel No: 7.10

Eser Adı: Nasseriye Sarayı'ndan Bir Manzara, Sorkheh Hesar

Sanatçısı: Kemal Ol Moluk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1886

Boyut: 66.3 x 101,5 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: Tablonun arka planındaki derinlikte dağ ve dağın altının biraz sağında kırmızı çatılı, iki katlı ve etrafı duvarlar ile çevrili Nasseriye Sarayı görülmektedir. Sarayın duvarlarının dışında fakat saraya yakın bir biçimde beyaz çadırlar konumlandırılarak, bu çadırların alt tarafında ve onlardan biraz uzak mesafede, atlı askerlerin sağdan sola doğru ilerledikleri bir yol görülmektedir. Tablonun ön kısmında ise beş adet çeşitli boyutlarda beyaz çadır karşımıza çıkmaktadır. Bu çadırların etrafında nöbetçi askerler, sol tarafında ise farklı yönlere bakan iki tane at figürü yer almaktadır. Tabloda sağ alt köşede olasılıkla yüksek rütbeli bir komutanın konakladığı düşünülen siyah çadır, eserin dikkat çekici ve merak uyandıran noktası olmaktadır.

Görsel 7.11. *İmame Köyünün Uzaktan Görünümü*

Katalog No: 11

Görsel No: 7.11

Eser Adı: İmame Köyünün uzaktan Görünümü

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1886

Boyut: 59 x 43

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁶²

Konusu: Tabloda arka düzlemde yeşil ve kahverengi tonlarının iç içe olduğu bir dağ yer almaktadır. Dağların eteğindeki çapraz çizgi resmi ortadan iki bölüme ayırmıştır. Kentin yer aldığı orta düzlem sol tarafta aşağıya doğru eğimli bir yamaca konumlandırılmıştır. Ağaçların arasında tek katlı evler bulunmaktadır. Resmin ön tarafında bulunan çadırların arkasında ağaçlar, önünde ise insan figürleri görülmektedir. Gündelik bir hayattan izlenimler sergileyen tabloda insanlar olağan işlerini yaparken gösterilmişlerdir.

²⁶² Kaynaklarda bu eserin Tahran, Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

Görsel 7.12. *Kelardeş Manzarası*

Katalog No: 12

Görsel No: 7.12

Eser Adı: Kelardeş Manzarası

Sanatçısı: Kemal Ol Moluk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1887

Boyut: 55.8 x 44 cm

Bulunduğu Yer: Saadabad Sarayı, Güzel Sanatlar Müzesi, Tahran

Konusu: Kelardeş, İran'ın Mazenderan Eyaletinde bulunan bir şehirdir. Bulutlarla kaplı bir dağ ve dağın sağ orta düzleminde belli belirsiz bir köy görülmektedir. Çayırda otlayan iki inek ve resmin ön düzleminde sol tarafta mavi gömlekli, kahverengi pantolonlu ve elleri arkadan bağlı pozisyonda duran bir adam, karşısında bulunan ve çalışma halinde olan işçiye bakarken resmedilmiştir. Taşın üstünde biraz daha yükseklikte duran mavi gömlekli figürün karşısında çalışan işçiye yükseklikten bakması kapitalist sisteme bir göndermedir. Elinde kürek olan siyah elbiseli işçi ise söz konusu adama bakmaktadır.

Görsel 7.13. *Zanus'un Uzaktan Görünümü, Kojur*

Katalog No: 13

Görsel No: 7.13

Eser Adı: Zanus'un Uzaktan Görünümü, Kojur

Sanatçısı: Kemal Ol Mol

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1888

Boyut: 102 x 75 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁶³

Konusu: Resmin sağ ve sol tarafında yer alan dağların üzeri yeşillikle kaplanmıştır. Resmin arka planında ise Kojur Bölgesi'ndeki Zanus dağının uzaktan bir görünümü resmedilmiştir. Bu dağ ağaçsız ve kahverengi tonda resmedilmiştir. Dağların ortasından görülen gökyüzü ise bulutlu olarak görülmektedir. Resmin sol ön tarafında ineklerini otlatan iki tane çoban göze çarpmaktadır.

²⁶³ Kaynaklarda bu eserin Tahran, Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

Görsel 7.14. *Nasıreddin Şah'ın Ata Binmiş Heykeli Şah Bahçesinin Meydanında*

Katalog No: 14

Görsel No: 7.14

Eser Adı: Nasıreddin Şah'ın Ata Binmiş Heykeli Şah Bahçesinin Meydanında

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1889

Boyut: 106 x 137 cm

Bulunduğu Yer: Gülistan Sarayı Müzesi, Tahran

Konusu: Tabloda Nasıreddin Şah dönemine ait olan Şah bahçesinin meydanı resmedilmiştir. Bu heykel yapay fiskiyeleri olan bir havuzun içinde görülmektedir. Söz konusu havuzun ortasında yer alan kara parçasının etrafı korkuluklarla çevrilmiştir. Ayrıca kara parçasının üstünde Şah'ın ata binmiş bir biçimde heykeli yer almaktadır. Heykelde altın sarı rengi kullanılmıştır. Söz konusu bu heykelin sol yanında bir bank, bankın sol tarafında ise çiçekleri sulayan kadın figürü yer almaktadır.

Görsel 7.15. *Kraliyet Kampı ve Demavend Dağının Manzarası*

Katalog No: 15

Görsel No: 7.15

Eser Adı: Kraliyet Kampı ve Demavend Dağının Manzarası

Sanatçısı: Kemal Ol Molık

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1889

Boyut: 69 x 84 cm

Bulunduğu Yer: Gülistan Sarayı Müzesi, Tahran

Konusu: Tabloda Demavend (دموند) Dağı yakınlarında kurulan Kraliyet kampı tasvir edilmiştir. Demavend Dağı İran'ın kuzeyinde sönmüş bir volkanik dağ olarak bilinmekle beraber Pers mitolojisinde ve geleneğinde önemli yer tutmaktadır. Tabloda arka derinlikte tepesinde karlarla kaplı olan yer Demavend Dağı'nın zirvesidir. Söz konusu dağın önünde, resmin sağ ve solunda kahverengi tonlarında dağlar karşımıza çıkmaktadır. Tablonun ortasında sağ köşede Kraliyet kampı ve kampın içerisinde dolaşan birkaç insan bulunmaktadır. Kırmızı renkte resmedilen çadır krala ait olduğu düşüncesini vurgulamaktadır. Ayrıca kırmızı bir şerit ile kral ve maiyetindeki yüksek rütbeli devlet adamlarının çadırlarını asker çadırlarından ayırmıştır. Tablonun ön kısmı ise boş bırakılarak arkadaki dağa ve kampa derinlik kazandırılmıştır.

Görsel 7.16. Çiftlik ve İnekler

Katalog No: 16

Görsel No: 7.16

Eser Adı: Çiftlik ve İnekler

Sanatçısı: Kemal Ol Moluk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1891

Boyut: 37.7 x 56,5 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁶⁴

Konusu: Tema olarak tabloda çiftlikte yaşayan beş inek ve bir koyun konu edinilmiştir. Tablonun arka düzleminde üç inek görülmektedir. Sol tarafta yan yana olan diğer iki inekten yaklaşık 2-3 metre uzaklıkta olan bir inek ayakta durmakta ve karşısına bakmaktadır. Ayrıca yan yana olan ineklerden biri yerde uzanıp sağ tarafa bakarken, diğeri ise sol tarafa bakar vaziyette ve otlarken görülmektedirler. Tablonun önünde ve sol köşesinde ise ayakta duran ineğin duruşu ve surat ifadesi nöbet tutan askerleri anımsatmaktadır. Ayrıca boynu ve kafası kısmen siyah olan, yerde uzanıp seyirciye doğru bakan ineğin yanında yerde uyur vaziyette olan bir koyun resmedilmiştir. Tabloda yeşil ve kahverengi tonları hakimdir.

²⁶⁴ Kaynaklarda bu eserin Tahran, İran İslami Danışma Meclisi Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

Görsel 7.17. *Gölet ve Geyik*

Katalog No: 17

Görsel No: 7.17

Eser Adı: Gölet ve Geyik

Sanatçısı: Kemal Ol Moluk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1891

Boyut: 40 x 61 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁶⁵

Konusu: Ormanın içindeki göletin sol tarafında iki geyik tasvir edilmiştir. Bu tabloda yeşil, sarı ve kahverengi tonları kullanılmıştır. Soluk ama aynı zamanda canlı gibi görülen renk seçimleri ile olasılıkla izleyicide duygu yoğunluğunu artırma amaçlanmıştır. Resmin sağ üst tarafından bulunan ağaçların üstünden bulutlu bir gökyüzü karşımıza çıkmaktadır. Bulutların arasından geçen güneş ışınları ile resmin arka planı aydınlatılmıştır.

²⁶⁵ Kaynaklarda bu eserin Tahran, Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşamamıştır.

Görsel 7.18. *Doşan Tepe Caddesi*

Katalog No:18

Görsel No: 7.18

Eser Adı: Doşan Tepe Caddesi

Sanatçısı: Kemal Ol Molck

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1903

Boyut: 65 x 71 cm

Bulunduğu Yer: Gülistan Sarayı Müzesi, Tahran

Konusu: Tahran’da bulunan Doşan Tepe’ (دوشان تپه) tablonun konusunu oluşturmaktadır. Sağ ve solunda ağaçlarla kaplı, taşlarla döşenmiş uzun bir cadde resmedilmiştir. Resimde perspektif duygusu arkaya doğru giderek küçülen cadde, yine arkaya doğru giderek üst kısımlarından birleşen ağaçlar ile sağlanmıştır. Resmin ön tarafında sağdan sola akan küçük nehri geçmek için ahşaptan yapılmış küçük bir köprü görülmektedir. Söz konusu köprüden yaklaşık bir metre uzaklıkta ve karşılıklı olarak resmedilen iki tane boş bank karşımıza çıkmaktadır. Resmin sağ tarafında bulunan bankın hizasında üzerinde kırmızı elbise ve beyaz başörtüsü olan, yürür vaziyette resmedilmiş bir kadın figürü görülmektedir.

Görsel 7.19. *Kutsal Kerbelâ Meydanı*

Katalog No: 19

Görsel No: 7.19

Eser Adı: Kutsal Kerbelâ Meydanı

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1903

Boyut: 44,5 x 60,5 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁶⁶

Konusu: Sanatçının Irak'ta yaşadığı dönemde resmettiği en ünlü tablolarından biridir. Kerbelâ şehrinin meydanı, bu resimde konu edinmiştir. Bina ve insanların gölgelerinden, sanatçının öğle saatlerinin olduğu bir anı resmettiğini tahmin edebiliriz. Resmin arka planında, iki katlı ve ahşap sütunları olan iki bina görülmektedir. Söz konusu binaların ön ve yan taraflarında tek ve grup şeklinde insanlar hareket halinde resmedilmiştir. Figürlerin yerleştirme şekilleri resme hareketlilik kazandırmıştır. Sol tarafta bulunan binanın arkasında bir caminin kubbe ve iki minaresi görülmektedir. Figürlerin üzerlerinde bulunan elbiseler o dönemde Arap kültüründe kullanılan elbise modelleridir. Söz konusu elbiseler üzerlerinde bulunan kıvrımlar belirgin çizgiler ve detaylı bir şekilde resmedilmiştir.

²⁶⁶ Kaynaklarda bu eserin Tahran, Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

Görsel 7.20. Şehrestanek Çeşmesi Manzarası

Katalog No: 20

Görsel No: 7.20

Eser Adı: Şehrestanek Çeşmesi Manzarası

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

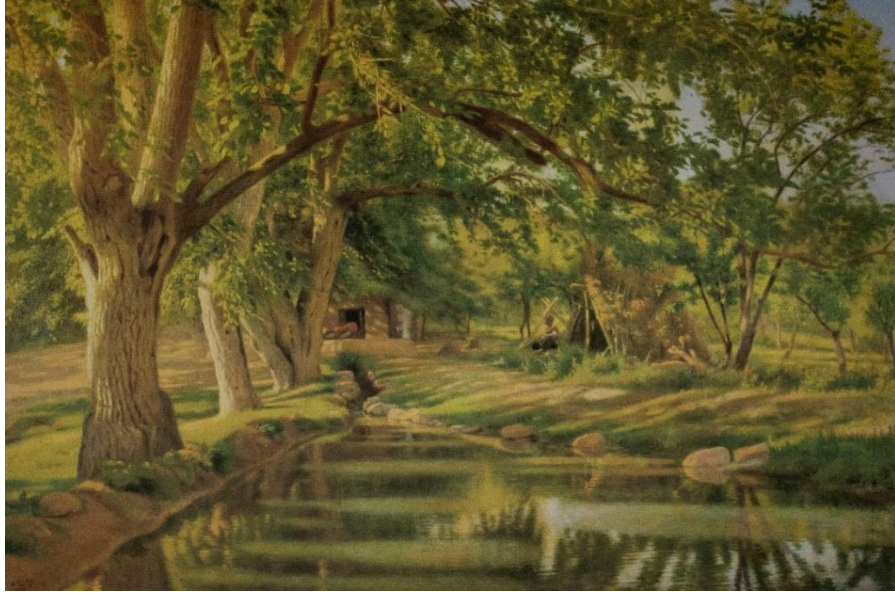
Tarihi: 1912

Boyut: 69 x 84 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁶⁷

Konusu: Resmin arka ortasında kubbe formunda bir tepe karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu tepenin sağ tarafında yüksek tepe ve dağlar yer almıştır. Tablonun ortasında tepeleri birleştiren dereye tepelerin arkasından akan bir çeşme resmedilmiştir. Sol tarafta bulunan tepenin eteğinde birkaç tane kamp çadırı, çadırların yanında hareket halinde olan insan figürleri görülmektedir. Kurulan çadırların yanında biri tepeye doğru diğeri ise derenin içinde devam eden bir iki yol resmedilmiştir. Tepeye çıkan yolun üzerinde üç insan figürü görülmektedir. Söz konusu figürlerin ikisi atın sırtında, diğeri ise yürüyerek tepeye doğru hareket halinde resmedilmişlerdir.

²⁶⁷ Kaynaklarda bu eserin Tahran, Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

Görsel 7.21. *Moghanek Köyü*

Katalog No: 21

Görsel No: 7.21

Eser Adı: Moghanek Köyü

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1915

Boyut: 55.5 x 83,5 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: Tahran'da bulunan Moghanek Köyü'nden (دهکده مغانک) bir görünüm tablonun konusunu oluşturmaktadır. Akarsuyun etrafı yeşilliklerle ve ağaçlarla çevrilmiştir. Ağaçların görüntüsü akarsuyun yüzeyine detaylı bir biçimde işlenmiştir. Tablonun orta düzleminde akarsuyun sağ köşesinde kamışlardan yapılmış baraka ve bu barakanın önünde oturan bir insan resmedilmiştir. Tabloda yeşil ve sarı rengi tonları hakimdir.

Görsel 7.22. *Demavend Köyü*

Katalog No: 22

Görsel No: 7.22

Eser Adı: Demavend Köyü

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1915

Boyut: 43 x 58 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçı daha önce Demavend Dağı'nı resmetmiştir (kat.15). Bu tabloda yine aynı köyden bir görünüm konu edinilmiştir. Ağaçlarla kaplı bir tema seçilmiş ve orta düzlemde akarsu görülmektedir. Arka düzlemdeki ağaçların renk tonu ön düzlemdeki ağaçların renk tonuna göre daha açık renkte işlenerek tabloya canlılık kazandırılmıştır. Ön düzlemde yerdeki taşlar resme derinlik duygusu kazandırmıştır. Ayrıca resmin sağ tarafında muhtemelen bir eve ait olan dış duvar yıkılmış durumda resmedilmiştir.

Görsel 7.23. *İmamzada'nın Uzaktan Görünümü*

http-12: <http://www.mahfouzi-museum.com> (Erişim tarihi: 25. Mart. 2019)

Katalog No: 23

Görsel No: 7.23

Eser Adı: İmamzada'nın Uzaktan Görünümü

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1918

Boyut: Bilinmiyor

Bulunduğu Yer: Doktor Muhammed Sadegh Mahfoozi El Yazmaları, Kültür ve Sanat Müzesi, Tahran

Konusu: Resmin arka planında bulunan dağların önünde klasik bir yapı yer almaktadır. Soğan kubbeli, abidevi girişli bir mimari tasarımına sahip olan bu yapı tablonun merkezinde resmedilmiştir. Yapının girişi ortada mukarnas kavsaralı, sivri kemerli olarak ele alınmıştır. Kemerin iki yanında alt alta sıralanmış yine sivri kemerli sağır nişlere yer verilmiştir. Yapının ortasında yer alan sivri kemerin bitiminde, sağır nişlerin üst köşelerinde mavi ve sarı renkte çini süslemeleri karşımıza çıkmaktadır. Mavi, sarı ve açık kahverengi resimde hakim olan renk tonlarıdır. Yapıda karşımıza çıkan süslemeler ve detaylar sanatçı tarafından başarılı bir şekilde tasvir edilmiştir. Soğan

kubbenin ön tarafında bazı süslemeleri tahrip olmuştur. Sanatçı, zaman ve doğa olaylarının etkisi ile harap olan süslemeleri söz konusu yapıda göstermeye çalışmıştır. Sivri kemerli abidevi bölümün ortasında mavi renkte çini şeridi yer almıştır. Ayrıca ortada yer alan yapının yanında binalar ve önündeki yarı harap vaziyetteki duvarlar betimlenmiştir. Yapının sağ tarafında yer alan binanın penceresi açık bir şekilde resmedilmiştir. Binadaki açık pencere ve süslemelerin tahrip olması yapıların kullanım dışı olma fikrini desteklemiştir. Yarı harap olan duvarlar önünde çayır, bu çayırdaki otlayan bir hayvan figürü gösterilmiştir. Orantı olarak bu hayvan figürü arkada bulunan yapıdan daha küçük ele alınmıştır. Tablonun sol tarafında ve çayırdaki otlayan hayvanın sol çaprazında çok belli olmayan bir insan figürü görülmektedir.

Görsel 7.24. *Mehran'ın Uzaktan Görünümü*

Katalog No: 24

Görsel No: 7.24

Eser Adı: Mehran'ın Uzaktan Görünümü

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1923

Boyut: 58.5 x 82 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: Mehran (مهران) günümüzde İran'ın İlam (ایلام) eyaletine bağlı olan bir şehirdir. Arka planda resmin sağ ve sol tarafında, fazla yüksek olmayan ve arka arkaya dizilmiş iki dağ görülmektedir. Sol tarafta yer alan dağın dik üçgen formunda olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca bu dağın önünde çok sayıda ağaç bulunmaktadır. Resmin sağ ortasında etrafı yaklaşık bir metre yükseklikte olan bir duvar ile çevrilmiş ve içinde çok sayıda ağaç bulunan bir bahçe karşımıza çıkmaktadır. Resmin sol ortasında ise küçük bir eve, söz konusu evin biraz ilerisinde bazı kısımları yıkılmış bir duvar görülmektedir. Resmin sağ alt ön köşesinden başlayan ve geriye doğru devam eden küçük bir dere bulunmaktadır. Tabloya ilk bakıldığında seyircinin gözleri ister istemez bu dereye odaklanmaktadır. Sanatçı söz konusu derenin kıvrımları ile seyircinin gözlerinin dereyi takip etmesini sağlamıştır.

Görsel 7.25. *Toçal'ın Uzaktan Görünümü*

Katalog No: 25

Görsel No: 7.25

Eser Adı: Toçal'ın Uzaktan Görünümü

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1923

Boyut: 57 x 82 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: Toçal Tahran'ın büyük ve önemli dağlarından biridir. Tablonun arka planında söz konusu dağın uzaktan görünümü resmedilmiştir. Dağın eteklerinde karma bir biçimde araziye dağılmış ağaçlar görülmektedir. Resmin ortasında yer alan küçük bir dere görülmektedir. Söz konusu dere resmi iki bölüme ayırmıştır. Sari, yeşil ve açık kahverengi tonları başarılı bir şekilde resimde kullanılmıştır.

Görsel 7.26. *Manzara*

Katalog No: 26

Görsel No: 7.26

Eser Adı: Manzara

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Tekniği: Yağlı boya

Tarihi: 1929-30

Boyut: 76 x 51 cm

Bulunduğu Yer: Nigaristan Bahçesi Müzesi, Tahran

Konusu: Bu tablo sanatçının kat.16 tablosu ile konu olarak hemen hemen aynıdır. söz konusu tabloların isimleri ve resmedilme tarihleri farklı olmakla beraber konu olarak sadece bazı küçük detaylarda farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu tabloda gökyüzü bulutlu olarak resmedilmiştir, kullanılan renk tonları sağdan sola açık kahve renginden beyaza doğru gitmektedir. Çiftlik ve inekler isimli tabloda gökyüzü ve bulutlarda çoğunlukla sarı ve açık kahverengi tonları kullanılmıştır. Yine söz konusu tabloda sol arkada ayakta duran inek tek başına resmedilirken bu tabloda aynı yerde bulunan ineğin yanında yerde uzanan bir koyun ya da benzeri bir hayvan görülmektedir. Yine çiftlik ve inekler isimli tabloda, sol tarafta yerde uzanıp seyirciye bakan ineğin karın ve sırtında iki tane siyah ben karşımıza çıkarken, bu tabloda aynı pozisyonda olan ineğin üzerinde benlerin sayısı üç tanedir. Söz konusu benlerin bir tanesi ineğin karnında diğer ikisi ise tam kuyruğunun üstünde yer almıştır.

Görsel 7.27. *Bahçe ve Tarlaların Uzaktan Görünümü*

Katalog No: 27

Görsel No: 7.27

Eser Adı: Bahçe ve Tarlaların Uzaktan Görünümü

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor.

Boyut: 58 x 79 cm

Bulunduğu Yer: Gülistan Sarayı Müzesi, Tahran

Konusu: Tabloda düz bir ovanın geniş perspektifle resmedilmesi, sanatçının daha önceki manzara resimlerinden ayırt edicidir. Tablonun sol arka derinliğindeki dağın renk tonlamaları detaylı olarak işlenmiştir. Orta düzlemedeki tarlalar ve yer yer yeşillikler tabloya canlılık kazandırmıştır. Ön düzlemde ise ağaçların ortasında giden bir yol tek katlı taştan yapılmış sivri kemerli açık bir kapıya doğru uzanmaktadır. Orta düzlemde yer alan tarlaların çizgileri belirgin bir şekilde resmedilmiştir. Tablonun nerede ve ne zaman yapıldığına dair bir bilgi yoktur.

Görsel 7.28. Şehrestanek İmaretinin Uzak Görünümü

Katalog No: 28

Görsel No: 7.28

Eser Adı: Şehrestanek İmaretinin Uzak Görünümü

Sanatçısı: Kemal Ol Mol

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor.

Boyut: 57 x 80 cm

Bulunduğu Yer: Gülistan Sarayı Müzesi, Tahran

Konusu: Bu imaret Çalus caddesinden (جاده چالوس) yaklaşık elli dört kilometre uzaklıkta olan Şehrestanek Köyü'nde yer almaktadır. Şehrestanek Sarayı içerisinde yer alan imaretin avlusu tablonun konusunu oluşturmaktadır. Arka planda iç içe geçmiş dağlar yer almıştır. Önde yer alan dağın üstünde alışamadık şekilde bir kaya görülmektedir. Sarayın etrafı duvarlarla çevrilmiş ve imaretin bulunduğu avluda insanlar bulunmaktadır. Resmin sol tarafında, merdivenlerin üzerinde oturan üç kadın görülmektedir. Ayrıca merdivenlerin önünde ayakta duran erkek figürünün sol hizasında merdivenlerin üstünde ayakta duran bir kadın figürü resmedilmiştir. İki katlı, klasik mimari formunda yapılmış İmaret resmin merkezinde yer almıştır. İmarete giden yolda basamaklı merdivenler ve bu merdivenlerden önce daire şeklinde fiskiyeli bir havuz görülmektedir. Söz konusu havuzun sol tarafında kırmızı elbiseli bir çocuk, havuzu ve fiskiyelerini izlerken resmedilmiştir. Çocuğun çaprazında, havuzun sağ önünde ise omzunda yük taşıyan kırmızı elbiseli insan figürü görülmektedir.

Görsel 7.29. *Nour'daki Kraliyet Kampı*

Katalog No: 29

Görsel No: 7.29

Eser Adı: Nour'daki Kraliyet Kampı

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: Bilinmiyor

Bulunduğu Yer: Saadabad Sarayı, Güzel Sanatlar Müzesi, Tahran

Konusu: Nour, İran'ın Mazenderan (مازندران) Eyaleti'nde bulunan bir şehirdir. Bir ovanın etrafında iç içe geçmiş dağlar görülmektedir. Kampın kurulduğu alan yeşilliktir ve kırmızı duvarlarla çevrili çadırların bulunduğu alanda yüksek olasılıkla kraliyet ailesinden kişilerle yüksek rütbeli askerler konaklamaktadır. Duvarın dışında çeşitli boy ve ebatlarda olan çadırlarda ise askerler ve kraliyet ailesine hizmet veren insanlar konaklamaktadır. Resmin sol ön tarafında bulunan çadırların etrafında insan figürleri görülmektedir. Ön tarafta asker ve hizmetçilerin çadırlarının arkasından dağa doğru giden bir yol, bu yolun üzerinde dağa doğru giden bir atlı ve bir yaya olarak yürüyen iki insan figürü resmedilmiştir.

Görsel 7.30. *Lar Manzarası*

Katalog No: 30

Görsel No: 7.30

Eser Adı: Lar Manzarası

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

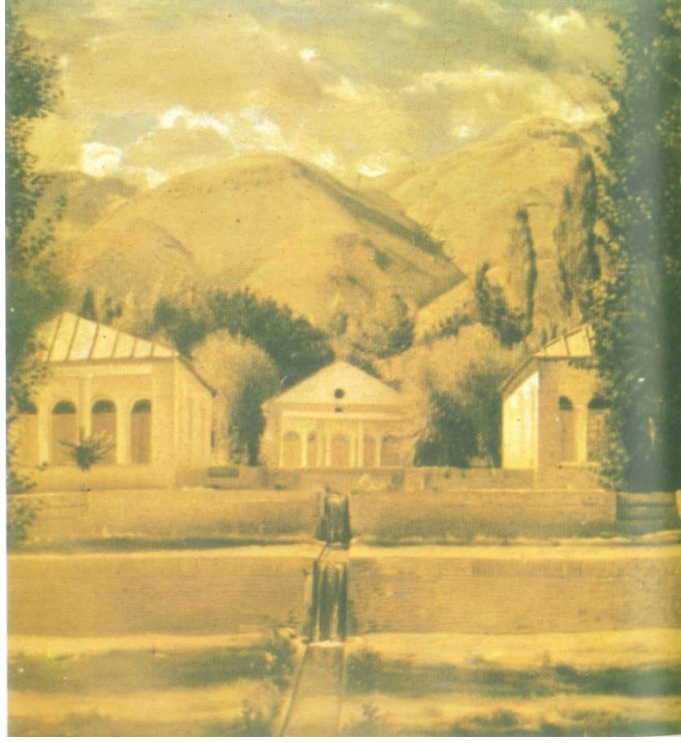
Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: 49 x 30 cm

Bulunduğu Yer: Saadabad Sarayı, Güzel Sanatlar Müzesi, Tahran

Konusu: Lar, İran'ın Fars Eyaleti'nde bulunan bir şehirdir. Kahverengi ve yeşil tonların hakim olduğu tabloda çadırlarda yaşayan insanlar tablonun konusunu oluşturmaktadır. Ön düzlemdeki çadırlarda kadınlar, çocuklar ve erkeklerin gündelik yaşamından bir kare resmedilmiştir. Sağ tarafta bulunan çadırın önünde sakın bir şekilde yerde uzanmış bir köpek görülmektedir. Sol taraftaki çadırın önünde ise iki kadın, muhtemelden deriden yapılmış bir yaylağı sallarken resmedilmişlerdir. Resmin sol tarafında ise ayakta duran ve yaylak sallayan iki kadına doğru bakmakta olan bir insan figürü görülmektedir.

Görsel 7.31. *Şehrestanek'ten Uzak Bir Görünümü*

Katalog No: 31

Görsel No: 7.31

Eser Adı: Şehrestanek'ten Uzak Bir Görünümü

Sanatçısı: Kemal Ol Molok

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor.

Boyut: Bilinmiyor.

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor.

Konusu: Bu Tablo sanatçının daha önce “Şehrestanek Çeşmesi Manzarası” (Kat. No: 20) tablosunu resmettiği bölgedendir. Ancak burada doğa yerine kentin merkezi konu edinilmiştir. Kentin içindeki bir bölgede, arkasında dağlar ve yapıların etafını saran ağaçlar görülmektedir. Dikkat çekici olan ve başarılı bir şekilde resmedilen su kanalının kademeli olarak inişi ve suyun akışı esere hareketlilik kazandırmıştır.

Görsel 7.32. *Gölistan Sarayından Bir Görünüm*

Katalog No: 32

Görsel No: 7.32

Eser Adı: Gölistan Sarayından Bir Görünüm

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

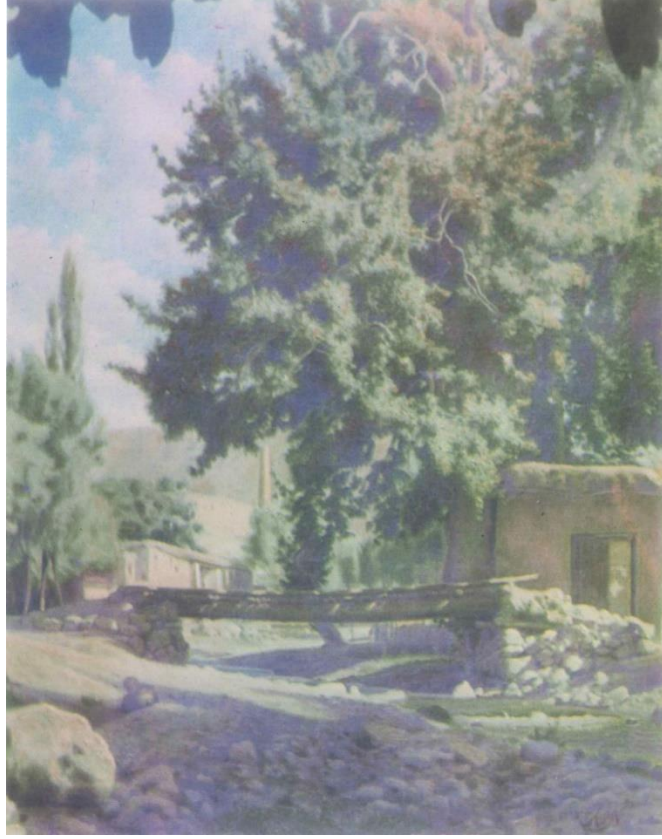
Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: Bilinmiyor

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor

Konusu: Kaçar Hanedanlığı döneminde Tahran'da inşa edilen Gölistan Sarayı ve bahçesi tablonun konusunu oluşturmaktadır. Arka planda iki katlı ve giriş kapısı görülen saray detaylı olarak resmedilmiştir. Yapının hemen önünde havuz dikdörtgen şeklindedir ve ortasında bir fiskiye yer almaktadır. Tablonun sol köşesinde ve havuzun kenarında bastonuyla duran siyah elbiseli bir erkek havuzu izlemektedir. Ağaçların yansıması havuzun içindeki suda başarılı bir şekilde verilmiştir. Tabloda ağırlıklı olarak yeşil ve açık kahverengi tonları kullanılmıştır.

Görsel 7.33. *Demavend'in Ahşap Köprüsü*

Katalog No: 33

Görsel No: 7.33

Eser Adı: Demavend'in Ahşap Köprüsü

Sanatçısı: Kemal Ol Mol

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: Bilinmiyor

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor

Konusu: Demavend Dağı'na yakın bir köyden bir görünüm tablonun konusunu oluşturmaktadır. Kurumuş bir derenin üstünde ahşaptan yapılmış küçük bir köprü, söz konusu köprü'nün hemen sağ tarafında tek gözlü bir ev ve evin üstünde büyük bir ağaç görülmektedir. Tablonun ön üst tarafında ise dikkat çeken seyircinin gözünden yukarıdan sarkan dallar izleyiciyi tablonun içine çekmektedir. Tablonun sol alt köşesinde yer alan büyük taşın insan yüzüne benzemesi ilginç ve dikkat çekmektedir.

Görsel 7.34. *Saltanat Abad Sarayı'nın Bahçesinden Bir Görünüm*

Katalog No: 34

Görsel No: 7.34

Eser Adı: Saltanat Abad Sarayı'nın Bahçesinden Bir Görünüm

Sanatçısı: Kemal Ol Molık

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: Bilinmiyor

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor

Konusu: Saltanat Abad Sarayı, Tahran'da yer almaktadır. Bahçenin etrafı ağaçlarla kaplıdır ve çeşitli kollara ayrılan yürüyüş yolları göze çarpmaktadır. Tabloda yarısını görebildiğimiz olasılıkla altıgen planlı bir havuz ve üzerinde yüzen iki kaz görülmektedir. Söz konusu havuzun sol tarafında duran adam kazlara ekmek atmaktadır. Gökyüzünün bulutlu olması ve ağaçların savrulması hafif bir rüzgarlı hava olduğunu vurgulamaktadır. Havuzun sağ tarafında sarı renkte küçük bir kulübe ve hemen yanında yine sarı renkte bir bank resmedilmiştir. Söz konusu kulübenin bank hizasında olan penceresini açıp ve dışarıya bakan bir insan figürü görülmektedir. yansımalar ve ağaç gölgeleri başarılı bir şekilde resmedilmiştir. Sanatç bazı manzara resimlerini fotoğraftan çalışmıştır.

Görsel 7.35. *Tahran'ın Etrafindan Uzaktan bir Görünüm*

Katalog No: 35

Görsel No: 7.35

Eser Adı: Tahran'ın Etrafindan Uzaktan Bir Görünüm

Sanatçısı: Kemal Ol Molık

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: Bilinmiyor

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor

Konusu: Tahran'a yakın bir bölgede solmuş ve sonbaharın simgeleri şeklinde iki sırada ve yan yana dizilmiş ağaçlar resmedilmiştir. Ön tarafta yer alan ağaçlar oran olarak arkadaki ağaçlardan daha büyük ve yüksek olarak resmedilmişlerdir. Ağaçların çapraz bir şekilde dizilişi resmi ortadan iki bölüme ayırmıştır. Resmin ön tarafında yer alan ve çok az kısmın gördüğümüz su birikintisinde ağaçların yansımaları görülmektedir. En önde ve solda yer alan ağacın, sol ayağı önde ve ellerini yukarıya kaldırmış bir insan figürüne benzemesi ilgi çekmektedir.

Görsel 7.36. *Ordunun Demavend Yolunda Uzaktan Görünümü*

Katalog No: 36

Görsel No: 7.36

Eser Adı: Ordunun Demavend Yolunda Uzaktan Görünümü

Sanatçısı: Kemal Ol Molık

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: Bilinmiyor

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor

Konusu: Sanatçı sıklıkla konu edindiği Demavend Dağı ve civarını bu tabloda da konu edinmiştir. Arka planda Demavend Dağı eteklerine kamp kurmuş askerler yer almaktadır. Siyah ve beyaz renklerinden oluşan bu çadırların etrafında kampta dolaşan askerler göze çarpmaktadır. Resmin sol tarafında yerde oturmuş pozisyonda ve düşünceli bir şekilde karşısındaki kampı izlemekte olan bir insan figürü görülmektedir.

Görsel 7.37. Kraliyet Avlanma Yerinin Uzaktan görünümü

http-13: <http://www.mahfouzi-museum.com> (Erişim tarihi: 25. Mart. 2019)

Katalog No: 37

Görsel No: 7.37

Eser Adı: Kraliyet Avlanma Yerinin Uzaktan görünümü

Sanatçısı: Kemal Ol Molık

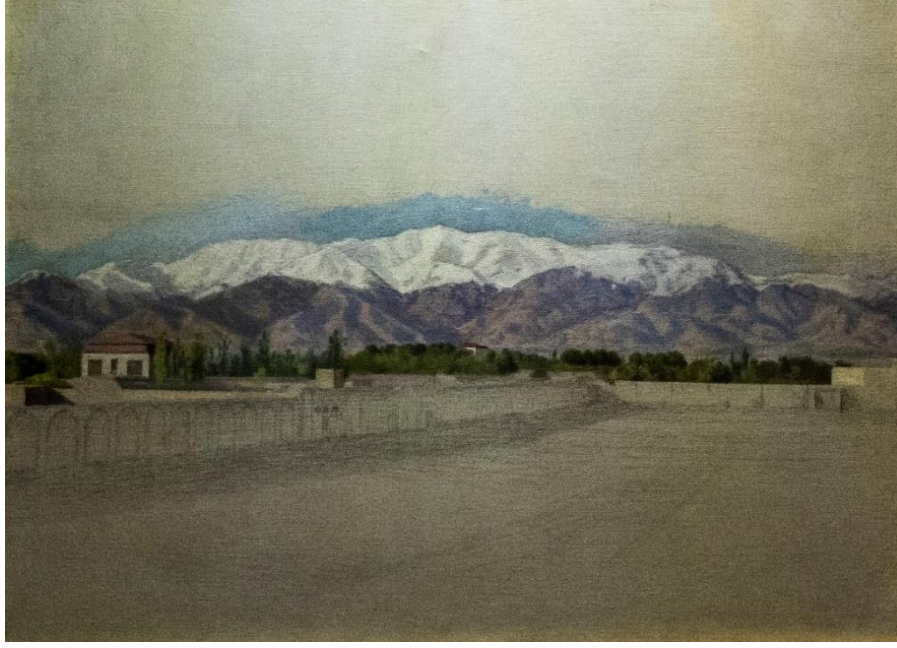
Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: Bilinmiyor

Bulunduğu Yer: Doktor Muhammed Sadegh Mahfoozi El Yazmaları, Kültür ve Sanat Müzesi, Tahran

Konusu: Resmin arka planında bir dağ, söz konusu dağın önünde yeşil ve kahve renginin hakim olduğu tepeler karşımıza çıkmaktadır. Resmin sol tarafında bulunan tepelerin arkasında, gökyüzünün sarı renk tonları güneşin batımını vurgulamaktadır. Sanatçı kraliyet avlanma kapının akşam saatlerindeki görünümü tabloya aktarmaya çalışmıştır. Sağ tarafta bulunan tepenin üstünde görünen dört ağaç aynı sırada dizilmiştir. Tepelerin önünde, nehir kenarında sıralanmış ortada padişahın çadırı olsa gerek kırmızı renkte belirtilmiştir. Bu çadırın önünde diğer çadırlar sıralanmıştır. Söz konusu çadırların arasında padişah ve çevre güvenliğini sağlamakla görevli olan nöbetçi askerler görülmektedir. Resmin sol ortasında bulunan iki ağaç, sağ alt ön köşedeki diğer iki ağaç ile çapraz bir çizgi oluşturmaktadır. Tablodaki ağaçlar perspektif bakış açısı ile yapılmıştır. Tablodan kullanılan renkler resme canlılık kazandırmıştır.

Görsel 7.38. *Elburz Dağının Manzarası*

Katalog No: 38

Görsel No: 7.38

Eser Adı: Elburz Dağının Manzarası

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor

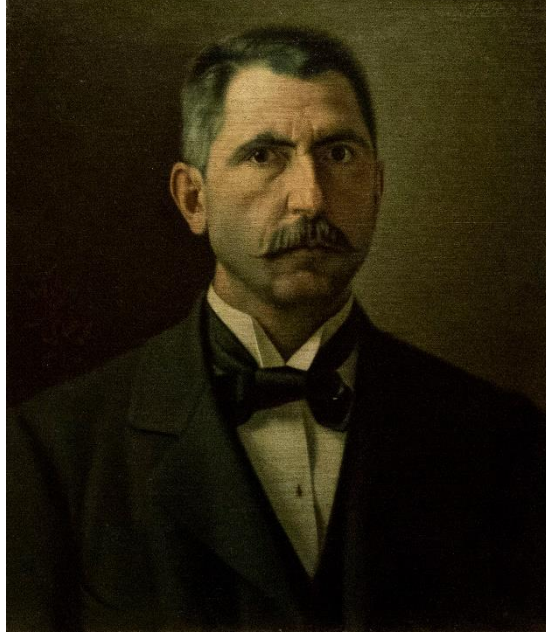
Boyut: 62 x 85 cm

Bulunduğu Yer: Malek Kütüphane ve Ulusal Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçı bu eserin tamamlamamıştır. Resmin arka tarafında sağdan sola uzanan Elburz Dağları'na (کوه های البرز) yer verilmiştir. Söz konusu dağlar İran'ın kuzeyinde yer alıp kuzeybatıda Azerbaycan sınırından başlayıp Hazar Denizi'nin güney kıyısı boyunca ilerleyip doğuda Türkmenistan ve Afganistan sınırlarında son bulan bu dağların ismi Alborz şeklinde de yazılır. Resmin sol tarafının yaklaşık ortasından başlayıp ve geriye doğru uzanan ve ağaçların önünde de görülen bir duvar yer almıştır. Ayrıca duvarın yarıya kadar çizgileri belirgin bir şekilde verilmiştir. Arka tarafta dağların çizilmesi, söz konusu dağların önünde çok sayıdaki ağaçlar ve ağaçların önünde bir duvarın çizilmesi resmi üç bölüme ayırmıştır.

2. Portre Resimleri

1. Oto Portre Resimleri

Görsel 7.39. Ressamın Gençliği

Katalog No: 39

Görsel No: 7.39

Eser Adı: Ressamın Gençliği

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1898

Boyut: 41 x 48,5 cm

Bulunduğu Yer: Malek Kütüphane ve Ulusal Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçının kesin doğum tarihi bilinmemektedir. Eğer doğum yılını 1848 olarak kabul edersek bu tablosunda 50 yaşında olmalıdır ama eğer doğum tarihin 1855 olarak ele alırsak resmettiği bu portresinde 43 yaşında olacaktır. Sanatçı sert bir bakışla seyirciye doğru bakmaktadır. Gömleğin yakasındaki kıvrımlar keskin bir biçimde verilmiştir. Tablonun sol üst bölümü sağ üst bölüme göre daha karanlık resmedilmiştir. Söz konusu tabloda yeşil renk tonlarının hâkim olduğu görülmektedir.

Görsel 7.40. Ressamın Gençliği

Katalog No: 40

Görsel No: 7.40

Eser Adı: Ressamın Gençliği

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

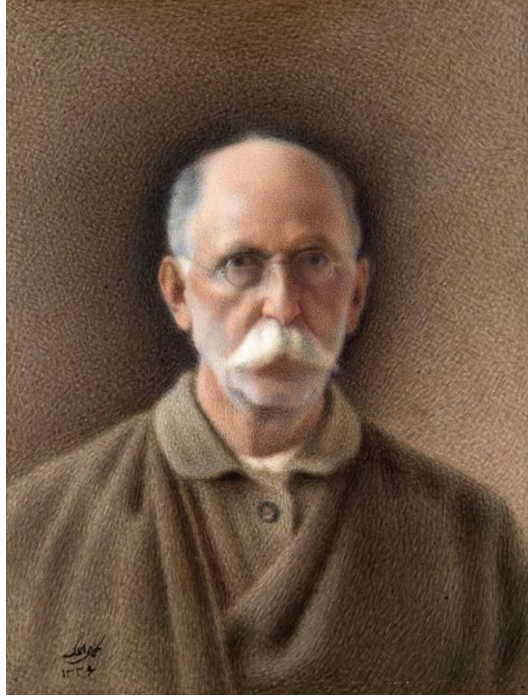
Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1900

Boyut: 51 x 61 cm

Bulunduğu Yer: Malek Kütüphane ve Ulusal Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçının bu tablosunda da iki sene önce yani 1898’de resmettiği kendi portresi (Kat.39) ile yüz ifadesi hemen hemen aynıdır. Sol yukardan gelen bir ışık ile yüzü aydınlatılmıştır. 1898’de resmettiği tabloda kendi portresini karşıdan resmederken burada dörde üç (4/3) profilden resmetmiştir. Ayrıca iki sene önce resmettiği portresinde ki gibi yine sert bir bakış ile seyirciye doğru bakmaktadır. Üzerinde bulunan Avrupa tarzındaki paltonun kıvrımları detaylı bir şekilde verilmiştir.

Görsel 7.41. *Yaşlılık Döneminde Kendi Portresi*

Katalog No: 41

Görsel No: 7.41

Eser Adı: Yaşlılık Döneminde Kendi Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

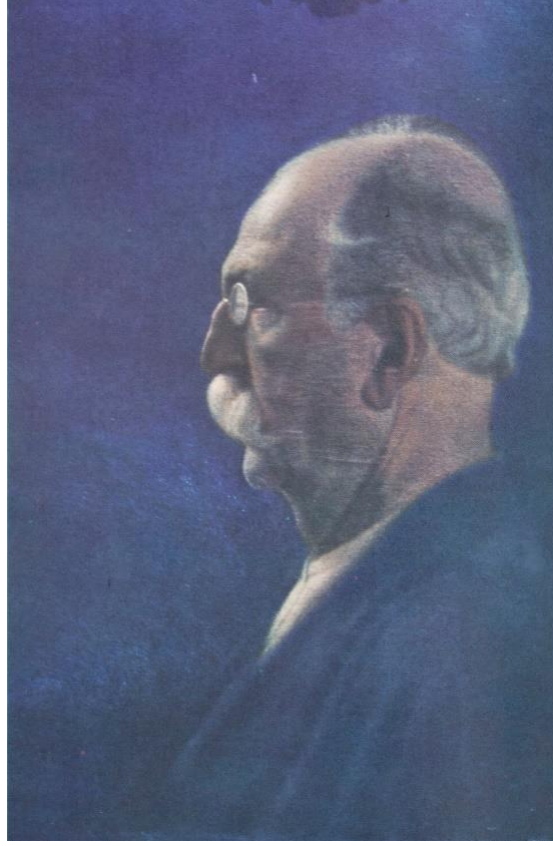
Teknik: Kâğıt üzerinde suluboya

Tarihi: 1918

Boyut: 28.2 x 22.2

Bulunduğu Yer: Malek Kütüphane ve Ulusal Müzesi, Tahran

Konusu: Kaynaklardan elde ettiğimiz bilgilere göre tablo bittikten sonra ressam birkaç düzenleme yapıp eserin altına imzasını atmıştır. Büyük ihtimalle bu eser öğrencileri tarafından yapılmıştır. Oto portreleri arasında suluboya tekniğinde yapılan ilk portresidir. Tam karşıdan yapılan söz konusu portresinde de gençlik dönemlerinde ki portreleri gibi sert bir bakış ile seyirciye doğruya bakmaktadır. Tablo tam karşıdan gelen bir ışık ile aydınlatılmıştır. Üzerindeki hırkanın kıvrımları dikkat çekmekle birlikte başarılı bir şekilde verilmiştir. Ayrıca söz konusu hırkanın yakasından içine giydiği beyaz yakasız gömleğin küçük bir kısmı görülmektedir. Tabloda açık kahverengi tonları hâkimdir.

Görsel 7.42. *Kendi Portresi*

Katalog No: 42

Görsel No: 7.42

Eser Adı: Kendi Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Suluboya

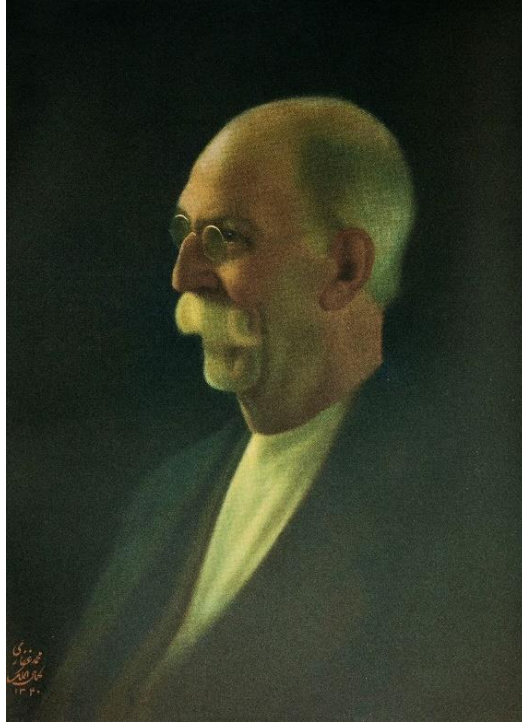
Tarihi: 1918

Boyut: 27 X 20,5 cm

Bulunduğu Yer: bilinmiyor²⁶⁸

Konusu: Bu tablo suluboya tekniğinde yapılmış ikinci portresidir. Yaşlılık dönemine ait ve yandan resmedilmiştir. Üzerinde hırka ve içine giydiği yakasız beyaz bir gömlek görülmektedir. Daha önceki portrelerinde gördüğümüz gibi yine bir sert yüz ifadesi karşımıza çıkmaktadır. Mavi ve mor renk tonları tabloya hakimdir.

²⁶⁸ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Malke Ulusal Müze ve Kütüphanesinde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu söz konusu müzede bu tabloya ulaşamamıştır.

Görsel 7.43. Yaşlılık Döneminde Ressamın Kendi Portresi

Katalog No: 43

Görsel No: 7.43

Eser Adı: Yaşlılık Döneminde Ressamın Kendi Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

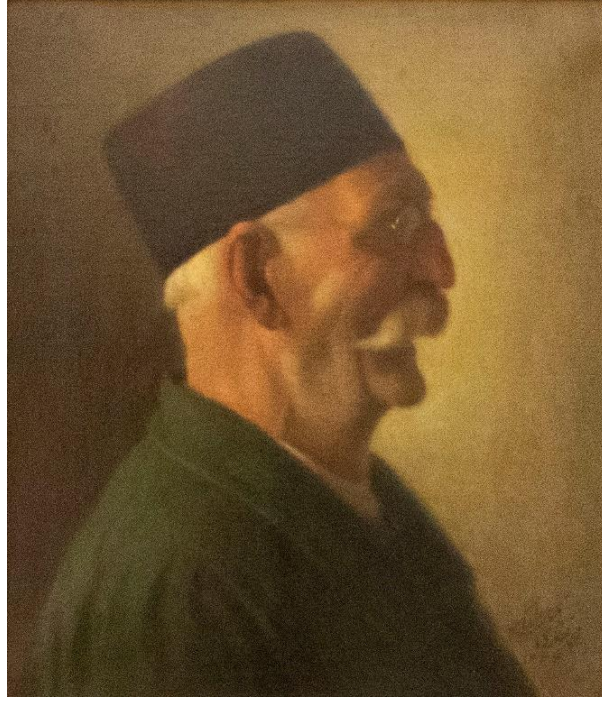
Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1922

Boyut: 48 x 65,5 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçı bu tabloda kendi portresini dörde üç (4/3) profilden resmetmiştir. Arka plan tamamen karanlıkta bırakılmıştır, tamamıyla siyah tutmuştur. Daha önceki yaşlılık dönemine ait portrelerinde gördüğümüz gibi yine üzerinde yakasız bir hırka, bunun altında beyaz yakasız bir gömlek görülmektedir. Yüz hatları çeneye yakın kısımda belirgin bir şekilde verilmiştir. Sanatçının bu portresinde yüz ifadesi tamamen değişmiştir. Daha önceki portrelerinde karşımıza çıkan sert bakış ve yüz ifadesinin yerini yumuşak bir yüz ifadesi ve bakış almıştır bununla birlikte söz konusu portresinde hafif gülümser vaziyette resmedilmiştir.

Görsel 7.44. *Kendi Portresi*

Katalog No: 44

Görsel No: 7.44

Eser Adı: Kendi Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molık

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

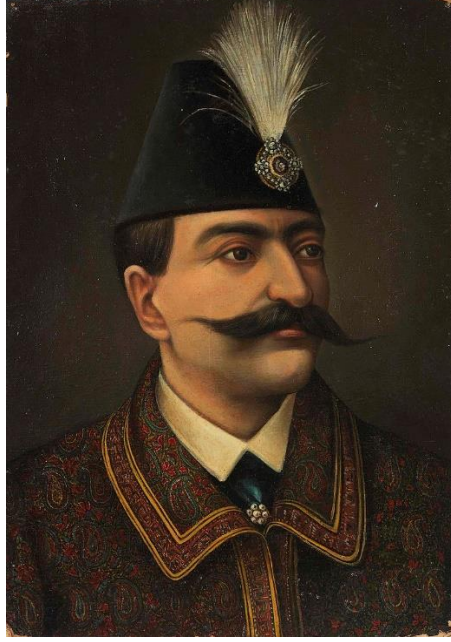
Tarihi: 1925

Boyut: 61 x 54,5 cm

Bulunduğu Yer: Saadabad Sarayı, Güzel Sanatlar Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçı bu tablosunda yine kendini yan profilden resmetmiştir. Ayrıca orta yaşlarına ait olan diğer portrelerinden farklı olarak burada mutlu bir yüz ifadesi var ve hafif gülümsemektedir. Karşımıza çıkan daha önceki portrelerinden farklı olarak burada yan profilden ve sağ tarafa bakarken resmetmesi dikkat çekmektedir. Başında o dönemde kullanılan fes ve üzerinde yeşil renkte bir ceket bulunmaktadır. Ayrıca yine daha önceki portrelerinde karşımıza çıktığı gibi burada da ceketin altında yakasız bir beyaz gömlek görülmektedir. Tablonun arka planında sarı ve açık kahve renk tonları hakimdir.

2. Padişah ve Veliaht Prens Portreleri

Görsel 7.45. Nasireddin Şah'ın Portresi

Katalog No: 45

Görsel No: 7.45

Eser Adı: Nasireddin Şah'ın Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuva üzerine yağlı boya

Tarihi: 1870

Boyut: 52 x 36,2 cm

Bulunduğu Yer: Christies Açık Arttırma Merkez, Londra

Konusu: Bu tabloda padişah hafif sağ taraf dönmüş vaziyette, derin bakışlı ve düşünceli bir yüz ifadesi olarak resmedilmiştir. Sanatçının bu portresinde padişahı ve padişahın üzerindeki elbiseyi resmederken detayları ayrıntılı bir şekilde verme çabasında olduğu görülmektedir. Söz konusu elbisede yer alan bitkisel desenleri en ince ayrıntısına kadar başarılı bir şekilde betimlemiştir. Padişahın fesi, söz konusu olan siyah fesin ön kısmında yer alan sorguçu ve üzerindeki taş işçiliğini en ince detayları ile

resmetmiştir. Padişahın simasını resmederken göz kapaklarında kırışıklığı verirken ayrıntılı bir şekilde yansıtmıştır, bununla birlikte kulağını belirtilirken kulak hatlarını göstermiş fakat tragusu tam olarak belirtememiştir. Ayrıca taktığı mavi renkteki kravatın üzerinde yuvarlak ve yedi tane taşı olan bir süs aksesuarı karşımıza çıkmaktadır. Tablonun arka planında kahverengi tonları hakimdir.

Görsel 7.46. *Nasıreddin Şah*

Katalog No: 46

Görsel No: 7.46

Eser Adı: Nasıreddin Şah

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Tekniği: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1880

Boyut: 63 x 106 cm

Bulunduğu Yer: Malek Kütüphanesi ve Ulusal Müzesi, Tahran

Konusu: Nasereddin Şah bu portrede, her iki yandan birer sütun ile desteklenen yuvarlak bir kemerin altında, başında bir fes, bu fesin ortasında değerli taşlarla yapılmış sorguç yuvası ve yelpaze şeklinde olan püskülü ile karşı profilden resmedilmiştir. Padişahın düşünceli yüz ifadesi ve bakışları dikkat çekmektedir. Nasıreddin Şah'ın üzerine görkemli bir elbise görülmektedir. söz konusu elbisenin göğüs kısmı sarı renkte, üzeri ve yakası değerli taşlarla işlenmiştir. Resimde aydınlatma, özellikle elbisenin süslemelerini vurgulamak için soldan sağa doğru yapılmıştır. Arka planda hâkî yeşil renk tonları hakimdir.

Görsel 7.47. *Nasireddin Şah Portresi*

Katalog No: 47

Görsel No: 7.47

Eser Adı: Nasireddin Şah Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Tekniği: Tuval üzerine yağlı boya

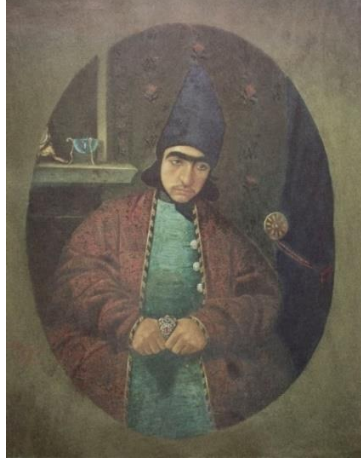
Tarihi: 1881

Boyut: 64 x 75 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁶⁹

Konusu: Sanatçının bu tablosu Nasireddin Şah'ın 1880 yılında (kat.46) resmettiği portre resmi ile, bazı ince detaylar dışında hemen hemen aynı olduğunu söyleyebiliriz. Bu tabloda padişahın fesinin üzerinde bulunan sorguç yuvası farklıdır ayrıca söz konusu sorgucun üzerinde bulunan ve yelpaze şeklinde olan püskül daha küçük resmedilmiştir. Yine söz konusu tabloda gözlerinin altındaki kırışıklar sadece sağ gözünün altında görülmektedir. Ayrıca sağ gözünün gözbebeği biraz yukarıya doğru kayarak deforme olmuştur. Padişahın üzerinde bulunan elbisenin her iki yakasındaki süslemeler net bir şekilde görülmektedir. Ayrıca söz konusu elbisenin üzerinde bulunan görkemli süsleme formları değişmiştir. Tablo yukarıdan ve karşıdan gelen bir ışıkla aydınlatılmıştır.

²⁶⁹ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

Görsel 7.48. *Veliht Nasireddin Mirza*

Katalog No: 48

Görsel No: 7.48

Eser Adı: Veliht Nasireddin Mirza

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1881

Boyut: 83 x 110 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁷⁰

Konusu: Bu tabloda veliahtın portresi haki yeşil renk tonları hakim olan bir dikdörtgen, oval form içinde resmedilmiştir. Tablonun arka planındaki detaylardan veliahdı bir oda içinde resmettiği anlaşılmaktadır. Oval form içinde, Veliahdın sağ arka tarafında üzerinde çiçek desenleri olan bir perde görülmektedir. Arka sağ tarafta ise sadece bir kısmını görebildiğimiz altın sarısı renginde bir saat ve hemen yanında yine altın sarısı renginde iki tane ayağı ve üzerinde bir insan figürü bulunan şeffaf yuvarlak bir cam karşımıza çıkmaktadır. Bol elbise içinde portresi yapılan veliahtın elbise kıvrımları başarılı bir şekilde betimlenmiştir. Suratı asık olan veliahtın kaşları bitişik, bıyıklarının yeni çıkması küçük yaşta olduğunun bir göstergesidir. Bir nişan ya da yüzük olma olasılığı olan, ortasında bir değerli taş ve üzerinde süslemeleri bulunan objeyi, kapalı vaziyette olan iki elinin ortasında tutmaktadır.

²⁷⁰ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

Görsel 7.49. Nasıreddin Şah-ı Kaçar Portresi

Katalog No: 49

Görsel No: 7.49

Eser Adı: Nasıreddin Şah-ı Kaçar Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molık

Teknik: Cilalanmış kâğıt üzerinde Guaş

Tarihi: 1889

Boyut: 35 x 27 cm

Bulunduğu Yer: Özel koleksiyon

Konusu: Ressam bu portresinde padişahı üniforma içinde, oranları birbirinden farklı olan ve iç içe geçmiş üç tane dikdörtgen formun içinde sağ tarafa bakarken resmetmiştir. Padişahın başında bir fes, fesin ortasında yer alan bir sorguç ve söz konusu sorguca bitişik olan yelpaze şeklinde bir püskül görülmektedir. Üniformanın sağ ve sol omuzunda iki tane apolet yer almıştır. Ayrıca boynunda bir madalyon bulunmaktadır. Padişahın simasını yaparken göz kapaklarındaki kırışıklığı vermiş, bıyıkları ise diğer portrelerden daha uzun (kaytan) bıyık şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Resmin arka planında siyah ve kahverengi kullanmıştır. Ayrıca üniforma ve fes üzerinde bulunan süslemelerde altın sarısı rengi kullanmıştır. Padişahın yüzünde hafif yeşil ve altın sarısı renklerinin kullanılması dikkat çekmektedir. gözlerindeki kırışıklıkları detaylı bir şekilde betimlemiştir.

Görsel 7.50. *Nasireddin Şah-ı Kaçar Portresi*

Katalog No: 50

Görsel No: 7.50

Eser Adı: Nasireddin Şah-ı Kaçar Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Cilalanmış kâğıt üzerinde guaş

Tarihi: 1889

Boyut: 35 x 27 cm

Bulunduğu Yer: Tahran Çağdaş Sanatlar Müzesi

Konusu: Arka planın sol tarafında yeşil ağaçlar, sağ tarafında ise üzeri desenli kırmızı renkte bir perde resmedilmiştir. Padişah resmin ortasında ahşap bir sandalyede oturmuş vaziyette görülmektedir. Ayrıca sol eli ile oturduğu sandalyenin sol kolunu tutmuş ve seyirciye doğru bakmaktadır. Başında fesi ve bu fesin ortasında altın sarı renginde olan Aslan ve Güneş (Şir O Khorshid)²⁷¹ nişanı yer almıştır, bununla birlikte elbise kıvrımları dikkat çekmektedir. Yeşil dış kenar boşluklarına sahip bir albüm sayfasında yer alan bu eserin sağ üst köşesinde (padişahın fesinin yanında) Nasireddin Şah, sultan-ı Kaçar mührü yer almıştır.

²⁷¹ A. Kasravi ve A. Alizade (1378 ş). *Tarikhcheye Shir o Khorhid, Tarikhcheye Chopog ve Galyan*. Tahran: Ferdos Yay.

Görsel 7.51. Vajiullah Mirza Portresi

Katalog No: 51

Görsel No: 7.51

Eser Adı: Vajiullah Mirza Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1890

Boyut: Bilinmiyor

Bulunduğu Yer: Doktor Muhammed Sadegh Mahfoozi El Yazmaları, Kültür ve Sanat Müzesi, Tahran

Konusu: 1855'te dünyaya gelen Vajiullah Mirza, Nasıreddin Şah ve Muzaffereddin Şah dönemlerinin en önemli şehzade ve devlet adamlarından biri idi. Nasıreddin şah döneminde Şiilerin sekizinci İmamı olan İmam Rıza'nın mezarına giden kervanlara saldıran ve hırsızlık yapan Türkmenleri ortadan kaldırması ve yolların güvenliğini sağlaması ününü arttırmıştır. Muzaffereddin Şah döneminde birçok kez farklı şehirlerde ayaklanmaları bastırmak için görevlendirilmiştir. Bir süre sonra Estarabad ve Zencan eyaletlerinin valisi olarak atanmıştır. 1897 yılından ölümüne kadar İran'ın savaş bakanı

olmuştur. 1904 yılında vefat etmiştir ve Rey şehrinde Bag-ı-Tuti mezarlığında defnedilmiştir.

Vajiullah Mirza köşeleri siyah bir dikdörtgen, içinde kahverengi ve oval formda olan bir arka planın önünde, ellerin arkada tutmuş ve kafası hafif yukarıya ve sol tarafa uzaklara bakarken resmedilmiştir. Başında gri renkte bir fes ve fesin ortasında Aslan ve Güneş (Şir-o-Khorshid) nişanı yer almıştır. Alında ve gözlerin etrafında zamanla meydana gelen kırıxıklıklar belirgin çizgilerle başarılı bir şekilde resmedilmiştir. Omuzlarında altın sarısı renğinde olan iki tane düz apolet görölmektedir. Ayrıca kemerinde yine altın sarısı renğinde, ortasında etrafı inci taşı ile çevrilmiş büyük değerli bir taşı olan kemer karşımıza çıkmaktadır. Elbisesinin üzerinde başarılarının simgesi olarak dört tane büyük madalya ve altın sarısı renğinde olan çiçek motifleri görölmektedir. Sağdan sola bağladığı, ortasında turuncu şeridi olan, açık mavi renkte sırması dikkat çekmektedir.

Görsel 7.52. *Muzaffereddin Şah'ın Portresi*

Katalog No: 52

Görsel No: 7.52

Eser Adı: Muzaffereddin Şah'ın Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1901-2

Boyut: 109.5 x 80 cm

Bulunduğu Yer: Christies Açık Arttırma Merkez, Londra

Konusu: Sanatçı bu tablosunda Şahın portresini oval bir form içinde resmetmiştir. Söz konusu oval form bir dikdörtgen içinde yer almıştır. Padişahın yer aldığı oval formun arka planı siyah renkte olmakla beraber bahsi geçen dikdörtgen hâkî rengindedir. Padişahın başına fes ve üzerine asker kıyafeti giymiş sert bir bakış ile seyirciye bakmaktadır. Elbise üzerinde birçok madalya var. sağ ve sol göğsünde yer alan madalyalar simetrik olarak resmedilmiştir. Ayrıca sağ omuzundaki apolette üç adet, sol omuzundakinde ise 2 adet madalya bulunmaktadır. Ayrıca elbisenin üzerinde kullanılan süslemelerde sarı rengi ağırlıklı olarak kullanılmıştır.

Görsel 7.53. *Nasireddin Şah-ı Kaçar*

Katalog No: 53

Görsel No: 7.53

Eser Adı: Nasireddin Şah-ı Kaçar

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: Bilinmiyor

Bulunduğu Yer: Doktor Muhammed Sadegh Mahfoozi El Yazmaları, Kültür ve Sanat Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçı bu tabloyu bir öğrencisi²⁷² ile resmetmiştir. Resmin sol ve arka planda kırmızı bir perde görülmektedir. Ayrıca sol tarafta perdenin kıvrımları dikkat çekmektedir. Resmin sağ tarafında ise klasik bir sütun, söz konusu sütunun sol tarafından dışarıdaki manzara karşımıza çıkmaktadır. Padişah askeri kıyafet giymiş başında fes, fesin üzerinde sorguç ve yelpaze şeklinde püskül bulunmaktadır. Ayrıca başın hafif bir şekilde çevirmiş, sol tarafa bakmaktadır, bununla birlikte sol eli ile kılıfında ince süslemeleri olan bir kılıç tutmaktadır. Sağ elini ise parmakları hafif kapalı bir şekilde sağ dizinin üstüne koymuştur. Padişahın üzerinde, koyu yeşil renkte olan elbisenin göğüs kısmında, sağ ve sol tarafta simetrik olmamakla birlikte çok sayıda madalya bulunmaktadır.

²⁷² Araştırmalar sırasında bu öğrencinin ismine ulaşılmamıştır.

Görsel 7.54. *Nasireddin Şah-ı Kaçar Portresi*

Katalog No: 54

Görsel No: 7.54

Eser Adı: Nasireddin Şah-ı Kaçar Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molık

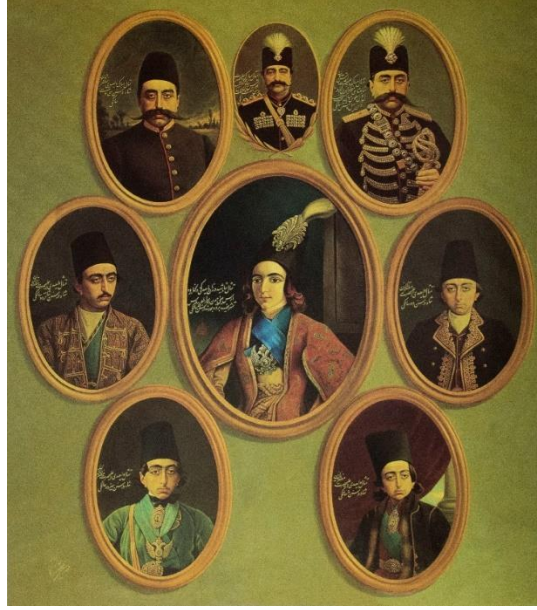
Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: bilinmiyor

Boyut: 120 x 88 cm

Bulunduğu Yer: Sahebqaraniyeh Sarayı Müzesi, Niyavaran Sarayı Tahran

Konusu: Bu tabloda padişah sert bir bakışla sol tarafa bakarken resmedilmiştir. Üzerinde askeri kıyafet, daha önceki padişah portrelerinde de gördüğümüz gibi başında fesi, söz konusu fesin ortasında sorguç ve yelpaze şeklinde püskül, omuzlarına apolet ve göğsünde çok sayıda madalyaları ile resmedilmiştir. Padişah'ın sol elinde kılıfının üzerinde süslemeleri ince işçilik ile yapılmış bir kılıç görülmektedir. Söz konusu kılıcın süslemeleri ve kabza formunda dolayı bir tören kılıcı olma fikri ağır basmaktadır. Tabloda aydınlatma sağdan gelen bir ışık ile yapılmıştır.

Görsel 7.55. *Nasireddin Şah ve Muzafferddin Şah'ın Farklı Yaşlarda Sekiz Portresi*

Katalog No: 55

Görsel No: 7.55

Eser Adı: Nasireddin Şah ve Muzafferddin Şah'ın Farklı Yaşlarda Sekiz Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Tekniği: Tuval üzerine yağlı boya

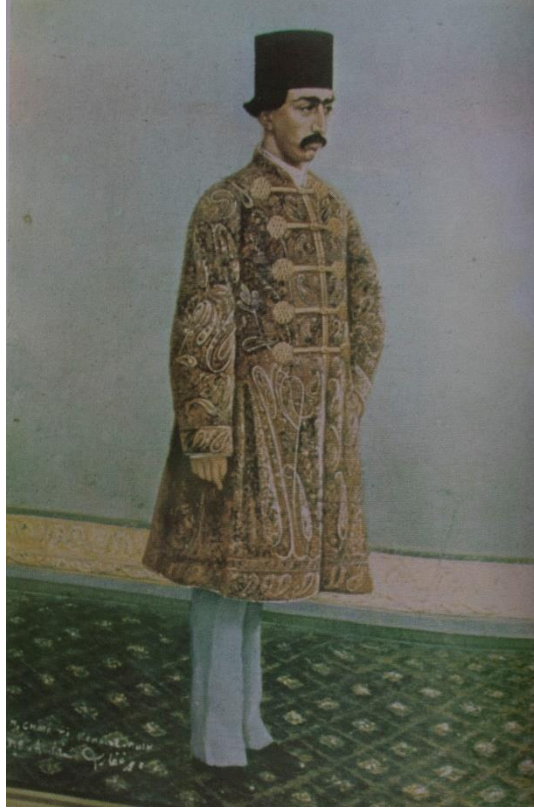
Tarihi: bilinmiyor

Boyut: 128 x 158 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁷³

Konusu: Tabloda portrelerin hepsi birer oval form içine yerleştirilmiştir. Sağ alt tarafta Muzaffereddin Şah'ın dokuz yaşında, sol alt tarafta ise on üç yaşında ki portreleridir. Sağ tarafta ortada on yaşındadır. hemen bunun yanında ortada ve diğerlerinde oran olarak daha büyük çizilmiş olan portre Nasireddin Şah'ın on yaşında ve veliaht olduğu dönemdir. Ayrıca Aras nehrinin kenarında Rus imparatoru ile buluşmaya gittiği dönemdir. Sol ortada yine veliaht olduğu döneminde ve on altı yaşındadır. Sağ üstte padişah olduğu dönem ve kırk altı yaşındadır. Üst tarafta ortada Nasireddin Şah'ın altmış yedi yaşında ki portresidir. Sol üst tarafta Muzaffereddin Şah'ın otuz sekiz yaşındaki portresidir.

²⁷³ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

Görsel 7.56. *Muzaffereddin Şah Veliaht Olduğu Dönem*

Katalog No: 56

Görsel No: 7.56

Eser Adı: Muzaffereddin Şah Veliaht Olduğu Dönem

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Tekniği: Tuval üzerine yağlı boya

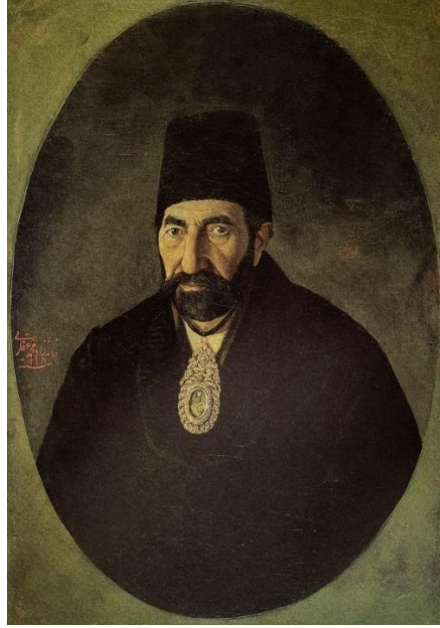
Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: Bilinmiyor

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor

Konusu: Tablonun ortasında boydan ve tam yandan, sol elini cebine koymuş vaziyette Muzaffereddin Şah veliaht olduğu dönemde resmedilmiştir. Başında siyah bir fes, üzerinde aşık kahverengi ve desenli bir palto giymiş, asık bir yüz ifadesi ile tam karşısına bakmaktadır. Resmin arka planı boş olan bir duvardır. Zeminde yeşil renkte ve desenli bir halı görülmektedir.

3. Erkek Portreleri

Görsel 7.57. *Gholam Hoseyin Khazen ol Mamalek*

Katalog No: 57

Görsel No: 7.57

Eser Adı: Gholam Hossein Khazen ol Mamalek

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1881

Boyut: 50 x 77 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁷⁴

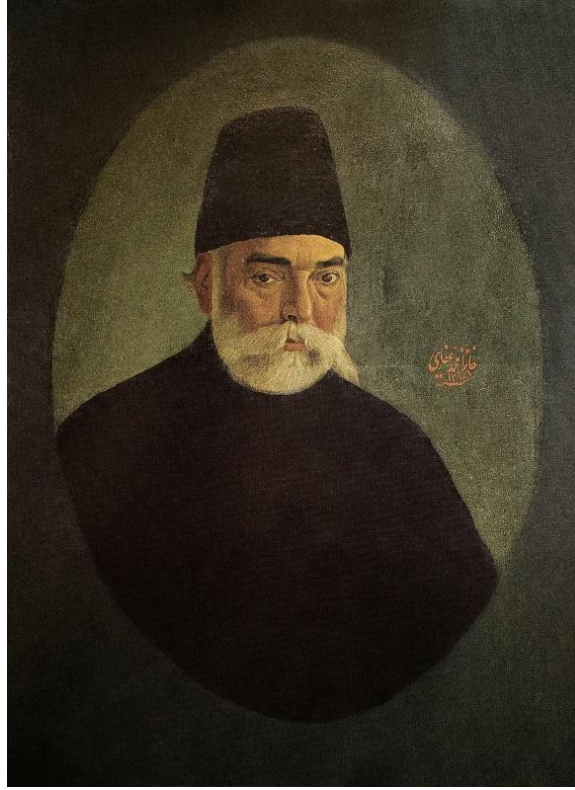
Konusu: Gholam Hüssein Kazvini (Khazen ol Mamalek) 1848 yılında İran’da dünyaya gelmiştir. Nasıreddin Şah’ın saltanatının son yıllarında ve Muzaffereddin Şah’ın saltanata başladığı dönemlerde sarayda Tehvildar (Defterdar²⁷⁵) unvanı ile çalışmıştır. Kendisinden önce söz konusu görevde olan abisi, Hedayet Tehvildar vasıtası ile bu

²⁷⁴ Kaynaklarda bu eserin Tahran’da Gülistan Sarayı Müzesi’nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

²⁷⁵ Defterdar, Osmanlı Devleti’nde maliye nazırına verilen addır. Defterdar aynı zamanda Divan-ı Hümayun üyesi idi. Ayrıca eyalet defterdarları vardı ve bunları maliye nazırından ayırma için mutlaka eyalet defterdarı ya da nazır-ı emval denilirdi.

görevi almıştır. Tahran’da yaşadığı ilk yıllarda ve saray girmeden önce maddi olarak bir şeye sahip değildi.

Portresi oval bir formun içinde yer almıştır. Söz konusu oval form üst bölümleri yeşil, alt bölümleri ise haki yeşil renkte olan bir dikdörtgen içinde karşımıza çıkmaktadır. Dörde üç ($4/3$) pozisyonunda portresi resmedilen Khazen ol Mamalek başında bir fes, üzerinde kalın ve siyah renkte bir palto, seyirciye doğru bakmaktadır. Gözlerinin etrafındaki kırışıklar başarılı bir şekilde betimlenmiştir. Siyah bir iple boynuna taktığı kolyenin ortasında Muzaffereddin Şah resmi görülmektedir. Söz konusu kolyenin üzerinde bulunan değerli taşlar ve ince işçilik ile yapılan süslemeler dikkat çekmektedir. Tablo soldan gelen bir ışık ile aydınlatılmıştır.

Görsel 7.58. *Abdol Ali Khan Adib ol Molk*

Katalog No: 58

Görsel No: 7.58

Eser Adı: Abdol Ali Khan Adib ol Molk

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1881

Boyut: 52 x 75 cm

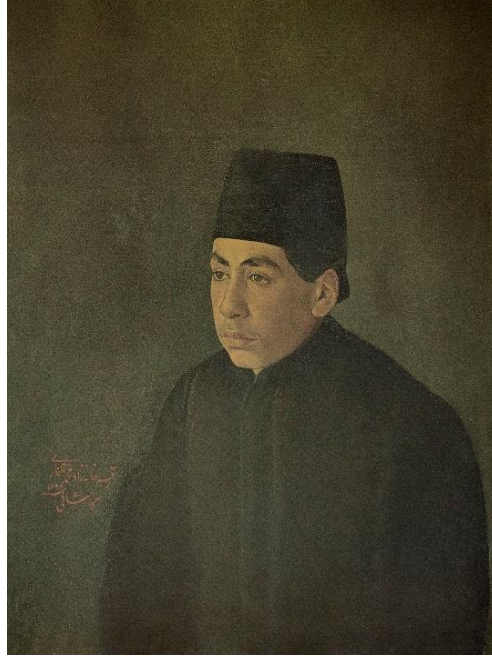
Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁷⁶

Konusu: Hac Ali Khan Moghadam Maraghei Hajebe Dole'nin oğlu olan Adib ol Molk 1829-1884 yılları arasında yaşamıştır. Etemad ol Saltana unvanına sahip olan babasının saraydaki nüfuzu sayesinde saraya girmiştir. 1859'da şahın özel hizmetçisi olarak sarayda göreve başlamıştır. Bir süre bu görevde çalıştıktan sonra aynı yılda padişah tarafından Adib ol Molk unvanını almıştır. 1862'den 1875'e kadar Tahran'a 140 km uzaklıkta olan ve güneyinde yer alan Kum eyaletinin valisi olmuştur. Ayrıca bu

²⁷⁶ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

görevine devam ederken 1871’de itibaren Simnan ve Damğan eyaletlerinin de valiliğini yapmıştır. Nasıreddin Şah’ın emri ile 1868’de itibaren vakıflar bakanı görevine atanmıştır. Sanatçı Adib ol Molk’un portresini arka planı hâkî yeşil renginde olan oval bir form içinde resmetmiştir.

Başında bir fes, beyaz sakalı ve üzerinde siyah bir elbisesi ile karşımıza çıkmaktadır. Dörde üç (4/3) pozisyonunda resmedilen Abdul Ali Khan sert bakışları ile seyirciye doğru bakmaktadır. Uzun ve beyaz olan bıyıkları sağ tarafta arka plana karışmıştır. Kaşları simetrik olarak resmedilmemiştir. Ayrıca gözünün etrafındaki kırışıkların çizgileri belirgin bir şekilde betimlenmiştir.

Görsel 7.59. *Genç Adam*

Katalog No: 59

Görsel No: 7.59

Eser Adı: Genç Adam

Sanatçısı: Kemal Ol Molok

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1881

Boyut: 61 x 78 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁷⁷

Konusu: Sanatçı bu tabloda genç ismini bilmediğimiz bir adamı konu olarak ele almıştır. Sarayda çalışanlardan biri olma fikri ağır basmaktadır. Arka planda yeşil haki rengi karşımıza çıkmaktadır. Hafif sola doğru dönmüş üzgün bir yüz ifadesi olarak resmedilmiştir. Başında bir fes ve üzerinde yakasız bir ceket bulunmaktadır. Bıyıkları yeni çıkmaya başlamış olan modelin ceketinin sol omuzundaki kıvrımlar dikkat çekmektedir.

²⁷⁷ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

Görsel 7.60. *Hadım Olmuş Ağa Muhammed Han*

Katalog No: 60

Görsel No: 7.60

Eser Adı: Hadım Olmuş Ağa Muhammed Han

Sanatçısı: Kemal Ol Molık

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1881

Boyut: 84 x 114 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁷⁸

Konusu: Sarayın en acımasız ağalarından biri olan Ağa Muhammed Han İran'ın batısında yer alan ve büyük çoğunluğunu Kürt nüfusun oluşturduğu Kirmanşah Eyaleti'nin yönetim merkezi olan Kirmanşah şehirdinde dünyaya gelmiştir. Hadım olduğu için özellikle haremde yaşayan kadınlara büyük nefret ve kin beslemiştir. Ayrıca Nasıreddin Şah'ın en vefalı hizmetçilerinden birisi olarak tanınmaktadır. Cüce olan kız kardeşi Nuşafirin haremde yaşayan hanımların hizmetindeydi, bu iki kardeş

²⁷⁸ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

birçok kez padişahın huzurunda kavga etmişlerdir. Ağa Muhammed Han'ın haremdeki nüfuzu ve padişaha sadakatinden dolayı padişah iki kardeş arasında yapılan kavgalara sesiz kalmıştır.

Başında bir fes, üzerinde dizlerine kadar gelen bir ceket, sağ elini ceketin içine sokmuş vaziyette, sol eli ise yanında olarak resmedilmiştir. Ayakta duran ve direk seyirciye bakmakta olan Ağa Muhammed Han resmin ortasında yer almıştır. Gözlerinin etrafı ve yüzündeki kırışıkların çizgileri belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Ceketinin altına giydiği kırmızı renkte ve sarı düğmeleri olan gömleği dikkat çekmektedir. Resmin sağ tarafında modelin boyundan biraz küçük olan bir masa ve üzerinde bir örtü bulunmaktadır. Ayrıca örtünün kıvrımları simetrik bir şekilde resmedilmiştir. Arka planda haki yeşil renk tonları hakimdir. Zeminde karşımıza çıkan halının üzerinde farklı renkte ve simetrik olan kareler bulunmaktadır.

Görsel 7.61. *Mirza Hedayet Tehvildar*

Katalog No: 61

Görsel No: 7.61

Eser Adı: Mirza Hedayet Tehvildar

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

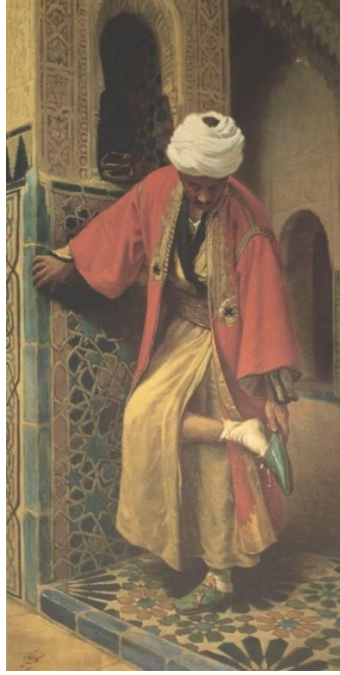
Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1886

Boyut: 71 x 99 cm

Bulunduğu Yer: Define Müzesi, Tahran

Konusu: Mirza Hedayet'in unvanından da anlaşıldığı üzere Tehvildar (Defterdar) olarak çalıştığı için bu unvanı almıştır. Nerde bu görevi yaptığı bilinmemektedir. Ayrıca Mirza unvanına da sahiptir. Resmin ortasında sağ elini sol elini üstüne koymuş vaziyette resmedilmiştir. Başında Mirza unvanına sahip olan kişilere özel bir fes bulunmaktadır. Uzun siyah şapkalı ve seyirciye doğru bakarak görülmektedir. Sağ gözü, sol gözünden biraz farklı olarak resmedilmiştir. Üzerinde din adamlarına özel olan bir elbise görülmektedir. Ayrıca elbisenin kıvrımları başarılı bir şekilde verilmiştir. Her iki kolunda da açık mavi renkte sarık bulunmaktadır. Resmin en dikkat çekici noktası ise eller ve kıyafet bölümüdür. Söz konusu bölümlerin gerçekçi bir şekilde resmedilmesi ilk başta seyircide fotoğraf hissini uyandırmaktadır.

Görsel 7.62. *Mısırlı Adam*

Katalog No: 62

Görsel No: 7.62

Eser Adı: Mısırlı Adam

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1897

Boyut: 27.5 x 54,5 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: İran'ın çağdaş ressamlarından biri olan Mohsen Malek, Kemal ol Molk'un bu eserinden bir kopya yapmıştır. Tabloda muhtemelen dini bir mekândan çıkmak halinde, sağ ayağını kaldırmış ve ayakkabısını giymek için sağ eli ile duvardan destek alan bir adam resmedilmiştir. Ayrıca ayakkabısını giymek için ayağını kaldırma şekli bir "L" formu oluşturmuştur. Başında sarık ve üzerinde Arap ülkelerine özgün bir kıyafet görülmektedir. Duvarda ve zeminde kullanılan taş ve çinilerin oluşturdukları form ve renkleri dikkat çekmektedir. Adamın sağ omzunun üstündeki duvar boşluğunda birkaç çift ayakkabı görülmektedir. Söz konusu ayakkabıların içerde ibadet ile meşgul olan insanlara ait olması muhtemeldir. Elbisenin üzerinde kıvrımlar başarılı bir şekilde gösterilmiştir.

Görsel 7.63. *Kapıcı*

Katalog No: 63

Görsel No: 7.63

Eser Adı: Kapıcı

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

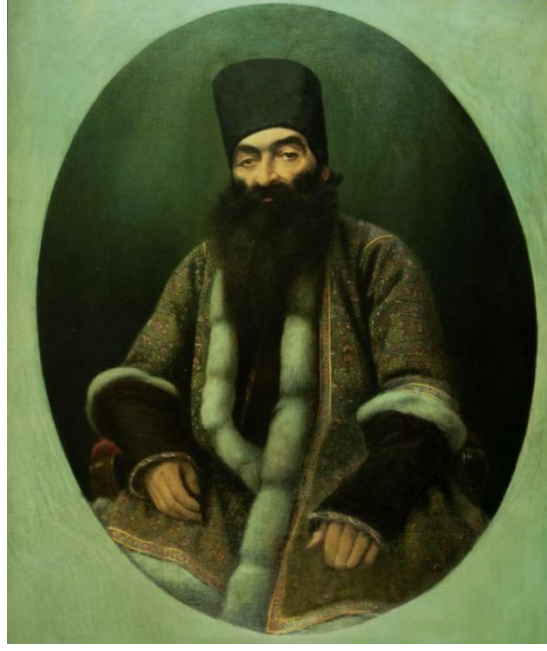
Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1898-99

Boyut: 49 x 64 cm

Bulunduğu Yer: Nigaristan Bahçesi Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçıya ait olan bu tablo 2011 yılında İran’da keşfedilmiştir. 18 Aralık 2011 tarihinde tablonun keşfi özel bir törenle Malek Müze ve Kütüphanesinde halk ve medyaya duyurulmuştur. Araştırmalara göre bu tablo 1900 yılında sanatçının Paris’te ikamet ettiği dönemde resmedilmiştir. Tabloda portresi yer alan kişi o dönemde Kemal ol Molk’un oturduğu evde kapıcılık görevi yapmaktaydı. Resmin ortasında yer alan kapıcı seyirciye doğru bakmaktadır. Üzerinde yeşil renkte bir ceket önünde ise yakalı bir beyaz gömlek görülmektedir. Tabloya ilk bakıldığında, adamın sakal tarzı ve üzerindeki elbiseden bu kişinin bir kapıcı olduğunu tahmin etmek biraz zor olabilir. Sağdan gelen bir ışıkla aydınlatılan bu resmin üst sağ bölümü diğer bölüme göre biraz daha karanlık resmedilmiştir. Tabloda yeşil renk tonları hakimdir.

Görsel 7.64. *Fathollah Mirza Shoa ol Saltana*

Katalog No: 64

Görsel No: 7.64

Eser Adı: Fathollah Mirza Shoa ol Saltana

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1902

Boyut: 78 x 95 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁷⁹

Konusu: Fathollah Mirza Shoa ol Saltana 1811’de Tahran’da doğmuştur. Fath Ali Şah’ın otuz beşinci oğlu, Nasıreddin Şah’ın üçüncü eşinin babası ve Muzaffereddin Şah’ın büyükbabasıydı. 1834’te Fath Ali Şah’ın ölümünden sonra Muhammed Şah Azerbaycan’dan Tahran’a gittiği sırada Fathollah Mirza Zencan eyaletinin hükümdarı idi. Muhammed Şah’ın bu yolculuğu sırasında ziyaretine gidip ve birçok hediye takdim etmiştir, şah Mirza’nın bu davranışından çok hoşlanır ve onu yeniden Zencan hükümdarlığın atar. 1836’da Hamedan hükümdarı olarak görev yapmıştır. 1869 tarihinde Tahran’da vefat etmiştir.

²⁷⁹ Kaynaklarda bu eserin Tahran’da Gülistan Sarayı Müzesi’nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

Oval bir formun içinde sandalyede oturmuş vaziyette seyirciye doğru bakarken resmedilmiştir. Başında bir fes üzerinde yeşil renkte ve desenli bir palto ile uzun sakalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Paltonun dirsek kısmından elinin üstüne kadar olan bölümün diğer bölümlerden farklı olması dikkat çekmektedir. Oval formun içindeki arka planında yeşil ve siyah renk tonları hakimdir.

Görsel 7.65. *Fakhr ol Molk Ardalan Portresi*

Katalog No: 65

Görsel No: 7.65

Eser Adı: Fakhr ol Molk Ardalan Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1909

Boyut: 60 x 51 cm

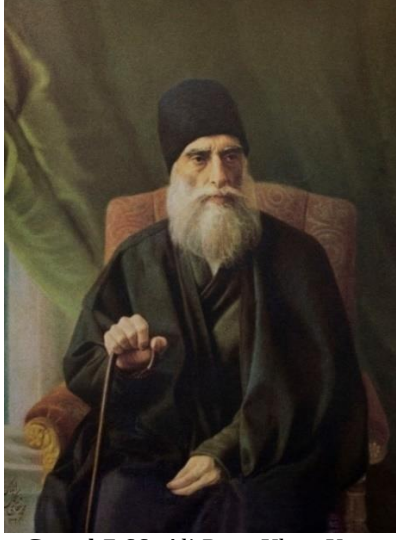
Bulunduğu Yer: Tehran Auction, Özel Açık Arttırma Merkezi, Tahran

Konusu: Babası Reza Gholi Khan Ardalan ve annesi Tuğba Hanımın olan Hacı Abol Hassan Khan Ardalan (Fakhr ol Molk) 1862’de Tahranda dünyaya gelmiştir. Küçük yaşlarında Nasıreddin Şah’ın çocuk hizmetçilerinden biri idi. Yine gençlik yıllarında şahın yetişkin hizmetçilerinden biri olarak görevine devam etmiştir. Eğitimini Darülfünun’da tamamlamıştır. Birkaç dilde konuşan Fakhr ol Molk özellikle Fransızcaya hakimdi. Üçüncü kez Avrupa’yı ziyaret etmeye giden Nasıreddin Şah’ın yanında bulunmuştur. 1889’da Avrupa ziyaretlerinden döndükten sonra padişah tarafından Fakhr ol Molk unvanına layık görülmüştür. Başarılarından dolayı Tuğgeneral, daha sonra Tümgeneral olarak görev yapmıştır. 1896’da Muzaffereddin Şah döneminde Hamedan ve 1898’de Erāq-e Ajam²⁸⁰ eyaletlerinin valiliğini yapmıştır.

²⁸⁰ http-14: <http://www.iranicaonline.org/articles/eraq-e-ajami> (16-Nisan-19)

1901 yılında Muzaffereddin Şah tarafından Tümgeneral unvanını almıştır. Muzaffereddin Şah'ın ikinci kez Avrupa ziyaretlerinde, padişahın özel kâtibi olarak yanında bulunarak anlattığı günlükleri yazmıştır. 1903 yılında İran'a döndükten sonra ticaret bakan görevine atanmıştır. İki sene bu görevde çalıştıktan sonra Şehzade Abdolmajid Mirza'ya karşı gelmesinde dolayı bu görevden alınarak saraydan Erâq-e Ajam sürgüne gönderilmiştir. Ayrıca sürgünde olduğu dönemde söz konusu eyaletinde valisi olarak çalışmıştır. İran'ın Meşrutiyet Devrimi'nde etkili kişilerden bir olmuştur. Her iki padişahın döneminde farklı görevlerde yer alan Fakhr ol Molk 1926'da 64 yaşında Tahran'da vefat etmiştir.

Resmin ortasında, tam karşıdan ve başın sola doğru çevirmiş pozisyonunda resmedilmiştir. Başında siyah bir fes ve üzerinde kahverengi yakasız bir palto görülmektedir. Elbisesinin üzerindeki kıvrımlar dikkat çekmektedir. Ayrıca sol gözbebeğinin diğerinden daha küçük resmedilmiştir. Arka planda açık kahverengi, tabloda ise kahverengi tonları hakimdir.

Görsel 7.66. Ali Reza Khan Kaçar

Katalog No: 66

Görsel No: 7.66

Eser Adı: Ali Reza Khan Kaçar (Azd ol Molk)

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

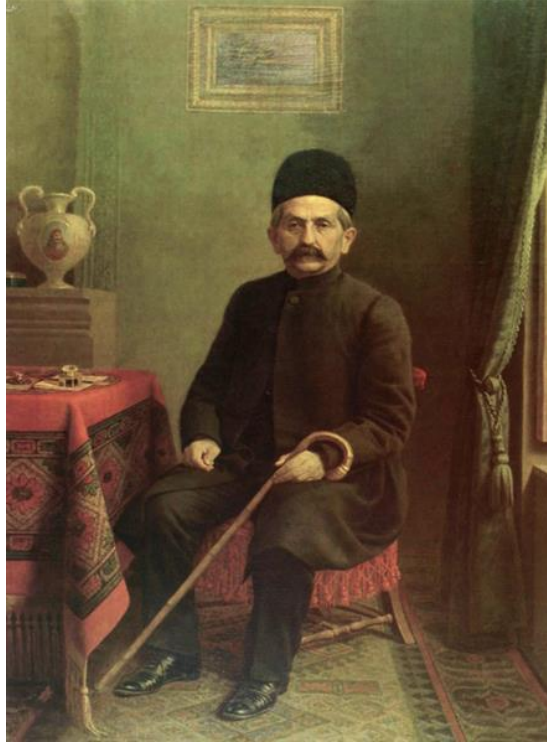
Tarihi: 1911

Boyut: 89 x 116 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: Ali Reza Khan Azd ol Molk 1847-1910 yılları arasında yaşamıştır. Ahmet Şah'ın ilk Naeb ol Saltana'sı olmuştur. Toplam on sekiz ay bu unvan ile görev yapmıştır. Ali Rıza Khan Musa Han Kaçar'ın oğluydu. Sarayda nüfuz sahibi olan Ali Rıza Khan 90 yaşında vefat etmiştir.

Resmin arka planında, sol alt tarafı biraz yukarıya doğru katlanmış yeşil bir perde karşımıza çıkmaktadır. Klasik bir koltuğun üzerinde oturur vaziyette, sağ eli ile bir baston tutmuş, sol eli ise parmakları hafif kapalı bir şekilde iki bacağının üstünde olarak resmedilmiştir. Resmin ortasında, tam karşıdan, başı hafif sağ tarafa dönük, beyaz ve uzun sakalı, bakışları uzaklara odaklanmış bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Başında beyaz bir fes, üzerinde ise din adamlarına ait özel bir elbise bulunmaktadır. Elbisenin üzerinde ve arka planda perdede oluşan kıvrımların çizgileri başarılı bir şekilde betimlenmiştir.

Görsel 7.67. *Serdar Asad Bakhtiari*

Katalog No: 67

Görsel No: 7.67

Eser Adı: Ali Goli Khan Bakhtiari (Serdar Asad Bakhtiari)

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1911

Boyut: 131 x 189 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: Kaçar döneminin önemli kişilerinden biri olan Serdar Asad Bakhtiari (1856–1917) yılları arasında yaşamıştır. Siyasi hayatı İran’ın dört Kaçar hükümdarının tahta oturması ile aynı yıllara denk gelmiştir. Meşrutiyet devriminin tekrardan gündeme gelmesi ve Tahran’ın fethinde önemli bir role sahiptir. Savaş ve iç işleri bakanı olarak da görev yapmıştır. Görev yaptığı dönemde İran’ın güney ve güney batı bölgelerinde petrolün bulunması siyasi hayatında önemli olaylarından biridir.

Açık yeşil renkte olan bir duvarın önünde, başında bir fes, sol elinde bir baston tutarak, örtüsü somon rengine yakın olan bir sandalye üstünde oturarak resmedilmiştir.

Ayrıca üzerinde uzun ve hakim yakası olan bir ceket ile, söz konusu ceketin yaka kısmında ki düğmesi kapalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sağ eli sağ bacağının, sol elinde ise bir baston tutarak sol bacağının üstüne koymuştur. Arka plandaki duvarın üzerinde çerçevesi altın sarısı renginde olan bir resim bulunmaktadır. Resmin sağ tarafında yeşil renkte olan perde duvara (arka plana) doğru toplanmış ve bir perde tokası ile bağlanmıştır. Resmin sol arka tarafında görünen nişin üzerinde çiçeksiz bir vazo, söz konusu vazonun önünde oval form içinde bir resim karşımıza çıkmaktadır. Serdar Asad'ın sağ tarafında yer alan masanın üstünde somon renginde olan bir örtü görülmektedir. Söz konusu örtünün, masanın köşelerinde oluşturduğu form dikkat çekmektedir. Zemindeki halının üzerinde geometrik süslemeler görülmektedir.

Görsel 7.68. *Nasır Al Molk*

Katalog No: 68

Görsel No: 7.68

Eser Adı: Abolgasem Khan Kara Gözlü (Nasır Al Molk)

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1911

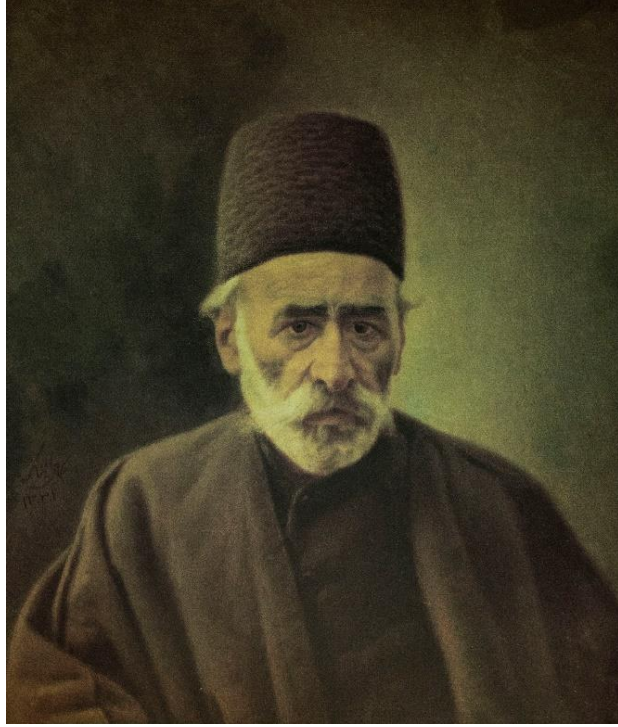
Boyut: 54 x 72 cm

Bulunduğu Yer: Define Müzesi, Tahran

Konusu: Nasır Al Molk ismi ile de bilinen Abolgasem Khan 1856–1927 yılları arasında yaşamıştır. Nasıreddin Şah, Muzaffereddin Şah, Muhammed Ali Şah ve Ahmet Şah dönemlerinin en önemli siyasi kişilerinden biri idi. Bir süre İran’ın batısında bulunan Kürdistan Eyaletinde vali olarak görev yapmıştır. Meclisin birinci döneminde maliye bakanı olarak atanmıştır. Ahmet Şah’ın yasal yaşına ulaşana kadar Naeb ol Saltana makamında dört sene boyunca görev yapmıştır. Birinci dünya savaşı başlamadan birkaç gün önce Ahmet şah on sekiz yaşına ulaştığı için Naeb ol Saltana görevinden ayrılarak İngiltere’ye yerleşmiştir. Rıza Şah Pehlevi tahta geçtikten sonra tekrar İran’a dönmüştür. 4 Aralık 1927’de Tahran’da vefat etmiştir. Ölümünden sonra

İran'ın Rey şehrinde defnedilmiştir.

Nasır Al Molk dörde üç (4/3) pozisyonunda oturur vaziyette seyirciye doğru bakarken resmedilmiştir. Başında bir fes ve üzerinde koyu kahverengi bir ceket ile görülmektedir. Fesin üzerindeki çizgiler detaylı ve başarılı bir şekilde betimlenmiştir. Gözlerinin etrafında oluşan kırışıklıklar, birbirinden farklı olmakla birlikte sol gözü sağ gözünden oran olarak daha büyük resmedilmiştir. Tablo sağ üsten gelen bir ılık ile aydınlatılmıştır. Ayrıca resmin sol tarafı, sağ tarafından daha aydınlıktır.

Görsel 7.69. *Zoka ol Molk*

Katalog No: 69

Görsel No: 7.69

Eser Adı: Muhammed Hüseyin Forughi (Zoka ol Molk)

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1913

Boyut: 53 x 64 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁸¹

Konusu: Asıl ismi Muhammed Adib Esfahani olan Zoka ol Molk 1839'da İran'ın İsfahan şehrinde dünyaya gelmiştir. Döneminin en önemli şair ve alimlerinden biri idi. Nasıreddin Şah tarafından Forughi lakabını almıştır. Yazıları ve şiirlerini Adib mahlası ile imzalanmıştır. Tahran siyaset bilimleri okulunda felsefe, edebiyat, tarih ve Arapça dersleri vermiştir. Ayrıca devlete ait olmayan Terbiyet adlı gazetenin kurucusudur. Oğlu Muhammed Ali Khan Muhammed Ali Şah'ın emri ile ikinci Zoka ol Molk lakabını almıştır. Zoka ol Molk lakabı baba ve oğul arasında karışmasın diye babası

²⁸¹ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da İran İslami Danışma Meclisi Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

Muhammed Hüssein'e birinci Zoka ol Molk adını vermiştir. 19 Ekim 1907'de vefat etmiştir. Mezarı İran'ın Rey şehrinin İbni Babüye mezarlığındadır.

Resmin arka planında açık kahve ve yeşil renk tonları hakimdir. Tam karşıdan resmedilen Zoka ol Molk'un başında bir fes ve üzerinde din adamlarına ait olan özel bir elbise görülmektedir. Ayrıca seyirciye doğru bakarken karşımıza çıkmaktadır. Fesin üzerindeki çizgiler, elbisesinin kıvrımlar, alnında ve gözlerinin etrafındaki kırışıklar detaylı bir şekilde betimlenmiştir. Gözlerinin alt kısmındaki kırışıklıklar ve yanak çizgilerinin arasında oluşan siyah renkteki üçgen formu dikkat çekmekle birlikte daha önce yaptığı portrelerde görülmeyen bir detaydır.

Görsel 7.70. *İsimsiz*

Katalog No: 70

Görsel No: 7.70

Eser Adı: İsimsiz

Sanatçısı: Kemal Ol Molık

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1913

Boyut: 79 x 63 cm

Bulunduğu Yer: Tehran Auction, Özel Açık Arttırma Merkezi, Tahran

Konusu: Tablonun ismi bilinmemektedir. Bununla beraber tabloda görülen kişinin bir veliaht prens ya da devlet adamı olma olasılığı fikri ağır basmaktadır. Çünkü giydiği kıyafet dönemin paşalarının da giydiği üniformadır. Boynuna asıldığı madalyon bir zaferin nişanesi olarak belirtilmiştir. Orta yaşlarda olan figürü bıyıklı ve fes takmış bir biçimde resmedilmiş aynı zamanda yüzüne yansıtılan ışık seyirci ile göz göze gelmesini sağlamıştır. Elbisesinin üzerinde bulunan süslemeler ince işçilikle işlenmiş ve detaylı bir şekilde resmedilmiştir. Ayrıca omuzlarındaki görkemli apoletleri, boynundaki madalyon, elbisesinin üzerindeki süslemeler ve madalyanın resminde altın sarsı rengi kullanılmıştır. Boynunda mavi renkte bir kurdelesini olan madalyonu görülmektedir. Arka planda kahverengi tonları hakimdir.

Görsel 7.71. *Vosug ol Dole*

Katalog No: 71

Görsel No: 7.71

Eser Adı: Hassan Vosug (Vosug ol Dole)

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1916

Boyut: 60 x 73 cm

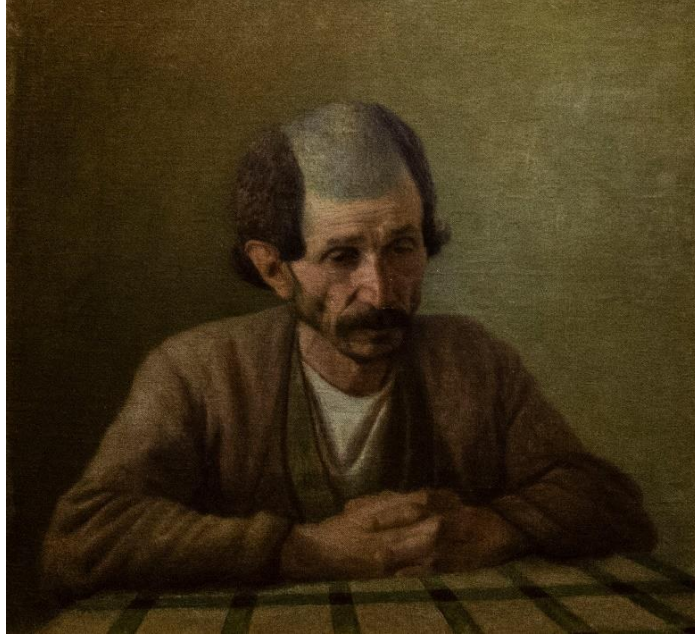
Bulunduğu Yer: Malek Kütüphane ve Ulusal Müze, Tahran

Konusu: Hasan Vosug (Hasan Vosug ol Dole), Kaçar Hanedanı'nın saltanatı sırasında birkaç dönem başbakan olarak görev yapmıştır. Bir Nisan 1868'de Tahran'da dünyaya gelmiştir. Mirza Ahmet Golpayegani'den Edebiyat Bilimlerin, Mirza Hashem Rashti Ashkuri ve Mirza Abol Hassan Gilve'den felsefe bilimini öğrendi. Yurt dışı gezileri sırasında Fransızca ve İngilizceyi iyi derecede öğrendi. Gençlik yıllarında 1892'de Azerbaycan Mostofi'si (Maliye Bakanı) görevine atanarak Nasıreddin Şah tarafından Vosug ol Molk unvanını almıştır. İki sene sonra 1894'te bu unvanı Vosug od Dole

olarak değiştirilmiştir. Mücahitlerin Tahran'ı fethettikten sonra ülke yönetimi için seçilen 30 kişiden biri olmuştur. Söz konusu Meclis dağıldıktan sonra Sheikh Fazlollah Noori'nin idam emrini vermiştir.

1918'de ikinci kez başbakan olduğu dönemde İngilizler ile dokuz ay gizli görüştüktan sonra 10 Ağustos 1919'da 400,000 Tümen İngilizlerden rüşvet alarak İngiltere ve İran arasında 1919 Antlaşması olarak bilinen antlaşmayı imzalayıp ve halka duyurusunu yapmıştır. Söz konusu antlaşma kapsamında ülkenin tüm askeri ve içişleri İngiliz müsteşarlarının gözetimi altında ve onların izni ile yapılacaktı. 1919 antlaşmasına devletin içinde önemli kişilerin karşı çıkması ve meşrutiyet devriminin kurallarına aykırı olduğundan dolayı söz konusu antlaşma hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. Ayrıca bu antlaşma gerçekleşmeyince Avrupa'ya gitmiştir. Rıza Şah Pehlevi döneminde bahsi geçen antlaşma için aldığı paranın bir kısmını geri vermiştir. Pehlevi döneminde İran'a dönen Vosug od Dole yaşamının son yıllarında hafızasını kaybetmiştir. Ayrıca vefat edene kadar Süleymaniye Bahçesi'nde yaşamıştır. 1911'dan itibaren 2 kere Maliye Bakanı, 8 kere Dışişleri Bakanı, 5 kere Adalet Bakanı, 5 kere İçişleri Bakanı ve 1 kere Kültür Bakanı olarak görev yapmıştır. 7 Şubat 1951'de vefat etmiştir. Kum şehrinde bulunan ailelerine ait mezarlıkta defnedilmiştir.

Açık kahverengi tonlarında olan bir arka planın önünde başına bir fes ve üzerinde koyu renkte bir takım elbisesi olarak, dörde üç (4/3) pozisyonunda ciddi bir bakış ile seyirciye doğru bakarken resmedilmiştir. Sol gözünün altındaki kırışık sağ gözünden daha hacimli ve belirgin bir şeklide görülmektedir. Biber kırmızısı renginde bir kravat ile hâkim yaka gömleği giymesi dikkat çekmektedir. Resmin oran olarak sağ tarafı, sol tarafından biraz daha geniş tutulmuştur.

Görsel 7.72. *Meşhedi Nasır*

Katalog No: 72

Görsel No: 7.72

Eser Adı: Meşhedi Nasır, (Kemal ol Molk'un Hizmetçisi)

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1925

Boyut: 60 x 64 cm

Bulunduğu Yer: Malek Kütüphane ve Ulusal Müze, Tahran

Konusu: Düz, yeşil renk tonlarında olan bir duvar önünde, muhtemelen bir taburenin üstünde oturmuş, mutsuz ve düşünceli bir yüz ifadesine sahip bir şekilde, her iki kolunu masanın üstüne koymuş ve parmakları birbirinin içine geçmiş vaziyette resmedilmiştir. Sağ ve sol tarafta çok uzun saçları olmamakla birlikte saçlarının ortası jilet ile tıraş olmuş ilginç bir saç modeli karşımıza çıkmaktadır. Yüzünde ve alnındaki kırışıkların çizgileri belirgin bir şekilde belirlenmiştir. Omuzları oran olarak farklı şekilde resmedilmiştir. Kahverenginde olan hırkasının altında beyaz bir tishort giymiştir. Ayrıca söz konusu hırkanın sağ ve sol kolunda oluşan kıvrımlar birbirinden farklı sayıda ve oranda resmedilmiştir.

Görsel 7.73. *Kitap Okuyan Yaşlı Adam*

Katalog No: 73

Görsel No: 7.73

Eser Adı: Kitap Okuyan Yaşlı Adam

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

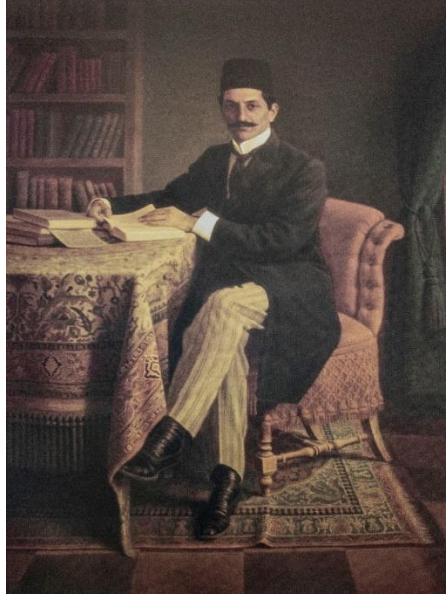
Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1926

Boyut: 42 x 53 cm

Bulunduğu Yer: Malek Müze ve Kütüphanesi, Tahran

Konusu: Sanatçının, yaşamının son yıllarında resim çizerken gözüne bir taşın isabet etmesi görme yetisinin kaybolmasına neden olmuştur. Kurşun kalem ile çizilen figürün hatları belirgin bir şekilde çizilmiştir. Yerde oturan figür sağ dirseğini muhtemelen bir yastığa dayamakta olup, sol elini ise sol dizinin üstüne koymuştur. Sakallı, yaşlı ve kitap okurken çizilen bu figürün âlim olduğu fikri ağır basmaktadır.

Görsel 7.74. *Hakim ol Molk*

Katalog No: 74

Görsel No: 7.74

Eser Adı: Hakim ol Molk

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

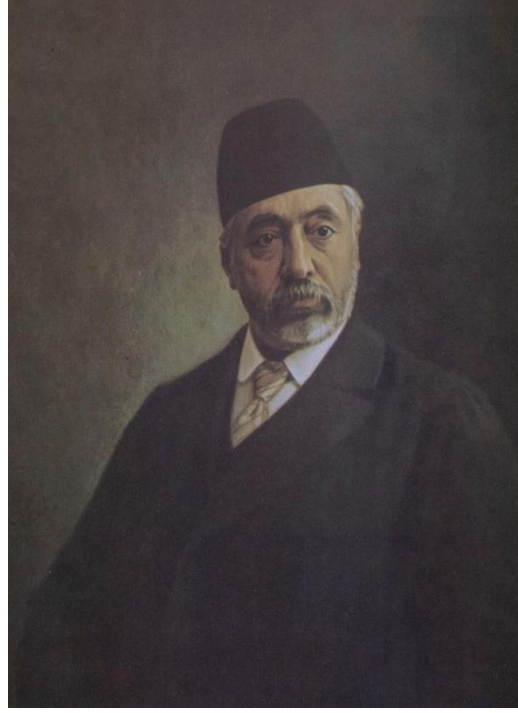
Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: 124 x 182 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor

Konusu: Resmin arka planında, koyu gri renk tonlarındaki duvarın sol tarafında, bir kısmını gördüğümüz bir kütüphane karşımıza çıkmaktadır. Duvardan biraz mesafeli olan klasik bir koltuk üzerinde, başında fes, üzerinde uzun bir palto, siyah çizgileri olan krem renginde bir pantolon, sol bacağına sağ bacağının üstüne koymuş vaziyette, yanındaki masanın üstünde her iki eli ile bir kitap tutmuş ve seyirciye doğru bakarken Hakim ol Molk görülmektedir. Modelin yanında bulunan masanın üstüne okuduğu kitap hariç 3 kitap daha vardır. Söz konusu masanın üzerinde kullanılan masa örtüsünün farklı motifleri, dikkat çekmektedir. Zeminde karşımıza çıkan halının üzerinde bulunan motifler Kaçar halı dokuma sanatının özelliklerini yansıtmaktadır. Resimde aydınlatma, sağ tarafta bulunan pencereden gelen ışık ile yapılmıştır.

Görsel 7.75. *Sani ol Dole*

Katalog No: 75

Görsel No: 7.75

Eser Adı: Morteza Qoli Khan Hedayet (Sani ol Dole)

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: Bilinmiyor

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor

Konusu: Ali Qoli Mokhber ol Dole'nin ikinci oğlu olan Morteza Qoli Khan Hedayet 9 Ekim 1856'da Tahran'da dünyaya gelmiştir. 7 yaşın gelince abisi, Mehdi Qoli Hedayet ile Nasıreddin Şah'ın Atabat-e Aliyat ziyaretinde yanında bulunmuştur. 17 yaşında, babasının Nasıreddin Şah'a Avrupa ziyaretinde eşlik ederken yanında bulunmuştur. 1876-1884 yılları arasında Almanya'nın Berlin Teknik Üniversitesinde Maden bölümünde eğitim almıştır. Almanca, Fransızca ve İngilizceyi iyi derecede öğrenen Sani ol Dole mezun olduktan sonra İran'a dönmüştür ve Nasıreddin Şah'ın emri ile Eğitim Bakanlığının Maden bölümünde işe başlamıştır. Bu kurumda ilk işi olarak Tahran'ın Şemiranat bölgesinde kurşun madeni aramaları olmuştur. Bu işte büyük sorunlar

yaşadığı için söz konusu proje tamamlanmamıştır. Babasının çabaları ve nüfuz sayesinde tekrar Maden Bakanlığında işe başlamıştır. 1887 yılında Muzaffereddin Şah'ın ikinci kızı olan Ehteram el Saltana ile evlenmiştir. 1895'te dönemin zengin tüccarlarından olan Hac Muhammed Taghi Shahrudi ile İran'ın ilk İp Eğirme fabrikasını kurmuştur. Söz konusu fabrikanın ürünleri kaliteli idi. Ancak Rus ve İngiliz tacirleri aynı ürünleri daha ucuza satmalarından dolayı fabrika zarara uğramıştır ve bir süre sonra kapatılmıştır. Aynı dönemde yine Tahran'da bir Metal işleme fabrikası kurmuştur. Söz konusu fabrika bir süre sonra finansal kaynaklardan dolayı kapatılmıştır. Sanayi alanında başarısız olan Sani ol Dole siyaset alanına yönelmiştir. 1896 yılında Hazine ve Darphane başkanlığına atanmıştı ancak bir sene sonra söz konusu görevlerinden istifa etmiştir. 1903 yılında posta ve gümrük kurumu başkanlığına atanmıştır. 5 Eylül 1906'da İran'ın ilk Millet Meclisi açıldıktan sonra, Sani ol Dole söz konusu Meclisin başkanı olarak seçilmiştir. Ağustos 1907 yılında bu görevinden istifa etmiştir. Mirza Ali Asger Khan (Amin ol Sultan) teröründen sonra bir tehdit mektubu alması istifasına neden olmuştur. Söz konusu görevinden istifa ettikten sonra Maliye Bakanı olmuştur. 1909'da Meşrutiyet Devriminden sonra yine Maliye Bakanı olarak görev yapmıştır. 1911 yılında ilk ülke bütçesini meclise sunmak için meclise giderken, Rusya vatandaşı olan bir Gürcü ve iki ortağının eliyle öldürülmüştür.

Sanatçı arka planda yeşil haki renk tonları kullanmıştır. Dörde üç (4/3) pozisyonunda, başında bir fes, üzerinde koyu gri renginde takım elbise, başını hafif sol tarafına çevirmiş, düşünceli bir yüz ifadesi ve uzaklara odaklanmış bakışları ile resmedilmiştir. Krem rengi ve kahverengi çizgileri olan kravatı dikkat çekmektedir. Resim sağdan gelen bir ışık ile aydınlatılmıştır.

Görsel 7.76. *Haji Seyyid Nasrullah Taghavi*

Katalog No: 76

Görsel No: 7.76

Eser Adı: Haji Seyyid Nasrullah Taghavi

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: Bilinmiyor

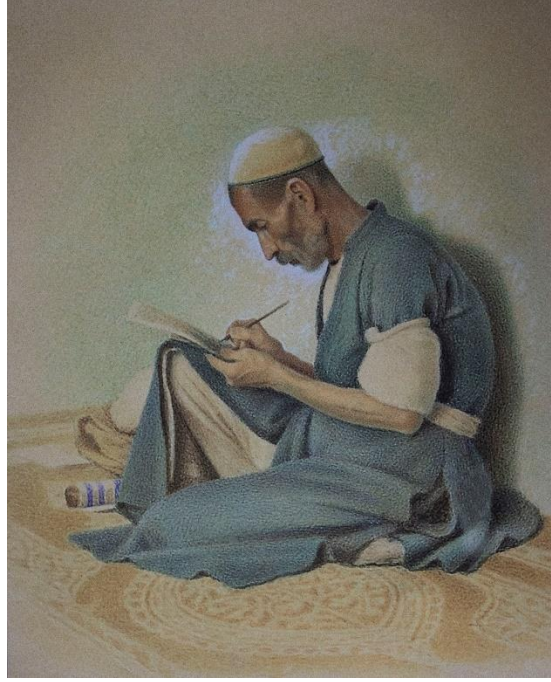
Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁸²

Konusu: Haji Seyyid Nasrullah Akhavi, Taghavi soyadı ve Sadat Akhavi lakabı ile de tanınmaktadır. Seyyid Rıza Akhavi Levasani'nin oğlu olan Sadat Akhavi 1862'de Tahran'da dünyaya gelmiştir. İlkokulunu Tahran'da tamamlayan Sadat Akhavi, 15 yaşına gelince Arapça Sarf Nahiv (dil bilgisi), Mantık, Belagat, Edebiyat ve Muhasibede konularında uzmanlığa yakın bir seviyeye ulaşarak ün yapmıştır. Eğitimine devam etmek için Lübnan'a yerleşen Sadat burada Usûlü'l-Fikih dersleri almıştır.

²⁸² Kaynaklarda bu eserin Tahran'da İran İslami Danışma Meclisi Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

Dönemin en ünlü hocalarından olan Mirza Hassan Ashtiani ve Sayyid Abolhasan Jelveh Ahlak, İrfan vb. dersler almıştır. Lübnan da eğitimini tamamladıktan sonra Irak'ta din alanında en iyi okul ve hocaları olan Necef ve Samarra şehirlerinde dersler alıp ve kendini geliştirmeye devam etmiştir. 1904'te Mekke'ye Hacca gittikten sonra hukuk bölümünde eğitim almak için Avrupa'ya yerleşmiştir. Avrupa'da eğitimini tamamladıktan sonra İran'a dönerek adliyede çalışmaya başlamıştır. Bir süre sonra Yargıtay Başsavcısı görevinde çalışmıştır. Hukuk okulu açıldıktan sonra burada ders veren ilk hocalardan olmuştur. Birinci, ikinci ve üçüncü dönem Millet Meclisi'nde Tahran'ın Millet Vekili olarak görev yapmıştır. 1915'te bu görevinden istifa ederek tekrar Adalet bakanlığında çalışmaya başlamıştır. Sadat Akhavi birçok bilim ve kültür merkezlerin kuruluşunda önemli rolü olmuştur. Bunların en önemlisi Malik al Motakallemin ve Muhammed Ali Nusret ol Sultan ile Tahran'ın Milli Kütüphanesini kurmasıdır. 1946'da bütün görevlerinden ayrılarak emekli olmuştur. İran'ın Medeni Hukuku ve Usul Hukuku yazılmasında etkili bir rolü olmuştur. Din ve hukuk dallarında birçok kitap yazıp ve yabancı dillerden Farsçaya çeviri yapmıştır. 1947'de Tahran'da vefat etmiştir.

Resmin sağ tarafından küçük bir kısmını gördüğümüz bir kanepenin üstünde, üzerinde Molla'lara ait olan bir elbise, sol kolunu kanepenin üstüne koymuş ve sağ eli ile diğer elini tutmuş vaziyette ciddi bir bakış ile seyirciye bakarken resmedilmiştir. Resmin arka planı boş tutulmuştur. Ayrıca aydınlatma sağdan gelen bir ışık ile yapılmıştır.

Görsel 7.77. Muhammed Bager Yazdi

Katalog No: 77

Görsel No: 7.77

Eser Adı: Muhammed Bager Yazdi (Mowlana)

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Kağıt üzerinde Suluboya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: 46 x 54,5 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran²⁸³

Konusu: Tabloda orta yaşın üzerinde bir erkeğin oturur vaziyette, elindeki kalemle kâğıda yazdığı an resmedilmiştir. Üzerinde açık mavi tonlu bir elbise, söz konusu elbisenin altında krem renginde bir içlik ve krem renginde olan bir bel kuşağı görülmektedir. Figürün yüzündeki görülen çukur, yerdeki halının desenleri ve başının kısmında duvarın beyaz renkte olması dikkat çekmektedir. Duvara yansıyan gölgesinin yeşil renkte resmedilmesi ilginç bir detaydır.

²⁸³ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da İran İslami Danışma Meclisi Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

Görsel 7.78. *Uyuyan Arap*

Katalog No: 78

Görsel No: 7.78

Eser Adı: Uyuyan Arap

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Suluboya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: Bilinmiyor

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor

Konusu: Bir dönem Hüssein Abad ambarında bulunan bu eserin bazı kısımlarına ambarda bulunan fareler zarar vermişlerdir. Sanatçı söz konusu tabloyu Irak'ta yaşadığı dönem resmetmiştir. Resmin arka planında bulunan duvar pers yeşili rengindedir. Yerde uzanan bir figür başını çuvala dayamış bir biçimde uzanmaktadır. Gündelik kıyafeti ile uzanmış biçimde resmedilen figür Arap coğrafyasını izleyiciye aktarmaktadır. Figürün üzerindeki elbisenin kıvrımları dikkat çekmektedir.

4. Kadın Portre Resimleri

Görsel 7.79. *Mısırlı Kız*

Katalog No: 79

Görsel No: 7.79

Eser Adı: Mısırlı Kız

Sanatçısı: Kemal Ol Moluk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

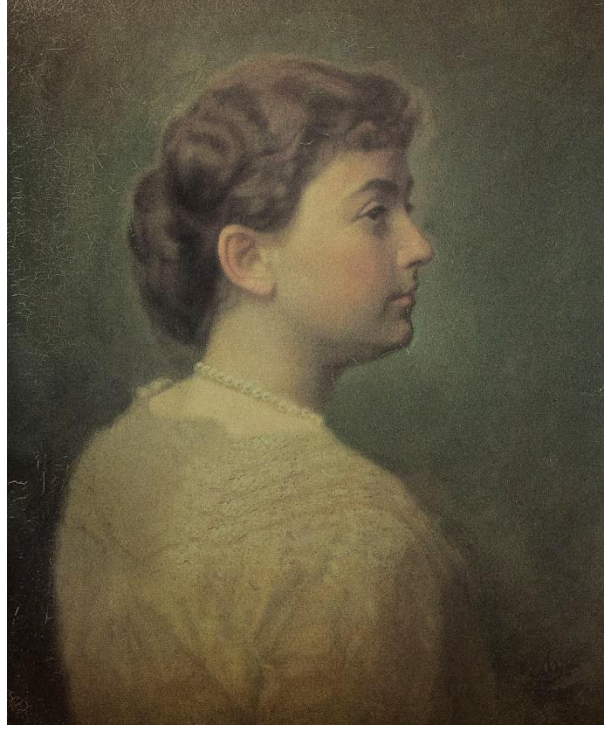
Tarihi: 1878

Boyut: 71 x 100 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁸⁴

Konusu: Tablonun konusunu Mısırlı bir genç kız oluşturmaktadır. Boydan resmedilmiş olan kız o dönemde ki Arap coğrafyasından farklı olarak bir kıyafetle göze çarpmaktadır. Boynundaki inci kolye, değerli taştan yapılmış olduğunu düşündüğümüz küpeleri, bileklikleri ve saçlarının arasında dolaşan inciden yapılmış taç son derece zarif göstermiştir. Ayrıca küpe ve bileklikleri aynı renk tonlarında resmedilmiştir. Resmin sol tarafında bulunan perdenin kıvrımların belirgin çizgilerle betimlenmiş. Ayrıca söz konusu perdenin rengi, bileklik ve küpeleri ile aynı renktedir. Figürün elleri normal bir kadının elinden daha büyük resmedilmesi tablonun önemli ve dikkat çekici noktalarından biridir. Arka plandaki gökyüzü figürün cam kenarında durduğuna dair bir kanıttır. Bel kuşağının kullanmasından dolayı elbisesinin alt kısmında kıvrımlar oluşmuştur. Ayrıca söz konusu kıvrımların çizgileri belirgin ve simetrik bir şekilde resmedilmiştir.

²⁸⁴ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da İran İslami Danışma Meclisi Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşamadık.

Görsel 7.80. *Avrupalı Bir Kadının Yan Cepheden Portresi*

Katalog No: 80

Görsel No: 7.80

Eser Adı: Avrupalı Bir Kadının Yan Cepheden Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molık

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

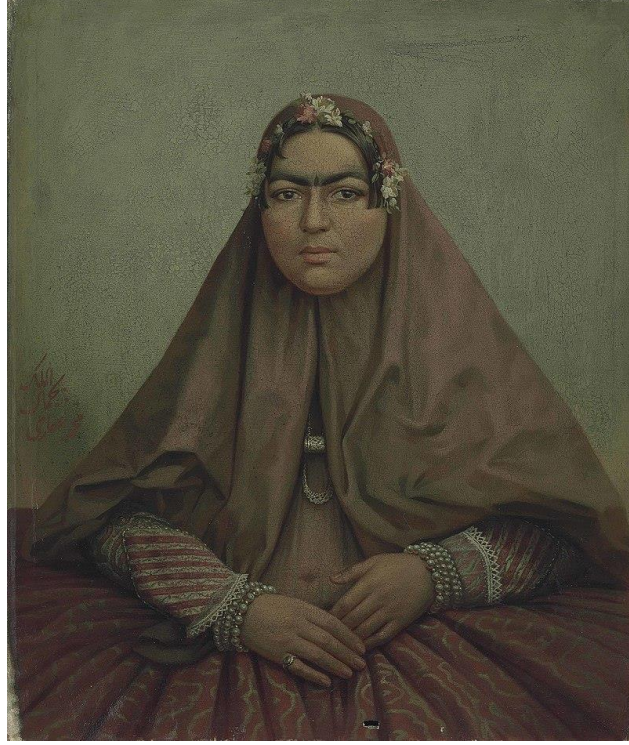
Tarihi: 1903

Boyut: 45 x 58 cm

Bulunduğu Yer: bilinmiyor²⁸⁵

Konusu: Sanatçı bu tabloda Avrupalı bir genç kadını arkadan dörde üç (4/3) pozisyonunda resmetmiştir. Üzerinde bej renginde bir elbise, saçlarını toplamış, boynunda inci bir kolye, düşünceli bir yüz ifadesi ile sağa doğru bakarken görülmektedir. Arka planda kullanılan açık pers yeşil renk tonları figürün kıyafetiyle kontrast oluşturmuş, böylelikle izleyicinin figüre odaklanmasını sağlamıştır.

²⁸⁵ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşamamıştır.

Görsel 7.81. Nasireddin Şah'ın Eşi Anis ol Dole'nin Portresi

Katalog No: 81

Görsel No: 7.81

Eser Adı: Nasireddin Şah'ın Eşi Anis ol Dole'nin Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 19 yüzyılın ikinci yarısı

Boyut: 60.4 x 50,3 cm

Bulunduğu Yer: Christies Açık Arttırma Merkez, Londra

Konusu: Asıl ismi Fatima olan Anis ol Dole Nasireddin Şah'ın en sevdiği eşi ve sevgilisi idi. Onun bu unvana sahip olması, Nasireddin Şah'ın sarayda yaşayan diğer eşlerinden yüksek mevkide olmasını sağlamıştır, bu nedenden dolayı Anis ol Dole'nin o dönemde İran'ın kraliçesi olduğunu söyleyebiliriz. Padişah tarafından Nişan-i-Aftab (Order of Aftab) adlı nişanı almıştır. Ayrıca yüksek mevkide olan kadınları sarayda karşılama ve ağırlama görevinin yanında, saraydaki Enderuni bölümünün reisi idi. Nur Muhammed Nami'nin kızı olan Fatima çocukluğunda babasını kaybetmiştir. Bir süre sonra annesi yeniden evlenince, İmame'de yaşayan ve çobanlık yapan amcasının yanında yaşamaya ve çobanlık yapmaya başlamıştır. Nasireddin şah İmame bölgesinde avlanmaya gittiği esnada Fatima'yı çobanlık yaparken görmüştür, emri üzere Fatima'yı

yanına getirmişler, biraz konuştuktan sonra genç kızı sempatik bulmuştur ve yanına alarak Tahran'a götürmüştür. İlk başta Adabı Muaşeret öğrenmek için Padişahın sevgilisi Ceylan'ın yanına gönderilmiştir. Ceylan'ın ölümünden sonra yaşadığı evi, ona ait olan bütün eşyalar Fatima'ya devredilmiştir. Bu olaydan sonra padişahın gözdesi olduğu için zamanla sarayda nüfuz ve gücü artmıştır. Nasıreddin Şah'a karşı yoğun duygular besleyen ve ona sadık olan Anis ol Dole, Nasıreddin Şah'ın öldürülmesinde sonra, vefat edene güne kadar padişahın yasın tutmuştur. Mirza Ali Asgar Khan (Amin ol Sultan) Anis ol Dole'nin aylık maaşın gönderdiği gün paraların üzerinde Nasıreddin Şah'ın resmin görünce bayılıp ve bu olaydan birkaç saat sonra vefat etmiştir. İran'ın Avrupa'ya giden ilk kraliçesidir.

Nasıreddin Şah döneminde sarayın Enderun bölümü İran'ın moda merkezi idi, şehirde yaşayan zengin ailelerin kadınları yeni modayı takip etmek için Enderun'da çıkan yenilikleri örnek almışlardır. Anis ol Dole uzun yıllar Enderun'unun reis ve yöneticisi olduğu için İran kadınlarının kıyafet, makyaj ve modasında etkili bir rolü olmuştur. Eskiden kullanılan kaba ve ağır makyaj şekillerini, Avrupa'nın yeni ve nazik makyaj çeşitleri ile değiştirmiştir.

Pers yeşil renk tonlarında olan bir arka planın önünde, tam karşıdan, başında açık kahverengi ve büyük bir başörtüsü, başının ön kısmında ortadan saçların iki tarafa ayırmış ve saçlarının üzerinde çiçekler takmış, ciddi bir bakış ile seyirciye bakarken resmedilmiştir. Başörtüsünün üzerinde ve alt tarafta elbisesinin üzerinde oluşan kıvrımlar detaylı ve başarılı bir şekilde verilmiştir. Başörtüsünün ortasından görülen, ince işçilik ile yapılmış kolye, her iki bileklerinde inci bileklikler ve sağ elinin küçük parmağında bulunan yüzük dikkat çekmektedir.

5. Çocuk Portre Resimleri

Görsel 7.82. *Denizci Kıyafetinde Bir Çocuk*

Katalog No: 82

Görsel No: 7.82

Eser Adı: Denizci Kıyafetinde Bir Çocuk

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1914

Boyut: 100 x 142 cm

Bulunduğu Yer: Define Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçının resmettiği tek çocuk portresinde kullandığı modelin ismi bilinmemektedir. Kahve renk tonlarında olan bir duvarın önünde, ahşap gövdesinde süslemeleri bulunan bir çift kollu markiz puf koltuk üzerinde, sol dizini katlayıp sağ ayağının altına koymuş, üzerinde denizci kıyafeti ile seyirciye bakarken resmedilmiştir. Modelin kıyafeti ve üzerinde oturduğu söz konusu koltuktan, zengin bir ailenin çocuğu olduğu ve ailenin saray ile ilişkisi olduğu fikri ağırlık basmaktadır. Zeminde karşımıza çıkan halının desenleri detaylı bir şekilde görülmemektedir. Resim sağ tarafta bulunan pencereden gelen ışık ile aydınlatılmıştır.

6. Grup Portreleri

Görsel 7.83. Hizmetçileri Başı, Muhammed İbrahim ve Hizmetçiler

Katalog No: 83

Görsel No: 7.83

Eser Adı: Hizmetçileri Başı, Muhammed İbrahim ve Hizmetçiler

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1876

Boyut: 111 x 158 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁸⁶

Konusu: Kahve rengi tonlarında olan bir duvarın önünde yan yana sırayla ayakta dizilmiş 6 hizmetçi, resmin ortasında ise hizmetçilerin başı Muhammed İbrahim yerde oturur vaziyette sağ elini ısıtmak için, altında altın sarı renginde tepsisi olan bir kömür Mangalın üstünde tutmuş, sol eliyle ise Prosopis ağacından yapılmış ve uzun borusu olan bir Bafoor ²⁸⁷ ile tiryak (opium)²⁸⁸ içerken resmedilmiştir. Ayakta duran hizmetçilerin hepsinin başında bir fes, her birinin üzerinde farklı modelde bir palto,

²⁸⁶ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşamadık.

²⁸⁷ İran'da Tiryak içmek için kullanılan alete verilen isimdir. En iyi Bafoor borusu Prosopis ağacından üretilir. İran'da Tiryak içmek için kullanılan en yaygın yöntem Bafoor ve Mangal yöntemidir. Bu yöntem Nasıreddin Şah döneminde çok yaygındır.

²⁸⁸ Tiryak bir çeşit bitkidir. Uyuşturucu etkisi bulunan bitkiyi çok kullanan kişilere tiryaki denilmiştir. Tiryaki sözcüğü günümüzde halen kullanılmaktadır. Bir maddeye bağımlı kişiler için kullanılan tiryaki sözcüğünün çıkış noktası bu bitkidir. Osmanlı döneminde ise afyona (opium) 'tiryâk', afyonu kullanana ise 'tiryâki' denirdi.

üçünün elleri önde birleşik diğer üçü ise sol ellerini paltolarının içine koymuş vaziyette, her biri farklı yöne bakarak görülmektedirler. Baş hizmetçinin oturma pozisyonu, sağ ve solunda bulunan Tiryak malzemeleri ile bir üçgen formu oluşturmaktadır. Hemen Bafoor'un önünde bir tane kırmızı renkte dikdörtgen tabak içinde iki parçaya ayrılmış bir limon, söz konusu tabağın sağ tarafında ise yeşil renkte yine dikdörtgen formunda ve içinde camdan yapılmış bir şişe karşımıza çıkmaktadır. Resmin sağ tarafında arka plandaki duvardan çok uzak mesafede olmayan, altın sarı renginde üzerinde bir beyaz çaydanı olan klasik formda yapılmış çay semaveri, yanında bir tepsi içinde ve simetrik bir şekilde dizilmiş bardaklar ve şekerlik resmedilmiştir. Zeminde bulunan halının altında, resmin ön tarafında, kahve renginde, desenli ve sadece bir kısmı görülen bir halı dikkat çekmektedir. Modellerin üzerinde bulunan elbiselerin kıvrımları belirgin bir şekilde verilmiştir. Resim soldan gelen bir ışık ile aydınlatılmıştır.

Görsel 7.84. *Şikargah*

Katalog No: 84

Görsel No: 7.84

Eser Adı: Şikargah

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

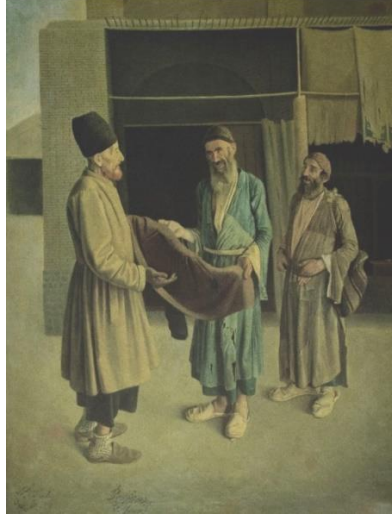
Tarihi: 1885

Boyut: 100 x 66 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁸⁹

Konusu: Resmin sağ arka planında karla kaplanmış tepeler, sol arka planda ise tepenin üzerinde kale şeklinde bir bina görülmektedir. Söz konusu tepenin eteğinden biraz uzak mesafede birkaç hayvan figürü karşımıza çıkmaktadır. Resmin ön tarafında yerde oturan avcılarının arkasındaki, aynı sırada dizilen ve diğer bölümden biraz yüksekte olan ağaçlar sağdan sola doğru bir çizgi oluşturularak resmi iki ayrı bölüme ayırmıştır. Söz konusu avcılarının başlarında fes, her birinin üzerinde farklı kıyafet olarak, sağ tarafta oturan ve yaş olarak hepsinden büyük gösteren bıyıklı avcı, tüfeğini sağ omuzuna dayamış vaziyette ve karşısındaki uzaklara bakarken, ortada oturan avcı yaş olarak hepsinden genç gösterene ve tüfeksiz, ellerin sağ dizinin üstüne koymuş vaziyette ve sinirli bir yüz ifadesi ile uzaklara bakarken, sol tarafta oturan avcı ise diğer iki avcıya göre orta yaşlarında gösteren tüfeğini sağ eli ile tutarak sağ omuza dayamış vaziyette ve düşünceli bir yüz ifadesi ile uzaklara bakarken resmedilmiştir. Avladıkları iki keklik sağ tarafta oturan avcının sol ayanın yanında görülmektedir. Modellerin üzerlerindeki elbiselerin kıvrımları belirgin çizgiler ve detaylı bir şekilde resmedilmiştir.

²⁸⁹ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşamadık.

Görsel 7.85. Şirazlı Sadık Amca ve Yahudi Seyyar Satıcılar

Katalog No: 85

Görsel No: 7.85

Eser Adı: Şirazlı Sadık Amca ve Yahudi Seyyar Satıcılar

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

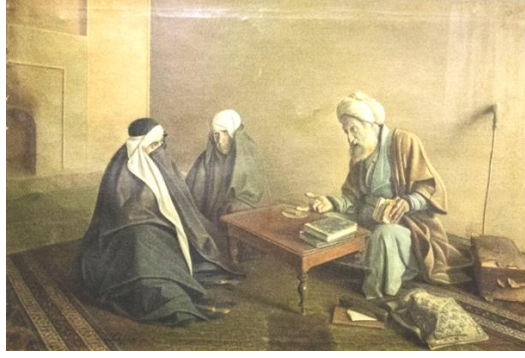
Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1891

Boyut: 53 x 69,5 cm

Bulunduğu Yer: Gülistan Sarayı Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçı bu tablosunda çarşıda dolaşan seyyar satıcıları konu edinmiştir. Arka planda, binanın sol duvarının yanından sadece bir kısmını gördüğümüz, muhtemelen tepelik veya dağ olduğunu düşündüğümüz bölüm karşımıza çıkmaktadır. Resmin ortasında bulunan figürlerin arkasında kerpiçten yapılmış bina çarşıdaki iş hanlarından biri olduğu fikri ağır basmaktadır. Şirazlı Sadık Amca ayaklarında desenli ve yünden örülmüş çorapları, üzerinde açık kahve renginde hakim yaka bir palto, başında bir fes, sol eli ile alacağı ürünü tutmuş, sağ eli ise içi yukarıya dönmüş vaziyette iki tane Yahudi satıcı ile pazarlık yaparken resmedilmiştir. Satıcıların ayakları çorapsız, üzerlerinde eskimiş ve yırtık elbise, uzun sakalı, başlarında Yahudilere ait olan fes modeli, Şirazlı Sadık Amca ile pazarlık yapıp ve ürünlerini satmaya çalışırken görülmektedirler. Figürlerin boylarının, sağdan başlayarak sola doğru yükselmesi dikkat çekmektedir. Elbiselerin üzerinde bulunan kıvrımlar belirgin çizgilerle ve detaylı bir şekilde resmedilmiştir. Resimde yeşil haki renk tonları hakimdir. Ayrıca aydınlatma yukardan gelen güneş ışığı ile yapılmıştır.

Görsel 7.86. *Falcı*

Katalog No: 86

Görsel No: 7.86

Eser Adı: Falcı

Sanatçısı: Kemal Ol Moluk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1892

Boyut: 68 x 93 cm

Bulunduğu Yer: Gülistan Sarayı Müzesi, Tahran

Konusu: Açık kahve renk tonlarında olan bir duvarın önünde yaşlı bir adam, üzerinde din adamlarının kullandığı modelde bir elbise, sağ tarafında kahverenginde küçük, üzerindeki kaplamanın bazı kısımları yırtılmış ve eski bir sandık, söz konusu sandığın hemen yanında desenli bir bez torba, torbanın yanında ise bir kitap üzerinde sade bir kalemdan, önünde kahverenginde küçük bir sehpa, söz konusu sehpanın sol tarafında üst üste iki tane eski kitap, sağ tarafında ise altın sarı renginde, tunçtan yapılmış bir Tas²⁹⁰ ve üzerinde yine tunçtan yapılmış iki tane Remil, sol elinin bir parmağı kitabın içinde, sağ elinin iki parmağı açık ve sehpanın üstüne koymuş, karşısındaki kadına fal detaylarını anlatır vaziyette resmedilmiştir. Karşısındaki kadın yüzünü üzerindeki çarşafı kullanarak kapatmış ve sadece gözleri görülmektedir. sağ tarafında bulunan kadının, yüz detaylarından aslında bir erkeğin kadın kılığına girdiği anlaşılmaktadır. Fal baktırmak isteyen kadın falcı ile yalnız bir yerde bulunmasın diye, ona eşlik eden erkek, kadın kılığına girmiştir. Söz konusu şeklide kılık değiştirmenin en önemli nedeni büyük ihtimalle eşi ya da akrabası olan kadının güvenliğini sağlamaktır. Kadın kılığına giren figürün bakışları ve yüz ifadesi dikkat çekmektedir. Figürlerin elbiselerinin üzerinde bulunan kıvrımların çizgileri belirgin ve detaylı bir şeklide resmedilmiştir.

²⁹⁰ Remil falında kullanılan ve üzerinde astronomi, rakamlar, ayların isimleri gibi detaylar bulunan yuvarlak şeklide düz tabak ismine Tas denilir.

Görsel 7.87. *Bağdatlı Falcı*

Katalog No: 87

Görsel No: 7.87

Eser Adı: Bağdatlı Falcı

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1899

Boyut: 46 x 55,5 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçı bu tabloyu Irak'ta yaşadığı dönemde resmetmiştir. Arka planda, iki duvarın ortasında ve söz konusu duvardan biraz içerde olan bir kapının önünde yerde oturmuş vaziyette, kollarını bir ahşap sandığın üstüne koymuş yaşlı bir adam ve orta yaşlarında bir kadın, yaşlı adam çaprazında oturan genç kıza bakarken, orta yaşlarında kadın ise yaşlı Yahudi falcıya bakarken resmedilmiştir. Her iki figürün üzerinde o dönemde Irak'ta kullanılan geleneksel elbiseleri görülmektedir. Resmin sol tarafında bulunan duvarın önünde ahşaptan yapılmış bir sandalye, söz konusu sandalyenin önünde ise bir nargile karşımıza çıkmaktadır. Orta yaşlarında olan kadının karşısında, ellerini sağ bacağının dizine koymuş ve yan profilden gördüğümüz genç, masum bir yüz ifadesi olan kız hayranlıkla karşısında oturan, şeytani bakışları ile genç kıza bakıp ve falını anlatan yaşlı falcıya bakarken resmedilmiştir. Söz konusu falcı ise sağ elini sağ bacağının üstüne koymuş, sol eliyle ise bir kitap tutmakta ve karşısında oturan genç kızın falını anlatmaktadır. Yahudi yaşlı falcı ve genç kızın üzerinde ise yine o döneme

ait geleneksel kıyafetler bulunmaktadır. Söz konusu falcının sol tarafında küçük bir kutunun üzerinde iki tane kalın kitap görülmektedir. Resimde figürlerin yerleştirme şekli yuvarlak bir form oluşturmuştur. Ayrıca söz konusu figürlerin birbirlerine bakma şekli, seyircinin gözlerinin figürleri takip etmesini sağlaması ile yüzlerindeki hafif gülümse, her birinin içinde sakladığı duygular ve sırları vurgulamaktadır. Yerde bulunan halının çizgiler ve figürlerin üzerlerinde bulunan elbiselerin kıvrımları belirgin bir şekilde resmedilmiştir.

Görsel 7.88. *Bağdatlı Kuyumcu*

Katalog No: 88

Görsel No: 7.88

Eser Adı: Bağdatlı Kuyumcu

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1902

Boyut: 43.5 x 53,5 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: Bu tablo sanatçının Irak'ta resmettiği eserlerinden biridir. Söz konusu tabloda yine gündelik hayattan bir konuyu ele alarak Yahudi bir kuyumcuyu günlük çalışmalarını yaparken resmetmiştir. Resimde duvarları kerpiçten yapılmış bir atölye karşımıza çıkmaktadır. Kuyumcu ve çırağı bağdaş kurmuş ve yerde oturur vaziyette çalışırken görülmektedirler. Ayrıca yüz ifadelerinin tamamen işlerine odaklanmış şekilde verilmesi dikkat çekmektedir. Figürlerin üzerlerindeki elbiseler Arap kültürüne ve o döneme aittir. Çalışma aletlerinin düzenli bir şekilde dizilişi, atölyenin temiz ve dağınık olmaması ustanın disiplinli ve işine önem veren bir kişiliğe sahip olduğunun bir göstergesidir. Önceki eserlerinde de karşımıza çıktığı gibi burada da elbiselerin üzerindeki kıvrımlar detaylı ve çizgileri belirgin bir şekilde resmedilmiştir. Resmin sol tarafı, figürlerin olduğu bölüm, sağ taraftan daha parlak resmedilmiştir.

Görsel 7.89. Müzik Grubu

Katalog No: 89

Görsel No: 7.89

Eser Adı: Müzik Grubu

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1911

Boyut: 115 x 140 cm

Bulunduğu Yer: Gülistan Sarayı Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçının yüz ifadeleri, canlı renk kullanımı ve figür sayısı açısından en önemli tablolarından biridir. Bir bahçenin içinde bir grup müzisyen ve dansçı karşımıza çıkmaktadır. İki sırada resmedilen figürlerin, arka sırada 8 kişi ayakta, ön sırada ise 5 kişi dizlerinin üstünde oturur vaziyete, resmin sol tarafında bir kişi dizlerini kucaklamış, hemen sağında buluna figürün ise kucağına bir kişi yaslamış vaziyette görülmektedir. Yerde oturan figürlerin, önünde sol tarafta bir tepsi içinde iki cam şişe içinde içki, sağ tarafta kırmızı tepsinin içinde ise çeşitli meyve tabakları, söz konusu tepsilerin sağında ve solunda ise birer boş şarap kadehi resmedilmiştir. Resmin sağ tarafından Santur çalan Muhammed Sadeg Khan, hemen yanında İran Kemançesi çalan İsmail Khan ve sağ tarafında ise Tar çalan Ghulam Hüssein çalgıcı karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca arka sırada bir Def çalan figür görülmektedir. Resmin sağ tarafında Santur çalan figürün arkasında ayakta duran ve elinde içki şişesi olan yaşlı bir adam, sol tarafında ise arkada sırada ayakta duran, sağ eli ile yanında duran dansçı figürünün başında küçük bir kılıç tutan adam dikkat çekmektedir. Figürlerin giydikleri farklı fesler

aldıkları unvanları ile ilişkilidir. Sadece kırmızı elbisesi olan ve yerden uzana figürün başında fes bulunmamaktadır. Söz konusu figürün başında fes olmaması, muhtemelen bir kız olduğunu düşünebiliriz. Ayrıca bir müzik grubu olarak her birinin farklı elbise giymesi dikkat çekmektedir. Söz konusu grubun üzerlerinde elbise kıvrımları gerçekçi bir şekilde resmedilmiştir. Bakış yönlerinin ve yüz ifadelerinin farklı olması resmin ilginç detaylarından biridir. Yerde bulunan iki tane içki şişesi, iki tane şarap kadehi ve resmin sol tarafında kucağına yaslanmış figürünün eli ile 2 işareti yapmasının bir ilişkisi olduğu düşünülmektedir.

Görsel 7.90. *Simyacı*

Katalog No: 90

Görsel No: 7.90

Eser Adı: Simyacı

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

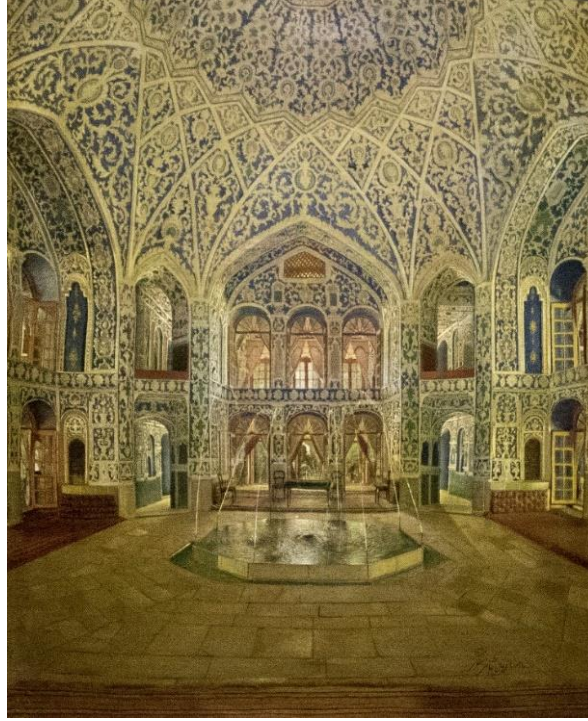
Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: Bilinmiyor

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor

Konusu: Resimde bir odanın içinde üç simyacı çalışırken karşımıza çıkmaktadır. Arka planda iki duvarın ortasında bulun kahverengi kapının sağ tarafında bulunan nişin içinde 3 tane cam şişe, kapının sol tarafında bulunan nişin sol iç kısmında metal bir sandık, sağ iç kısmında ise sırayla büyükten küçüğe dizilmiş taşlar görülmektedir. Resmin sağ tarafında kahverengi bir kapı, sol tarafında ise duvarın içinde bir niş, söz konusu nişin içinde ise içlerinde sıvı madde olan 2 tane cam şişe resmedilmiştir. Ortada bulunan kapının önünde başındaki fes diğer iki figür ile farklı olarak, üzerinde bir mavi elbise, yaşlı, uzun ve beyaz sakalı bir adam resmedilmiştir. Karşılık oturup ve çalışma halinde görülmektedirler. Her iki figürde beyaz sakalı, üzerlerinde farklı model ve renkte elbise olarak resmedilmişlerdir. Ayıca söz konusu figürlerin başlarında bulunan feslerin modeli birbirinden farklıdır. Atölyede çalışma malzemeleri dağınık bir şekilde etrafa yayılmıştır. Yerde bulunan halıların farklı renklerde ve şekillerdeki desenleri dikkat çekmektedir.

3. İç Mekan Resimleri

Görsel 7.91. *Saltanat Abad Sarayı Havuzu*

Katalog No: 91

Görsel No: 7.91

Eser Adı: Saltanat Abad Sarayı Havuzu

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1883

Boyut: 76 x 89 cm

Bulunduğu Yer: Gülistan Sarayı Müzesi, Tahran

Konusu: Saltanata Abad sarayı 1885-1888 yılları arasında Nasıreddin Şah'ın emri ile Tahran'ın Shemiran bölgesinde yapılmıştır. Söz konusu sarayın mimarı tarzı, iç ve dış mekan süslemeleri Kaçar dönemi sanatını temsil etmektedir. Rıza Şah Pehlevi döneminde bu sarayın bazı kısımları tahrip edilmiştir. Bu sarayın sadece Howz Khane İmareti, Aynalı Salon (Talare Ayene) ve Saltanat Kulesi (Borjeh Saltanat Abada) bölümleri günümüze ulaşmıştır. Ayrıca söz konusu sarayın günümüze ulaşan bölümleri, İran'ın ordusu tarafından Teşrifat Merasimlerinde kullanılmaktadır. Haziran 1914'te

Ahmad Şah Kaçar'ın taç giyme töreni, 1953'te Doktor Muhammed Mosaddegh'in yargılanması bu sarayda gerçekleşen en önemli tarihi olaylarındadır. 1955 yılında, esere 418 numarası verilerek İran'ın milli eserler listesine eklenmiştir.

Sanatçı bu eserinde Saltanat Abad Sarayının Howz Khane'sin konu edinmiştir. Bu mekana Howz Khane isminin verilmesinin nedeni mekanın ortasında küçük bir fiskiyeli Howz (Havuz) bulunmasıdır. Söz konusu mekan iki katlı yapılmıştır. Arka planda Zemin katında ortada bir masa ve 4 adet sandalye karşımıza çıkmaktadır. Her iki katın sağ ve sol tarafında, aynı hizada olmakla birlikte iki tane giriş kapısı görülmektedir. Mekanın duvarları ve tavanı bitkisel motiflerle süslenmiştir. Ayrıca süslemelerde lacivert ve altın sarı renkler kullanılmıştır.

Görsel 7.92. Sahebkaraniye Sarayı Havuzu

Katalog No: 92

Görsel No: 7.92

Eser Adı: Sahebkaraniye Sarayı Havuzu

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

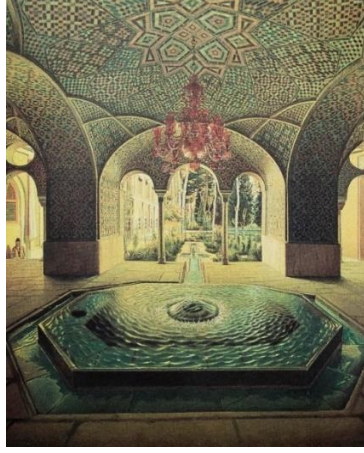
Tarihi: 1885

Boyut: 56 x 90 cm

Bulunduğu Yer: Sahebqaraniyeh Sarayı Müzesi, Niyavaran Sarayı Tahran

Konusu: Nasıreddin Şah'ın emri üzerine 1850 yılında Niyavaran Sarayı yapılmaya başlamıştır. Niyavaran Saraylarının güneyinde yer alan Sahebqaraniyeh Sarayı günümüzde restorasyon çalışmaları nedeni ile kapalıdır. Söz konusu saraya bu ismin verilmesinin nedeni, Nasıreddin Şah'ın saltanatının otuz birinci yıl dönümünde kendisine Sahibi Kuran unvanını vermesidir. Bu unvandan dolayı bu sarayda Sahebkaraniye (Kuran Sahibinin Sarayı) ismini vermiştir. Söz konusu saray Cihan Nema ve Ayine salonlarıyla da ünlüdür. Aynalı salonun ayna döşeme işlemi Nasıreddin Şah döneminden başlayıp ve Muzaffereddin Şah döneminde bitmiştir. Bu sarayın alt katının ismi Havuz Hanedir. Ayrıca Nasıreddin Şah döneminde harem bölümüne giriş buradan sağlanmıştır. Muzaffereddin Şah döneminde söz konusu sarayın mimarisinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca Harem bölümünün bazı kısımları yıkılmıştır. Bu sarayın hemen yanında 40 odalı bir bina bulunmaktaydı. Söz konusu bina Rıza Şah Pehlevi emri ile yıkılmıştır. Muhammed Rıza Pehlevi döneminde Havuz Hane bölümü gayri resmi kutlamalar için kullanılmıştır.

Kaçar dönemi mimarı tarzında yapılan bu Havuz Hane'nin duvarlarının üzeri ve sütun başlıkları alçı ile kaplanmıştır. Resmin arka planında, duvarda yuvarlak kemer içinde bir pencere görülmektedir. Resmin ortasında bulunan havuz ise fiskiyeleri kapalı olarak resmedilmiştir. Ayrıca havuzun sağ ve sol tarafında ince su akma kanalı görülmektedir. yine sağ ve sol tarafta bulunan pencerelerin yanında geniş kemerlerin altında oturma alanları bulunmaktadır. Ayrıca sağ tarafta bulunan oturma yeri sol tarafa göre biraz daha yüksek seviyede olmakla beraber her iki tarafta farklı minderler karşımıza çıkmaktadır. Resminde ön tarafında zeminde yeşil ve açık kahverenginde seramikler kullanılmıştır. Ayrıca söz konusu seramikler havuzun etrafında bulunan seramikler ile farklı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Görsel 7.93. *Khalvat-e Karim Khani'nın Kaynayan Çeşmesi*

Katalog No: 93

Görsel No: 7.93

Eser Adı: Khalvat-e Karim Khani'nın Kaynayan Çeşmesi

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1890

Boyut: 52.5 x 65 cm²⁹¹

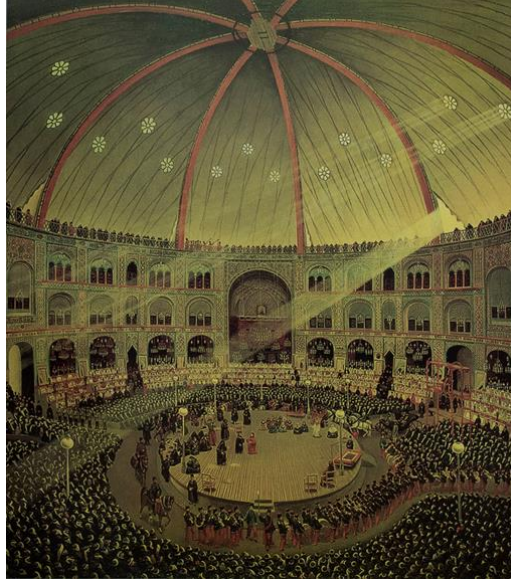
Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁹²

Konusu: Khalvat-e Karim Khani Gülistan sarayının kuzeybatısında yer almaktadır. Üstü kapalı, üç gözlü ve revaklı olan bu bina 1760 yılında Kerim Han Zend döneminde yapılmıştır. Nasıreddin Şah döneminde Talare Selam yapıldığı esnada büyük bir kısmı tahrip olmuştur ve sadece bazı bölümleri günümüze ulaşmıştır. Söz konusu binanın ortasında küçük bir havuz yer almaktadır, eskiden yerden çıkan bir su kaynağı bu havuzdan akmaktaydı. Muzaffereddin Şah'ın mezar taşı ve Feth Ali Şah tahtı bu binada bulunan en önemli iki sanat eseridir.

Resmin ön tarafında bulunan çeşmeden akan su küçük bir kanal ile resmin arka planına doğru akmaktadır. Söz konusu kanal resimde perspektif duygusu yaratmaktadır. Binanın içinde bulunan kemerler ve tavan renkli çiniler ile süslenmiştir. Ayrıca tavanın ortasında bulunan 12 köşeli yıldız formundaki süsleme dikkat çekmektedir. Söz konusu süslemenin ortasında, kırmızı camdan yapılmış bir avize görülmektedir. Resmin sol tarafında merdivenlerin altında üzerinde döneme ait elbisesi olan bir adam karşımıza çıkmaktadır.

²⁹¹ Bazı kaynaklarda söz konusu tablonun ölçüsü 53 x 51 cm olarak da belirtilmiştir.

²⁹² Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşamadık.

Görsel 7.94. *Tekye Dolat*

Katalog No: 94

Görsel No: 7.94

Eser Adı: Tekye Dolat

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1892

Boyut: 93 x 109 cm

Bulunduğu Yer: Gülistan Sarayı Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçı bu tablosunda Tekye’de yapılan bir merasimi konu edinmiştir. Resmin ortasında bulunan meydanın içinde oyuncular yer almakla birlikte etrafta oturan ve balkonda bulunan seyirciler merasimi izlemektedirler. Çok sayıda olan insan figürleri orantılı bir şekilde resmedilmiştir.

Görsel 7.95. *Aynalı Salon*

Katalog No: 95

Görsel No: 7.95

Eser Adı: Ayna Salonu (Talare Ayene)

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1896

Boyut: 99 x 119 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁹³

Konusu: Sanatçının başyapıtlarından biri olan bu eser Kemal ol Molk unvanı ile imzaladığı ilk tablosudur. Yaklaşık 7 sene bu tablonun üzerinde çalışmıştır. Tabloda canlı renk tonları hakimdir. Padişah çapraz bir şekilde sandalye üzerinde oturmuş ve camdan dışarıyı seyrederek vaziyette resmedilmiştir. Padişahın mekân içinde küçük resmedilmesi aslında otoritenin güçsüz olduğu fikrini desteklemektedir.

²⁹³ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşamamıştır.

7. Kopya Yaptığı Resimler

Kemal ol Molk

Adolphe William Bouguereau²⁹⁴

Görsel 7.96. *Dilenci Kızlar*

Katalog No: 96

Görsel No: 7.96

Eser Adı: Dilenci Kızlar

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1889

Boyut: Bilinmiyor

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor

Konusu: Sanatçı bu tabloyu Avrupa müzelerinde araştırmaya gittiği dönemde Fransız Akademik Klasik Ressamı olan William Adolphe Bouguereau'ın Petites Mendiantees (Küçük Dilenciler) eserinden esinlenerek kopya yapmıştır. Orijinal tablo 93.5 x 161 cm boyutlarındadır. Ne yazık ki Kemal ol Molk'un kopya yaptığı bu tablo günümüzde nerde olduğu bilinmemekle birlikte Bouguereau'nın söz konusu tablosu günümüzde ABD'nin New York şehrinde bulunan ve özel bir araştırma üniversitesi olan Syracuse Üniversitesinde yer almaktadır. Kemal ol Molk Bouguereau'e ait olan bu eseri birebir kopyalamamıştır. Bouguereau'ın resminde arka planda yer alan belirgin ağaçlar ve

²⁹⁴ http-15: <https://www.istanbulsanatevi.com> (Erişim tarihi: 24. Haziran.19)

yaprakları yerini sadece yeşil renk tonları almıştır. Modellerin üzerindeki elbiselerin renkleri değişmiştir, özellikle Bouguereau'ın resminde ön tarafta yere alan küçük kızın belinde beyaz bel kuşağı görünürken burada söz konusu bel kuşağı resmedilmemiştir. Ayrıca elbisesinin üzerinde bulunan kıvrımların sayısı artmıştır. Modellerin yüzlerindeki ifadeler aynı olmakla beraber kaş, dudak ve burun kısımlarında değişiklikler yapılmıştır. Arka tarafta yer alan modelin bel kuşağının kıvrımları daha detaylı ve belirgin çizgilerle verilmiştir. Ayrıca yine söz konusu modelin elinde tuttuğu değneğin alt tarafında bulunan kıvrım burada daha büyük ve belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca resmin sağ altta görülen gölge tamamen ortadan kalkmış, sol tarafta küçük kızın dayandığı duvarda gölgesi daha belirgin bir şekilde resmedilmiştir. Bouguereau'ın resminde arkadaki modelin başının üstünde biraz boşluk, ön tarafında bulunan modelin ise ayakları tam görünürken burada resmin üst tarafında söz konusu boşluk görülmemekle birlikte ön taraftaki modelin ayak kısmı tamamen görülmemektedir.

Kemal ol Molk

Rembrandt²⁹⁵

Görsel 7.97. *Rembrandt'ın Portresi*

Katalog No: 97

Görsel No: 7.97

Eser Adı: Rembrandt'ın Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1897

Boyut: 54 x 63,5 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçı bu tablosunda Rembrandt'ın oto portresinden bir kopya yapmıştır. Rembrandt'ın söz konusu tablosu günümüzde Floransa'da bulunan Galleria Degli Uffizi'de yer almaktadır. Kemal ol Molk'un kopya yaptığı bir önceki resminde (katalog No:96), orijinal resim ile birçok fark karşımıza çıkarken bu tablosunda bazı küçük detaylar hariç orijinal eserin hemen hemen aynısının kopyasını yapmıştır. Her iki tabloya Karşıdan dikkatli baktığımızda kopya olan eserde modelin sağ gözünün, sol gözünden biraz daha büyük olduğunu görebiliriz. Ayrıca göz kapaklarındaki kırışıklıklarının çizgileri biraz farklıdır. Orijinal tabloda burnun sağ ortasında bulunan hafif yamukluk, kopya eserde biraz fazla yapılarak dikkat çekmektedir. Ayrıca modelin sol kulağı orijinal esere göre biraz daha büyük resmedilmiştir. Sol kolda elbisenin üzerinde bulunan kıvrımlar kopya eserde daha belirgin çizgiler ile resmedilmiştir. Resme bir bütün olarak baktığımızda kopya eserde biraz daha açık renk tonları kullanılmıştır.

²⁹⁵ http-16: <https://www.art.com> (Erişim tarihi: 24.Haziran.19)

Kemal ol Molk

Görsel 7.98. *Kutsal Aile ile Bebek St. John*

Polidoro de Rienzo da Lanciano

http-17: <https://commons.wikimedia.org> (Erişim tarihi: 24.Haziran.19)

Katalog No: 98

Görsel No: 7.98

Eser Adı: Kutsal Aile ile Bebek St. John

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1898

Boyut: 110 x 80 cm

Bulunduğu Yer: Malek Kütüphane ve Ulusal Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçı bu tabloyu, 1515–1565 yılları arasında yaşamış İtalyan ressam Polidoro Lanzani eserinden kopya yapmıştır. Bu tablo, Küçük Aziz John ile Kutsal Ailenin Geri Kalanı veya Mısır'dan Dönüşü adı ile Louvre Müzesi'nde yer almaktadır. Kopya resimde arka planda bulunan ağaçların detayları iyi bir şekilde resmedilmemekle birlikte resimde görülen gökyüzü ve bulutların oranı orijinal esere göre değişmiştir. Orijinal resimde, resmin sol yukarısında bulutlar içinde bulunan eros figürleri çok net olmamakla birlikte küçük bir bulutun içinde yer alırken, kopya edilen tabloda söz konusu figürler net bir şekilde ve daha büyük bir bulutun içinde görülmektedirler. Ayrıca resmin sol tarafında bulunan kadının üzerinde olan pelerin açık mavi renkte, kıvrımları belirgin çizgiler ile resmedilirken, kopya edilen eserde bahsi geçen pelerin koyu mavi renkte, kıvrımları biraz değişmiş ve belirgin bir şekilde resmedilmemiştir. Orijinal resmin ön kısmı kopya esere göre daha aydındır.

Kemal ol Molk

Tiziano Vecelli²⁹⁶

Görsel 7.99. *Genç İngiliz Adam*

Katalog No: 99

Görsel No: 7.99

Eser Adı: Genç İngiliz Adam

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1898

Boyut: 53.5 x 62 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁹⁷

Konusu: Tiziano'nun Genç İngiliz Adam eserinden bir kopya yapan sanatçı, orijinal tablonun sadece bir bölümün resmetmiştir. Ayrıca kopya olan tablo 53.5 x 62 cm boyutunda ve günümüzde nerde olduğu bilinmemekler birlikte, orijinal tablo 96.8 x 111 cm boyutunda ve günümüzde Floransa'da bulunan Pitt Saray'ında yer almaktadır. Orijinal eserde bir genç İngiliz adam bir duvarın önünde ve belden yukarısı resmedilirken, kopya eserde modelin göğsünden yukarısı ele alınmış, ayrıca yine modelin omuzlarından resmedilmesi arka plandaki duvarın ve orijinal eserde sağ tarafta görülen gölgenin görünmemesine sebep olmuştur. Tiziano tablosunda kahverengi tonları kullanırken, Kemal ol Molk yeşil haki renk tonları kullanmıştır.

²⁹⁶ http-18: <https://ipfs.io> (Erişim tarihi: 24. Haziran.19)

²⁹⁷ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Malke Ulusal Müze ve Kütüphanesinde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu söz konusu müzede bu tabloya ulaşılamamıştır.

Kemal ol Molk

Tiziano Vecellio²⁹⁸

Görsel 7.100. *İsa'nın Mezara Konuluşu*

Katalog No: 100

Görsel No: 7.100

Eser Adı: İsa'nın Mezara Konuluşu

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1899

Boyut: 130 x 210 cm

²⁹⁸ http-19: <https://www.wikiart.org> (Erişim tarihi: 24. Haziran.19)

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçının Tiziano'nun, 148 cm × 212 cm ölçülerinde olan İsa'nın Mezara Konuluşu eserinden, kopya yaptığı tablosunda bazı küçük detaylar hariç orijinali ile hemen hemen aynıdır. Genel olarak kopya olan tablonun renk tonları orijinal eserden farklıdır. Resmin sağ tarafında karşımıza çıkan figürün, elbisesinin alt kısmında oluşan kıvrımlar, orijinal eserde detaylı çizgiler ile verilirken, kopya eserde sadece belirgin kıvrımları resmedilmiştir. Ayrıca söz konusu figürün boynunda bulunan şalın üzerindeki çizgiler orijinal eserde kopya olan tabloya göre daha belirgin bir şekilde resmedilmiştir. İsa'nın yüzü kopya olan tabloda daha net görülürken, orijinal eserde detaylı bir şekilde görülmemekle birlikte kopya olan tabloda, İsa'nı taşıyan figürler daha aydın resmedilmiştir. Orijinal eserde, resmin sağ ve sol kenarlarında ılık, kopya edilen tabloya göre daha fazladır.

Görsel 7.101. *Ben Zur'un Portresi*

Katalog No: 101

Görsel No: 7.101

Eser Adı: Ben Zur'un Portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1900

Boyut: 45.5 x 60 cm

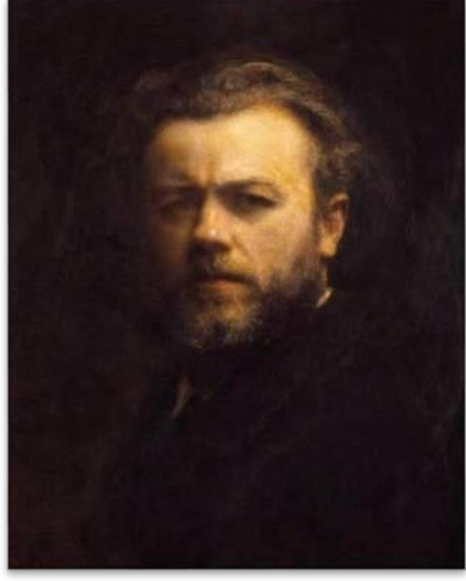
Bulunduğu Yer: Bilinmiyor²⁹⁹

Konusu: Sanatçı tarafından kopya edilen bu tablo, büyük ihtimalle daha önceki kopya ettiği eserlerinde gördüğümüz gibi orijinal eser ile farklılıklar gösterecektir. Ne yazık ki söz konusu eserin orijinali hangi sanatçı tarafından resmedildiği bilinmemektedir.

²⁹⁹ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Malke Ulusal Müze ve Kütüphanesinde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu söz konusu müzede bu tabloya ulaşılamamıştır.

Kemal ol Molk

Henri Fantin Latour³⁰⁰

Görsel 7.102. *Fantin Latour'un Oto portresi*

Katalog No: 102

Görsel No: 7.102

Eser Adı: Fantin Latour'un Oto portresi

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1900

Boyut: 40 x 51 cm

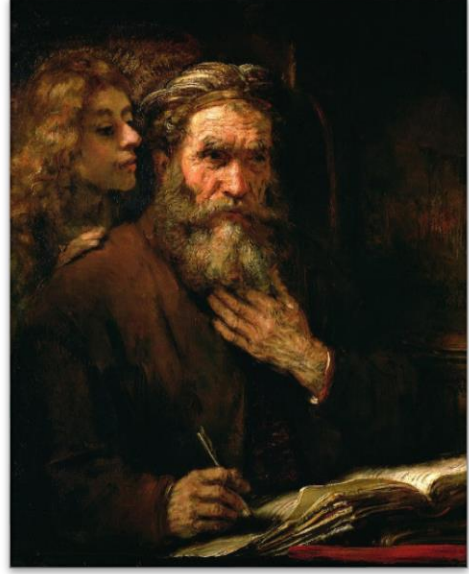
Bulunduğu Yer: Malek Müze ve Kütüphanesi, Tahran

Konusu: Henri Fantin-Latour' 1895'te resmettiği kendi oto portresi 54 x 44 cm ölçülerinde ve günümüzde, Floransa'da bulunan Galleria degli Uffizi'de sergilenmektedir. Sanatçının kopya ettiği bu tabloda yeşil renk tonları hakim olurken orijinal resimde kahve rengi tonları hakimdir. Orijinal eserde figürün yüzü diğer bölgeler göre daha aydın resmedilirken, kopya edilen tabloda figürün yüzü ve elbisesi aynı oranda aydınlatılmıştır. Ayrıca kopya edilen tabloda figürün sakal ve yüz formu, orijinal esere göre hafif değişiklik göstermektedir.

³⁰⁰ http-20: <https://www.artsy.net> (Erişim tarihi: 24. Haziran.19)

Kemal ol Molk

Rembrandt Harmensz. van Rijn³⁰¹

Görsel 7.103. *İncil Yazarı Saint Matthew*

Katalog No: 103

Görsel No: 7.103

Eser Adı: İncil Yazarı Saint Matthew

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

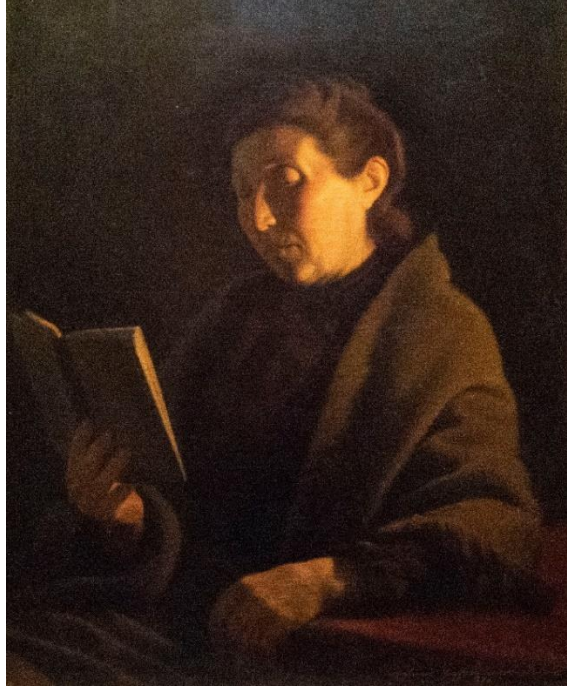
Tarihi: 1900

Boyut: 81 x 95 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: Sanatçının Rembrandt'ın eserinden yaptığı bu kopya tablo, orijinal eser ile hemen hemen aynı denilecek derecede resmedilmiştir. Kemal Ol Molk'un tablosunda figürün ellerin daha belirgin resmedilmiştir. Orijinal eserde sağ arka planda daha açık renk kullanılırken kopya eserde tamamen kahverengi tonu hakim olmuştur.

³⁰¹ <https://www.artbible.info/art> (Erişim tarihi: 24. Haziran.19)

Görsel 7.104. *Kitap Okuyan Kadın*

Katalog No: 104

Görsel No: 7.104

Eser Adı: Kitap Okuyan Kadın

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1903

Boyut: 64 x 80 cm

Bulunduğu Yer: Malek Müze ve Kütüphanesi, Tahran

Konusu: Kitap okuyan kadın adlı tabloyu hangi ressamın eserinde kopya yaptığı bilinmemektedir. Sol kolunu masanın üstüne koymuş ve sağ elindeki kitap okurken orta yaşlı bir kadın bu tabloda konu olmuştur. Sağ taraftan gelen ışık modelin yüzünün sol tarafın aydınlatırken yüzünün diğer tarafı hafif karanlıkta kalmıştır.

Görsel 7.105. *Fransız Bir Ressamın Eserinden Kopya*

Katalog No: 105

Görsel No: 7.105

Eser Adı: Fransız Bir Ressamın Eserinden Kopya

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: 110 x 82,5 cm

Bulunduğu Yer: Saadabad Sarayı, Güzel Sanatlar Müzesi, Tahran

Konusu: Kemal ol Molk bu tabloyu hangi Fransız ressamın eserinden kopya yaptığı bilinmemektedir. Resim ortasında bir tahta ağacın üstünden suyun diğer tarafına ulaşmak isteyen bir kadın ve erkek figürü yer almıştır. Sağ taraftan tabloyu aydınlatan güneş ışığı günün orta saatlerinde olduğu işaret etmektedir. Tabloda sarı ve yeşil renk tonları hakimdir.

Görsel 7.106. *Manzara*

Katalog No: 106

Görsel No: 7.106

Eser Adı: Manzara (İtalyan bir ressamın eserinden kopya)

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: Bilinmiyor

Bulunduğu Yer: Fransa'da özel bir koleksiyonda

Konusu: Yine bu tabloda Kemal ol Molk, adın bilmediğimiz bir İtalyan ressamın eserinden kopya yapmıştır. Resmin ortasında bir akarsuyun üzerinden 12 gözlü bir taş köprü yer almıştır. Taş köprü'nün karşısında ahşaptan yapılmış bir diğer köprü görülmektedir.

Görsel 7.107. *Napolyon Bonaparte*

Katalog No: 107

Görsel No: 7.107

Eser Adı: Napolyon Bonaparte

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: Bilinmiyor

Boyut: 81.5 x 58,5 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor

Konusu: Kemal ol Molk bu tabloyu hangi sanatçının eserinden kopya yaptığı bilinmemektedir. Napolyon döneme ait giysileri ile resim ortasında ayakta ve seyirciye bakarken resmedilmiştir. Yüksek bir yerde durması ve boyunun uzun resmedilmesi ve yukardan aşağıya doğru bakması güçlü bir lider olduğunu vurgulamaktadır. Gökyüzü bulut olarak resmedilmiştir. Ayrıca resmin sol üst köşesinde bulunan ağacın yaprakları modelin tam baş hizasında resmedilmiş ve bir imgesini yansıtmaktadır.

4. Hayvan Resimleri

Görsel 7.108. *Avlanmış Leopar*

Katalog No: 108

Görsel No: 7.108

Eser Adı: Avlanmış Leopar

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

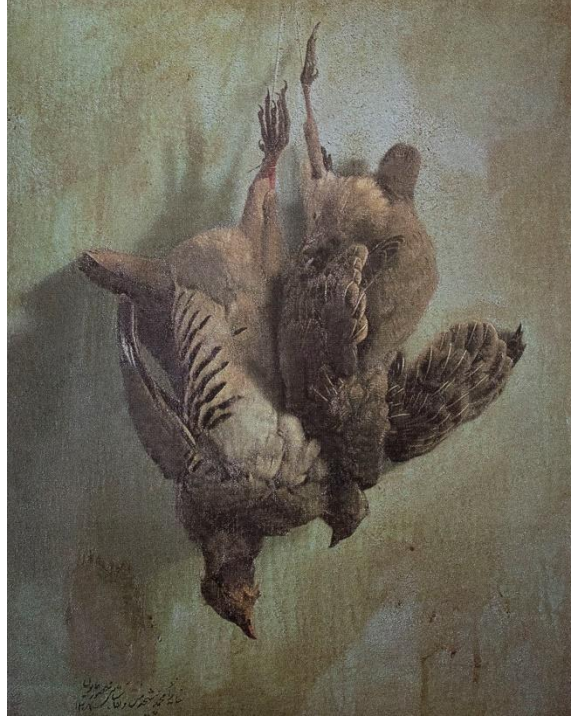
Tarihi: 1885

Boyut: 29.5 x 50 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor³⁰²

Konusu: Tabloda avlanmış bir leopar yerde cansız bir şekilde resmedilmiştir. Arka planda zemin ve taşların üzerinde beyaz rengin kullanılması kar yağıışı ve kış mevsiminin olduğunu vurgulamaktadır. Leoparın kafasının altında bir taşın olması hayvanın uyuduğunu gösterebilir, hayvanın karın bölgesinde arka ayaklarına doğru hafif kırmızı rengin kullanılması hayvanın karnında vurulduğunun göstermektedir. Renk tonları açısından arka plan ve hayvanın ten rengi uyumlu bir şekilde ele alınmıştır.

³⁰² Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşamamıştır.

Görsel 7.109. *Avlanmış İki Keklik*

Katalog No: 109

Görsel No: 7.109

Eser Adı: Avlanmış İki Keklik

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuva üzerine yağlı boya

Tarihi: 1891

Boyut: 44 x 56 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor³⁰³

Konusu: Ayaklarından ince ip ile asılmış iki avlanmış keklik tam resmin ortasında yer almıştır. Sol tarafta yer alan kekliğin gölgesi arka plana yansıtılmıştır. Sanatçı arka planın sağ alt tarafında yukardan aşağıya doğru hafif bir şekilde kullandığı boyayı akıtmıştır. Söz konusu yerde boyanın akıtılması aslında avlanmış kekliklerin kanlarını temsil etmektedir.

³⁰³ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşamamıştır.

Görsel 7.110. *Kedi ve Kanarya Kafesi*

Katalog No: 110

Görsel No: 7.110

Eser Adı: Kedi ve Kanarya Kafesi

Sanatçısı: Kemal Ol Mol

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1891

Boyut: 47 x 61 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor³⁰⁴

Konusu: Muhtemelen altın sarı renkte olan kafes tavandan asılmıştır. Resmin sağ tarafında iki katlı bir vitrin sehpa üzerine, içinde yeşil renkli çiçekler ile bir vazoda yerleştirilmiştir. Söz konusu vazoda altın sarı ve mavi renkler kullanılmıştır. Resmin sol tarafında yerden yaklaşık bir metre yükseklikte olan dekoratif çıkıntılı ve üzerinde süslemeleri olan bir taş duvar görülmektedir. Resmin ana temalarından biri olan hafif kilolu kedi kafesteki kuşa bakarken resmedilmiştir.

³⁰⁴ Kaynaklarda bu eserin Tahran'da Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşamamıştır.

Görsel 7.111. *Avlanmış Kuş*

Katalog No: 111

Görsel No: 7.111

Eser Adı: Avlanmış Kuş

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1894

Boyut: 52 x 77 cm

Bulunduğu Yer: Saadabad Sarayı, Güzel Sanatlar Müzesi, Tahran

Konusu: Metal ve altın sarı renkli bir vazo ve içindeki farklı çiçeklerle beraber bir sehpa üzerine yerleştirilmiştir. Sehpa ve vazoda kullanılan renkler hemen hemen aynı tonlardadır. Vazonun ön tarafına iki kadın figürü resmedilmiştir. Arka planda siyah rengin kullanılması, kuşun bir oka saplanması ve çiçeklerden biraz daha yüksekte durması resme hüznün duygusu katmıştır.

Görsel 7.112. *Pari Shahrokh Kuşu*

Katalog No: 112

Görsel No: 7.112

Eser Adı: Pari Shahrokh Kuşu

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Kağıt üzerine suluboya

Tarihi: 1902

Boyut: 26 x 36 cm

Bulunduğu Yer: Bilinmiyor³⁰⁵

Konusu: Sanatçı bu eserinde arka planda ki ahşap üzerine çizgileri ve detayları başarılı bir şekilde vermiştir. Yukardan bir iple ters şekilde asılan kuşun gagası ve yukardan gelen ip aynı hizada resmedilmiştir. Cansız kuşun sağ tarafında ahşap üzerine gölgesi yansıtılmıştır.

³⁰⁵ kaynaklarda bu eserin Tahran'da Gülistan Sarayı Müzesi'nde olduğu belirtilmiştir. Ancak araştırmalarımız sonucu belirtilen müzede söz konusu tabloya ulaşılammıştır.

Görsel 7.113. *Cansız Keklik*

Katalog No: 113

Görsel No: 7.113

Eser Adı: Cansız Keklik

Sanatçısı: Kemal Ol Molk

Teknik: Tuval üzerine yağlı boya

Tarihi: 1925

Boyut: 36.5 x 48,5 cm

Bulunduğu Yer: İran İslami Danışma Meclisi Müzesi, Tahran

Konusu: Bu tabloda sanatçı yine bir ip ile ters şekilde kanatları açık vaziyette ayağından asılmış bir kekliği resmetmiştir. Genel olarak tabloda kahverengi, sarı ve açık kahverengi tonlarını ağırlıklı olarak kullanmıştır. Arka planın bir duvar olduğu tahmin edilmektedir. Kanatlarının duruşu sağdan sola doğru bir çizgi oluşturmuştur. Cansız kuş sağ ayağından asıldığı için doğal olarak ağırlık sol tarafta daha baskındır bu sebepten dolayı sağ kanadı arka plandan biraz mesafeli durmuştur.

8. Kuş Resimleri

Sanatçı kâğıt üzerine, suluboya tekniği ile toplam 19 adet kuş resmetmiştir. Bu resimler padişahın emri ile yapılmış olup sanatçı yaptığı bu albümün sonunda kendi el yazısı ile bu detayı vurgulamıştır. Söz konusu eserler günümüzde Gülistan Saray albümlerinde yer almaktadır. Eserlerin hepsi 30.5 x 41 cm ölçüsünde olmakla birlikte 1883 yılında yapıldıkları bilinmektedir.

Gülistan sarayı ziyareti esnasında müzenin güvenlik sebeplerinden dolayı ne yazık ki eserlerin yakından inceleme fırsatı elde edilememiştir. Ancak, İran'da basılan Farsça kitaplardan eserlerin renkli fotoğrafları elde edilip ve katalogda kullanılmıştır.

Kemal ol Molk'un suluboya tekniğinde yaptığı ve on bir farklı kuş türünü resmettiği bu eserler, iki ana başlık altında incelenmiştir:

- 1- Yerde duran kuşlar
- 2- Dal üzerinde duran kuşlar

Bu kuş resimlerinde, kuşların on adedi dal üzerinde ve dokuz adedi yerde dururken çizilmiştir. Resimlerin hiçbirinde arka manzara bulunmamaktadır. Ayrıca kuşların dal üzerinde duran resimlerinin bazılarında yapraksız bir dal, bazılarında ise çiçekli ve yapraklı olan dalların resimlerde kullanılması dikkat çekmektedir. Söz konusu resimlerde kuşların sekiz tanesi sağ tarafa bakarken, 2 tanesi sola tarafa bakarken resmedilmiştir. Ayrıca tablolara konu olan bu kuşların 4 tanesi yapraksız dalda, altı tanesi yapraklı ve çiçekli dalda dururken çizilmişlerdir.

Yerde duran kuş resimlerinde ise yine arka manzara kullanılmamıştır. Bununla birlikte bazı kuşlar sadece bir taş üzerinde dururken bazıları yerde toprak üzerinde, kuşun yanında veya etrafında yerden çıkan otların yanında dururken resmedilmişlerdir. Söz konusu resimlerde kuşların beş tanesi sağ tarafa bakarken, dört tanesi sola bakarken çizilmiştir.

Resimlerde açık kahverengi, yeşil ve kahverengi tonları ağırlıklı kullanılmıştır. Resimlerin hepsinin boyutu ve tarihleri aynı olduğundan dolayı oluşturulan katalogta sadece her resmin altında çizilen kuşun adı yazılmakla birlikte her bir sayfada iki adet resim alt alta olarak kataloga eklenmiştir.

1. Yerde duran kuş resimleri

Görsel 7.114. Kanarya

Görsel 7.115. Muhabbet kuşu

Görsel 7.116. Avrasyalı Karga

Görsel 7.117. Gri Dişi Keklik

Görsel 7.118. Erkek Sülün

Görsel 7.119. Kanarya

Görsel 7.120. *Dişi Keklik*

Görsel 7.121. *Benekli Kuyruksallayan*

Görsel 7.122. *Cava Serçesi*

2. *Dal üzerinde duran kuş resimleri*

Görsel 7.123. *Dış Kırmızı Saka Kuşu*

Görsel 7.124. *Yeşil Saka Kuşu*

Görsel 7.125. *Papağan*

Görsel 7.126. *Siyah Kafalı Boz ötleğen*

Görsel 7.127. *Saka Kuşu*

Görsel 7.128. *Toygargil (Tarla kuşu)*

Görsel 7.129. *Tepeli toygar*

Görsel 7.130. *Muhabbet kuşu*

Görsel 7.131. *Siyah Kafalı Saka Kuşu*

Görsel 7.132. *Serçe*

KAYNAKÇA

- Adamiyet, F. (1362 ş). *Amir Kebir ve İran*. Tahran: Kharazmi Yayınları.
- Ale Yasin, K. (1371 ş). *Tarikhe Maliyat Az Agaz Ta Emruz*. Tahran: Mashal Yayınları.
- Ardakani, H. (1376 ş). *Tarikhe Moassesate Tamadonie Jadid Dar İran*. C 1. Tahran: Tahran Üniversitesi Yayınları.
- Kasravi, A. ve Alizade, A. (1378 ş). *Tarikhcheye Shir o Khorhid, Tarikhcheye Chopog Ve Galyan*. Tahran: Ferdos Yayınları.
- Abdi, M. (1386 ş). *Maliye Dar İran*. Tahran: Abtin Galam Yayınları.
- Ashofte, M. (1393 ş). *Sargozashte Namayesh Dar İran*. Tahran : Ofog Yayınları.
- Ajand, Y. (1390 ş), *Mirza Muhammed Khan Ghaffari Kemal ol Molk*. Tahran: Amir Kabir Yayınları.
- Ajand, Y. (1397 ş), *Negargariyeh İran (Pajuheshi Dar Tarikhe Naggashi ve Negargariyeh İran)*. C 1. Tahran: Semt Yayınları.
- Avery, P. (1965). *Modern Iran*. London: Ernest Benn Ltd.
- Arseven, C. (1970). *Türk Sanatı*. İstanbul: Cem Yayınları.
- Afshar, K. (1986). Arg-e Karim Khan, *Encyclopædia Iranica*, c ¼, New York: Columbia University Press.
- Avery, A., Hambly, G. and Melville, C. (1991). *The Cambridge History of İran*, v.7, New York: Cambridge University Press.
- Aliyev, M. (2001). *Şimal Azerbaycan 'ın Rusiya Tarafından İşgalının Tarihşünaslığı*. Baku: Adiloğlu Neşriyyat.
- Abrahamian, E. (2008). *Modern İran Tarihi*. (Çeviri: Dilek Şendil), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Açıkgöz, A. (2008). *Osmanlı Modernleşmesi İktisadi -Siyasi Dinamikler Ve Kurulumlar*. Ankara: Lotus Yayınları.
- Altınay, A.R. (2010). *Lale Devri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Aydoğumuşoğlu, C. (2011). *Tarihte Tebriz*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Alimdar, S. (2016). *Osmanlı'da Batı Müziği*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Aydoğumuşoğlu, C. (2017). *Safevi Devleti Tarihi*. Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları.
- Arseven, C.E. (2017). *Islıhat-I Mi'mariyye*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Bamdad, M. (1371 ş), *Şarhe Hale Ricale İran*, Tahran: Zavar Yayınları.

- Bagerzadeh, H. (1376), *Kemal ol Molk Honarmande Hamishe Zende*. Tahran: Ashkaniyan Yayınları.
- Besnas, B. (1397 ş), *Tarikhe Madarese Novine İran (Doreyeh Gajar)*. Tahran: Asare Fekr Yayınları.
- Boyar, P. (1945). *Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Devrinde Türk Ressamları*. Ankara: Jandarma Yayınları.
- Beydilli, K. (2003). *II. Mahmud, TDV İslam Ansiklopedisi*, C 27. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, S 352-357.
- Brumand, M. (16 Mayıs 2005). Muhammed Ghaffari, Kemal ol Molk. *Faslnameye Rahavard Dergisi*, s.5.
- Budak, A. (2013). *Batılılaşma ve Türk Edebiyatı*. (2. Baskı). İstanbul: Bile Kültür Sanat Yayınları.
- Chlkowski, P. Floor, W. ve Ekhtiya, M., (1381 ş). *Naggashi ve Naggashane Dorane Gajar*. Tahran: El Shahseven Bagdadi Yayınları.
- Cezar, M. (2009), *Sanatta Batı 'ya Açılış ve Osman Hamdi*. İstanbul: İlke Basın Yayınları.
- Çataltepe, Ç. (1997). *19. Yüzyıl Başlarında Avrupa Dengesi ve Nizam-ı Cedit Ordusu*. İstanbul: Göçebe Yayınları.
- Çağman, E. (2010). *III. Selim 'e Sunulan Islahat Layihaları*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Dolatabadi, Y. (1396 ş). *Tarikhe İrane Moaser*. C 1. Tahran: Donyaye Ketab Yayınları.
- Esfahanian, K. ve Ghaffari, B. (1395 ş). *Asnade Tarikhiye Khandane Ghaffari (Doreye Nasereddin Shah ve Mozaffereddin Shah)*, 5.C, Tahran: Doktor Mahmude Afshar Yayınları.
- Elmi, M. (1397 ş). *Tarikhe İran Az Dolate Mad Ta Asre Hazer*. Tahran: Javidan ve Badrageye Javidan Yayınları.
- Eslaminejadarani, A. (1397 ş), *Kemal Molke Honar (Seyri Dar Zendegi ve Asare Muhammed Ghaffari Kashani)*. Tahran: Morsel Yayınları.
- Eldem, E. (2010). *Osman Hamdi Bey Sözlüğü*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Eldem, E. (2016). *Osman Hamdi Bey- İzlenimler 1869 – 1885*. İstanbul: Doğan Kitap Yayınları.
- Fasih, S (1397 ş). *Seyre Tarikhiye Ruzname Dar İran*. Tahran: Chapar, Asatire Parsi Yayınları.

- Fisher, W. (1993). *Cambridge History of Iran*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sümer, F. (2001). Kaçarlar, TDV İslâm Ansiklopedisi, c 24. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, s. 51.
- Gobar, M. (1368 ş). *Afganistan Der Masire Tarikh*. Kabil: İnkılap Yayınları.
- Gasemi Puya, E (1378 ş). *Madarese Jadid Dar Doreye Gajariyeh*. Tahran: Merkeze Nashre Daneshgayi Yayınları.
- Godsi, H. (1379 ş). *Khaterate Man (Tarikhe Sadsaleye İran)*. (c 1), Tahran: Kareng Yayınları.
- Gudarzi, M. (1380 ş), *Jostojuye Hoviyat Dar Naggashiye Moasere İran*. Tahran: Elmi ve Farhangi Yayınları.
- Gudarzi, M. (1384 ş), *Tarikhe Naggashiye İran*. (1. Baskı), Tahran: Semt Yayınları
- Ganei, S. (1389 ş). *Ahmet Shahe Gajar*. Tahran: Avaye Eshg ve Sahel Yayınları.
- Gudarzi, M. (1395 ş). *Tarikhe Naggashiye İran Az Agaz Ta Asre Hazer*. (5. Baskı). Tahran: Semt Yayınları.
- Güvemli, Z. (1987), *Resim Sanatı ve Türk Resmi*. İstanbul: Akbank Yayınları.
- Germaner, S. (1996): “Batı Tarzı Resmin İstanbul Yaşamına Katılışı ve Yer Aldığı Ortamlar” *19. Yüzyıl İstanbulunda Sanat Ortamı*, Lebib Yalkın Yayınları, İstanbul: s.130.
- Gündüz, F. (2007). Osman Hamdi, *TDV İslam Ansiklopedisi*. C 33. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, S. 468-469.
- Hoseyni, M. (Bahare 1363 ş). Kemal ol Molk. *Javane Dergisi*, Shomareye 4, s.17.
- Hamedî, H. ve Mohajer, Sh. (1393 ş), *Maktabe Kemal ol Molk*. Tahran: Peykereh Yayınları.
- Hagdar, A. (1396 ş), *Gataati Az Tarikhe Moasere İran (Zuhure gajarie ta Pahlavi)*, Tahran: Edebiyat Kulübü Yayınları.
- Hushyar, H. ve Eftekhari Rad, F. (1396 ş). *Ashenayi Ba Khiyalisazi*. (1. Baskı), Tahran: Semt Yayınları.
- Haddadi, A. (1397 ş). *Tarikhe İrane Bastan*. Tahran: Mani Yayınları.
- Hedayati, H. (1397 ş). *Tarikhe Zendiyeh: İran Dar Zamane Karim Khan (1165-1193)*. Tahran: Moasseseye Chap ve Entesharate Daneshgahe Tehran Yayınları.
- Haddadi, A. (1397 ş). *Tarikhe İrane Bastan*. Tahran: Mani Yayınları.
- Ivanof, M. (1362 ş), *Tarikhe Mashruteye İran*. (Çeviri: Abolkasım Etesami), Tahran: Egbal Yayınları.
- İslimyeli, N. (1965). *Asker Ressamlar ve Ekoller*, Ankara: Asker Ressamlar Sanat

Derneği Yayınları.

Issawi, C (1971). *Economic History of Iran (1800-1914)*. Chicago: Chicago University Press.

İhsanoğlu, E. (1984). *Osmanlı Devleti ve Medeniyet Tarihi*. C 1. İstanbul: İrcica Yayınları.

Jalale Jafari, B. (1382 ş). *Naggashiye Gajariyeh (Nagde Zibayishenasi)*. (1. Baskı). Tahran: Kavosh Galam Yayınları.

Kashanian, H. (1362 ş), *Kemal ol Molk*. Tahran: Vezarate Ershade Eslami Yayınları.

Khansari, A. (1368 ş). *Kemale Honar, Ahval ve Asare Muhammed Ghaffari (Kemal ol Molk)*. (1.Baskı) Tahran: Muhammed Ali Elmi yay ve Surush Yayınları.

Khodaju, F. (1392 ş). *İnja Dar Parde Manam: Dastani Az Zendegiye Ostad Kemal ol Molk*. Tahran: Surush Yayınları.

Khayampur, A. (1393 ş), *Farhange Sokhanvaran*, (1. Baskı). Tahran: Talaye Yayınları.

Kermani, N. (1395 ş). *Tarikhe Bidariye Iranian*. C 1. Tahran: Par Yayınları.

Kasravi, A. (1395 ş). *Tarikhe Meshroute Dar İran*. Tahran: Par Yayınları.

Kasravi, A. ve Alizade, A. (1378 ş). *Tarikhcheye Shir o Khorhid, Tarikhcheye Chop ve Galyan*. Tahran: Ferdos Yayınları.

Karal, K. (1983). *Osmanlı Tarihi*. C 5. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Küçük, C. (1988). Abdülmecid, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C 1. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, S. 259-263.

Küt, T. (1989). Ali Ufki Bey, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C 2. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, S.456.

Karadeniz, Y. (1926). *Kaçar Döneminde İran*. İstanbul: Seleng Yayınları.

Katouzian, H. (2006), *State and Society in Iran*, London: I.B. Tauris & Co. Ltd.

Kafkasyalı, A. (2010). *İran Türkleri*. İstanbul: Bilge Oğuz Yayınları.

Kurtuluş, R. (2013). Zendler, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c 44. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, s. 256.

Karahasanoğlu, S.(2013). *Osmanlı Devletinde Yenileşme Hareketleri(1703-1876)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Makki, H. (1362 ş), *Zendegani Siyasiye Ahmed Shah Gajar*. Tahran: Amir Kebir Yayınları.

Makki, H. (1362 ş), *Zendegani Siyasiye Ahmed Shah Gajar*. Tahran: Amir Kebir Yayınları.

Melikzadeh, M. (1363 Ş). *Tarikhe Engelabe Mashroute Dar İran*. Tahran: Elmi Yayınları.

- Mohitmafi, H. (1363 ş), *Tarikhe Engelabe İran*, Tahran: Elmi ve Ferdosi Yayınları.
- Mostofi, A. (1384 ş). *Tarikhi Ejtemi ve Edari Doreye Gajariye*. Tahran: Zavar Yayınları.
- Maktabi, M. (20 Tir 1397 ş). Kemal ol Molk Che Tasavori AZ Naggashi Dar Zehne Mardom Sakht. *İran Gazetesi*, 12.
- Matthee, R., Floor, W. ve Clawson, P. (2013). *The Monetary History of Iran (From the Safavids to the Qajars)*. London: I.B. Tauris & Co. Ltd.
- Nafisi, S. (1383 ş). *Tarikhe Ejtemai ve Siyasiye İran Dar Dorane Gajar*. Tahran: Ahura Yayınları.
- Zekr Ali, N. (1394 ş). *Naggashiye Gahvekhaneyi Namayeshi Az Farhang Melli ve Mazhabi*. Tahran: Nedaye Tarikh Yayınları.
- Nurullah, B. (1937), *Türkiye’de Resim*, İstanbul: Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları.
- Oskuyi, O. (1378 ş). *Seyri Dar Tarikhe Taatre İran*. Tahran: Anahita Oskuyi Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2007). *Batılılaşma Yolunda*. (5. Baskı). İstanbul: Merkez Yayınları.
- Okay, M.O. (2016). *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*. (6. Baskı). İstanbul: Dergah Yayınları.
- Özsezgin, K. (1982). *Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi*. C 3. İstanbul: Tılgat Yayınları.
- Özer, İ (2005). *Avrupa Yolunda Batılılaşma YaDa Batılılaşma İstanbul’da Sosyal Değişimler*. İstanbul: Truva Yayınları.
- Özcan, A. (2007). 31 Mart Vakası, *TVD İslam Ansiklopesi*, C 34. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, S.9-11.
- Pirniya, H. (1376 ş). *Tarikhe İrane Bastan*. C 1. (8. Baskı), Tahran: Donyaye Ketab Yayınları.
- Pirniya, H. ve Ashtiani, A. (1395 ş). *Tarikhe İran (Az Sadre Eslam Ta Engeraze Gajariye)*. Tahran: Par Yayınları.
- Pakbaz, R. (1395 ş). *Encyclopedia of Art (One Volume)*. Tahran: Fahang Moaser Yayınları.
- Pirniya, H. ve Ashtiani, A. (1395 ş). *Tarikhe İran*. Tahran: Par Yayınlar.
- Pala, İ. (2013). *Lale Devri*. İstanbul: İKü Yayınları.
- Ramazani, A. (1397 ş), *Geseyeh Zendegiye Mozafereddin Şahe Gajar*. Tahran: Ketab Tara Yayınları.
- Renda, G. (1993). *Türk Plastik Sanatlar Tarihi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Renda, G. ve Pınar, S. (1988). *A History of Turkish painting*. Gen ve: Palasar SA.
- Shabahang, D. (1364  ), *Yadnameye Kemal ol Molk*. Tahran: Bina Yayınları.
- Shabahang, B. ve Dehbashi, A. (1366  ). *Yad Nameye Kemal ol Molk*. Tahran: Chakame Yayınları.
- Soleymani, K. ve Afshar,  . (1379  ). *Algab Rejale Doreyeh Gajariyeh*. Tahran: Ney Yayınları.
- Salahshur, F. Ve Kazeruni, J. (1388  ). *Naggashi Poshte Shishe*. Tahran: Nazr Yayınları.
- Shafaiye, H. (1388  ), *Fan ve Honare Akkasi*. Tahran: Sherkate Entesharate Elmi ve Farhangi Yayınları.
- Sarikhani, M. ve Hashemi Zarjabad, H. (1394  ). *Negargari  ran Dar Doreye Gajar*. Tahran: Meshhad Ferdosi Üniversitesi Yayınları.
- Sherfizade, M. ve Samenikhah, H. (1396  ). *Gol ve Morg Az Nazare Manashenakhti Dar Negargariye  rani*. Tahran: Mahvare Yayınları.
- Semsar, M. ve Saryiyan, F. (1396  ). *Naggashihaye Range Rogan ve Abrange Kemal ol Molk*. (5. Baskı), Tahran: Sazmane chap ve entesharat vabaste be ogaf ve umure kheyriye Yayınları.
- Shabani, R. (1397  ). *Tarikhe Tahavolate Siyasi-Ejtemaiye  ran Dar Dorehye Afshariye ve Zandiye*. Tahran: Semt Yayınları.
- Shukuhi Asl, Z. (1397  ). *Vijegihaye Barjasteye Sabke Naggashiye Darbari Dar Dorane Fath Ali  ah*. Tahran: Ariyadanesh Yayınları.
- Sezer, T. (1982). Türk Resim ve Heykel Sanatı, *Anadolu Uygarlıkları Görsel Yayınlar Ansiklopedisi*, c 24. İstanbul: Görsel Yayınları.
- Sümer, F. (2001). Kaçarlar, *TDV  slam Ansiklopedisi*, C 24. İstanbul: TDV  slam Araştırmaları Merkezi, s. 51.
- Serin, M. (2010).  eker Ahmed Paşa, *TDV  slam Ansiklopedisi*. C 38. İstanbul: TDV  slam Araştırmaları Merkezi, S. 487-488
-  emim, A. (1376  ). * ran Dar Doreye Saltanate Gajar*. (7. Baskı). Tahran: Modabber Yayınları.
-  emim, A. (1963). *Kaçar Saltanatı Döneminde  ran*. Tahran:  bni Sina Yayınları.
- Tafaroshi, M. (1362  ). *Nazm ve Nazmiye Dar Doran Gajar*. Tahran: Farhangsara Yayınları.
- Tajbakhsh, A. (1380  ). *Farhang ve Honar Dar Doreyeh Gajar*. C 1.  iraz: Navid  iraz Yayınları.
- Tahmasepur, M., Sattari, M. Ve Estepanian, A. (1385  ). *Aga Reza Akkasbashi*. Tahran: Muzeye Aks Khaneye Shahr.

- Teimor, E (1392 ş). *Tarikhe Siyasiye İran Dar Dorane Gajar*. Tahran: Sokhan Yayınları.
- Tahmasebpur, M. (1392 ş). *Nasiredin, Shahe Akkas*. Tahran: Tarikhe İran Yayınları
- Turani, A. (1977). *Batı Anlayışına Dönük Türk Resim Sanatı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tansuğ, S. (1986), *Çağdaş Türk Resim Sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Turani, A. (1989), *Türk Resim Sanatı 19. Yüzyıldan Günümüze*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Tarım Ertuğ, Z. (2009). Sorguç, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c 37. İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, s. 378-379.
- Uzun, T. (2005). 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Kaçar Portre Sanatı: Nasıreddin Şah'ın Portreleri. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.
- Varham, G. (1385 ş), *Tarikhe Siyasi Ejtemaiye İran Dar Asre Zand*. Tahran: Moin Yayınları.
- Yahya, Z. (1382 ş), *Zendegi ve Asare Sani ol Molk*. Tahran: Markaze Nashre Daneshgahi Yayınları.
- Yaveri, H. ve Razipur, F. (1392 ş). *Negahi Taze Be Ostade Ostadane Naggashiye İran Kemal ol Molk*. Tahran: Azer Yayınları.
- Yasini, S. (1395 ş). *Shemayeh Negariye Dini Dar İran ve Garb Az Agaz ta Doreye Moaser*. Tahran: Pajuheshgahe Farhang, Honar ve Ertebatat Yayınları.
- Yenişehirlioğlu, F. (1992): “Sanatta Osmanlı İmparatorluğu Fransa Etkileşimi”, *Osman Hamdi Bey ve Dönemi Sempozyumu*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul: s. 63- 64.
- Yağbasan, E. (2004). “*Abdülmecid Efendi'nin Resimlerinde Konular ve Üslup*”, *Hanedandan Bir Ressam Abdülmecid Efendi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yaman, Z. (2006), *Yasa, Kadınlar, Resimler, Öyküler, Modernleşme Sürecinde Türk Resminde 'Kadın' İmgesinin Dönüşümü*. İstanbul: Pera Müzesi Yayınları.
- Yazıcı, N. (2011). *Tarihte Türkler ve Türk Devletleri*. İstanbul: İlgi Kültür Sanat Yayınevi.
- Zekrgu, A. (1382 ş). *Seyre Honar Dar Tarikh*. Tahran: Medrese Yayınları.
- Zaka, Y. (1389 ş). *Tarikhe Akkasi ve Akkasane Pishgam Dar İran*. Tahran: Entesharate Elmi ve Farhangi Yayınları.
- Zargarinejad, G. (1395 ş). *Tarikhe İran Dar Doreye Gajariye: Asre Ağa Muhammed Han*. Tahran: Semt Yayınları.

Zerrinkub, A. (1396 ş). *Ruzgaran (Tarikhe İran)*. Tahran: Sokhan Yayınevi.

http-1: <https://www.britannica.com/topic/Kizilbash> (Erişim tarihi: 30-Haziran-19)

http-2: <https://cgie.org.ir/fa/news/153994> (Erişim tarihi: 30-Haziran-19)

http- 3: <https://www.wikiwand.com/tr/> (Erişim tarihi:11-Haziran-19)

http-4: <http://www.cafetarikh.com> (Erişim tarihi: 12. Ocak.2019)

http-5: <http://www.cafetarikh.com> (Erişim tarihi: 12. Ocak. 2019)

http-6: <https://www.eghamat24.com> (Erişim tarihi: 12. Ocak. 2019)

http-7: <http://hoseinabadkamal.blogfa.com/> (Erişim tarihi: 12. Ocak. 2019)

http-8: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/> (Erişim tarihi: 24. Aralık.2018)

http-9: <https://www.isna.ir/news> (Erişim tarihi: 24. Aralık.2018)

http-10: <https://www.isna.ir/news> (Erişim tarihi: 24. Aralık.2018)

http-11: <https://www.isna.ir/news> (Erişim tarihi: 24. Aralık.2018)

http-12: <http://www.mahfouzi-museum.com> (Erişim tarihi: 25. Mart. 2019)

http-13: <http://www.mahfouzi-museum.com> (Erişim tarihi: 25. Mart. 2019)

http-14: <http://www.iranicaonline.org/articles/eraq-e-ajami> (16-Nisan-19)

http-15: <https://www.istanbulsanatevi.com> (Erişim tarihi: 24. Haziran.19)

http-16: <https://www.art.com> (Erişim tarihi: 24. Haziran.19)

http-17: <https://commons.wikimedia.org> (Erişim tarihi: 24. Haziran.19)

http-18: <https://ipfs.io> (Erişim tarihi: 24. Haziran.19)

http-19: <https://www.wikiart.org> (Erişim tarihi: 24. Haziran.19)

http-20: <https://www.artsy.net> (Erişim tarihi: 24. Haziran.19)

http-21: www.istanbulsanatevi.com (Erişim Tarihi:26.06.2019)

http-22: www.istanbulsanatevi.com (Erişim Tarihi:26.06.2019)

http-23: www.istanbulsanatevi.com (Erişim Tarihi:26/06/2019)

http-24: www.istanbulsanatevi.com (Erişim Tarihi: 26.06.2019)

http-25: www.istanbulsanatevi.com (Erişim Tarihi:26.06.2019)

http-26: www.istanbulsanatevi.com (Erişim Tarihi:26.06.2019)

http-27: www.istanbulsanatevi.com (Erişim tarihi: 26.06.2019)

http-28: www.istanbulsanatevi.com (Erişim tarihi: 26.06.2019)

http-29: <https://islamansiklopedisi.org.tr> (Erişim tarihi: 23.06.2019)

http-30: www.istanbulsanatevi.com (Erişim tarihi: 26.06.2019)